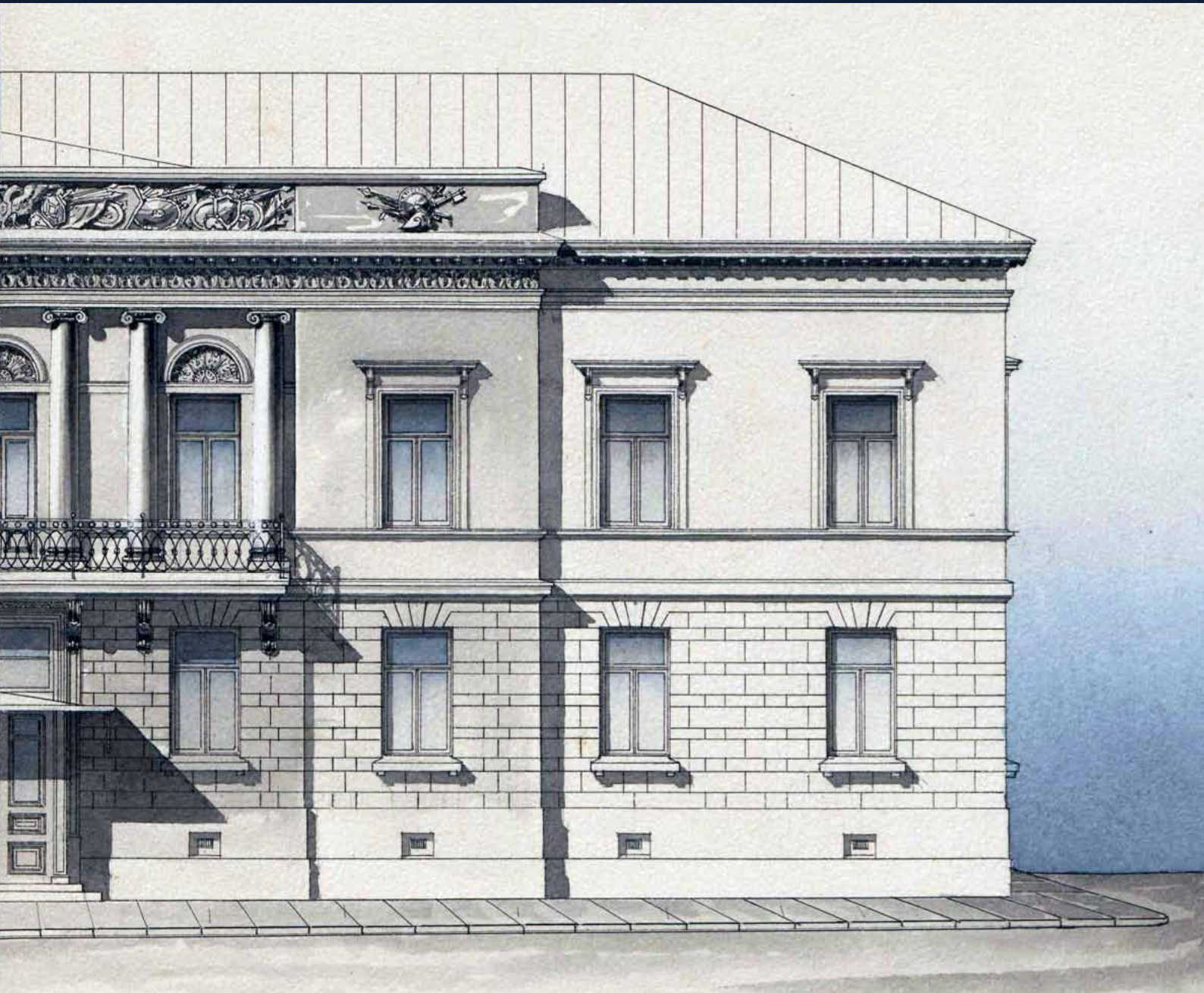

Johanna Luhtala – Markus Manninen

SMOLNA

VALTIONEUVOSTON JUHLAHUONEISTO

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Johanna Luhtala – Markus Manninen

SMOLNA

VALTIONEUVOSTON
JUHLAHUONEISTO

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

SISÄLLYS

4	Johdanto
---	----------

I SMOLNAN VAIHEITA 5

6	Suomen sotaväen komentajan virkatalo 1819–1828
15	Keisarillisen Aleksanterin yliopiston tilapäistiloina 1828–1833
17	Kenraalikuvernöörin virka-asunto ja kanslia 1833–1866
26	Kenraalikuvernöörin palatsi 1866–1917
37	”Smolnasta” valtionhoitajan virka-asunnoksi 1918–1919
42	Valtion virastotalona ja ulkoministerin virka-asuntona 1919–1964
53	Valtioneuvoston juhlahuoneisto 1964–2011
60	Sisätilojen säilyneisyyskaaviot

II SMOLNAN PIIRTEITÄ 65

66	Katu- ja piha-alueet
70	Julkisivut
80	Rakennus- ja talotekniikka
84	Interiöörit

III SMOLNAN SISÄTILAT 99

102	Päärakennuksen kellari
104	Päärakennuksen 1.kerros
126	Päärakennuksen 2.kerros Belle-étage
143	Päärakennuksen ullakko
146	Pihasiiven kellari
152	Pihasiiven 1.kerros
162	Pihasiiven 2.kerros
170	Pihasiiven 3.kerros
177	Pihasiiven ullakko
178	Ulkorakennus

SMOLNAN YHTEENVETO 187

192	Lähteet
194	Rakennuksen perustiedot

Johanna Luhtala – Markus Manninen

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY

Ulkoasu ja taitto: Markus Manninen

Kannen ja takakannen kuvat: Kansallisarkisto

Julkaisun valokuvat ja piirustukset, ellei toisin mainita: Arkkitehtitoimisto Schulman Oy

Smolna -nimellä parhaiten tunnettu, Eteläesplanadin varrella sijaitseva valtioneuvoston juhlahuoneisto on historiansa aikana ollut monien keskeisten tapahtumien näyttämönä. Vuosien saatossa rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut ja sen sisätiloja on uusittu perusteellisesti.

Palveltuaan muutamia vuosia, 1822–28, alkuperäisessä käytössään Suomen sotaväen komentajan virkatalona, rakennukseen sijoitettiin väliaikaisesti Keisarillisen Aleksanterin yliopiston opetustiloja. Pisimpään rakennus oli Suomen kenraalikuvernöörien residenssinä vuosina 1835–1917. Tänä aikana sitä laajennettiin pihalle sijoitetulla siipirakennuksella. Merkittävä muutos oli arkkitehti C.A. Edelfeltin suunnitelmien mukaan toteutettu uudistus vuosina 1866–68, jolloin kadunvarsirakennuksen toisen kerroksen edustustilat saivat nykyisen muotonsa.

Toimiessaan punakaartin esikuntana v. 1918 rakennusta alettiin kutsua *Smolnaksi*. Seuraavat vuodet rakennus oli osittain asuinkäytössä, ensin v. 1919 valtionhoitaja Mannerheimin ja vuodesta 1920 lähtien ulkoministerien virka-asuntona. Pihasiipi oli pääasiassa toimistokäytössä, ensimmäisenä käyttäjänä oli vuodesta 1921 lähtien Suojeluskuntain yliesikunta.

Uusklassinen kadunvarsirakennus on säilynyt ulkoasultaan arkkitehti C.L. Engelin suunnittelemassa asussa. Myös arkkitehti E.B. Lohrmannin v. 1850 suunnitteleman pihasiiven ulkoasu on pääosin säilynyt, tosin sitä korotettiin kerroksella v. 1922. Sisätilojen tämän hetkinen asu on peräisin pääosin Rakennushallituksen arkkitehdin Sirkka Tarumaan johdolla vuosina 1964–66 tehdystä peruskorjauksesta, jolloin *Smolna* muutettiin kokonaan valtioneuvoston juhlahuoneistokäyttöön.

Viereinen sivu: Kenraalikuvernöörin palatsi näkyy keskellä v. 1866 Nikolainkirkon tornista otetussa valokuvassa. Eugen Hoffers / HKM
Alla: Kenraalikuvernöörin palatsin edusta 1900-luvun alussa. Sotamuseo

Esplanadi ja sitä rajaavat rakennukset, *Smolna* mukaan luetuna, on yksi Museoviraston määrittelemistä valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY 2009). *Smolna* on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen nojalla valtioneuvoston päätöksellä 18.9.1980. Tuona vuonna ilmestyi myös tähän mennessä laajin *Smolnan* rakennusvaiheita käsitellyt tutkimus, Kalevi Pöykön *Valtioneuvoston juhlahuoneisto*.

Rakennushistoriaselvitys laadittiin syksyllä 2011 Arkkitehtitoimisto Schulman Oy:ssä, tekijöinä arkkitehdit Johanna Luhtala ja Markus Manninen.

Selvityksen tilaajana oli Senaatti-kiinteistöt edustajanaan johtava asiantuntija Marjatta Erwe. Museovirastoa edustivat erikoistutkija Jarkko Sinisalo ja yliarkkitehti Pekka Lehtinen. Arvokasta apua kohteeseen tutustumisessa saatiin Valtioneuvoston kanslian virastomestari Jouko Siiräiseltä.

Smolnan rakennushistoriaselvitys koostuu rakennuksen eri vaiheiden tutkimuksesta ja inventoinnista. Ensimmäisessä osassa *Smolnan vaiheita* käsitellään rakennuksen historiaa 1800-luvun alusta nykyhetkeen saakka. Tutkimuksessa käytetty vanha piirustus- ja asiakirjamateriaali on pääosin Kansallisarkistossa ja Senaatti-kiinteistöjen arkistossa. Valokuvalähteistä mainittakoon erityisesti Helsingin kaupunginmuseon, Museoviraston ja Sotamuseon kuva-arkistot. Selvityksen toisessa osassa *Smolnan piirteitä* käsitellään rakennusta ympäröivien katu- ja pihatilojen, sen julkisivujen, rakennus- ja talotekniikan sekä interiöörien ominaispiirteitä. Kolmannessa osassa *Smolnan sisätilat* käydään läpi tilojen säilyneisyys ja niissä tapahtuneet muutokset.

Tekijät

SMOLNAN VAIHEITA

Markus Manninen

VESTIBULE
DANS LA MAISON DE L'INSPC.
TEUR DES TROUPES FINOISES
À HELSINGFORS.

C. L. Engel.

"Punainen täplä e:ssä on suomalaisten joukkojen komentajan talo, pohjoissuunnassa 120 jalkaa, länsisuunnassa 160 jalkaa pitkä, kaksi kerrosta korkea. Siinä on tyylikäs julkisivu, suuri parveke, jossa on kuusi joonialaista pylvästä, sisällä pylväiden päällä lepäävä portaikko. Sekin tulee tämän vuoden aikana melkein valmiiksi."

Carl Ludvig Engelin kirjeestä Carl Herrlichille 4.6.1822¹

Suomen sotaväen ylitarkastaja Heribert Reuterskiöld. Teoksesta: Ilmari Heikinheimo, Suomen elämäkerrasto. Porvoo 1955.

Oik: Ote Helsingin asemakaavakartasta v.1820. Ylitarkastajantalon tontti on no:8 korttelissa 41. Kivitalot on merkitty punaisella, puutalot keltaisella. HKA

Vas: C.L. Engelin laveeraus ylitarkastajantalon vestibyylistä. SRM (alkuperäinen laveeraus A.V. Štšusevin arkkitehtuurimuseossa Moskovassa)

Virkatalo Esplanadin talorivistöä täydentämään

Helsingin Esplanadin eteläpuolta reunustava talorivistö oli vuoteen 1818 mennessä rakennettu lähes valmiiksi kauppatorin ja Kasarmikadun väliseltä osuudeltaan.² Porvareitten ja virkamiesten rakennuttamat, pääosin puiset kaksikerroksiset asuintalot muodostivat yhtenäisen julkisivun Helsingin eteläiselle esikaupungille. Fabianinkadun kulmassa, Eteläesplanadin parhaalla paikalla, kauppatorilta nousevan mäen päällä ja raatimies C.G. Etholénin kivitalon vieressä oli kuitenkin tontti, joka uhkasi jäädä rakentamatta. Tämä tontti oli lahjoitettu entiselle maaherra Gustav Stjernvallille ja siihen oli ollut ajatuksena rakentaa kivitalo. Maaherran kuoltua vuonna 1815 ei hänen leskellään Charlotte Stjernvallilla kuitenkaan ollut taloudellisia mahdollisuuksia sellaisen rakentamiseen.

Syksyllä 1818 kehittivät pääkaupunkia suunnitelleen Helsingin uudelleenrakennuskomitean puheenjohtaja *Albrecht Ehrenström* ja senaatin sotilasasiaintoimituskunnan apulaispäällikkö ja Suomen sotaväen ylitarkastaja kenraalimajuri *Heribert Reuterskiöld*³ Stjernvallin tontille edustavan käyttötavan.⁴ Tontti lunastettaisiin valtiolle ja siihen rakennettaisiin virkatalo sotaväen ylitarkastajalle, siis Reuterskiöldille itselleen ja hänen kansilialleen. Ylitarkastaja oli samalla myös Suomen sotaylioikeuden ja sotaväen leski- ja orpokassan johtokunnan puheenjohtaja, joten myös näille toimielimille varattaisiin tilat talosta.

Suomen sotaväen ylitarkastaja (yli-inspehtori) oli hallinnollisesti Suomen senaatin sotilastoimituskunnan alainen virka ja sille oli siksi varattu toimistotilat Aleksanterinkadun varrelle parhaillaan rakenteilla olleesta senaatintalon toisesta rakennusvaiheesta.⁵ Ylitarkastajan toimisto olisi sijoittunut rakennuksen kaakkoiskulmaan, sotilasasiaintoimituskunnalle ja sen apuna toimineelle sotakomissariaatille varattujen tilojen yhteyteen. Ylitarkastajan virkatalolle ei siis ollut varsinaista polttavaa tarvetta, mutta sijoittamalla sotaväen toimintoja erilliseen taloon vapautui senaatintalosta vastaavasti tiloja muuhun käyttöön. Asuintiloja sisältävä virkatalo ratkaisi toisaalta ylitarkastajan ja hänen perheensä majoitusongelmat ja jatkoi siten Ruotsin vallan aikaista sotilasvirkatalojen perinnettä. Ehrenströmillem tärkeintä oli luultavasti edustavan talon saaminen

tyhjälle tontille, joka oli vieläpä sopivasti lähellä suomalaiselle sotaväelle rakennettavaa kasarmia eli nykyistä Kaartinkasarmia.⁶

Napoleonin Venäjän-sotaretken mainingeissa vuonna 1812 perustettu Suomen värvätty sotaväki oli varsin vaatimattoman kokoinen osa keisarrillista Venäjän armeijaa.⁷ Se oli yksi monista kansallisista joukoista, joita perustettiin keisarin valtaan ”vapaaehtoisesti” liittyneille kansoille ja joiden tehtävä oli ennen kaikkea oman alueen suojeleminen Venäjän armeijan alaisuudessa. Tunnetuimpia tällaisista joukoista olivat kasakat. Kooltaan suurin ja ainutlaatuinen taas oli Puolan armeija, jota johti keisarin veli Konstantin. Suomen värvätyssä sotaväessä oli kolme rykmenttiä, nimellisesti vahvuudeltaan 3600 miestä, joiden johdossa ylitarkastaja Reuterskiöld oli. Suuriruhtinaskunnan kenraalikuvernööri *Fabian Steinheil* oli kuitenkin näiden kuten myös Suomeen sijoitetun ja määrältään monikertaisen venäläisen armeijakunnan eli ”suomenmaalaisten” joukkojen ylipäällikkö.⁸

Suomen värvätyllä sotaväellä oli pienestä koostaan huolimatta symbolisesti tärkeä merkitys. Ylitarkastaja Reuterskiöldin unelmana ilmeisesti olikin, että Suomi saisi tulevaisuudessa Puolan armeijan kaltaisen oman armeijan, jolloin sen komentaja tulisi tarvitsemaan arvonsa mukaista komeaa virkataloa, joka sen hetkisten joukkojen komentajalle olikin hieman suurellinen.⁹

Reuterskiöld teki virkatalostaan esityksen Pietarissa toimineen Suomen asiain komitean johtajalle, ministerivaltiosihteeri *Robert Henrik Rehbinderille*, joka innostui hankkeesta.¹⁰ Myös Ehrenström kirjoitti asiasta Rehbinderille ja painotti talon olevan myös eräänlainen palkinto Reuterskiöldille ansioistaan.

Valtiosihteeri Rehbinder esitteli ylitarkastajan talon rakentamishankkeen edelleen keisari Aleksanteri I:lle maaliskuun alussa 1819. Keisari hyväksyi hankkeen käskykirjeessään ja salli Stjernvallin tontin lunastamisen 3000 ruplalla bankoassignaatteja.¹¹ Rakentamisen rahoitus oli tarkoitus koota Reuterskiöldin ehdotuksen mukaisesti Suomen sotilasvirkatalokassasta yksityisille lainattujen varojen korkotuloista. Eräs hankkeen eduista olikin, ettei rahoja otettaisi valtion kassasta, mutta toisaalta varojen hitaan kertymisen takia rakentamiseen olisi voitu ryhtyä vasta 5–6 vuoden päästä.

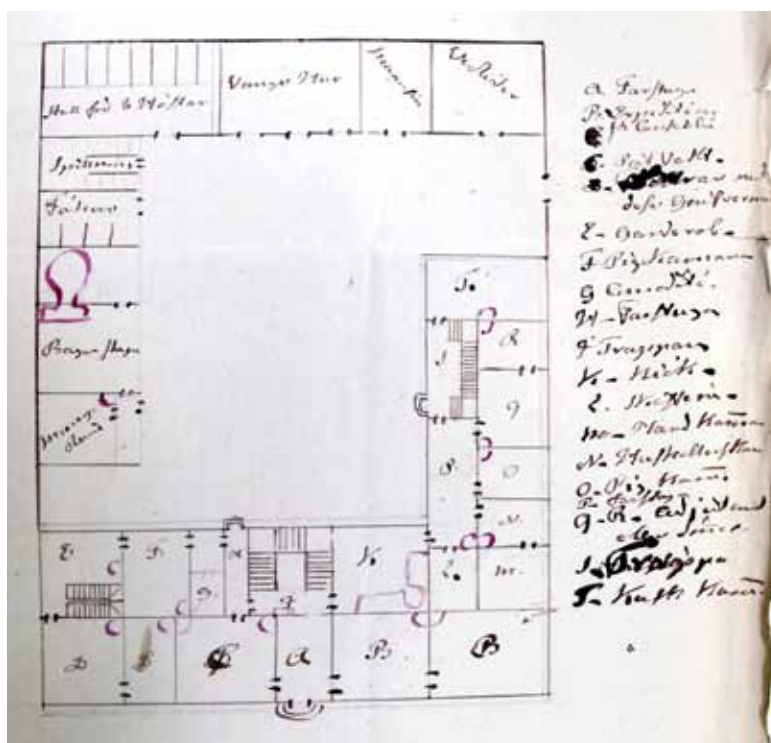
Yllä: Helsingin uudelleenrakennuskomitean sinetti.

Alla: Todennäköisesti C.L. Engelin laatima luonnos ylitarkastajantalon ensimmäisen kerroksen tilajärjestelyistä noin vuodelta 1819 tai 1820. KA

Virkatalon suunnittelu 1819–20

Helsingin uudelleenrakennuskomitean arkkitehti *Carl Ludvig Engel* laati yhteistyössä Reuterskiöldin kanssa luonnokset virkatalon tilanjaosta keväällä 1819.¹² Engelin laatimien, kyseiseen taloon liittyvien sekalaisten kustannusarvioiden joukossa on kaksi pohjapiirrosluonnosta, jotka on mahdollisesti tehty vuoden 1819 aikana, vaikkakaan ne eivät välttämättä ole juuri nämä luonnokset.¹³ Niissä on esitetty hyvin pitkälle lopullisen kaltainen järjestely kuin toteutuneessa talossa. Esplanadin ja Fabianinkadun kulmassa oli luonnoksissa kaksisikerroksinen L-muotoinen päärakennus, joka vastasi tilajärjestelyiltään tyyppistä helsinkiläistä porvarisasuintaloa, mm. viereistä Etholénin taloa. Pihalla tontin vastakkaisessa kulmassa, 10 jalkaa irrallaan päärakennuksesta oli yksikerroksinen L-muotoinen piharakennus, johon oli sijoitettu leivin- ja pesutuvat, hevos- ja vaunutallit sekä käymälät ja varastot. Pihan portti sijoittui Fabianinkadun puolelle.

Päärakennuksen pohjapiirrosluonnoksesta käy ilmi, että ylitarkastajan toimisto- ja kansliatiloja oli suunniteltu vain kolmeen huoneeseen ensimmäisen kerroksen eteläisessä osassa.

C.L. Engelin signeeraamat vaihtoehtoiset julkisivupiirrokset v. 1820. Ylempi on keisarin vahvistama toteutunut julkisivu ja alempi toissijainen vaihtoehto. KA

mäisessä kerroksessa, Esplanadinpuoleisen pääsisäänkäynnin molemmin puolin. Toimistohuoneita ei tarvittu monta, koska ylitarkastajalla oli esikunnassaan vain kaksi esikuntaupseeria.¹⁴ Kaikki muut tilat sekä ala- että yläkerrassa olivat ylitarkastajan perheen tai henkilökunnan huoneita, mukaan lukien adjutanttien kaksi asuinhuonetta.

Koska uudelleenrakennuskomitea oletti talon rakentamisen olevan vasta monen vuoden päässä, ei lopullisten piirustusten ja kustannuslaskelman kanssa pidetty kiirettä. Nämä asiakirjat toimitettiin keisari Aleksanteri I:n hyväksyttäväksi vasta vuoden 1820 maaliskuussa. Etenkin kustannuslaskelma, 144 343 ruplaa 13 kopeekkaa, oli ylimalkainen ja tarkemman laskelman tekemistä oli lykätty myöhemmäksi, kuten Engel kirjoitti muistiossaan vuonna 1826.¹⁵ Ehrenström antoiinkin läheteikirjeessään

kenraalikuvernööri Steinheilille vain summittaisen hinta-arvion, 140 000–150 000 ruplaa.¹⁶ Ehrenström ehdotti kuitenkin rakennustöiden aloittamista nopeammalla aikataululla ja varojen ottamista aiemmasta suunnitelmasta poiketen väliaikaisesti Suomen sotilasrahastosta (*militiefonden*). Rahastoon kerättiin entisten ruotujen ja ratsutilojen suorittamat ns. vakanssimaksut, joilla kustannettiin värvätyin sotaväen aiheuttamat menot, kuten mm. miehistön vaatetus, aseistusta lukuun ottamatta. Rakennustyöt voitaisiin näin saattaa loppuun samaan aikaan senaatintalon laajennuksen kanssa, jonka arvioitiin valmistuvan vuoden 1822 lopulla.¹⁷ Senaatintaloon suunnitellut ylitarkastajan tilat voitaisiin siis heti ottaa muuhun käyttöön.

Keisarille lähetetyt suunnitelmapiirustukset poikkesivat Engelin aiemmista siinä, että Esplanadin puoleisesta julkisivusta oli tehty kaksi vaihtoehtoa. Engel antoi runsasmuotoisemmalle vaihtoehdolle otsikon *Second Projet* ja se oli ilmeisesti tarkoitettukin juuri toissijaiseksi ehdotukseksi.¹⁸ Vaihtoehtoratkaisu olisi erottunut Esplanadin talorivistöstä selvästi toteutunutta enemmän ulospäin työntyvän keskirisaliittinsa ansiosta. Samalla se olisi aiheuttanut

haittaa ohikulkijoille; tosin myös toteutuneessa vaihtoehdossa oli alun perin laaja ulkoporras, jota myöhemmin pienennettiin.

Kenraalikuvernööri Steinheil välitti huhtikuun alussa 1820 uudelleenrakennuskomitealle tiedon keisarin virkatalosuunnitelmiin antamasta hyväksynnästä.¹⁹ Julkisivuehdotuksista Aleksanteri oli luonnollisesti valinnut sen, joka häntä oli eniten miellyttänyt eli Engelin ensimmäisen vaihtoehdon. Myös Ehrenströmin ehdottama rahoitusjärjestely oli hyväksytty, joten rakennustöihin voitiin ryhtyä lähes välittömästi.

Rakentaminen 1820–22

Urakoitsijaksi valittiin toukokuussa 1820 venäläissyntyinen kauppias *Nikolai Korastileff*, joka urakoi jo senaatintaloa.²⁰ Rakennustyöt lähtivät ripeästi käyntiin ja tontti raivattiin sorakasoista ja kivenlohkareista. Niiden alta paljastui odottamattoman suuri kallionnyppylä, minkä takia tarvittiin ennakoitua enemmän louhintaa, kaivu- ja muita pihan tasoitustöitä. Kalliota piti räjäyttää etenkin tulevan ulkorakennuksen alta, jotta sinne saatiin rakennetuksi suuri holvattu jääkellari.²¹

Rakennuskustannukset alkoivat siis heti kohota arvioitua korkeammiksi. Lisäksi rakennusmateriaalien kuljetuskustannukset olivat korkeita: kellareiden lattiat päällystettiin Tallinnasta tuoduilla kalkkikivilaatoilla ja Ullanlinnanmäeltä tuotujen perustus- ja sokkelikivienkin kuljetus maksoi. Tiilten hinta nousi vilkkaan rakentamisen seurauksena; 1000 kpl tiiliä maksoi kuljetuksineen 40 ruplaa, kun hinnaksi kustannusarviossa oli määritelty 30 ruplaa. Tiiliä ei ollut aivan helppo saada ja niitä jouduttiin tuomaan 14 eri paikasta.²² Piha päällystettiin kenttäkivin, jotka täytyi kuljettaa kaupunkiin, lastata ja asentaa. Lisäkustannuksia toivat myös kalkille ja muille säänaroille materiaaleille sekä työvälineille rakennetut väliaikaiset liiterit.²³

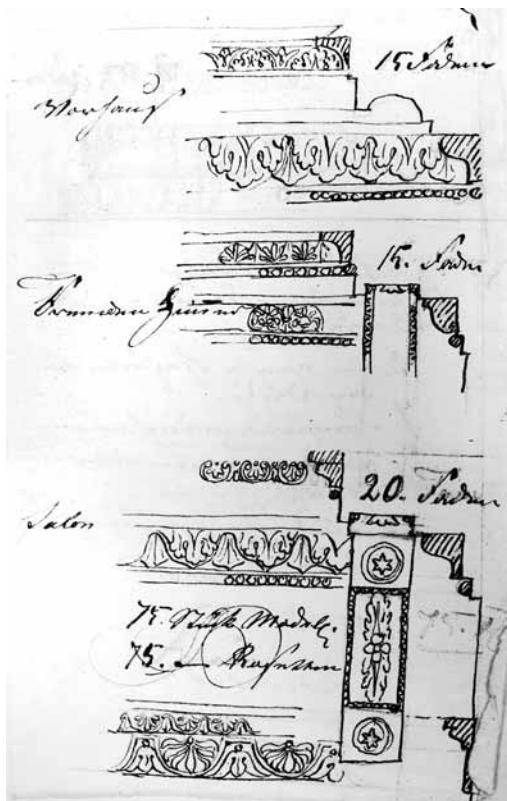
Holvatut kellarit ja kantavat tiiliseinät sekä ainakin osa välipohjapalkistoista saatiin rakennettua syksyyn 1820 mennessä. Timpuri Carl Sjöström, joka vastasi suurimmasta osasta ylitarkastajan talon kirvesmiehentöitä, sai rakennettua kattotuolit ja vesikaton jo ennen talven tuloa, eikä rakennuskustannuksia nostavia tilapäisiä katteita tarvittu. Erilaisia rautaosia, kuten muuriankkureita, pultteja ja muita kiinnikkeitä sekä myöhemmin mm. ovien heloja toimitti sepän leski Maria Kühlbergin liike.²⁴

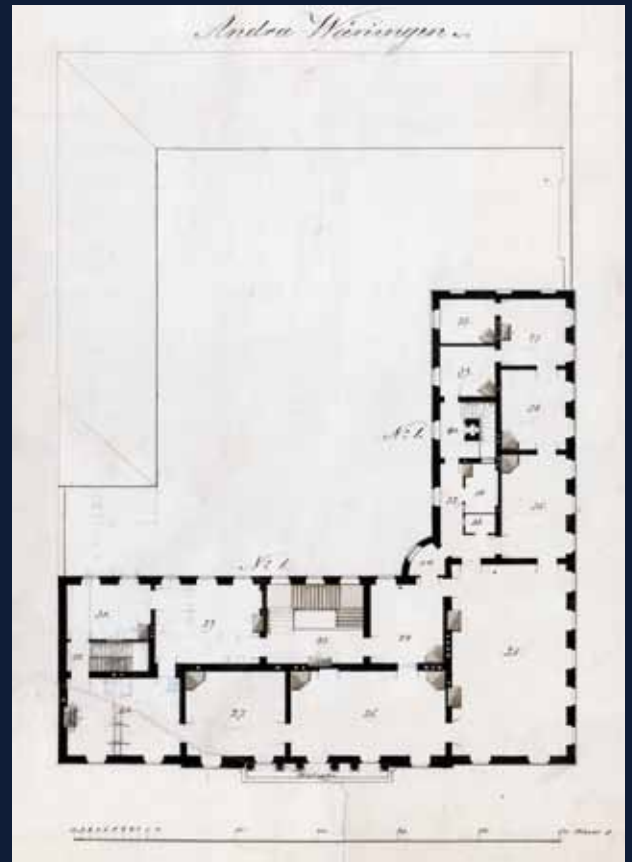
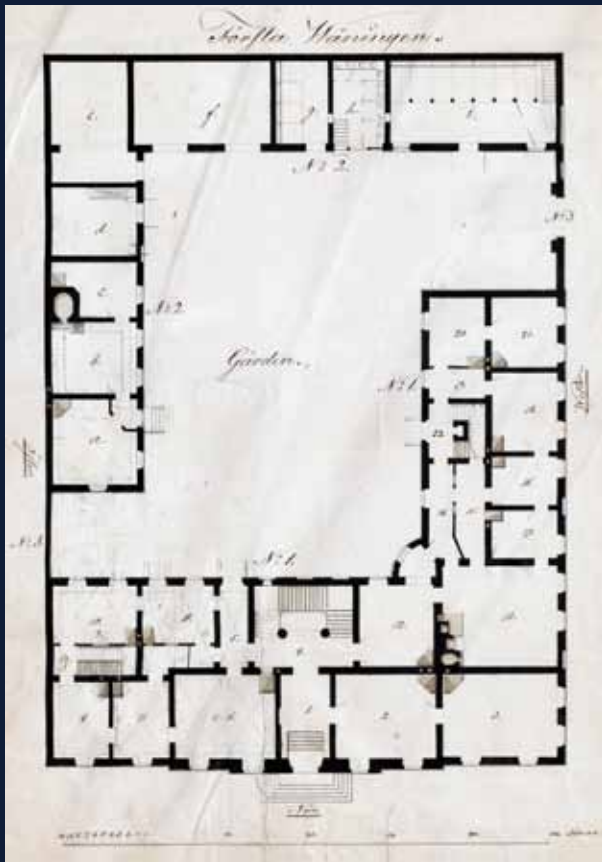
Seuraavan kevään (rakennustyöt aloitettiin huhtikuussa) ja kesän 1821 aikana pää- ja ulkorakennuksen tiiliseinät rapattiin sekä ulkoa että sisältä. Peltiseppä Fredrik Wikman kattoi vesikaton rautapelleillä. Suurin osa puisista välipohjista rakennettiin valmiiksi mm. asentamalla niihin kapteeni A. Wängin sekä Carl Stenmanin toimittamia sammaltäytteitä. Näin voitiin saman vuoden aikana aloittaa sisustustyöt ja julkisivujen koristelutyöt. Pääjulkisivun pylväikön graniittiset jalustat asennettiin ja parvekkeen lattian pellitti lakkimestari P. Consell.²⁵

Päärakennuksen sisällä sisustustyöt etenivät niin, että maalarimestari J. G. Wichman sai vuoden aikana maalattua liimamaalein ainakin neljä huonetta. Kaakeliuunintekijä Emanuel Tilljander asensi yhdeksän uunia ja kaakeleita toimitti myös kreivitär Beata Sofia Cronstedtin omistama Herttoniemen kaakelitehdas. Joitakin ovia asennettiin, ja niihin toimitti lukkoja ja muita heloja Maria Kühlbergin liikkeen lisäksi seppämestari Carl Ramstedt. Timpuri Sjöström sisusti ulkorakennukseen kahdeksan hevosen tallin pilttuineen ja sen viereen käymälän sekä rakensi mm. suuren pihaportin.

Sisustustöitä tehtiin läpi talven, mutta vuonna 1822 ne etenivät hieman ripeää alkua hitaammin. Tämä johtui mahdollisesti rahoitusongelmista, joihin saatiin 17 978 ruplan lisäys Turun lääninrahastosta.²⁶ Talossa jatkettiin töitä vuoden loppuun asti. Suurimman osan päärakennuksen peiliovista sekä muista, yksinkertaisemmista sisäovista valmisti ja asensi puuseppä Joseph Öhrnberg. Hän teki myös pää- ja ulkorakennuksen kaikki ikkunanpokat, jotka lasitti Petter Wassilieffin liike. Wassilieff vastasi suurimmasta osasta

Todennäköisesti C.L. Engelin laatima luonnospiirustus kolmen huoneen stukkatuureista noin v. 1820. KA

Ylitarkastajantalon ensimmäisen ja toisen kerroksen pohja-
piirrokset 1820-luvun alusta. KA

ulko- ja sisämaalaustöitä, joihin kuului mm. kuuden julkisivupylvään, kaikkien ikkunoiden ja ovien öljymaalaus sekä 19 huoneen, erinäisten eteisten ja yhden porrashuoneen maalaus liimamaalein. Maalarimestari Peter Willman laskutti erikseen neljän huoneen maalauksesta, jotka ovat todennäköisesti edustavampia tiloja. Niistä suurin maalattiin keltaiseksi, pienemmät huoneet siniseksi ja punaiseksi sekä pienin huone vihreäksi.

Kaikki talon tulisijat saatiin valmiiksi. Nikolai Korastileff urakoi 12 kpl valkoiseksi lasitettuja kaakeliuuneja päärakennuksen yläkertaan ja lisäksi 11 kpl vähemmän hienoa kaakeliuunia, kaksi suurempaa tiilipintaista uunia, yhden suuren leivinuunin ulkorakennukseen sekä päärakennuksen alakertaan nk. ”englantilaisen keittiön” kaikkine asiaan kuuluvine uuneineen ja kaapistoineen. Kaakeliuuneja tehtiin mm. Herttoniemen ruukista tilatuista kaakeleista, mutta kuusi hienointa, suurta valkoisin kaakelein varustettua uunia tilattiin Tukholmasta kauppias Gebauerin välityksellä. Hän toimitti Ruotsista myös 550 kpl Öölannin kalkkikivilaattoja, jotka asennettiin pääsisäänkäynnin ja vestibyylin lattioihin ja portaisiin.

Marraskuussa 1822 urakoitsija Korastileff laskutti 4850 ruplaa suorittamistaan julkisivujen, vestibyylin ja kolmen koristeellisimman huoneen, salin, salongin ja seurusteluhuoneen²⁷ kipsikoristelutöistä. Taloa ympärivät katuosauudet ja piha kivettiin. Samaan aikaan koko Esplanadia tehtiin edustavammaksi, kun sen keskiosan muodostanutta vanhaa Kluuvin lahden pohjaa tasoitettiin ja katuja kivettiin.²⁸

Ylitarkastajan virkatalon oli kaavailtu valmistuvan vuoden loppuun mennessä, samaan aikaan senaatintalon toisen vaiheen kanssa. Heinäkuussa 1822 Ehrenströmin täytyi kuitenkin vastata kenraalikuvernöörin kyselyyn, että vain päärakennuksen Fabianinkadun puoleinen siipi oli asuttavassa kunnossa ja voitiin luovuttaa Suomen sotaväen komentajan käyttöön ja ”helpottaa siten huomattavasti” kaupungin majoitusongelmia. Tästä oli myös se hyöty, että vielä osittain keskeneräinen rakennus tuli paremmin hoidetuksi, vartioituksi sekä lämmitetyksi.²⁹

Ylitarkastajatalon käyttöönotto ja viimeistely 1822–24

Kenraalimajuri Reuterskiöld oli kuollut kesäkuussa 1821 ennen hänelle tarkoitettun talon valmistumista. Suomen sotaväen komentajan virkanimike oli muutettu ylitarkastajasta divisioonankomentajaksi ja toimeen oli määrätty kenraalimajuri *Gustav Adolf Ehrnrooth*.³⁰ Hän pääsi muuttamaan virkataloonsa vuoden 1822 lopulla yhdessä perheensä kanssa. Taloon sijoittuivat myös hänen kansliansa ja adjutanttinsa, ylisotatuomioistuimen sekä leski- ja orpokassan johtokunnan työtilat.

Virkatalon tilajärjestelyt olivat muuttuneet jonkin verran edellä mainituista vuoden 1819 luonnospiirustuksista. Alkuperäiset, keisarin hyväksyttäväksi lähetetyt pohjapiirustukset eivät ole säilyneet. Varhaisimmat olemassa olevat, päiväämättömät ja signeeraamattomat ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirrokset ovat joko niiden kopiot tai todennäköisemmin edelleen kehitetyt toteutuspiirrokset.³¹

Keskellä päärakennuksen Esplanadinpuoleista siipeä on pääsisäänkäynti ja pihan puolella paraatiporras toisen kerroksen edustustiloihin eli *Belle-étageen*. Siellä oli tyypillinen helsinkiläisen porvaristalon huonejärjestys. Sen keskuksena oli luoteiskulmassa *Suuri tanssisali*, jonka molemmin puolin järjestetyissä huonesarjoissa edettiin vieraille tarkoitetuista salongeista yksityisempiin seurusteluone- (*förmak*), makuuhuone- ja pukeutumistiloihin.³² Suuren salin vieressä Esplanadin puolella oli sitä hieman pienempi *sininen salonki* ja *keltainen olohuone*. Näistä huoneista pääsi pääsisäänkäynnin yläpuoliselle parvekkeelle. Esplanadin puoleiset itäpäädyn kolme huonetta oli varattu divisioonankomentajan vaimolle, hänen makuuhuoneensa oli maalattu vihreäksi. Pihan puolella paraatiportaan vieressä oli todennäköisesti ruokasali. Divisioonankomentajan käytössä olivat Fabianinkadun puoleiset huoneet: pieni sali ja neljä toinen toistaan pienempää kamaria.

Alakerrassa pääsisäänkäynnin molemmin puolin oli toimistotiloja ja paraatiportaan itäisivulla pihasisäänkäynnin eteinen. Fabianinkadunpuoleisessa siivessä pihanpuolella oli toinen pienempi porrashuone, jonka kautta pääsi yläkertaan divisioonankomentajan asuintiloihin sekä alakertaan palvelusväen, mm. taloudenhoitajan ja ajurin sekä adjutanttien asuinhuoneisiin sekä keittiöön ja ruokavarastoon. Esplanadinpuoleisen siiven itäpäässä oli kaksivartinen puuporras, joka yhdisti alakerran lastenhuoneen sekä kamarineitojen ja kotiopettajattaren tilat yläkerrassa sijainneisiin divisioonankomentajan vaimon asuintiloihin.

Leivintupa oli sijoitettu erilleen ulkorakennuksen itäsiipeen, jossa sijait-sivat myös pesutupa ja halkovaja. Ulkorakennuksen eteläsiivessä olivat idästä päin luetellen vaunuvaja, navetta, käymälä ja portin vieressä hevostalli.

Sisustustyöt jatkuivat vuonna 1823 pääasiassa talon keskeneräisissä toisen kerroksen paraatitiloissa ja Esplanadinpuoleisissa huoneissa.³³ Pääsisäänkäyntitilat ja vestibyyli maalattiin liimamaalein. Kaksi doorilaispylvästä ja porrasaskelmat siveltiin öljymaalilla valkoisiksi ja portaisiin asennettiin Carl Ramstedtin toimittama koristeellinen rautakaide. Pääsisäänkäynnin yläpuolelle läkkiseppä Consell asensi suuren lyhdyn. Yläkerrassa viimeisteltiin mm. suuri tanssisali [tila 205] liimamaalaamalla valkoiseksi ja sen seinät ja katto maalauskoristeltiin.

Suuri tanssisali tuli sitten välittömästi käyttöön, kun divisioonankomentaja Ehrnrooth järjesti talossa ”Helsingin siihen asti loistavimmat yksityisen henkilön järjestämät” juhlat, joihin liittyi 170 hengen päivällinen, musiikkiesityksiä ja tanssia viiteen asti aamulla.³⁴

Virkatalon viimeistelytyöt jatkuivat vuoden 1824 syksyyn asti ja marraskuun alussa Ehrenström saattoi vihdoin ilmoittaa kirjeissään kaupungin maistraatille sekä uudelle kenraalikuvernöörille, kenraaliadjutantti *Arseni Zakrevskille*³⁵ talon valmistumisesta, tosin sillä varauksella, että Pietarista tilatun ja myöhässä saapuneen parvekekaiteen maalaustyöt saattoi suorittaa vasta keväällä 1825.³⁶

Ehrenströmin johtama Helsingin uudelleenrakennuskomitea lakkautettiin

lokakuussa vuonna 1825, joten ylitarkastajan talo oli sen viimeisimpiä valmistuneita töitä. Komitea ja Ehrenström jatkoivat kuitenkin vielä jonkun aikaa työtään saattaen loppuun keskeneräisiä töitä ja tehden erilaisia selvityksiä mm. juuri ylitarkastajan talon tilityksissä havaituista epäselvyyksistä. Engelistä tuli vuonna 1824 intendentinkonttorin johtaja, mutta hän pysyi edelleen myös uudelleenrakennuskomitean arkkitehtinä.

Suomen kenraalikuvernööri 1824–31
Arseni Zakrevski. Teoksesta: Ilmari
Heikinheimo, Suomen elämäkerrasto.
Porvoo 1955.

Kenraalikuvernöörinkansliassa laadittu luettelo 23. divisioonan esikunnan tarvitsemista huonetiloista, joka liittyi Zakrevskin Uudelleenrakentamiskomitealle 12.5.1825 lähettämään kirjeeseen. KA

Kahden divisioonankomentajan käyttöön 1825–26

Helsingin kaupungin maistraatti teki ylitarkastajan talossa tarkastuskatselmuksen 3. toukokuuta 1825.³⁷ Samana päivänä uudelleenrakennuskomitealle saapui yllättävä kirje kenraalikuvernööri Zakrevskilta. Hän ilmoitti keisarin määränneen käskykirjeessään, että juuri valmistuneeseen ylitarkastajantaloon piti saada asuin- ja toimistotilat myös Hämeenlinnasta Helsinkiin siirretylle keisarillisen Venäjän armeijan joukkojen eli 23. divisioonan komentajalle, Viipurissa syntyneelle kenraalimajuri *Alexander Amatus Thesleffille* ja hänen esikunnalleen.³⁸ Tämä oli vain yksi Zakrevskin keväällä 1825 omavaltaisesti, valtiosihteerin ohji suoraan keisarille esittelemistä asioista, joiden seurauksena hän rikkoi nopeasti välinsä suomalaisiin.

Ehrenströmin ja intendentti Engelin ihmetys tätä uutta käännettä kohtaan näkyy kirjeissä, joissa kenraalikuvernööritä tiedusteltiin mitä nöyrimmin, millä tavoin kaksi komentajaa esikuntineen aiottiin taloon mahduttaa.³⁹ 23. divisioonan komentajan sen hetkiseen esikuntaan kuului kolme upseeria, yksi virkamies ja neljä kirjuria, mikä oli tavallista vähemmän, koska joitakin virkoja ei ollut täytetty. Zakrevski lähetti vastauksensa mukana tiedon näille määräysten mukaan kuuluvista huonemääristä sekä esityksen tässä tapauksessa tarvituista tiloista. Myönnetyksenä hän ilmoitti, että 23. divisioonan esikunnan ne osat jotka eivät mahtuisi ylitarkastajantaloon, voitaisiin sen sijaan sijoittaa Helsingin harjoituspataljoonan kasarmiin (eli Kaartin kasarmiin).⁴⁰

Kun 23. divisioonan tarpeet oli näin saatu tietoon, pyysi talossa tarvittavista muutostöistä kustannuslaskelmaa ja suunnitelmia tekevä Engel lisäselvityksiä siitä, kuinka monta huonetta Suomen divisioonankomentajalle ja hänen alaisilleen sitten varattaisiin.⁴¹ Engelin laskelmissa suomalainen divisioonankomentaja sai pitää Fabianinkadun puoleiset huoneensa 1. ja 2. kerroksissa, joihin laskettiin mukaan myös tanssisali ja pääporrashuoneen viereinen sisäeteinen *”joka todella ei ole paljonnekaan hänelle ja hänen taloudelleen kun huomioidaan, että lukuun ottamatta suurta salia kaikki muut huoneet ovat hyvin pieniä”*. Thesleffille jäisi viisi yläkerran huonetta Esplanadin puolella, eli silloiset divisioonankomentajan vaimon huoneet. Ongelmana oli, että talossa oli vain yhden talouden hoitoon tarvittavat tilat eli yksi keittiö, leivintupa, halkovarasto ym., jotka täytyi nyt kaksinkertaistaa. Näiden sijoitus tuotti ongelmia, koska suomalaisille adjutanteille sekä ylisotatuomioistuimelle ja leski- ja orpokassan johtokunnalle oli myös oltava tilat rakennuksessa, mikä, kuten Engel painotti, *”varmasti on tarpeellista ja oikein ottaen huomioon sen että talo on rakennettu ja sisustettu niitä varten”*. Alakerran itäpään yksi suurempi huone ja neljä pienempää varattiin kolmelle suomalaiselle adjutantille palveluskuntineen. Ylisotatuomioistuin ja leski- ja orpokassan johtokunta taas sijoitettiin kahteen huoneeseen sisääntulon länsipuolella.

Näihin kysymyksiin kenraalikuvernööriltä tuli viisi päivää myöhemmin jo selvästi hermostunut vastaus, jossa hän ilmoitti että suomalaisille riittää yhtä monta huonetta kuin samanarvoisille venäläisille. 23. divisioonan komentajalle ei tosin tarvittu yhtä monta huonetta kuin suomalaiselle, koska Thesleff ei ollut naimisissa.⁴² Zakrevskin suomalaisten tilavaatimuksia kohtaan tuntema ärtymys johtui ehkä siitäkkin, että hän joutui itse asumaan Senaatintorin laidalla sijaitsevassa ahtaassa Bockin entisessä kauppiastalossa, jonka muutokset C.L. Engel oli vuonna 1816 suunnitellut, ja ylitarkastajan talossa oli yhtä suuret tai jopa suuremmat tilat kuin siinä.

Engel toimitti kesäkuun alussa 1825 eteenpäin tarvittavien muutostöiden

[illegible]

kustannuslaskelman, jonka saatteessa hän edelleen esitti eräitä kysymyksiä tilajaosta, kuten kenen käyttöön suuri tanssisali tai vaunuvaja varattaisiin. Kustannuslaskelman summa oli 10 222 ruplaa 30 kopeekkaa bankoassignaatteja ja Zakrevski lähetti sen hyväksyttäväksi Pietariin kesäkuun lopussa 1825, tällä kertaa valtiosihteerin välityksellä.⁴³

Jotta molemmille divisioonankomentajille saataisiin aputiloja, jouduttiin ulkorakennuksessa jakamaan mm. tallitilat kahteen osaan. Tässä yhteydessä avattiin tallin Fabianinkadun puoleinen valeikkuna, jotta toiselle tallille saataisiin valoa. Tallia vastapäätä, päärakennuksen Fabianinkadun puoleisen siiven eteläpäätyyn rakennettiin uusi kaarevakulmainen halkoliiteri. Ulkorakennuksen vanhan leivinuuni täytyi purkaa ja rakentaa sen sijaan kaksi uutta leivinuunia sekä keittiö liesineen. Uusista keittiötiloista Thesleffin toisen kerroksen asuntoon rakennettiin uusi pää- ja ulkorakennukset yhdistävä porrashuone. Päärakennuksen itäpäässä ollut puuporras poistettiin ja aukko laitettiin umpeen. Useita oviaukkoja rakennuksen eri osissa jouduttiin muuraamaan umpeen ja toisia avattiin. Thesleffin asuntoon rakennettiin myös useita uusia kevyitä ristikkorakenteisia seinä huoneitten jakamiseksi, minkä seurauksena muutamia kaakeliuuneja jouduttiin siirtämään.

Ehrenström joutui tammikuussa 1826 selvittämään jo lakkautetun uudelleenrakennuskomitean puolesta ylitarkastajan talon rakennustöissä tehtyä 20 624 ruplan 45½ kopeekan kustannusylitystä.⁴⁴ Selvitykseen sisältyneen divisioonankomentajan talon jakamista koskevan arvostelun seurauksena Zakrevski lähetti valtiosihteerille kirjeen, jossa hän kävi jo avointa sotaa uudelleenrakennuskomiteaa vastaan.⁴⁵ Zakrevski ihmetteli, että komitea, joka taloa rakennettaessa ylitti kustannusarvion roimasti, vaati korvausta muista varoista. Tämä oli hänen mielestään *”uusi todiste komitean mielivaltaisista toimenpiteistä sekä heikosta kruunun parhaan edistämisestä”*. Oman kyseenalaisen työnsä kehumisen ohella komitea oli ottanut asiakseen arvostella sitä epämukavuutta, jota kahden divisioonankomentajan majoittaminen samaan taloon aiheutti, mikä ei sille edes kuulunut, kun keisari oli asian säätänyt. Hän päätti kirjeensä ihmettelyyn: *”Ja kun yksityistaloissa talonomistaja ja majoitettu pystyvät asumaan yhdessä vaivaamatta toisiaan, on mahdotonta ymmärtää, ettei kaksi divisioonankomentajaa mahtuisi asumaan tilavassa kruunun talossa.”*

Ylitarkastajantalon muutostyöt esiteltiin Nikolai I:lle vasta helmi-maaliskuussa 1826 ja ne kaikesta päätellen toteutettiin saman vuoden aikana.⁴⁶ Varat muutostöihin otettiin Suomen sotilaskassasta. Ehrnroothin tilalle Suomen sotaväen divisioonan komentajaksi tuli kesäkuussa 1826 kenraalimajuri kreivi *Alexander Stewen-Steinheil*, joka oli entisen kenraalikuvernöörin Fabian Steinheilin ottopoika.⁴⁷ Keväällä 1827 Engel laati kustannuslaskelman Stewen-Steinheilin huoneistossa tarpeellisiksi katsotuista korjauksista, jotka olivat lähinnä uuden talon ”asetumisesta” syntyneistä halkeamista johtuneita rappaus- ja uunikorjaus- sekä maalaustöitä.⁴⁸

Kustannuslaskelmasta käyvät ilmi suomalaisen divisioonan komentajan käytössä olleet tilat, jotka sijaitsivat Fabianinkadun puoleisessa siivessä. Alakerrassa Stewen-Steinheilille kuului suuri keittiö [114], johon liittyneen ruokavaraston ja eteisen [120-122] lattioihin rotat olivat pesiytyneet. Kadun puolella oli kolme huonetta [115], jotka oli maalattu harmaaksi, keltaiseksi ja siniseksi sekä viimeisenä punainen kamari [128]. Pihan puolella oli keltainen kamari ja sisäeteinen [127]. Yhteiskäytössä olleen vestibyylin katossa oli peltikaton vuodoista johtuneita läikkiä, jotka täytyi korjata. Stewen-Steinheilin asuntoon kuului toisen kerroksen paraatihuoneista vain suuri tanssisali ja sinne johtava sisäeteinen. Fabianinkadun puolella olivat järjestyksessä seurusteluhuone, sänkykamari [208] ja toinen kamari [209]. Pihakulmassa oli keltainen kirjastohuone [211] ja sen vieressä pieneen porrashuoneeseen liittynyt sisäeteinen [212-215]. Porrashuoneeseen [216-217], joka tällöin johti vintille asti, asennettiin tässä yhteydessä rautaiset käsihohteet.

Syksyllä 1827 Turku paloi, mikä lopetti lyhyeen kahden divisioonankomentajan mahdollisesti ahtaan yhteisasumisen.

Divisioonankomentajat Alexander Amatus Thesleff ja Gustaf Adolf Ehrnrooth. Teoksesta: Ilmari Heikinheimo, Suomen elämäkerrasto. Porvoo 1955.

”...auction å Keis. Alexanders-Universitetets Auctionskammare uti det så kallade General-Inspecteurshusets öfra våning här i staden till försäljande af herr professoren Joh. Henric Awellans Boksamling hwarpå Cataloger i hrr I. S. Frenckell & Sons samt hr Wice Consuln Wasenii Bokhandel äro inlemnade...”

Finlands Allmänna Tidning n:o 135, 18.11.1828.

Yliopisto Helsinkiin – muutostöitä 1827–28

Keisari päätti siirtää yliopiston Turusta Helsinkiin hyvin pian palon jälkeen ja antoi tästä määräyksen manifestissaan 9./22. lokakuuta 1827. Yliopistolle oli tarkoitus rakentaa uusi päärakennus Senaatintorin länsireunaan paikkaan, joka oli varattu keisarilliselle residenssille ja kenraalikuvernöörin palatsille. Kooltaan senaatintaloa vastaavan yliopiston suunnittelu ja rakentaminen tulisi viemään aikaa useita vuosia. Koska yliopiston toiminta haluttiin saada käyntiin jo vuoden 1828 syksyllä, oli sille määrättävä tilapäistiloja. Yliopiston sijaiskanslerille toimitetussa keisarin käskykirjeessä määrättiin yliopiston tilapäisiksi sijoituspaikoiksi juuri valmistunut senaatintalon itäinen siipirakennus sekä ylitarkastajan talo.⁴⁹

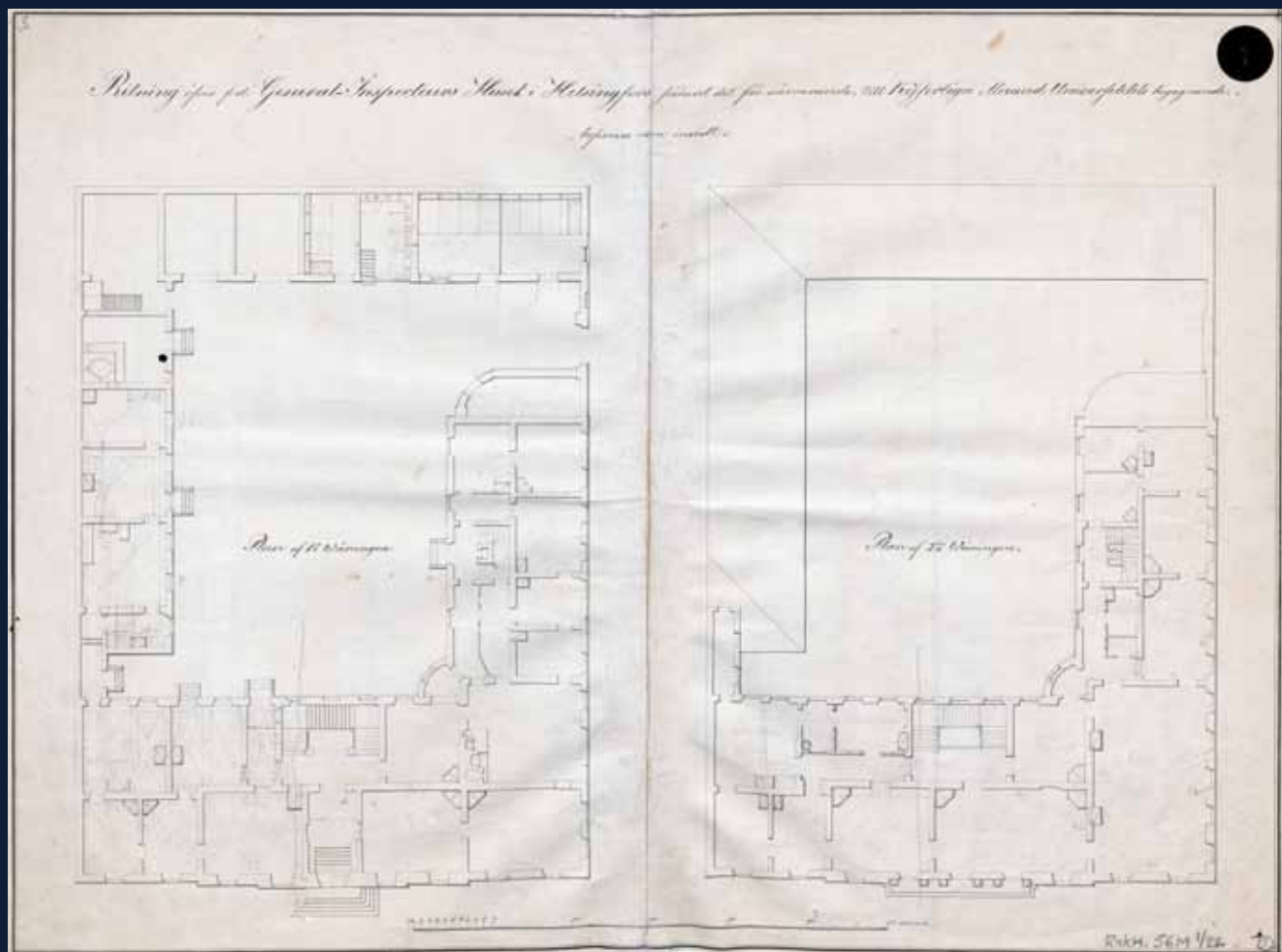
Yliopiston siirrossa tarvittavia toimenpiteitä varten perustettiin komitea, jonka puheenjohtajana, yliopiston kanslerin eli alaikäisen kruununperillisen viransijaisena, toimi valtiosihteeri Reh binder. Muina jäseninä oli mm. yliopiston johtomiehiä. Komitean kolmessatoista kokouksessa päätettiin tarkemmasta aikataulusta, ja se antoi Engelin intendentinkonttorille käskyn ylitarkastajantalon muutossuunnitelmien teosta.⁵⁰

Engelin 20. marraskuuta 1827 tekemä alustava kustannuslaskelma sisälsi työt asuintilojen muuttamiseksi opetustiloiksi.⁵¹ Rakennukseen tuli luentosaleja, konsistorin kokoustilat sekä rehtorin ja virkamiesten tilat.⁵² Yläkerroksen salooniin [nyk. 204 länsiosa] puhkaistiin ovi suoraan paraatiportaan ylätasanteelta. Paikalla sijainnut tulisija piti purkaa. Sen sijaan tähän todennäköisesti luentosaliksi tai konsistorin huoneeksi muutettuun saliin sisäeteisen [206] kautta tuleva oviaukko muurattiin umpeen. Alakerrassa taas purettiin kevyt-rakenteinen seinä pihan puoleisesta huoneesta [105 länsipää]. Alakerran suuri keittiö [114] muutettiin ruumiinavaushuoneeksi. Piharakennuksen keittiö taas muutettiin kemialliseksi laboratorioriksi, minkä takia sen englantilainen liesi piti purkaa ja tilalle rakentaa uuteen käyttöön soveltuva pienempi liesi. Lisäksi joitakin oviaukkoja avattiin ja toisia muurattiin kiinni, mutta niiden sijainti ei käy selville kustannuslaskelmasta.

Divisioonanpäälliköt joutuivat muuttamaan talostaan toukokuuhun 1828 mennessä, jolloin muutostyöt alkoivat. Päiväämättömästä ja signeeraamattomasta pohjapiirustuksesta, joka kuvaa ylitarkastajan taloa ”sellaisena kuin se tällä hetkellä, keisarillisen Aleksanterin yliopiston tarvetta varten, on sisustettu”, voi päätellä, että ainakin pääosa kustannuslaskelmassa mainituista muutostöistä myös toteutettiin.⁵³

Yliopiston käytössä 1828–33

Talo otettiin käyttöön Helsingin yliopiston avajaisjuhlallisuuksissa lokakuun vaihteessa 1828.⁵⁴ Avajaisten kuvattiin olleen elämys uudelle akatemiakaupungille. Yliopiston rehtori professori Myrén kutsui lokakuun ensimmäisen päivän aamuksi yliopiston virkamiehet ja kaupungissa olleet noin 200 opiskelijaa ylitarkastajan taloon. Siellä he ottivat vastaan yliopiston sijaiskanslerin, kaupunkiin saapuneen valtiosihteeri Reh binderin sekä vt. varakanslerin, kenraaliluutnantiksi ylennetyn divisioonankomentaja Thesleffin. Nämä herrat sekä yliopiston konsistori sulkeutuivat konsistorin istuntohuoneeseen. Kun Thesleff oli asetettu virkaansa, istuntosalin ovet avattiin ja muu juhlaväki kokoontui kuuntelemaan Reh binderin ja Thesleffin avajaispuheet. Sitten

siirryttiin juhlakulkueessa nykyisessä Vanhassa kirkossa pidettyyn jumalanpalvelukseen ja sen jälkeen edelleen senaatintalon itäsiiven kirjastosaliin, missä varsinainen avajaisjuhla pidettiin.⁵⁵

Seuraavina päivinä nimitettiin pari professoria virkoihinsa ja konsistori piti ensimmäisen kokouksensa ylitarkastajantalossa.⁵⁶ Yliopiston luennot alkoivat siellä seuraavana maanantaina 6. lokakuuta. Senaatintalon tiloja käytettiin lähinnä kirjastona sekä akateemisen tuomioistuimen, kurinpitovaliokunnan ja talousjaoston tiloina.

Keisari Nikolai I kävi tutustumassa Suomensivailullaan elokuussa 1830 uuden yliopiston rakennustöihin ja mm. tapasi Engelin. Illalla järjestettiin ”hienoimpaansa koristellussa ja valaistussa” ylitarkastajantalossa yli 400 kutsuvieraan juhla. Nikolai saapui taloon kello 9 ja 10 välillä ja tanssi muuttaman poloneesin tärkeimpien daamien kanssa. Tämän jälkeen tanssiaiset jatkuivat, majesteetti keskusteli vieraiden kanssa ja palasi sitten noin klo 11 majapaikkaansa kenraalikuvernöörintaloon.⁵⁷ Elokuun lopussa myytiin yleisellä huutokaupalla ilmeisesti tanssiaisten koristelussa käytettyjä kankaita yms. Tarjolla oli mm. sinisiä ja keltaisia silkiverhoja, punaista tafti-, vihreää bombasiini-, ja keltaista ja punaista calico-kangasta, pronssista ja langoista valmistettuja rosetteja, viinejä ja valaisintelineitä.⁵⁸

Tämän kohokohdan jälkeen normaali yliopistotyö jatkui ylitarkastajantalossa kevätlukukauden 1832 loppuun, jolloin uusi yliopistorakennus alkoi olla luovutuskunnossa.⁵⁹ Ylitarkastajantaloon jäi vielä joitain yliopiston toimintoja vuoden 1833 elokuuhun asti, jolloin yliopisto lähti lopullisesti.⁶⁰

Päiväämätön ja signeeraamaton piirustus ylitarkastajan talosta yliopistomuutosten jälkeen. KA

"Om Herr Stats Rådet, behagade lördagen den 11. januari klockan ½ 12 infinna sig på Lands cansliet, hvarest planerna till nya General Gouverneurs huset, då äro till hands, vore det bästa sättet att bestämma de ändringar som då med nedre våningen böra göras för att bereda rum åt General Gouverneurens Kanslier!"

Armfelt 10.1.1840, KKK akti 252/1839, KA.

Pohdintaa uudesta käytöstä 1833–35

Yliopisto jätti jälkeensä talon, jota ei voitu ottaa entiseen käyttöönsä kahdestakaan syystä. Ensinnäkin talossa piti suorittaa korjauksia, jotta se saatiin taas asuttavaan kuntoon, keittiöthän oli esimerkiksi muutettu laboratorioiksi ja leikkaussaliksi. Toinen syy oli se, että Suomen sotaväen kolme tarkkampungaprikaattia divisioonankomentajanvirkoineen oli lakkautettu vuonna 1830. Jäljelle jäivät vain niiden tilalle laivastoon perustettu Suomen meriekipaasi ja Helsingin harjoituspataljoonaa, joka Puolan kapinan kukistamiseen osallistumisen ansiosta muutettiin henkivartiokaartinpataljoonaksi (tai yksinkertaisemmin kaartinpataljoonaksi).⁶¹ Syyt muutokseen olivat ennen kaikkea taloudellisia, ei niinkään se, että olisi pelätty Puolan armeijan tapaista kapinointia. Myös Suomessa toiminut venäläinen armeijakunta oli lakkautettu 1831 ja sen esikunta muutettu pienemmäksi Suomeen sijoitettujen joukkojen esikunnaksi.⁶²

Suomeen sijoitettujen joukkojen divisioonankomentaja oli halukas muuttamaan ylitarkastajantaloon syksyllä 1834, kun korjaustyöt oli saatu tehtyä. Asiaa mutkisti se, että samanlaisen halun ilmaisi myös kenraalikuvernöörin sijainen, eli talossa 23. divisioonan komentajana asunut Thesleff.⁶³ Vuonna 1831 eroamaan joutuneen Zakrevskin jälkeinen kenraalikuvernööri ruhtinas *Alexander Menšikov* ei lukuisten muiden virkojensa takia juuri oleskellut Suomessa.

Oman lusikkansa soppaan toi Helsingin maistraatti, joka oli jo vuoden 1831 syksyllä ilmaissut halukkuutensa talon ostoon sen jälkeen, kun yliopisto oli seuraavana keväänä muuttanut pois. Syynä oli se, että 30 vuotta vanha raatihuone sijaitsi tulevan Senaatintorin keskellä ja se aiottiin purkaa vuosikymmenen lopulla, kun suuren kirkon rakennustyöt aiottiin aloittaa.⁶⁴

Kaupunki teki helmikuussa 1832 keisarille talon ostamisesta virallisen anomuksen, jossa he tarjosivat siitä ainoastaan 100 000 ruplaa bankoassignaatteja vedoten mm. kalliisiin korjaus- ja muutostalouteen ja siihen, että

W. Galjaminin akvarelli Katajanokalta kauppatorille ja Esplanadille 1827. HKM

kalliilla rakennettu vanha raatihuone jouduttaisiin purkamaan. Ylitarkastajan talossa suorittamiensa tarkastusten perusteella kaupungin vanhimmat olivat todenneet, ettei huonokuntoinen talo ollut sovelias heidän käyttöönsä ilman suuria muutoksia, eikä siitä voinut tarjota niin suurta summaa kun sen arvoksi oli määritetty. Lisäksi he ehdottivat maksun suorittamista 3000 ruplan erissä 7-8 vuoden aikana edullisella 3% korolla.⁶⁵

Thesleff toimitti kaupungin anomuksen valtiosihteerille keisarin esittelyä varten vasta vuoden 1834 lopussa ja liitti mukaan oman vastaesityksensä. Siinä hän suositteli talon yläkerran antamista omaan käyttöönsä, kun taas alakertaan voisi asettua asumaan Helsingin komendantti, venäläinen kenraalimajuri *Fridberg*. Valtiosihteerin tukiessa Thesleffin esitystä, Nikolai teki päätöksensä tämän mukaisesti tammikuussa 1835.⁶⁶

Taloa oli tällä välin käytetty mm. kaupungissa vierailleiden merkkihenkilöiden majoittamiseen. Kesällä 1834 talossa asui väliaikaisesti mm. Venäjän keisarillisen hovin ensimmäinen sellonsoittaja Cipriano Romberg, joka piti seurahuoneella konsertin ”herrojen amatöörien suosiollisella avustuksella”.⁶⁷

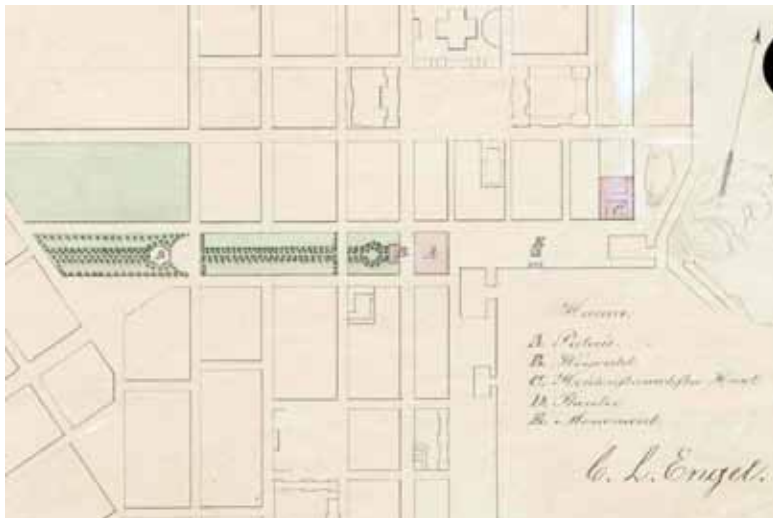
Thesleffin aikana Helsingin talvinen juhlakausi käynnistyi hänen järjestämillään keisari Nikolain nimipäivätanssiaisilla 18. joulukuuta. Tämän jälkeen kuului asiaan, että kaupungin tärkeimmät virkamiehet, porvarit ja myös venäläiset upseerit, mm. komendantti Fridberg, järjestivät talven mittaan tanssiaiset (*bal*) palkkansa ohella saamillaan edustusvaroilla eli pöytärahoilla (*taffelpenningar*).⁶⁸

Suunnitelmat uudeksi kenraalikuvernöörintaloksi 1836–39

Vaikka Thesleff muuttikin entiseen divisioonankomentajantaloon, oli virallinen kenraalikuvernöörin virkatalo edelleen Senaatintorin varrella sijainnut entinen kauppias Bockin talo. Se toimi myös keisarin tilapäisenä majoituspaikkana hänen vieraillessaan Helsingissä, viimeksi Nikolai I oli yöpynyt siellä seurueineen vuonna 1833. Talo oli kuitenkin käyttötarkoitukseensa nähden aivan liian ahdas ja vaatimaton.⁶⁹

Koska keisarilliselle palatsille senaatintorin länsipuolella varattuna ollut tontti oli nyt yliopistolla, kaavailtiin uudeksi kenraalikuvernöörin palatsiksi ja keisarin residenssiksi Eteläsatamassa sijainnutta kaupungin komeinta yksityistaloa, Heidenstrauchin kauppiastaloa. Syksyllä 1836 intendentti Engel

Esplanadia vuonna 1838 Fredrik Tengströmin kivipainon litografiassa. Ylitarkastajantalo erottuu Eteläesplanadin talorivistöstä komeimpana. Teoksesta *Vuer af Helsingfors*, Helsinki 1837-38 / MV

C.L. Engelin asemapiirros v. 1837, jossa hän esitti keisarillisen palatsin (A) sijoittamista kauppatorin länsipäähän. Päävartios- to (B) olisi sijainnut sen takana Esplanadin itäpäässä, lähellä ylitarkastajantaloa. Muut piirustukseen merkityt rakennukset ovat: C / Heidenstrauchin talo, D / Teatteri ja E / Monumentti eli Keisarinna kivi kauppatorilla. KA

sai Thesleffiltä määräyksen tehdä asiasta kustan- nusarvion. Siihen liittyneessä lausunnossaan Engel piti Heidenstrauchin talon hankkimista täysin epäonnistuneena ratkaisuna. Talo oli yksinker- taisesti liian pieni ja Engelille olisi ollut mieluista suunnitella kokonaan uusi palatsi toiseen paikkaan, esimerkiksi Esplanadin puiston itäpäähän.

Keväällä 1837 keisari kuitenkin päätti hankkia Heidenstrauchin talon ja salli kaupungin ostaa vanhan kenraalikuvernöörintalon uudeksi raati- huoneekseen.⁷⁰ Heidenstrauchin taloon suunni- teltiin tilat myös kenraalikuvernöörin kanslioille: sotilaskanslialle varattiin itäisessä pihasiivessä kuusi huonetta, siviilikanslialle taas pääsiiven itäosassa 5 huonetta.⁷¹ Kanslia vuokrasi vuosina 1838–39 tiloja kohta purettavan vanhan raatihuoneen kol- mannesta eli ylimmästä kerroksesta.⁷²

Heidenstrauchin talon soveltumattomuus uuteen käyttöön kävi ennen pitkää selväksi asiasta päättäneillekin ja keisarillisessa käskykirjeessä helmi- kuussa 1839 se varattiin pelkästään keisarilliseksi palatsiksi. Valtiosihteerin esityksestä kenraalikuvernööri sai käyttöönsä jo asumansa ylitarkastajantalon kokonaan niin, että sotilas- ja siviilikansliat saivat tilat talon alakerrassa. Muutostöiden ja tarvittavien sisustustöiden rahoitus otettiin jälleen Suo- men sotilaskassasta.⁷³ Komendantti Fridbergin täytyi sairaalloisen vaimonsa kanssa muuttaa pois kanslioiden tieltä. Hän sai kuitenkin kenraalikuvernööri Mensikovilta luvan asua talossa toukokuuhun 1840 asti, kirjoitettuaan tälle kaupungin kehnosta vuokra-asuntotilanteesta.⁷⁴

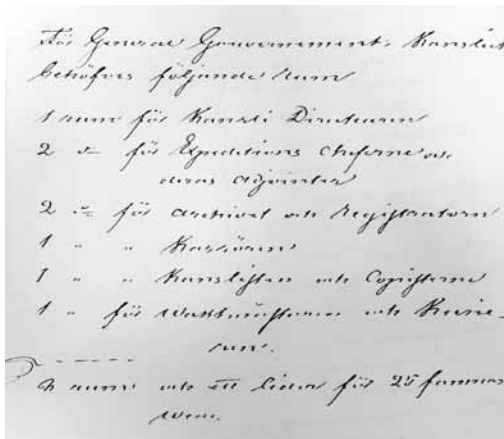
Kanslia muuttaa taloon 1840

Tammikuussa 1840 vt. kenraalikuvernööri Thesleff tutustui kansliassaan uuden kenraalikuvernöörintalon suunnitelmiin ja teki kanslian johdon kanssa päätökset alakertaan tehtävistä muutoksista, joita piti tehdä tarvittavien toi- mistotilojen aikaansaamiseksi. Kanslian tilantarve oli 11 huonetta eli sama kuin Heidenstrauchin talon suunnitelmissa. Yksi huone varattiin kanslian päällikölle ja kaksi toimistojen päälliköille sekä heidän apulaisilleen, arkisto ja kirjaamo tarvitsivat kaksi huonetta, ja kassanhoitaja yhden, samoin kuin kanslistit ja kopioijat sekä vahtimestari ja kuriirit. Lisäksi tarvittiin mm. halkoliiteri.⁷⁵

Jean Wik teki intendentinkonttorissa helmikuun loppupuolella tarvitta- vat korjaus- ja muutossuunnitelmat.⁷⁶ Muutostyöt eivät olleet kovin suuria. Piirustuksista päätellen pääsisäänkäyntihallista [101] kahteen länsipuoliseen toimistohuoneeseen [112 ja 113] johtanut oviaukko muurattiin umpeen ja näihin tiloihin avattiin uudet oviaukot sisäeteisestä [111] ja entisestä keittiöstä [114]. Kanslian päällikkö sijoitettiin luoteiseen kulmahuoneeseen [113]. Kansliat sijoituivat alakertaan niin, että sotilaskanslialla oli hallussaan Esp- lanadinpuoleiset huoneet ja siviilikanslialla Fabianinkadun puoleiset huoneet. Näiden välinen sisäeteinen [111] palveli kumpaakin kansliaa. Kanslian arkisto oli pihan puoleinen entinen ruokavarasto [122]. Vestibyylin itäpuolisissa pihahuoneessa oli ainakin myöhemmin kirjapainohuone [105 länsipää].⁷⁷

Kesäkuun 1840 alussa järjestetyssä huutokaupassa myytiin kenraalikuver- nöörintalossa irtaimistoa, joka mahdollisesti oli kuulunut talosta muuttaneelle Fridbergille. Se koostui huonekaluista, miehen asusteista, katetusta vaunusta ja matkavaunusta, umpivaunuista, ajurinnattaista, purjesluupista, kahdesta haulikosta, pistooleista ja muusta sekalaisesta tavarasta. Vaikka talo näin muuttui kenraalikuvernöörin viralliseksi virkataloksi, sitä nimitettiin sitkeästi ylitarkastajantaloksi eri yhteyksissä vielä useiden vuosien ajan.⁷⁸

Lista kenraalikuvernöörinkanslian tarvitsemista tiloista luultavasti tammikuulta 1840. KA

Platon Rokassovski tulee – taloa korjaillaan 1848–50

Kenraaliluutnantti *Platon Rokassovski* tuli vuoden 1848 alussa Thesleffin tilalle kenraalikuvernöörin sijaiseksi.⁷⁹ Viipurilaisen sotilaan tilalle tuli näin pietarilainen sotaministeriön ylimuonitusmestari, jolla oli todennäköisesti korkeammat vaatimukset asumismukavuuksien suhteen. Talossa tehtiin seuraavien vuosien kuluessa lukuisia korjauksia ja pieniä muutostöitä.

Intendentti *E. B. Lohrmann*, joka seurasi Engeliä vuonna 1841, laati kustannusarvion kunnostustöistä elokuussa 1848.⁸⁰ Ulkopuolta kohennettiin korjaamalla pää- ja ulkorakennusten vesikatot ja maalaamalla ne vihreällä öljymaalilla. Myös pihajulkisivu maalattiin uudelleen. Pääsisäänkäynnin ulkoportaita muutettiin niin, että suurin osa ulkopuolella olleista ja varmasti jalankulkua häirinneistä graniittiaskelmista poistettiin ja sisäpuolelle eteishalliin rakennettiin vastaavasti lisää porrasmuureja. Sisäänkäynti katettiin rautapeltisellä katoksella, jonka molemmin puolin sijoitettiin takorautaiset, neliliekkiset öljylyhdyt.⁸¹

Kenraalikuvernöörin toisen kerroksen asuintiloja kohennettiin asentamalla 11 uutta pronssiheiloitettua peilipariovea. Useita huoneita maalattiin, mm. kaksi suurta salia. Paraatiportaaseen asennettiin uusi mahonkinen kaide. Ulkorakennuksen leivintupaa ja keittiötä paranneltiin ja uusi jääkellarin rakennettiin ulkorakennuksen sisäkulmaan, entiseen varastoon. Pihalla sijainneeseen kaivoon asennettiin pumppu. Nämä korjaustyöt saatiin tehtyä vuoden 1849 loppuun mennessä.

Seuraavana vuonna kunnostettiin alakerran kansliatilojen ja porrashuoneiden sekä joidenkin yläkerran huoneiden pintarakenteet perusteellisesti. Toimenpiteisiin kuului seinien ja kattojen rappauskorjauksia, maalausta ja tapetointia sekä lattioiden parannustöitä. Kansliatiloissa uusittiin joitakin kaakeliuuneja, jotka olivat osoittautuneet liian pieniksi. Muutamia sotilas- ja siviilikanslioiden sekä talon muiden tilojen välisiä oviaukkoja laitettiin umpeen alakerrassa.⁸²

Uusi pihasiipi 1851–54

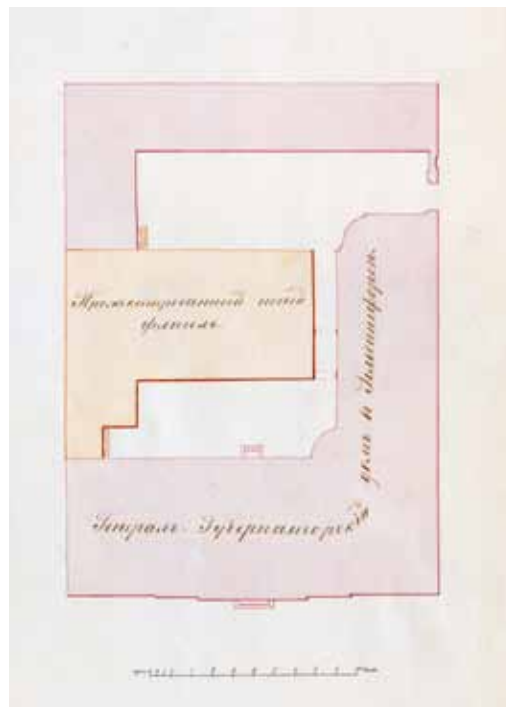
Nämä korjaustyöt eivät kuitenkaan poistaneet sitä ongelmaa, että talo oli Rokassovskille, hänen perheelleen – Rokassovskien seitsemäs lapsi syntyi v. 1851 Helsingissä – ja palveluskunnalleen sekä kanslioilleen aivan liian pieni. Keväällä 1851 Rokassovski alkoi ajaa uuden pihasiiven rakentamista. Intendentti Lohrmann teki toukokuussa uudisrakennuksen kustannuslaskelman, jonka loppusumma oli noin 17 500 ruplaa hopeassa.⁸³

Valtiosihteeri Armfelt esitteli pihasiiven piirustukset ja kustannuslaskelman Nikolai I:lle kesäkuussa 1851 Pietarhovissa ja tämä hyväksyi ne. Rakennustöihin myönnetty Suomen valtion varat oli määrä käyttää kuluvan vuoden ja vuoden 1852 aikana. Uudisrakennuksen urakkahuutokauppa järjestettiin 15. elokuuta, ja urakan sai kauppaneuvos *Fredrik Adrian Gadd*. Rakennustyöt alkoivat syksyllä. Lokakuun lopussa kenraalikuvernöörintalon pihalla myytiin huutokaupalla purkutöissä ylijääneitä graniittirappusia.⁸⁴

Uuden pihasiiven tieltä purettiin pääosa vanhan ulkorakennuksen itäsiivestä. Pihasiipi oli yhtä korkea kuin päärakennus ja käsitti holvatus kellarin, kaksi kerrosta ja vinttikerroksen. Sen julkisivut jatkoivat saumattomasti päärakennuksen pihafasadeja. Pihasiipi yhdistettiin päärakennukseen koilliskulmastaan uudella kolmivartisella porrashuoneella, joka rakennettiin vanhan keittiöportaan tilalle. Toisen kerroksen länsipää taas yhdistettiin päärakennuksen Fabianinkadun puoleiseen porrashuoneeseen pihan ylläällä käytävällä. Kahteen osaan jakautunut piha kivettiin ja sinne asennettiin tarpeelliset sadevesikanavoinnit.

Pihasiiven alakertaan tuli uusi suuri keittiö ja muita taloustiloja sekä palveluskunnan asuinhuoneita. Leivintupa oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitettu jättää vanhaan paikkaansa ulkorakennuksessa, jossa se olisi ollut uusien keittiötilojen yhteydessä. Rakennustyön aikana suunnitelmia

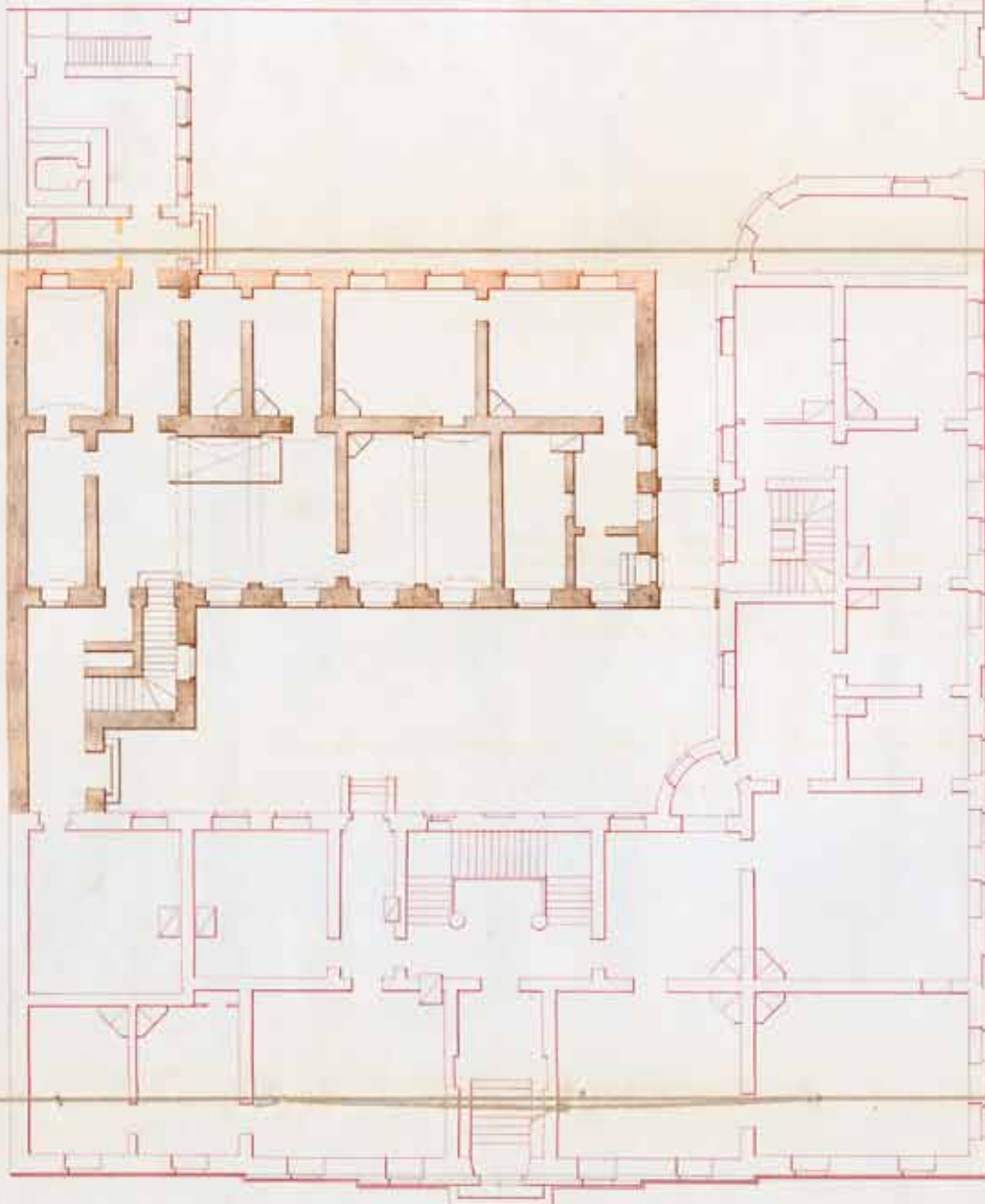
Pihasiiven sijoituspiirustus (alla) ja ensimmäisen kerroksen pohjapiirros (oik.) kesäkuulta 1851. KA

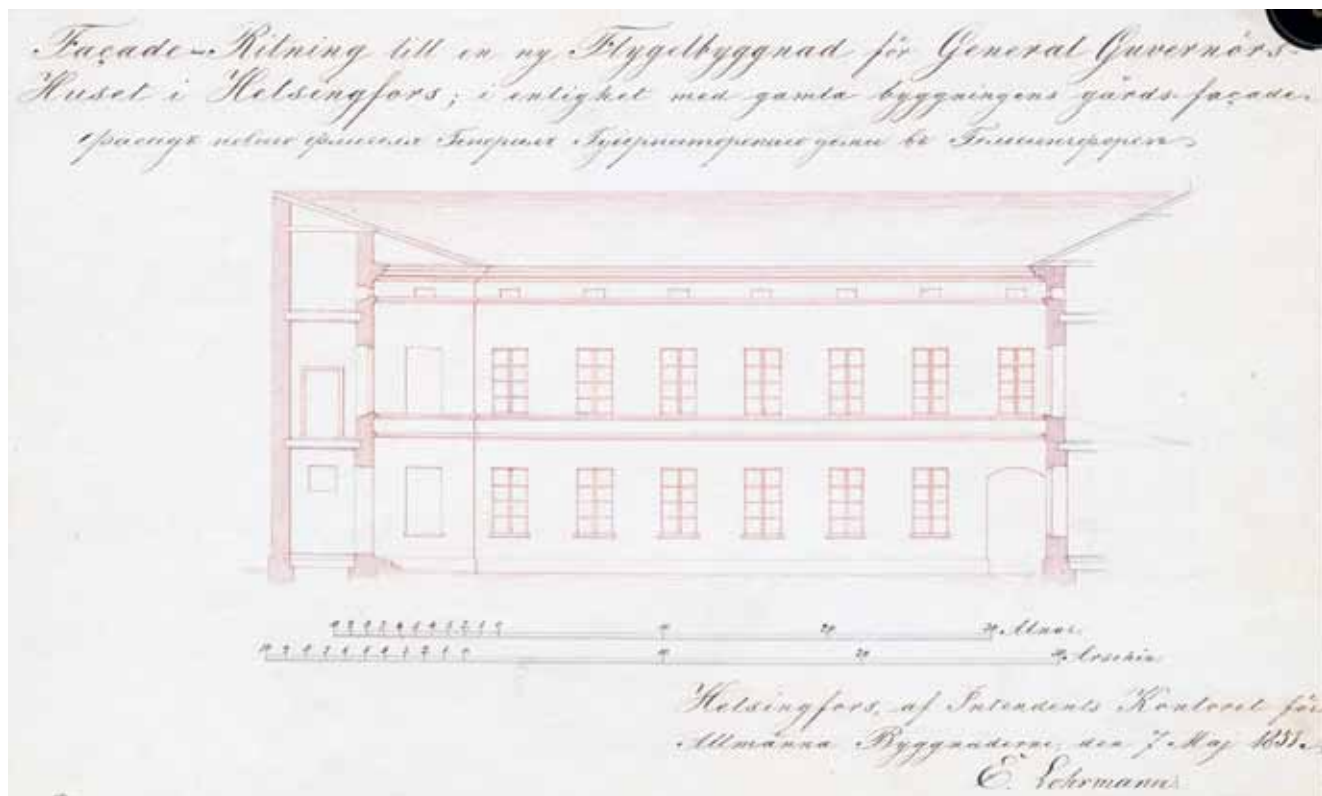
*Планъ-Сурьмяторкѣи дома въ Таврическомъ,
со показаніемъ принадлежностей на верхъ приспущенка.*

*Внутреннее устройство, со стрелками,
показывающими положеніе на
каждомъ размѣстѣ выходящихъ
въ улицу входовъ. Въ Таврическомъ,
января 1851г.*

А. С. Ковалевъ

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

muutettiin ja leivintupa siirrettiin uuteen kellariin, johon sisustettiin myös muita taloudenhoitotiloja, mm. pesutupa. Yläkerran jakoi kahtia pituussuunnassa keskuskäytävä, joka sai valoa ulkokattoon asennetun lasilyhdyn kautta. Yläkerran etelä- ja pohjoisseinustoilla oli rivi asuinhuoneita. Ullakolle tehtiin lisäksi kaksi pientä palvelijahuonetta.

Pihasiipeen rakennettiin keittiön hellan lisäksi 17 kpl suurempia ja pienempiä kaakeliuuneja. Porrashuone, eteiset ja osa keittiön ja kellarin lattioista päällystettiin Tallinnasta tuoduilla kalkkikivilaatoilla. Alakerran huoneiden ja porrashuoneen seinät, katto ja listat oli pääosin maalattu. Kaikki yläkerran huoneet ja kaksi alakerran huonetta tapetoitiin ranskalaisin tapetein.

Pihasiiven rakennustyöt venyivät mm. työn aikana laajentuneista suunnitelmista johtuen vuoden 1853 puolelle. Helmikuun lopussa 1853 Lohrmann ilmoitti, että uudisrakennuksen uuneja ei oltu vielä rakennettu, mutta arveli niiden valmistuvan lokakuuhun mennessä, jolloin oli kenraalikuvernöörin kanslian vuosittainen halonostopäivä.⁸⁵ Kesäkuun lopulla urakoitsija Gadd saattoi ilmoittaa, että hän oli saanut lisätyöt, mm. kellarin sisustamistyöt valmiiksi.⁸⁶ Uudisrakennustyöt valmistuivat lopullisesti vasta marraskuussa 1854, jolloin talossa suoritettiin lopputarkastus.⁸⁷

Rokassovski ei ehtinyt kauan nauttia valmiista talosta, koska hänen tilalleen kenraalikuvernöörin sijaiseksi tuli joulukuun 1854 lopussa jalkaväenkenraali kreivi *Fredrik Wilhelm von Berg*.⁸⁸ Syynä oli Krimin sodan syttyminen ja tarve saada Rokassovskia tarmokkaampi kenraalikuvernööri saattamaan suuriruhetinaskunta puolustuskuntoon. Itämerellä oli vuoden aikana tehnyt tuhojaan suuri englantilais-ranskalainen laivasto-osasto.

Krimin sodan jälkeisiä muutostöitä – kansliat muuttavat pois 1856

Sijaisena aloittaneesta Bergistä tuli vuonna 1855 varsinainen kenraalikuvernööri, kun venäläisiä joukkoja Krimillä johtanut Menšikov joutui Nikolai I: n kuoltua eroamaan viroistaan sotatoimien epäonnistumisten takia. Krimin sodan päättäneen, maaliskuussa 1856 solmitun Pariisin rauhan jälkeen Berg ryhtyi toimiin sodan keskeyttämien uudistustoimien uudelleenkäynnistämiseksi.

Arkkitehti Lohrmannin signeeraama pihasiiven pohjoisjulkisivun piirustus toukokuulta 1851. KA

Kenraalikuvernööri Fredrik Wilhelm von Berg (1855-61). Julkaistu teoksessa: Portretnaja galereja russkih dejatelei (Tom 1): 100 portretov s biografijami. V tipografii A. Müns-tera, 1865.

miseksi ja kenraalikuvernöörintalon saamiseksi edustuskuntoon. Keisari oli käskykirjeessään 24.2./8.3.1855 määrännyt varoja kenraalikuvernöörintalon perinpohjaiseen uudelleensisustamiseen, mutta asia oli jätetty lepäämään sodan yli.⁸⁹

Uudistuksiin liittyi olennaisesti kenraalikuvernöörin talon alakerrassa olleiden kanslioiden poissiirtäminen. Virastojen sijoituspaikaksi harkittiin useita vaihtoehtoja. Senaatin talousosaston varapuheenjohtaja *Lars Gabriel von Haartman* ehdotti toukokuussa 1856 mm. viereisen myynnissä olleen kauppias Etholénin talon ostoa 42 857 ruplalla, 14 ja 2/7 kopeekalla. Sinne olisi mahtunut kenraalikuvernöörin kanslian ja Suomeen sijoitettujen joukkojen esikunnan (eli ent. sotilaskanslian) ja insinööriosaston sekä kirjapainon lisäksi myös suomalaisia virastoja: Krimin sodan aikana perustetun Suomen ruotuvään tarkastajan hallinto, luotsilaitos, Suomen sotakomissariaatti ja ylisotatuomioistuin.⁹⁰

Kenraalikuvernöörin kanslialle vuokrattiin lopulta tilat vanhasta postitalosta nykyisen Snellmaninkadun varrelta Nikolain kirkon terassin alapuolelta. Nämä tilat olivat jo valmiiksi ahtaat ja kanslian arkisto täytyi sijoittaa senaatin arkiston yhteyteen senaattitalon itäsiipeen.⁹¹ Suomeen sijoitettujen joukkojen esikunta oli syksyyn 1856 mennessä sijoitettu samaan kortteliin kuin keisarillinen palatsi.⁹²

Kenraalikuvernöörin asuintiloina olleessa päärakennuksen yläkerrassa oli jäljellä alkuperäinen huonejärjestys. Se tarkoitti pääasiassa pieniä huoneita, joista poikkeuksen tekivät ainoastaan tanssisali ja sen vieressä Esplanadin puolella sijainnut salonki. Kerroksen itäpään huoneet olivat edelleen jaettuna pienempiin tiloihin 30 vuotta aiemmin rakennetuilla puisilla väliseinillä. Yleisten rakennusten ylihallituksessa huhtikuussa 1856 tehdyn kustannuslaskelman mukaisesti nämä pikkuhuoneet yhdistettiin kahdeksi suuremmaksi salitilaksi.⁹³ Kadun puolelle salongin viereen saatiin yksi alkuperäinen tiiliväliseinä purkamalla yhtä suuri kirjastohuone. Kaikki pihan puoleiset huoneet yhdistämällä saatiin eteläisivustalle aikaan suuri ruokasali. Sieltä oli kätevä yhteys keittiötiloihin pihasiiven porrashuoneen kautta. Päärakennuksen koilliskulmaan jäi yksi pieni erillishuone.

Sekä kirjastoon että ruokasaliin laitettiin ranskalaiset tapetit ja parkettilattiat. Kattokoristeluista mainitaan kattorosettien lisäksi kattolistoihin asennetut 77 juoksumetriä (130 juoksukyynärää) arabeskeja. Kirjastoon teetettiin seinäkaapit ja ruokasaliin senkki, tarjoilupöytä sekä 18 metriä (30 kyynärää) pitkä seiniä kiertävä pöytä. Yhteensä töiden arvioitiin maksavan 750 ruplaa hopeassa, kalliimmilla tammiparketeilla tehtynä 1200 hopearuplaa enemmän.

Päärakennuksen Fabianinkadunsiiven eteläpäässä ollut halkoliiteri korotettiin samassa yhteydessä kaksikerroksiseksi ja muutettiin palvelijoiden asuinhuoneistoksi [129-133 ja 210].⁹⁴ Molempiin kerroksiin tuli yksi palvelijanhuone kaakeliuuneineen ja kerrosten välille rakennettiin puuporras. Syksyn 1856 mittaan tehtiin myös muita korjauksia, jotka johtuivat mm. välipohjapalkeissa havaituista lahovaurioista.⁹⁵

Kenraalikuvernöörintalo Bergin loppuaikana – huonekaluhankinnat

Berg lähetti toukokuussa 1856 senaattiin hyväksymänsä kenraalikuvernöörintalon asuintilojen kalustamista varten tehdyn huonekalulistan.⁹⁶ Listassa oli lueteltu yhdeksässä yläkerran huoneessa ja kanslioilta vapautuneissa alakerran neljässä huoneessa tarvittavat kalusteet ja määritelty mitkä niistä tuli ostaa ulkomailta, mitkä Pietarista tai Helsingistä. Talousosaston varapuheenjohtaja von Haartman sai ostoslistan hoitaakseen ja delegoi sen pankinjohtaja paroni August Erik Mannerheimille, jolle hän myös anoi tätä varten matkarahaa. Huonekaluhankintojen tilityksissä ilmeni epäselvyyksiä ja asian käsittely jatkui vielä vuoden 1858 kevään mittaan.⁹⁷

Paroni Mannerheimin hankkimista ja muista kruunun varoilla kenraa-

likuvernöörin taloon hankituista huonekaluista ja esineistä tehtiin laatuaan ensimmäinen inventaario syksyllä 1859. Siinä otettiin myös kantaa mahdollisiin sisutuksen korjaustarpeisiin, jota varten Aleksanteri II oli myöntänyt samana keväänä vuosittaisen määrärahan.⁹⁸ Inventaariosta käy ilmi eri huoneiden käyttötarkoitukset kun talo oli nyt kokonaan kenraalikuvernöörin omassa käytössä.

Alakerran vestibyylin koristeena oli tekokukin täytetty maalatusta pellistä tehty kukkakori ja Pietarista ostettu aurinkolamppu eli maalattu puupylväs, johon oli kiinnitetty takkirautaisin pidikkein kolme ”aurinkopalloa”. Vestibyylin länsipuolisesta sisäeteisestä oli yhteys Esplanadin puolella sijainneeseen kenraalikuvernöörin työhuoneeseen ja sen etuhuoneeseen [112-113]. Ensimmäisessä huoneessa oli mm. suuri kirjoituspöytä, kulmasohva, divaani yms. Kulmahuoneessa oli konttorikalusteita ja jopa kolme erilaista kirjoituspöytää. Fabianinkadun puolella oli suurempi salitila [114] ”keskustelusohvineen”. Muut Fabianinkadun puoleiset pienet huoneet oli varattu ilmeisesti henkilökunnan asuintiloiksi yksinkertaisine kalusteineen. Vestibyylistä itään päästiin myös makuuhuoneisiin, mutta ne olivat laadukkaammin kalustettuja ja siksi ilmeisesti kenraalikuvernöörin perheen käytössä. Kadunpuolella oli seurusteluhuone [104].

Vestibyylistä pääsi toisen kerroksen paraatihuoneisiin. Vestibyylin itäovesta mentiin pihanpuolella olleeseen ruokasaliin, jossa oli edellä mainittujen kiintokalusteiden lisäksi mm. tamminen 48 hengen ruokailukalusto. Ruokasalista pääsi kadunpuolella olleeseen todennäköisesti astiavarastona käytettyyn pikkuhuoneeseen, jossa oli saarninen seinäkaapisto. Tämän huoneen vieressä oli kirjastoksi suunniteltu ja myöhemmin biljardihuoneeksi kutsuttu sali biljardipöytineen. Sen jälkeen tulivat suuri sali ja tanssisali [205], joihin pääsi vestibyylistä myös sisäeteisen [206] kautta. Sisäeteisestä pääsi välikön [218] kautta myös pihanpuolella sijainneeseen pienempään ruokasaliin, jossa oli ovaalinmuotoinen 24 hengen ruokapöytä. Sen vieressä Fabianinkadun puolella oli pieni sali sekä kenraalikuvernöörin seurustelu- ja makuuhuoneet [208-209]. Pihan puolella sijaitsivat vielä pukeutumishuone ja pienempi makuuhuone [211-215].

Fabianinkadunsiiven porrashuoneen [C-porras] kautta pääsi pihasiiven toisen kerroksen länsipäässä sijainneeseen porrashalliin [219-220, 243]. Pihasiiven lävistäneen käytävän eteläsivustalla olivat vierashuoneet: keskellä erkkerillinen olohuone [223] ja sen molemmin puolin yhteensä kolme makuuhuonetta [221]. Eteläsvun itäisin huone oli kylpyhuone kylpyammeineen. Pohjoissivulla olivat kamarineitojen asuintilat, olohuone ja sen molemmin puolin yhden hengen makuuhuoneet. Pihasiiven itäisivulla oli pohjois-eteläsuuntainen porrashuoneeseen [D-porras] liittyvä päätykäytävä, jonka varrella

Kauppatorin länsipää ja eteläesplanadin alkuosa 1860-luvulla. Esplanadinkappeli näkyy oikealla lauta-aidan takana ja sen yllä kohoaa kenraalikuvernöörin talo. Eugen Hoffers / HKM

Paraatikerroksen siivosi tähän aikaan säännöllisesti siivooja Lovisa Forstén. KA

For städning af paraatrummen
att Generalgouverneurs hus
Dette Arbejde under loppet af
innevarande års 1ste kvartal,
har jag erhållit adeston rub. From
erhållnes.
Helsingfors den 2da April 1858.
Lovisa Forstén.

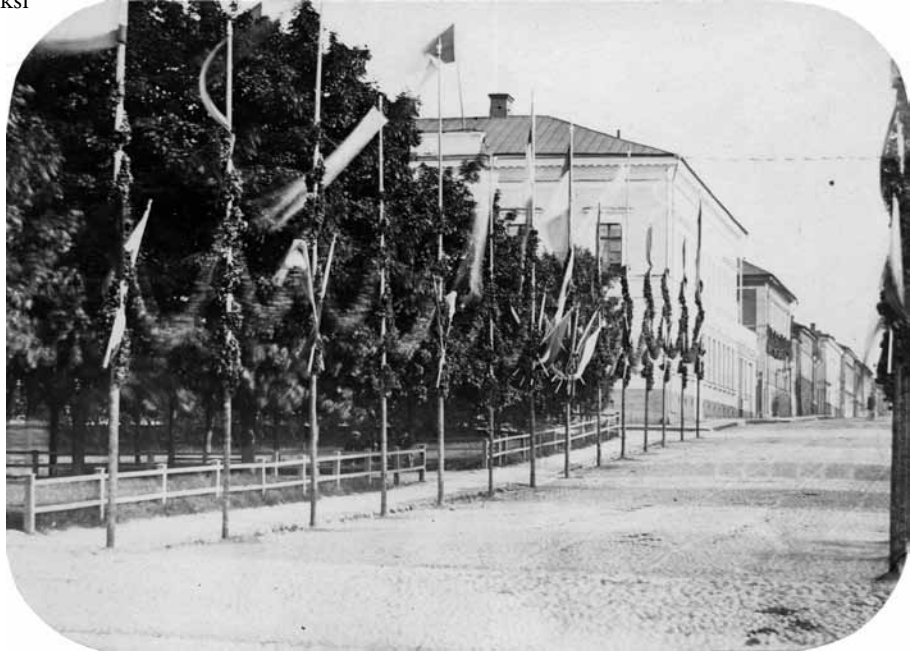
oli talon ainoa vesiklosetti.⁹⁹ Päätykäytävää pääsi toisaalta pääarakennuksen suureen ruokasaliin ja toisaalta eteläpäästä portaita [234] alas ulkorakennuksen toiseen kerrokseen rakennettuihin palvelijahuoneisiin. Näissä huoneissa ei ollut kaikille asukkaille sänkyjä vaan vain pelkät patjat. Pihasiiven vintillä oli vielä kahden hengen palvelijahuone, jonne valoa saatiin ainoastaan kattolyhdyistä.

Pihasiiven alakerran pohjoissivustalla suuren keittiön vieressä oli pienempi keittiö [144e-f] ja henkilökunnan ruokasali 12 hengen pöytineen [145]. Eteläisivulla oli palvelusväen asuintiloja. Pihasiiven kellarissa oli leivin- ja pesutupien lisäksi makuutilat ainakin kahdelle hengelle.

Ulkorakennuksen itäsiiven entinen leivintupa oli nyt silityshuoneena, jossa oli mm. rautainen silitysrautahella. Ulkorakennuksen eteläsiiven länsipään portin pieleen, tallista erotettuun huoneeseen [180-181] oli sisustettu ajurin asunto, josta oli ikkuna Fabianinkadulle. Sitä vastapäätä pääarakennuksen eteläpään palvelijoiden asuinhuoneisiin pääsi vain ulkokautta [B-porras].

Kenraalikuvernöörintalon palveluskuntaan kuului tähän aikaan neljä sotaveteraania, joiden vastuulla oli mm. halonhakkuu ja kaakeliuunien sytytys sekä pihan puhtaanapito. Sotaveteraanien palkkaaminen lopetettiin 1865 ja heidän tilalleen palkattiin kaksi renkiä.¹⁰⁰

Kenraalikuvernöörin talo ja juhlaoristeltu Fabianinkatu Aleksanteri II:n vierailun aikaan 27. heinäkuuta 1863. Eugen Hoffers / Åbo Akademis bildsamlingar

Rokassovskin kenraalikuvernööri aika 1861–66

Kenraalikuvernööri Berg joutui ristiriitaan suomalaisten kanssa kieltäytyttyään valtiopäivien järjestämisestä ja sai eron virastaan. Vielä tähän aikaan uudistusmielinen Aleksanteri II nimitti aiemmin viransijaisena kenraalikuvernööriksi olleen ja suomalaisen vapaaherran arvon saaneen Platon Rokassovskin kenraalikuvernööriksi marraskuussa 1861. Hän saattoi ilmoittaa säätyvaltiopäivien koolle kutumisesta ja pääsi siten suomalaisten suosioon.

Rokassovskin aikana kenraalikuvernöörintalon tunnettiin kaupungin seurapiirien keskeisenä illanviettopaikkana. Juhlia pidettiin jopa viikoittain ja ne olivat yleensä epämuodollisia ja viihtyisiä.¹⁰¹ Anders Ramsay kertoo muistelmissaan talon olleen ”vieraanvarainen ja yksinkertainen, iloinen ja teeskentelemätön, yhtä aikaa rikas ja oppinut porvarillinen talo, jossa vallitsi hyvä tunnelma ja joka oli vapaa virallisista ja jäykistä tavoista”. Tilaisuudet olivat ennemmin kuin yksityisen henkilön, eikä maan korkeimman viranomaisen järjestämiä.

Vuosien 1856 ja 1866 välisenä aikana kenraalikuvernöörintalossa tehdyt muutokset ja uudistukset olivat suhteellisen pieniä. Niistä mainittakoon mm. sisääntulohalliin ja vestibyyliin asennettu kaasuvalaistus. Alakertaan Fabianinkadun puolelle oli sisustettu henkilökunnan huoneiden sijaan kenraalikuvernöörin tai hänen perheensä makuu- ja pukeutumishuoneita sekä näiden yhteyteen pihan puolelle kylpyhuone ammeineen.¹⁰²

Rokassovski oli pitkiä aikoja poissa Suomesta mm. terveyslomilla. Hän erosi terveydellisiin syihin vedoten toukokuun alussa 1866. Rokassovskin seuraaja muutti kenraalikuvernöörintalon virkatalon vieraanvaraisesta ja epämuodollisesta ”porvaristalosta” edustavammaksi, mutta myös tavoiltaan järemmäksi palatsiksi.

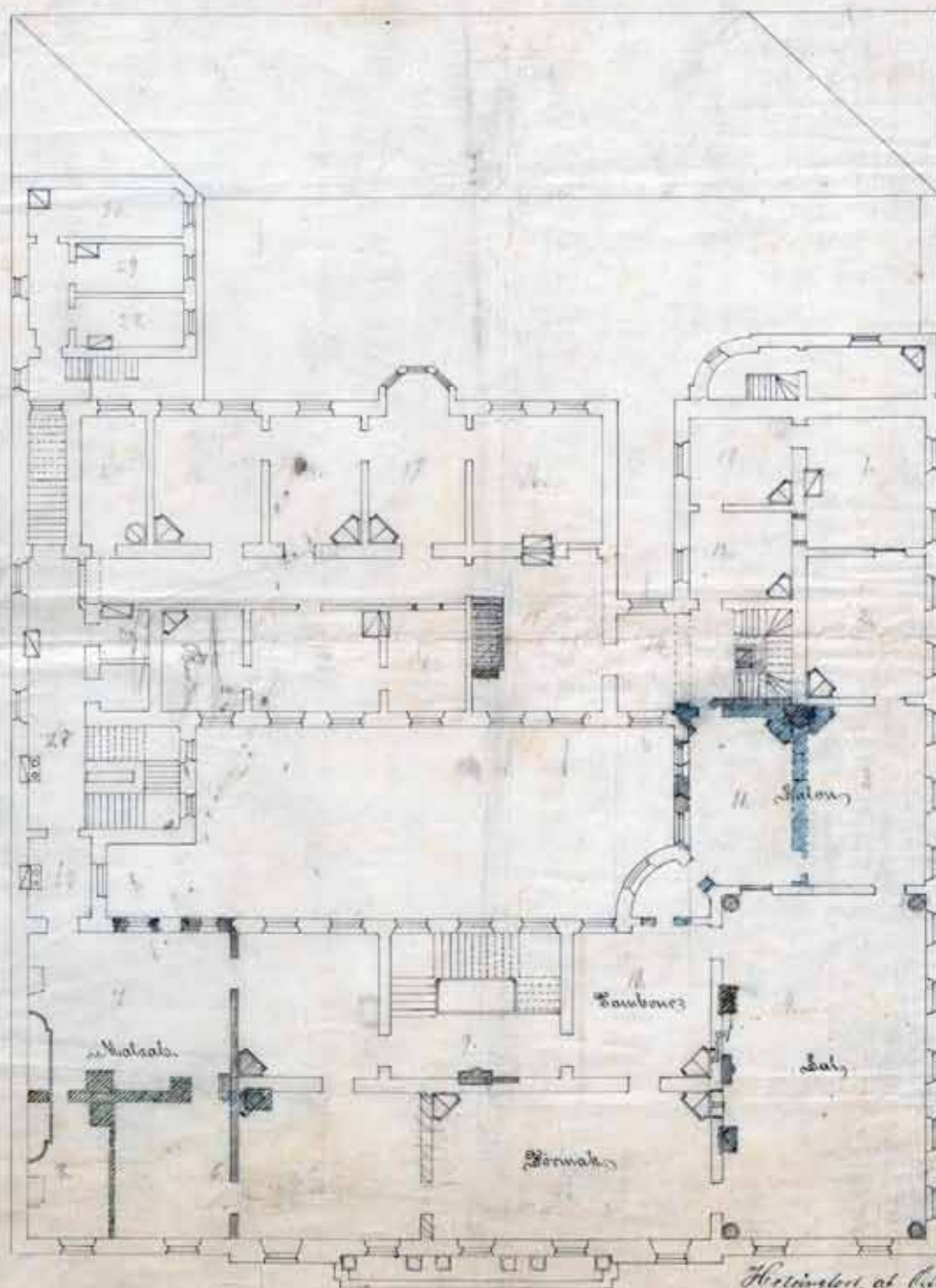

Kenraalikuvernööri Platon Rokassovski (1861-66). Julkaistu teoksessa: Portretnaja galereja russkih dejatelei (Tom I): 100 portretov s biografijami. V tipografii A. Münstera, 1865.

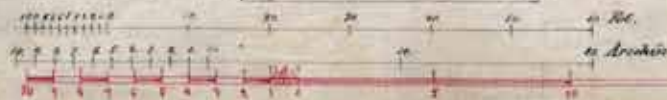
FÖRSLAGSRITNING TILL FÖRÄNDRINGAR I GENERAL-GVERNORS-RESIDENS-HUSET
I HELSINGFORS.

Plan af öfra våningen.

- Oförändradt.
- Nytt.
- Delar som förklagas.

NYLANDS LÄNS
BYGGNADSKONTOR

Helsingfors, af Helsingfors för
Helsingfors byggnadskontor
Juni 1892.
H. H. Brandt

RakH. 56M 1/22 (25)

"General Guvernements Kansliet har äran till Öfverstyrelsen härhos insända tjugunio mark 28 penni, utgörande enligt räkning kostnaden för tvenne planer till General Guvernörshuset i Helsingfors..."

Kenraalikuvernöörin kanslian päällikön Robert Örnin kirje Yleisten rakennusten ylihallitukselle 11.123.5.1866

Kenraalikuvernööri Nikolai Adlerberg (1866-81). Julkaistu teoksessa: Portretnaja galereja russkih dejatelei (Tom I): 100 portretov s biografijami. V tipografii A. Münstera, 1865.

Vas: C.A. Edelfeltin signeeraama kenraalikuvernöörin palatsin paraatikerroksen muutospiirustus kesäkuulta 1866, johon on sinisellä merkitty purettavat ja mustalla uudet rakenteet. KA

Adlerberg kenraalikuvernööriksi – muutostyöt 1866–68

Rokassovskin tilalle kenraalikuvernööriksi nimitetty kenraaliadjutantti kreivi *Nikolai Adlerberg* oli keisari Aleksanteri II:n lapsuuden ystävä ja luottomies.¹⁰³ Ennen nimitystään hän oli ollut Berliinissä sotilasasiamiehenä. Adlerberg saapui Helsinkiin toukokuun alussa ja aloitti heti valmistelut kenraalikuvernöörin talon remontoimiseksi. Jo 18. toukokuuta valtiosihteeri lähetti kenraalikuvernöörille pyynnön toimittaa muutostöiden kustannuslaskelman keisarin hyväksyttäväksi.¹⁰⁴

Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdin *Carl Albert Edelfeltin* 14. kesäkuuta 1866 päivätyssä kustannuslaskelmassa oli kaksi vaihtoehtoa. Kalliimman vaihtoehdon summa oli 132 000 markkaa ja se käsitti koko päärakennuksen kunnostamisen ja laajoja rakenteellisia muutoksia erityisesti toisen kerroksen paraatitiloissa.¹⁰⁵ Taloon kuuluvien kalusteiden ja esineistön korjaamisen laskettiin maksavan tämän lisäksi 65 512 markkaa. Yli puolet halvemmassa vaihtoehdoisessa suunnitelmassa korjaustyöt koskivat vain alakertaa ja muutamaa yläkerran huonetta esineistöineen. Molempiin laskelmavaihtoehtoihin kuului myös pihasiiven sisätilojen kunnostamista sekä uuden rukouskappelin sisustaminen.

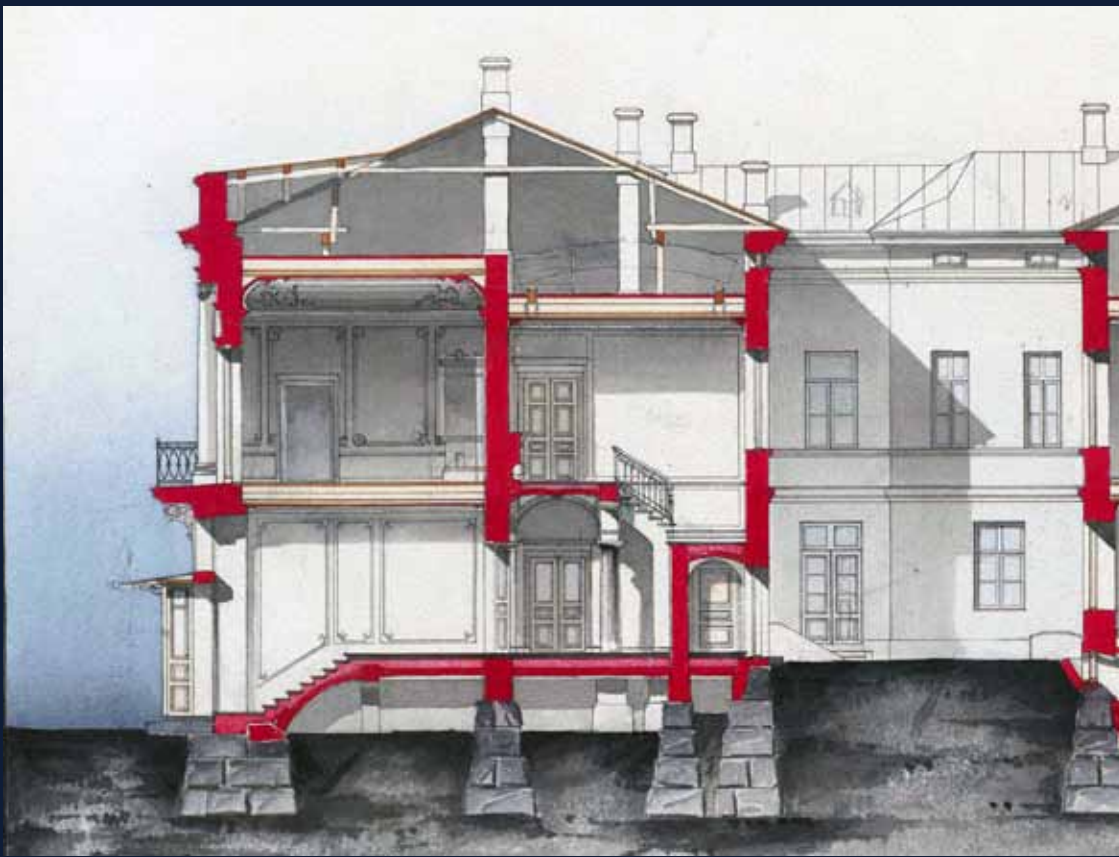
Uudistustyöt esiteltiin keisarille heinäkuussa Pietarhovissa Adlerbergin läsnäollessa. Aleksanteri valitsi kalliimman ja suuritöisemmän vaihtoehdon.¹⁰⁶ Muutostyöt aloitettiin syksyllä 1866. Rakennustöiden jo alettua Adlerberg järjesti näyttävät keisarin nimipäiväjuhlallisuuudet syyskuussa 1866. Kenraalikuvernöörintalon edustalle Esplanadille katetuissa tilapäispöydissä tarjottiin ulkoilma-ateria juhlavieraille tuhansien uteliaiden katsellessa.¹⁰⁷ Saman päivän iltana järjestettiin vielä 600 hengen juhlat keisarillisessa palatsissa, jossa Adlerberg asui remontin aikana.

Adlerberg ja hänen puolisonsa Amelie von Lerchenfeld, nuoruudessaan yhdeksi Euroopan kauneimmista naisista luonnehdittu ”*dame du grand monde*”, toivat kaupunkiin paljon entistä näyttävämmät, mutta myös muodollisemmat juhlat, joita järjestettiin aiempaa harvemmin. Kenraalikuvernöörin juhlat aiheuttivat myös pahennusta, koska maassa oli nälänhätä 1866–68.¹⁰⁸

Alakerran kunnostustyöt ja yläkerran rakenteelliset muutokset saatiin vuoden loppuun mennessä jo pitkälle. Sisustustarvikkeita hankittiin mm. Saksasta. Lisätöitä aiheutti joulukuussa Punavuoreessa kaartin maaliammuntaradan vieressä tapahtunut ruutiräjähdyks, joka rikkoi muiden muassa kenraalikuvernöörintalon ikkunoita.¹⁰⁹ Tammikuussa 1867 ilmeni yläkerran kattorakenteissa laajoja lahovaurioita. Tämän seurauksena piti yläkerran salien kattorakenteita ja vintin palopermanto purkaa ja rakentaa uudelleen, mikä aiheutti 3800 markan lisäkustannukset. Toisaalta mm. uuden ruokasalin katto voitiin saman tien nostaa samaan tasoon kuin tanssisalissa oli vanhastaan.¹¹⁰

Kenraalikuvernöörintalon remonttityötä tehtiin koko vuosi 1867. Taloon asennettiin mm. Helsingin ensimmäinen kaupungin sisäiseen, yksityiseen viestintään tarkoitettu lennätinlinja eli ”kaupunkitelegrafi”. Linja vedettiin kenraalikuvernöörintalosta Suomeen sijoitettujen joukkojen esikuntaan ja Kampppiin venäläiselle kasarmille.¹¹¹ Tällainen, näihin aikoihin Euroopan suurissa kaupungeissa käyttöön otettu viestintäjärjestelmä avattiin mm. Pietariin saman vuoden alussa.

Remonttityöt valmistuivat vasta vuoden 1868 marraskuussa.¹¹² Lahojaukset ja muut lisätyöt aiheuttivat yhteensä 11 882 markan ylityksen

kustannusarvioon. Töiden valmistuttua kenraalikuvernöörin taloa saattoi jo kutsua palatsiksi. Talon paraatikerroksessa muutokset olivat huomattavimpia ja vain kymmenen vuotta aiemmin tehty ruokasali ja kirjasto- ts. biljardi-huone saivat väistyä paljon loistokkaampien tilojen tieltä. Fabianinkadun siivessä tanssisalin eteläpuolella yhdistettiin kaksi vanhaa huonetta, pieni sali ja arkiruokasali suureksi *vihreäksi seurusteluhuoneeksi* (gröna förmaket) [207], joka ulottui poikittain läpi talon. Päärakennuksen itäpäähän luotiin väliseiniä purkamalla kooltaan tanssisalia vastaava *ruokasali* [203]. Näiden kahden salin väliin muodostettiin Esplanadin suuntainen pitkä *taulugalleriasali* [204].

Pihan puolelle ruokasalin viereen tuli symmetrisesti vestibyylin toisella puolella sijainneen sisäeteisen kanssa uusi salonki [202], jota ainakin 1870-luvun alussa käytettiin jo kirkkona. Adlerberg oli pyytänyt vuoden 1866 marraskuussa Novgorodin ja Pietarin metropoliitta Isidorilta lupaa kirkon sijoittamiseksi kenraalikuvernöörintaloon. Lupa myönnettiin maaliskuussa 1867 ja ensimmäisen pappinsa Nikolai Solovevin Adlerbergin kotikirkko sai vuonna 1868.

Fabianinkadunsiiven yläkerran eteläpäähän muodostettiin paraatitiloista erotettu huoneisto, joka oli ainakin vuonna 1873 varattu 15-vuotiaalle ”nuorelle kreiville” eli Adlerbergien vuonna 1858 syntyneelle pojalle Nikolaille. Sisäänkäynti tapahtui pihaportaasta [C-porras] etuhuoneeseen [212–215], jossa oli puuseinäinen klosettikaappi [wc:n 215 paikalla]. Etuhuoneesta pääsi pihan puolella olevaan makuuhuoneeseen [211] ja kadun puolelle olohuoneeseen [209]. Salongin vieressä oli pukeutumishuone [208], joka tosin liittyi ennemminkin eräänlaisena herrainhuoneena vihreään seurusteluhuoneeseen.

Kreivi ja kreivitär Adlerbergin makuuhuoneet sijaitsivat nyt vierekkäin alakerrassa Fabianinkadun puolella (v.1866 piirustuksen mukaan). Kreivittären kahdesta vanhasta huoneesta yhdistetty makuuhuone sijoittui alakerran pikku salin viereen. Sen vieressä pihan puolella oli hänen pukuhuoneensa ja eteläpuolella kreivin makuuhuone. Pihan puolelle jo aiemmin tehdyn kylpyhuoneen viereisessä eteisessä oli samanlainen mahonkinen klosettikaappi kuin yläkerrassa.

Kenraalikuvernöörin palatsin leikkaus 1890-luvun alusta. Vasemmalla päärakennus, jossa on merkillä pantavaa koristelustoin kehystetyt tapettikentät myös sisääntulohallissa ja vestibyyliä sekä myöhemmin umpeen muurattu pihasiisäänkäynti. Pihasiiven leikkauksessa näkyy toisen kerroksen keskuskäytävä, jonka eteläsvuulla (oikealla) olivat vierashuoneet paripeiliovineen. Käytävän pohjoissivustalla olivat pienemmät palvelijoiden huoneet. Ulkorakennus leikkaautuu tallin kohdalta, jonka seinällä näkyy juoma-astia. KA

Alakerran luoteiskulman huoneiden käyttötarkoitus säilyi entisenlaisena, mm. kulmahuoneessa oli edelleen kenraalikuvernöörin työhuone. Täälläkin muutettiin kuitenkin eräiden oviaukkojen paikkoja ja suoritettiin puhdistus- ja maalaustöitä sekä uunien uudistuksia. Alakerran itäpään huoneet sen sijaan muutettiin makuuhuoneista oleskelutiloiksi. Ensimmäiseen huoneeseen kadun puolelle siirrettiin yläkerrasta *biljardihuone* [104]. Ensimmäinen pihan puoleinen huone taas muutettiin muodin mukaiseksi *turkkilaiseksi huoneeksi*. Sieltä pääsi uuden viistoon rakennetun oviaukon kautta kadun puoleiseen kulmaan *pieneen ruokasaliin*, joka oli yhdistetty kahdesta vanhasta pikkuhuoneesta. Pihan puolella, keittiöportaan [D-porras] yhteydessä oli *buffet-huone*, johon rakennettiin kiinteä hopeakaappi. Vestibyylin ja turkkilaisen huoneen välinen pihasisäänkäyntihalli muutettiin palvelijahuoneeksi ja uusi pihaovi avattiin paraatiportaiden alle.

Korjauksia Adlerbergin loppuaikana 1870–81

Suuren remontin jälkeen Adlerbergin yli kymmenen vuotta kestäneen kenraalikuvernööriaian jälkipuolella talon paraati- ja asuintiloissa tehtiin vain vähäisiä korjauksia.¹¹³ Esimerkiksi lokakuussa 1874 myytiin talon pihalla yleisellä huutokaupalla erilaista korjaustöistä ylijäänyttä sekalaisen tavaraa. Huudettavana oli mm. niinimattoja, vanhoja kaakeleita ja erilaisia rautaosia.¹¹⁴ Suuremmat kunnostustyöt alkoivat 1870-luvun puolivälissä. Suurin osa päärakennuksen vanhasta vesikatosta oli vuonna 1875 hyvin huonossa kunnossa ja niin puhkiruostunut, ettei sitä kannattanut korjata. Kattopeltien osittaisen uusimisen lisäksi talon ulkoseinien rappaus korjattiin perusteellisesti ja niin seinät kuin kipsikoristeet sekä kaikki ikkunat, ulko-ovet ja portit maalattiin öljymaalilla.¹¹⁵

Samaan aikaan kenraalikuvernöörintalon kunnostustöiden kanssa heinäkuussa 1875 tehtiin myös Pohjois-Esplanadin kunnostustöitä, minkä takia kaupungin vilkkain katu Esplanadi koko leveydeltään suljettiin liikenteeltä.¹¹⁶ Osa, 1000 mk, korjaustöiden 20 000 mk:n kustannuksista saatiin korvattua

Kenraalikuvernöörin palatsi ja Eteläesplanadia 1870-luvun vaihteen tienoilla. HKM

vanhojen ruotsalaisvalmisteisten kattopeltien myynnillä.

Venäjän ja Turkin välien kiristytessä vuonna 1876, Aleksanteri II saapui Suomeen heinäkuussa mm. tarkastamaan puolustusvalmisteluja. Vierailun yhteydessä kenraalikuvernööri Adlerberg järjesti palatsissaan tanssiaiset.¹¹⁷ Juhliin valmistauduttiin mm. korjaamalla huonekaluja ja uusimalla vestibyylin verhot. Turkia vastaan käydyn sodan sytyttyä 1877 kenraalikuvernöörintalon suureen ruokasaliin sijoitettiin Punaisen ristin naiskomitean työtila. Se oli auki yleisölle kahtena päivänä viikossa ja sinne kerättiin vaatteita, sairaalatekstiilejä ja sidontatarpeita, jotka lähetettiin sotajoukoille Tonavalle.¹¹⁸

Kesän 1877 aikana tehtiin talon useissa yksityistilojen huoneissa erilaisia pintakorjauksia ja maalauksia. Suurimmat työt tehtiin Adlerbergien makuu- ja pukeutumishuoneissa, joiden rossipohjat ja lattiat uusittiin. Vuonna 1879 tehtiin samoissa huoneissa jälleen töitä, mm. seinäpanelointien maalausta. Lisäksi kreivin työhuoneen [113] ja kreivittären olohuoneen [114] välille asennettiin kaksoispeiliöivi.¹¹⁹

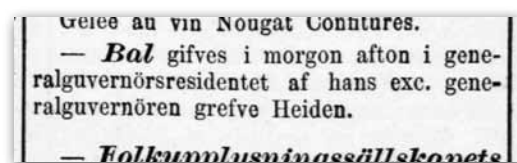
Heidenin remonttitoita ja keisarinvierailu 1881–97

Kreivi Adlerberg joutui eroamaan kenraalikuvernöörinvirastaan Aleksanteri II:n murhan jälkeen vuonna 1881, kun Aleksanteri III nousi valtaan. Kesäkuussa 1881 kenraalikuvernööriksi tuli venäläinen, mutta Viaporissa syntynyt jalkaväenkenraali kreivi *Fjodor Heiden*, entinen keisarillisen armeijan esikuntapäällikkö.¹²⁰

Heti Heidenin saavuttua kenraalikuvernöörintalon yksityistiloissa tehtiin huomattavalla summalla erilaisia korjaustöitä. Tärkeimmät sisätilojen uudistukset tehtiin kenraalikuvernöörin kylpyhuoneessa, johon asennettiin mm. uusi lujasta sinkkipellistä valmistettu koristeellinen kylpyamme, erilaisia suihkuja ja sinkitty lattia viemäröintineen. Lisäksi taloon asennettiin uusi vesiklosetti sekä paloposti. Muiden huoneiden lattiaa korjattiin, seinä maalattiin ja tapetoitiin yms. Taloon piti myös ostaa uusia huonekaluja, koska Adlerbergille oli annettu lupa lunastaa 20 004 markalla erilaista kalustoa ja esineistöä. Samana kesänä uusittiin kaikki päärakennuksen kadunpuolen ikkunanpokat.¹²¹

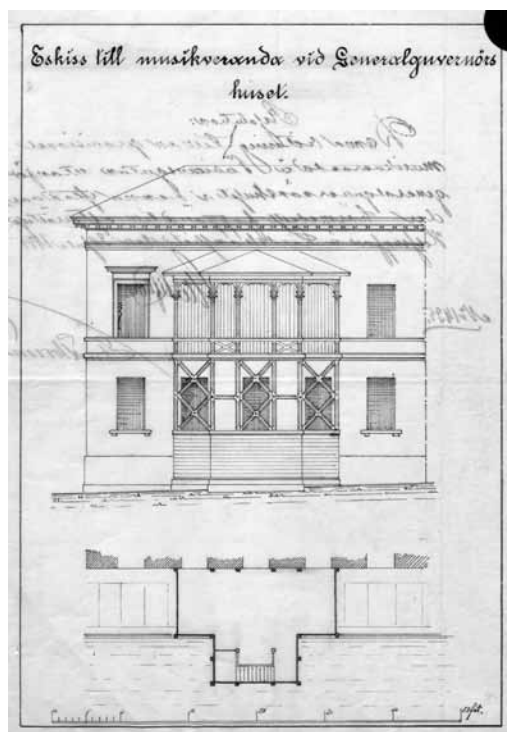
Oik: Vuoden 1885 keisarinvierailun aikaiset tanssiaiset kenraalikuvernöörinpalatsin tanssisalissa. Keskellä vaaleassa asussa keisarinna Maria Fjodorovna. Mustapartainen mies hänen vasemmalla puolellaan on Aleksanteri III. HKM

Finland 23.1.1885

Alla: Keisarinvierailun ajaksi Fabianinkadun puolelle rakennettu puinen soittopaviljonki. KA

Heiden oli naimisissa hovineidin, kreivitär Elisabet Zubovin kanssa. Heillä oli kolme poikaa ja neljä tyttäret, joista ainakin ”nuorella kreivillä” ja osalla tyttäristä oli huoneensa Fabianinkadunsiiven toisessa kerroksessa vuonna 1886. Kreivitär asui pääasiassa Pietarissa tyttärensä kasvatuksen takia, ja tuli Suomeen vain ajoittain.

Kreivittären ollessa Suomessa kenraalikuvernöörintalo avasi ovensa vieraille ja siellä oli elämää, kuten herra Moltschanoff raportoi tammikuussa 1885 maapäivien avajaisjuhlista.¹²² Selostuksessaan hän kertoo Heidenien ottaneen vieraansa vastaan seisten seurusteluhuoneen (förmak) kynnyksellä, johon huoneeseen oli ahtautunut suuri joukko seurapiirinaisia juhla-asusteissaan. Viereisessä tanssisalissa tanssittiin vilkkaasti ja siellä soitti orkesteri, joka oli ”piilotettu eksoottisista kasveista muodostetun tiheikön keskelle”. Salin seinissä oli kultaisin boordein ympäröidyt valkoiset tapetit ja oviaukoissa sekä ikkunoissa siniset verhot. Suuret kattokruunut valaisivat kolmea suurta keisarimuotokuvaa. Ruokasalissa oli buffet-tarjoilu ja kreivin vastaanottohuone alakerrassa oli muutettu tupakkahuoneeksi.

Nämä juhlat olivat kuitenkin vain kalpea aavistus vuoden 1885 ehdotomalle kohokohdalle, keisari Aleksanteri III:n Suomen-vierailun yhteydessä elokuussa järjestetyille loisteliaille tanssiaisille. Kuten kaikkialla kaupungissa, myös kenraalikuvernöörintalossa tehtiin kunnostustöitä kesän aikana. Etenkin toisen kerroksen paraatihuoneita kohennettiin.¹²³ Useiden muiden julkisten ja yksityisten rakennusten tapaan kenraalikuvernöörintalo koristeltiin ulkopuolelta keisariparin nimikirjaimin ja lipuin, jotka oli valaistu iltaisin värikkäin kaasulampuin. Tanssisalin ulkopuolelle Fabianinkadulle rakennettiin henkivartiokaartin tark’ampujapataljoonan orkesteria varten

väliaikainen kaksikerroksinen soittopaviljonki. Paviljongin lautaseinät oli peitetty sinivalkoisin kankain.¹²⁴

Sunnuntaina 9. elokuuta järjestettyihin tanssiaisiin kutsuttiin yli 400 vierasta. Kenraalikuvernöörintalo alkoi täyttyä vieraista kymmeneltä illalla ja klo 11 saapui keisaripari. Franseeseihin ja masurkkoihin osallistui heistä vain tanskalaissyntyinen keisarinna Maria Fjodorovna, joka tanssi, varta vasten tätä tilaisuutta varten sähkövalolla valaistussa tanssisalissa, ensin Heidenin ja muiden tärkeimpien herrojen kanssa, mutta sen jälkeen myös ”useiden vähemmän tärkeiden henkilöiden kanssa”. *The Timesin* kirjeenvaihtaja kuvasi juhlan olleen kaikista tämän tapaisista tilaisuuksista vähiten jäykän ja seremoniallisen, mutta raportoi myös kenraalikuvernöörintalon pienuudesta johtuneen ”vähäisen ahtauden”. Kello yhdeltä tarjottiin illallinen (*soupe*) useissa eri huoneissa ja kello kahden jälkeen arvovieraat lähtivät.¹²⁵

Keisarivierailun väliaikaisasennusten sijaan kenraalikuvernöörin taloon asennettiin syksyn 1885 aikana pysyvä sähkövalaistus.¹²⁶ Vuonna 1889 talon sähkövaloja asensi ja korjasi Wadénin sähköliike, jonka voimalaitos oli Esp-lanadin toisella puolella Grönqvistin liiketalossa. Viimeistään vuonna 1889 talossa oli jo puhelin ja sähköinen soittokellojärjestelmä (*ringtelegraf*).¹²⁷

Kenraalikuvernöörin palatsin laskuja 1880- ja 90-luvuilta. Vasemmalla koristemaalausliike Salomo Wuorion lasku rukouskappelin seinän maalaamisesta 1893, keskellä Daniel Wädenin sähkölaiteliikkeen lasku ”lisävalaistuksesta” v.1888 ja oikealla Rob. Huberin vesijohtoliikkeen lasku erinäisistä vesijohtotöistä v.1892. KKK Gay:7 / KA

Bobrikovin aika 1898–1904

Aluksi suomalaisille myönteimiseltä vaikuttanut Heiden menetti suosionsa 1890-luvun alussa Suomen erityispiirteiden vähentämisen, mm. ns. postimanifestin ja Pietarin Suomen asiain komitean lakkauttamisen jälkeen. Hänen seuraajansa, vielä epäsuositumpi jalkaväenkenraali *Nikolai Bobrikov*¹²⁸ nimitettiin elokuun lopussa 1898. Bobrikov ryhtyi heti työskentelemään venäläistämistoimien tiukentamiseksi.

Bobrikovin vetoisaa työhuonetta [113] parannettiin moneen otteeseen. Vuonna 1899 työpöydän takana sijainneen valeikkunan tiivistystä parannettiin paksuntamalla sen tiilimuurausta ja myös välikattorakenteita korjattiin. Vanha kaminakaakeliuuni purettiin ja tilalle muurattiin suuri senkkikaakeliuuni. Edelleen hieman kylmän työhuoneen ikkunoita tiivistettiin 1903.

Kuten Heidenin aloittaessa, myös Bobrikovin virkakauden alussa talon saniteettitiloja korjattiin. Rob. Huberin liike uudisti päärakennuksen ala- ja yläkerran klosettihuoneet, joista edelliseen asennettiin pisoaari ja fajanssilavu-aari ja jälkimmäiseen uusi vesiklosetti. Pienen porrashuoneen [C-porras] ylätasanteelle asennettiin lisäksi fajanssimalja, jota voitiin käyttää pesuvatina.

Yksityistilojen huoneiden käyttötarkoituksia muutettiin aikaisemmasta ja siksi niissä tehtiin melko laajoja kunnostustöitä 1900–01. Turkulaiselta N. Bomanin höyrypusepänthealtaa tilattiin vuoden 1902 alussa kalusteita useisiin huoneisiin. Näistä osa on säilynyt. Työhuoneen ja sitä edeltävän päivystäjän huoneen [112] kalusteiksi hankittiin uusempirekalusteet (nyk.

Kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikov (1898-1904). Julkaistu teoksessa: Voennaja entsiklopedija. Tom 4. S. Peterburg, Tipografija I. Sytina, 1911.

pääosiltaan työhuoneessa 207). Työhuoneen viereiseen salonkiin [114] tilattiin Bomanilta kustavilaistyylliset kalusteet, joista osa on nykyisin yläkerran salongissa 202.

Alakerran Fabianinkadun puoleisessa siivessä muuttui huonejärjestys siten, että entinen tee-huone [115 eteläosa] muutettiin makuuhuoneeksi ja sen viereisestä pihahuoneesta [120-122] tuli vaatevarastohuone (*skåprummet*). Entinen kenraalikuvernöörin makuuhuone taas muutettiin pukeutumishuoneeksi [115 pohjoisosa]. Fabianinkadunsiiven eteläpäässä oli kaksi lastenhuonetta, joista pienempi oli entinen palvelijanhuone [129-133]. Sen kylmiä ulkoseiniä lisäeristettiin v.1901. Bobrikov oli mennyt ensimmäisen vaimonsa kuoltua uusiin naimisiin 1895 ja sai tyttären, joka siis oli vielä lapsi. Aikaisemmasta avioliitostaan hänellä oli lisäksi viisi lasta, joista ilmeisesti ainakin yksi tytär asui yläkerran päätyhuoneistossa.¹²⁹

Alakerran itäpuoliskon salonki [104], joka oli ennen ollut biljardihuone, muutettiin kenraalittaren vastaanottohuoneeksi ja korjattiin perusteellisesti. Sinne tilattiin Bomanilta Ludwig XVI-tyylinen kalusto, jonka pääosa on nykyisin salongissa 209. Viereiset huoneet, turkkilainen huone, pieni ruokasali ja buffet-huone, säilyivät entisessä käytössä, mutta niitä kunnostettiin. Ruokasaliin tuli uusi entistä hienompi parketti ja buffetiin hyvälaatuinen linoleum. Turkkilaisen huoneen seinätapetit, -kankaat ja kullatut listat uusittiin.

Yläkerran paraatitilat säilyivät pääosin ennallaan, tosin niiden nimitykset erosivat hieman entisestä: suurta punaista förmäkkiä [207] kutsuttiin nyt ”kultakabinetiksi”, etuhuone [206] taas oli ”vihreä kabinetti”. Keisaripotreilla sisustettu tanssitali oli nyt ”keisarisali”. Merkittävin muutos oli vestibyylin ala- ja ylätasanteiden sekä paraatiportaan kalkkikivilaattojen korvaaminen priimaluokan parketilla vuonna 1900. Sisääntulohallin kalkkikivilattia sen sijaan korjattiin.¹³⁰

Bobrikov kävi taistelua kenraalikuvernöörintalon pihalle pesittyneitä ja sitä liianneita puluja vastaan. Vuonna 1900 vintti-ikkunoiden ja joidenkin rappauslistojen päälle asennettiin teräspiikkiesteitä. Pulut siirtyivät kuitenkin oleskelemaan kadun puoleiselle parvekkeelle, josta ne pyrittiin karkottamaan samanlaisin konstein.

Bobrikovin kesäkuussa 1904 tapahtuneen murhan jälkeen seurasi kolmen lyhytaikaisen kenraalikuvernöörin kausi, joiden aikana kenraalikuvernöörin palatsissa ei tehty suuria muutoksia.¹³¹ Kenraaliadjutanti, ruhtinas *Ivan Obolenski*¹³² oli toimessa hieman yli vuoden kaikkein kuumimpana, epäonnistunut Japaninsotaa seuranneena Venäjän nk. ensimmäisen vallankumouksen ja Suomen suurlakon 1905 ajanjaksona.

Venäjällä lakko alkoi 20. lokakuuta 1905 ja levisi pian Suomeen. Kenraalikuvernöörintalon eteen kokoontui 31. päivänä tuhansien mielenosoittajien joukko vaatien Obolenskin ja myöntävyäisyyssielisen senaatin eroa.¹³³ Venäläinen sotaväki ja kasakkaosasto olivat valmiudessa kaartinkasarmissa, mutta Obolenski ei uskaltanut kutsua niitä apuun peläten kaaosta. Kenraalikuvernöörintaloon pääsi vain lakkolaisten perustaman aseistautuneen kansalliskaartin valvonnassa ja siellä kävi peräjälkeen lähetystöjä esittämässä Obolenskiille vaatimuksiaan. Ensimmäinen, Arvid Mörnen johtama lähetystö saapui kenraalikuvernöörin työhuoneeseen ja vaati saada tietää senaattorien

Kenraalikuvernöörin palatsin lippu puolitagossa Bobrikovin murhan jälkeen kesäkuussa 1904. Sotamuseo

Bobrikovin aikana v.1902 N. Bomanin höyrypusepänthetä hankittuja Ludvig XIV-tyylinen huonekaluja toisen kerroksen salongissa 209.

Kenraalikuvernööri Nikolai Gerard työhuoneessaan eli nykyisessä neuvotteluhuoneessa 113. Kalusteet hankittiin Bobrikovin aikana ja niistä osa on edelleen tallella. HKM

olinpaikan. Obolenski osoitti viereiseen huoneeseen johtavaa suljettua ovea, jonka takana senaatti piti kokousta. Hän korosti, ettei isäntänä sallinut heille tapahtuvan mitään, jolloin Mörne rämäytti oven auki ”yhdeällä nyrkiniskulla”. Seuraava lähetystö otti rentoja asentoja sohvilla, naureskeli ja esitti nöyryytetylle Obolenskille vaatimuksia nojaten työpöytään ja heristäen sormea tämän nenän edessä. Lopulta senaattorit ilmoittivat parvekkeelta eroavansa, väkijoukon puhjetessa riemuun.

Seuraavat päivät Obolenski vietti kansalliskaartin ympäröimänä ”vankina talossaan” ja siirtyi lopulta Katajanokan kasarmialueelle. Edelleen itsensä turvattomaksi tuntien hän varmuuden vuoksi nukkui yönsä Helsingin edustalle ankkuroituneessa panssarilaivassa ja suunnitteli kaupungin pommittamista Viaporin tykein.

Väkijoukko hyvästelee kenraalikuvernööri Nikolai Gardia helmikuussa 1908. Roos / HKM

Fabianinkatua Esplanadin suuntaan 1910-luvulla. Kenraalikuvernöörin palatsin portinpielessä näkyy raidallinen vartiokoppi. Sen yläpuolella kohoaa huomattavan pitkä savupiipunhattu, joka kertoo korkean naapuritalon aiheuttamista uunien veto-ongelmista. Nils Wasastjerna / HKM

Suurlakon jälkeen marraskuussa 1905 kenraalikuvernööriksi nimitetty salaneuvos *Nikolai Gerard*¹³⁴ oli lakimieskoulutuksen saanut poliitikko ja siten ensimmäinen siviili tässä virassa. Suomalaisten suosiossa ollut Gerard erosi helmikuussa 1908 virastaan kansalliskiihkoisten konservatiivien saadessa taas valtaa Venäjällä. Kun tieto Gerardin erosta oli levinnyt, kokoontui kenraalikuvernöörin talon ulkopuolelle suuri ihmismassa sekä isänmaallisia lauluja esittänyt 80 hengen kuoro. Kuoro sai kutsun toisen kerroksen saliin, jossa se Gerardin perheen läsnäollessa lauloi mm. laulun ”*Armaasta erotessa*”.¹³⁵

Seynin aika ensimmäiseen maailmansotaan 1909–17

Gerardin seuraaja ratsuväenkenraali *Vladimir von Boeckmann*¹³⁶ ei myöskään voinut hyväksyä toisen sortokauden toimia. Hänen vajaa kaksi vuotta kestäneen kautensa jälkeen kiihkovenäläinen suuntaus sai Suomeen viimein toivomansa edustajan kenraaliluutnantti *Franz Albert Seynistä*, joka oli toiminut mm. Bobrikovin apulaisena.¹³⁷

Seynin ajan merkittävin sisustusmuutos oli kenraalikuvernöörintalon kirkon remointi vuosien 1911–13 välillä. Arkkitehti N. Meder laati uudistussuunnitelman, jonka kustannukset nousivat selvästi yli talon vuosikorjauksiin osoitettujen 2650 mk:n varojen ja siksi senaatti hyväksyi 6150 mk:n lisämäärärahan. Mederin johdolla kirkon vanhan, enemmän väliaikaisenlaatuiseksi luonnehditun ikonostaasin tilalle tilattiin uusi Pietarista. Serafim Sarovilaiselle pyhitetyn kirkon koristelutyöt toteutti koristemaalari *Salomo Wuorio*. Näistä huomattavin oli katon ja seinien yläosan myöhäisjugendvaikutteinen rappauskoristelu, joka on edelleen jäljellä. Kattokoristeluun liittyivät alun perin myös kiinteät sähkövalaisimet.¹³⁸

Seynin aikana toteutettiin huonejärjestyksen muutoksia. Vuodelta 1917 on säilynyt valokuvaaja Eric Sundströmin ottama sarja valokuvia kenraalikuvernöörin yksityistiloista. Niistä selviää mm. että kenraalikuvernöörin työhuone oli siirretty alakerrasta, Bobrikovin aikaisine kalusteineen, entiseen suureen olohuoneeseen [207] paraatikerroksessa.¹³⁹ Kenraalikuvernöörin yksityisempi kabinetti ja makuuhuone oli sijoitettu työhuoneen takaisiin Fabianinkadun siiven huoneisiin [208 ja 209]. Alakerran entinen työhuone oli muutettu salongiksi ja sen etuhuoneessa [112] oli Seynin puolison Sofia Ivanovan (os. Stewen) vastaanottohuone. Alakerran suuren seurusteluhuoneen [114] poh-

joispuolella olivat pienempi seurusteluhuone sekä Sofia Ivanovan makuuhuone [115].

Ensimmäisen maailmansodan aikana kenraalikuvernöörintalossa oli Punaisen ristin varasto, kuten aiemmin Turkin sodan aikana. Rintamalle lähetettäväksi kerättyjä vaatteita yms. oli varastoituna paraatikerroksen suuriin saleihin. Vuonna 1915 pihasiiven kurjassa kellariasunnossa asunut talonmies sai uuden huoneiston ulkorakennuksen länsipäästä, entisestä ajurin asunnosta.¹⁴⁰

Venäjän maaliskuun vallankumouksen ja keisarin syrjäyttämisen jälkeen vuonna 1917 valtaan noussut väliaikaishallitus taipui suomalaisten vaatimuksiin Seynin poistamiseksi. Hänet kutsuttiin Helsingin edustalle ankkuroituneeseen sotalaivaan, vangittiin ja vietiin Pietariin. Tilalle tuli huhtikuun vaihteessa poliitikko Mihail Stahovitš, joka taas vaihtui syksyllä toiseen poliitikkoon, liberaaliin Nikolai Nekrasoviin.¹⁴¹ Nekrasovin ollessa virkamatkalla Pietarissa, bolševikit kaappasivat vallan lokakuun vallankumouksessa.

Helsingissä venäläiset vallankumoukselliset, joihin kuului mm. kaupungissa olleita sotilaita, valitsivat keskuudestaan vallankumouskomitean. Se nimitti kenraalikuvernöörinkanslian komissaareiksi Itämerenlaivaston matruusin Pavel Šiškon ja Pietarin-suomalaisen vallankumousmiehen Jukka Rahjan. Senaatin kielloista huolimatta venäläisen sotaväen piirineuvoston toimeenpaneva komitea asetui kenraalikuvernöörin palatsiin. Siellä pidettiin 8. marraskuuta vallankumouskomitean ja suomalaisten vallankumousmiesten yhteinen suunnittelukokous, jossa matruusi Šiško esittäytyi suomalaisille uutena kenraalikuvernöörinä.¹⁴²

Virkailija kenraalikuvernöörin talossa v.1917. Eric Sundström / Otava

Punaisen Ristin varasto kenraalikuvernöörintalon suuressa tanssisalissa tai "keisarisalissa". Keskimmäinen henkilö on kenraalikuvernööri Seyn. HKM

”Niin kuin Engelin muutkin teokset, on valtionhoitajan palatsi kaikessa vaatimattomuudessaan puhdasta työtä. Ulkopuoliset viivat sopuisia ja sisäinen tyyli jaloa. Eteishalli portaikkoihin tekee miellyttävän vaikutuksen rauhallisine muotoineen. Jonkun yksityisen porvarin asunnon hallina olisi se kyllin tilavakin, mutta valtion päämiehen eteisenä vaikuttaa se kuitenkin sangen vaatimattomalta.”

Suomen kuvalehti no 29 19.7.1919 ”Piirteitä valtionhoitaja Mannerheimin ympäristöstä”, kirjoittanut R. O. Stén.

Punakaartin toimisto vuonna 1918 nykyisessä sinisessä salongissa 204. Saliin on tuotu kirjoituspöytä, sohva ja nojatuoleja talon muista huoneista. Gunnar Lönnqvist / HKM

Punakaartin päämaja ”Smolna”

Suomen itsenäistymisen jälkeen entiseen kenraalikuvernöörin palatsiin muutti vuodenvaihteessa 1918 sosiaaliohallitus. Tammikuun 8. päivänä suomalainen punakaarti kuitenkin valtasi talon ja sijoitti sinne esikuntansa. Punakaarti nimesi talon *Smolnaksi*, Venäjän kansankomissaarien neuvoston haltuunsa ottama Pietarin naisopisto esikuvanaan.

Pietarin Smolnasta jaettiin Helsingin Smolnaan ohjeita vallankumouksen aikaansaamiseksi. Smolna oli huhtikuuhun 1918 asti yksi punaisten johtokeskuksista Etelä-Suomessa. Illalla 26. tammikuuta Smolnassa kokoontunut punaisten toimeenpaneva komitea suunnitteli vallankaappauksen toteuttamista.¹⁴³

Helsingin vallankaappauksen jälkeen perustetun Suomen kansanvaltuuskunnan ensimmäinen kokous pidettiin Smolnassa 28. tammikuuta. Kansanvaltuuskunta siirtyi sitten senaatin taloon. Helsingin ja Uudenmaan punakaartiesikuntien ohella Smolnasta käsin toimi ainakin osittain myös punakaartin yleisesikunta. Vuonna 1918 otetuista valokuvista näkyy, että yläkerran salit oli otettu esikuntien toimistokäyttöön. Kalusteita varastoitiin

ja niiden tilalle lattioille levitettiin patjoja.

Suomeen valkoisen hallituksen kutsumina tulleet saksalaisjoukot, kenraali *Rüdiger von der Goltzin* johtama Itämeren divisioona oli edennyt perjantaihin huhtikuun 13. päivään mennessä Helsingin keskustaan. Lähestyvien saksalaisjoukkojen tykkien jyrähtely ja punaisten perääntyminen hermostutti Smolnassa olijat.¹⁴⁴ Talon uuneissa poltettiin esikuntien arkistoja ja sinne kerättiin aseistusta ja ammuksia. Esplanadin puoleiselle parvekkeelle sijoitettiin Maxim-konekivääri, kadun puolen ikkunoiden eteen raivattiin tilaa ja ikkunalaseja rikottiin kiväärinpiippujen tieltä. Niiden luona kyyristyneet punakaartilaiset odottivat saksalaisia taskut täynnä patruunoita. Punakaartin päämajan henkilökuntaan kuulunut Hannes Räsänen kuvasi talossa vallinnutta kaaosta: ”Pöytiä, tuoleja on sikin sokin – kuin hävityksen pesä on monelle rakkaaksi käynyt talo. Kaikki alkaa olla lähtövalmiina, joukossa suuri osa naisia ja lapsia eri toimistoista ja ruokalasta; varsinaista punakaartilaisjoukkoa talossa ei enää ole.”

Yön ja 14. päivän aamun aikana saksalaiset olivat edenneet Esplanadille asti pohjoisessa ja valloittaneet Kaartin kasarmiin etelässä. Aluetta aseillaan hallitseva Smolna oli viimeisiä valtauskohteita. Kauppatorin rantaan tullut saksalainen sotalaiva alkoi käyttää tykkejään läheisiä punaisten pesäkkeitä vastaan ja uhkasi sitten Smolnaa, vaatien antautumista. Sekavaa tilannetta hyväksi käyttäen saksalaisten jääkärijoukko ryynnäköi talon paraatiportaaseen. Talossa olijat – noin 250 miestä ja naista – vangittiin ja vietiin Viaporiin. Lipputankoon nostettiin valtion lippu, leijona punaisella pohjalla.

Voittajien näkökulmasta Smolnan sisätilojen asu kuvasti vallankumouksen luonnetta: ”...hienot huoneet, jotka on varustettu silkillä katetuilla

Valkoisia vallatun Smolnan parvekkeella. MV

Saksalaissotilaita Fabianinkadulla Smolnan edustalla. Pihaportin vieressä näkyy maalattu valeikkuna. MV

Vallattu Smolna. Tanssisalin ikkunasta roikkuu valkoinen lippu. Taustalla Kauppatorin rannassa näkyy saksalaisia sotalaivoja. Otava

huonekaluilla ja kallisarvoisilla seinä- ja lattiamatoilla, ovat täynnä kivääreitä, patruunoja, aukaistuja kirstuja, revittyjä liinavaatteita ja kirjoja. Pöydillä ja piirongeilla, joitten laatikot on myllerretty pohjiaan myöten, on likaisia lautasia täynnä pilaantuneita ruoanjätteitä. Leipää, kalaa, aukaistuja säilykepurkkeja on tallattu maahan. Verta on kaikkialla ja istuimilla. Huonekalut ovat heitetyt hajalleen sikin sokin. Sietämätön haju täyttää kauttaaltaan kaikki talossa olevat 30-40 huonetta.”¹⁴⁵

Deutsches Kommando

Saksalaiskenraali von der Goltz perusti aluksi Helsingin-päämajansa hotelli Kämpiin, mutta siirtyi toukokuun 1918 lopulla käyttöönsä luovutettuun Tallbergin taloon ja vähän myöhemmin Smolnaan, jossa tätä ennen oli pitänyt kokouksiaan (punaisen) Suomen ja Venäjän suhteiden selvittelykomitea. Smolna-nimityksestä ei ymmärrettävästi pidetty ja taloa kutsuttiin nimellä *Deutsches Kommando*.¹⁴⁶

Von der Goltzilla, ”Saksan kenraalilla Suomessa”, oli paljon vaikutusvaltaa, ja hänen luonaan entisessä kenraalikuvernöörin palatsissa kävivät neuvotteluissa niin valtionhoitaja Svinhufvud kuin senaatin puheenjohtaja J. K. Paasikivikin. Valtionhoitajan virka-asunto oli tässä vaiheessa venäläisaikaisessa virastotalossa Vuorimiehenkatu 1:ssä, ja entistä keisarillista palatsia kaavailtiin mahdollisen saksalaisen Suomen kuninkaan linnaksi. Sinne oli väliaikaisesti sijoitettuna senaatin ulkoasiain toimituskunta.

Valtionhoitajan palatsi 1919

Saksan jouduttua tappiolle maailmansodassa, von der Goltz poistui maasta viimeisten joukkojensa kanssa joulukuussa 1918. Svinhufvudin tilalle valtionhoitajaksi tuli ratsuväenkenraali *Gustaf Mannerheim*, joka asettui asumaan von der Goltzilta vapautuneeseen kenraalikuvernöörin taloon tyttärensä Sophyn kanssa. Kesällä valtionhoitajan käytävissä oli myös kenraalikuvernöörin entinen kesähuvi eli valtion omistama Bjälbo (Kesäranta) Meilahdessa.¹⁴⁷

Smolnaa kunnostettiin keväällä 1919 ja entisestä keisarillisesta palatsista siirrettiin helmikuussa valtionhoitajan asuntoon joitakin huonekaluja, mm. mahonkisia sohvakalustoja, verhoja ja mattoja, koska Mannerheimin omat huonekalut olivat varastoituna Varsovassa. Maaliskuussa uuden eduskunnan kokoonnuttua talossa järjestettiin erityisen suuri juhlatilaisuus, 700-800 kutsuvieraan ”suuri katselmus”.¹⁴⁸

Valtionhoitajan yksityistilat sijaitsivat talon toisessa kerroksessa. Paraatihuoneiden eli ruokasalin, sinisen taulugallerian, johon oli sijoitettu flyygeli, sekä keltaisen audienssisalin eli entisen Keisarisalin lisäksi niihin kuuluivat Seynin aikainen työhuone (207) ja kaksi pienempää huonetta, ilmeisesti salongit 208 ja 209 sekä niihin liittyvät kylpyhuone- ja wc-tilat Fabianinkadun puoleisessa siivessä. *Veckans Krönika* luonnehti Mannerheimin työhuonetta toukokuussa 1919. ”Ainoa huone, jossa valtionhoitaja tuntuu vain ihmiseltä, on työhuone. Kirjoituspöydän takana on telineellä karttoja, joista näkyy, että isänmaan maantiedettä ja naapurimaiden oloja on ahkerasti tutkittu. Työpöydällä lojui sunnuntaina – kenties

Sophy Mannerheim oli Helsingin yliopiston v.1919 tohtori-promootion yleinen sepeleensitojatar ja sepeleensitojaiset järjestettiin siksi hänen asunnossaan valtionhoitajan palatsissa. Kuva sinisestä salongista 204 eli ”taulugalleriasta”. Eric Sundström / HKM

Valtionhoitaja Mannerheim työpöytänsä ääressä v.1919. Hänen takanaan marmorikaminan reunuksella näkyy laivatykin hylsy. Eric Sundström / HKM

Valtionhoitaja ja hänen adjutanttinsa Akseli Gallen-Kallela työhuoneessa 206 v.1919. Eric Sundström / HKM

Venäläisaikainen kirkkotila 202 oli vuoteen 1919 mennessä muutettu salongiksi. J. Lindh / Otava

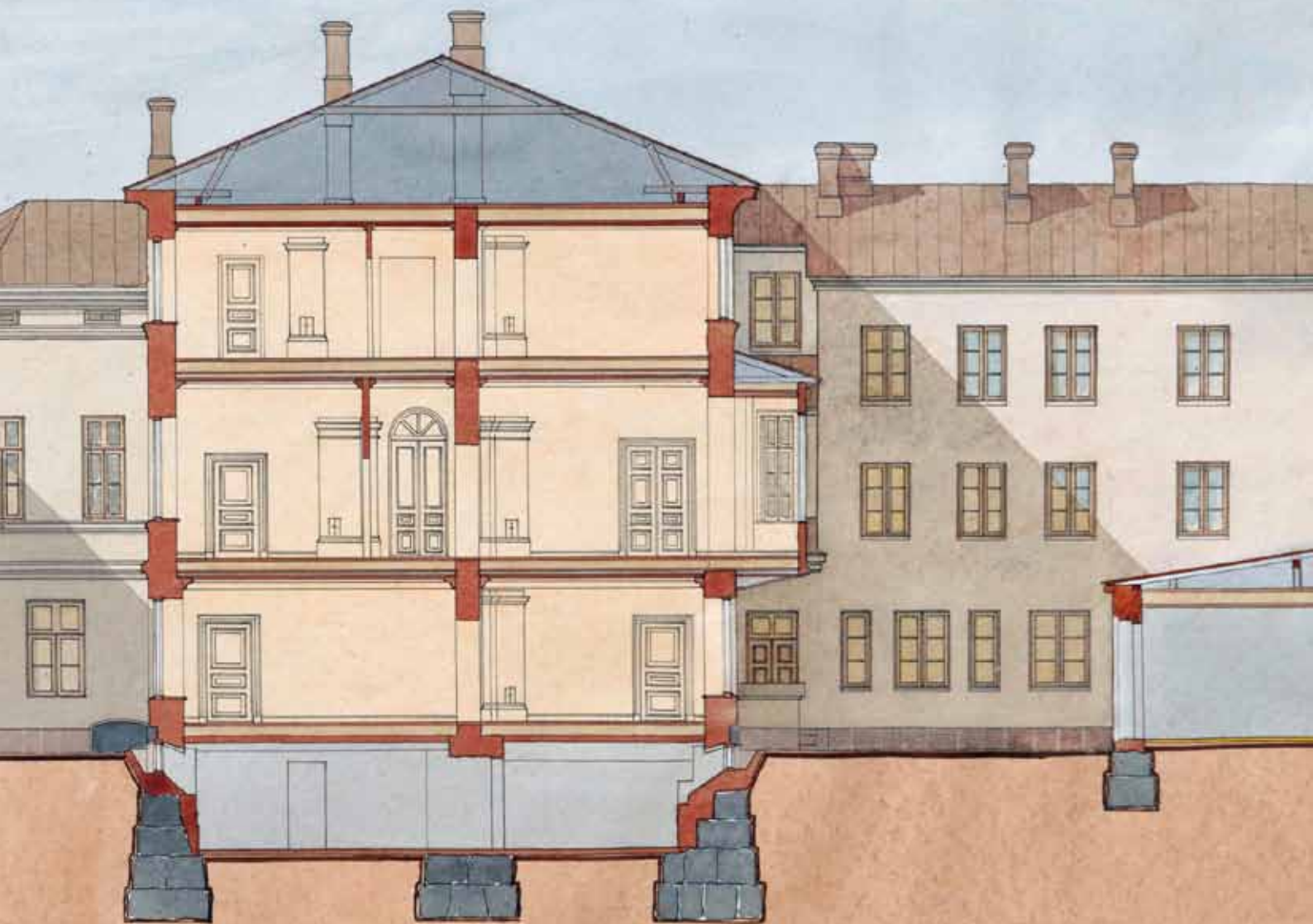
tärkeiden valtionpapereiden vieressä – Stenmanin taidesalongin julkaisu, joka käsitteli Victor Westerholmia. Ikkunalaudalla oli valos uudenvuodentinaa. Saima-savukerasia odotti isännän paluuta. Uunin reunuksella oli ensimmäisen suomalaisen sotalaivan ammuksen hylsy.”¹⁴⁹

Nykyisestä vastaanottohuoneesta 206 pääsi vielä tuolloin suoraan työhuoneeseen, ja se oli adjutanttien käytössä. Mannerheimin adjutanteista tunnetuin lienee hänen ystävänsä Akseli Gallen-Kallela, joka näkyy myös muutamissa talossa tuona aikana otetuissa valokuvissa.¹⁵⁰ Venäläisaikainen kirkkotila [202] oli jo muutettu nykyisen kaltaiseksi salongiksi.

Päärakennuksen alakertaan oli sijoitettu valtionhoitajan sotilas- ja siviilikansliat. Vestibyyliä paraatiportaineen, kuten taloa ylipäänsä, pidettiin valtion johtajan käyttöön melkoisen vaatimattomana, kuten *Suomen Kuvalehden* toimittaja raportoi: ”...jonkun yksityisen porvarin asunnon hallina olisi se kyllin tilavakin...”. Talon vaatimattomuuden katsottiin kuitenkin kuvastavan Mannerheimin ”melkein pä puritaanista vaatimattomuutta”. Valtionhoitajan päiväohjelma oli tiukan säntillinen ja myös ”murkina” ja päivällinen olivat yksinkertaisia tilaisuuksia, paitsi vieraiden läsnäollessa, jolloin saatettiin avata ”joku säilykelaatikko”. Kestitsemisestä tuli vielä vaatimattomampaa kesäkuussa 1919 voimaan tulleen kieltolain jälkeen, jolloin muodostui ongelmaksi mitä ulkomaisille vieraille oikein saisi tarjota.¹⁵¹

Heinäkuussa 1919 suoritetussa vaalissa tasavallan presidentiksi valitun K. J. Ståhlbergin virka-asunnoksi tuli entinen keisarillinen palatsi. Mannerheim asui Smolnassa vielä jonkin aikaa, elokuun puoleenväliin asti.¹⁵² Heinäkuun aikana valtionhoitajan asunnosta oli jo siirretty mm. taideteoksia muualle. Taulugallerian seinät olivat tyhjinä kun Suomen Kuvalehden toimittaja kävi vierailulla ja raportoi: ”Taidetta Mannerheim rakastaa kaikissa muodoissaan. Ikävä vain, ettei hänen palatsiinsa ole sijoitettu enemmän taideteoksia – kokoelmat siellä ovat nimittäin tuiki vähäiset. Galleriasaliin esim. sopisi sitä varten valmistetuille seinäpinnoille asettaa soveliaita maalauksia – ja ellei niitä ole, niin voisihan valtio niitä tilata, jos talo nimittäin edelleen tulee olemaan valtiomme päämiehen kotina.”¹⁵³

TALO FABLIANINKATU N° 25
HELSINGISSA

"On myös suuresti epäiltävää onko edes Tasavallan oman arvonsa kannalta suotavaa, että kaikki ne tuhannet ulkomaalaiset, jotka vuoden mittaan käyvät passiosastolla, joutuvat näkemään millaisiin olosuhteisiin on katsottu sopivaksi sijoittaa Ulkoministeriön passiosasto"

Ulkoasiainministeri Rudolf Holstin muistio 3.10.1920 "Ulkoministeriön huoneistokysymys" / Rudolf Holstin arkisto 34, KA

Ulkoministeriö 1919–20

Kesällä 1918 perustettu ulkoasiainministeriö tai tuolloin vielä ulkoasiainministeriön tuskunta oli ollut sijoitettuna heinäkuusta 1918 lähtien entiseen keisarilliseen palatsiin, jonne K. J. Ståhlberg nyt muutti asumaan. Ulkoasiainministeriön täytyi siksi siirtyä hänen tieltään valtionhoitajan entiseen asuntoon elokuussa 1919.¹⁵⁴

Vaikka jo ministeriön aiemmat työtilat olivat olleet puutteelliset, Smolnassa ne olivat suorastaan kelvottomat, "huonommat kuin minkään muun ministeriön."¹⁵⁵ Ulkoasiainministeriön käytössä oli päärakennus ja pihasiiven alakerta. Eri osastojen oli ahtauduttava osittain samoihin tiloihin ja vain ministerillä, kansliapäälliköllä sekä poliittisen ja kauppapoliittisen osastojen päälliköillä oli omat huoneensa. Tilanne oli niin huono, että vuoden 1920 alussa toistakymmentä virkamiestä uhkasi erota sen takia. Tarvittavaa lisähenkilökuntaa ei voitu ottaa, kun uuden työntekijän kirjoituspöytä ei olisi yksinkertaisesti mahtunut minnekään.

Lokakuussa 1920 ulkoministeri Rudolf Holsti selosti muistiossaan *Ulkoministeriön huoneistokysymys* ministeriön työoloja. Päärakennuksen alakerrassa pääsisäänkäynnin itäpuolella oli kolmeen huoneeseen sijoitettuna ministeriön kauppapoliittinen osasto ja kamreeriosasto. Entinen turkkilainen huone [105 länsipää] oli sekä yleisön odotushuoneena että kamreerin työhuoneena, jonka hän jakoi kahden apulaisensa ja kauppaosaston virkamiehen kanssa. Samaan huoneeseen oli sijoitettu myös kauppapoliittisen osaston arkistinhoitaja arkistointeen. Esplanadin puolella ensimmäisessä huoneessa [104] olivat kauppapoliittisen osaston viiden virkamiehen työtilat. Kulmahuoneessa eli vanhassa ruokasalissa [108–109] istui osaston päällikkö.

Sisäänkäynnin länsipuoliset huoneet sekä Fabianinkadun puoleinen siipi oli jaettu poliittisen ja oikeudellisen osaston kesken. Nykyinen halli [111] oli näiden osastojen odotushuoneena ja samalla kuriiripostin toimitushuoneena. Poliittisen osaston päällikkö ja kahdeksan virkamiestä olivat kolmessa huoneessa Esplanadin ja Fabianinkadun kulmassa, viiden hengen oikeudellinen osasto taas kahdessa Fabianinkadun puoleisissa pikkuhuoneessa. Osastojen välissä oli niiden yhteinen viiden konekirjoittajattaren ja juoksupoikien työhuone. Kehnoin tilanne oli eräällä poliittisen osaston virkamiehellä, joka oli sijoitettu pienellä himmeäruutuisella ikkunalla varustettuun entiseen kylpyhuoneeseen [127 keskiosa] ja jonka luona yleisöä kävi asioimassa kaikkein eniten. Ministeriön lennätinhuone, josta parhaillaan käytiin keskustelua Tarton rauhanneuvottelijoiden kanssa, oli sijoitettu kylpyhuoneen takaiseen "pieneen putkaan" eli entiseen pukeutumishuoneeseen.

Yläkerran paraatitilojen suuret salit olivat myös pääosin työtiloina. Siniseen saliin oli sijoitettu kauppapoliittisen osaston konekirjoittajattaret sekä pari ylimääräistä virkamiestä. Suuri ruokasali oli protokollakysymyksistä vastaavan neuvottelevan virkamiehen työhuone, jossa pidettiin myös erilaisten komiteoiden istunnot. Mannerheimin entinen työhuone oli annettu ulkoasiainministerin käyttöön ja keltainen sali oli diplomaattien ym. odotushuoneena. Ministerin työhuoneen takaisissa kahdessa salongissa oli täpötäysi arkisto [208] ja kirjaamo [209]. Sähkösanomaosasto oli sijoitettu entiseen pukeutumishuoneeseen pihan puolella [211]. Kirjaamoon asioivien täytyi sinne päästäkseen kulkea tämän kaikki salaisetkin sanomat kirjoittavan osaston ja sitä edeltävän kylpyhuoneen [212–215] läpi.

Pihasiiven leikkaus vuodelta 1934, jossa näkyy kymmenen vuotta aikaisemmin tehty korotus. KA

Kaikkein suurin yleisö määrä kävi ministeriön passiosastossa, joka oli sijoitettu piharakennuksen alakertaan ”erinomaisen tukalaan huoneistoon”. Nämä tilat sen oli aluksi täytynyt jakaa vuonna 1920 muualle siirretyn sanomalehtiosaston kanssa. Pihasiiven toisessa kerroksessa oli ulkoministerin väliaikainen virka-asunto. Hänen varsinaisen virka-asuntonsa oli ollut tarkoitus sijoittaa syksyllä 1919 tehdyn päätöksen mukaan Vuorimiehenkatu 1:een, mutta siellä ollut asukas ei muuttanutkaan pois. Siksi Smolnan pihasiiven entiset palvelijoidentilat ja vierashuoneet oli kalustettu tilapäisesti ulkoministerin käyttöön taiteilija Heikki Tandefeltilta tilatun sisustussuunnitelman mukaisesti syksyllä ja talvella 1919–20. Tandefelt oli laatinut myös suunnitelman tämän huoneiston perusteellisemmasta korjauksesta, mikä ei kuitenkaan toteutunut.

Ulkoministeri Holsti joutui siis toista vuotta asumaan ministeriönsä yhteydessä, missä ei ollut minkäänlaista yksityisyyttä. Tasavallan presidentti oli siksi sallinut hänen käyttää Kesärannan huvilaa asuntonaan. Siellä ei kuitenkaan ollut sen enempää tilaa kestitä ulkomaisia vieraita ”luncheilla, five o’clock tealla ja päivällisillä” ja tämä täytyi suorittaa kaupungin hotelleissa. Tällaiseen edustamiseen Smolna olisi ollut omiaan, jos ministeriö olisi saanut tilat muualta.

Holsti pitikin parempana, että Smolna varattaisiin ulkoministerin ja ehkä jonkun muun ministerin yksityiseksi asunnoksi, kuin pitää sitä virastokäytössä, mikä oli jo pilaamassa talon arvokasta sisustusta, yleisön talloessa parkettitilaita yms. Yleisten rakennusten ylihallituksessa oli jo tehty suunnitelmat talon muuttamisesta seitsemän huoneen virka-asunnoksi ulkoministerille ja neljä huonetta käsittäväksi juhlahuoneistoksi, jossa voitaisiin järjestää ulkoministerin tai yleensä hallituksen puolesta kutsuja tai muuten käyttää valtioneuvoston edustustarkoituksiin. Tilaa jäisi vielä muihinkin käyttötarkoituksiin. Holstin kaavailut toteutuivat, kun ulkoministeriö muutti senaatintalon itäsiipeen Ritarikadun varrelle melko pian hänen muistionsa kirjoittamisen jälkeen syksyllä 1920.

Ulkoministerin virka-asunto ja juhlahuoneisto 1921–

Ulkoasiainministeriön lähdön jälkeen Smolnassa alkoivat mm. maalaustöitä ja tapetointeja sisältäneet korjaustyöt, jotka olivat pääosin valmiit tammikuussa 1921, tosin kalustuksen puolesta vasta toukokuussa. Sisustuksen muutostyöt suunnitteli taiteilija Tandefelt yhdessä talon isännöitsijän arkkitehti Savoniuksen kanssa. Taloon oli hankittu huonekaluja mm. entisestä keisarillisesta asunnosta Lappeenrannassa sekä Turun aseman entisestä keisarillisesta odotussalista.¹⁵⁶

Muutostyöt noudattivat todennäköisesti jo aiemmin laadittua Yleisten rakennusten ylihallituksen suunnitelmaa, joka ei ole kuitenkaan säilynyt. Suurimmat muutostyöt kohdistuivat päärakennuksen Fabianinkadun puoleiseen siipeen, jonne ulkoministerin virka-asunto siirrettiin. Pihan puolelle tehtiin uusi keittiö entisistä eteis- ja kylpyhuonetiloista [127] ja sieltä avattiin yhteys myös nykyiseen B-portaaseen. Keittiön lisäksi alakerrassa oli ilmeisesti myös ulkoministerin arkiruokasali. Yläkerrassa merkittävin uudistus oli paraatitilat C-porrashuoneeseen yhdistävä ulokkeellinen käytävä [218] pihan puolella. Se korvasi Engelin aikaisen kaarevan välikön. Näin yksityistiloihin ei enää tarvinnut kulkea ministerin työhuoneena säilyneen entisen salongin [207] kautta.

Juhlahuoneisto käsitti luonnollisesti yläkerran Esplanadinpuoleiset suuret salit salonkeineen ja etuhuoneineen. Juhlahuoneiston yleisö-wc-tilat sijoitettiin alakertaan paraatiportaasta viereen, entisen palvelijahuoneen sekä pihasisäänkäynnin paikalle. Alakerran itäpään muiden tilojen käyttötarkoituksesta ei ole tietoa, mutta oletettavasti myös ne liittyivät juhlahuoneistokäyttöön, kuten mahdollisesti myös pihasiiven suuri keittiö. Ulkoministerin autonkuljettaja asui pihasiiven kellariasunnossa [006]. Talonmiehellä oli asuntonsa vanhassa

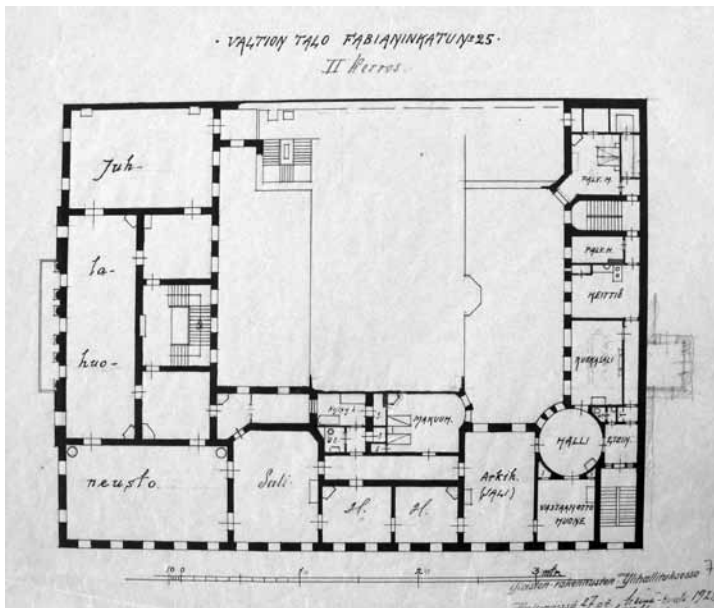
Maggie Procopé salongissaan 202 vuonna 1928. Kuva liittyi Aitta-lehdessä julkaistuun artikkeliin. Otava

Hjalmar Procopé työpöytänsä ääressä huoneessa 206 vuonna 1928. Työhuoneen uuni oli uusittu 1920-luvun puolessa välissä. Nykyisin siitä on jäljellä vain alaosa. Otava

Ulkoministerin virka-asunnon laajentamissuunnitelma heinäkuulta 1922 (Alfred Stenfors / Yleisten rakennusten ylihallitus). Päärakennusta olisi sen mukaan jatkettu etelään ulkorakennuksen päälle, johon oli suunniteltu mm. keittiötiloja. KA

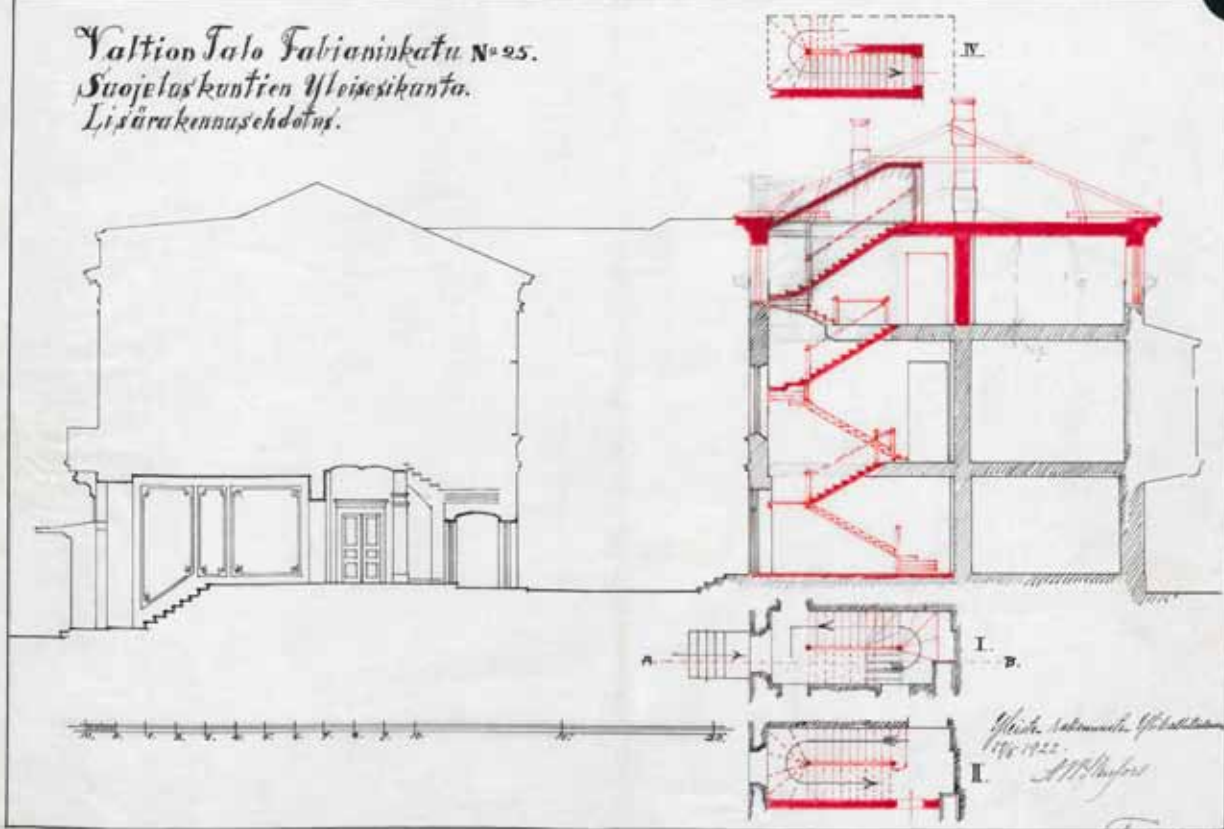
paikassa ulkorakennuksen Fabianinkadunpuoleisessa päässä [179-181].¹⁵⁷

Heinäkuussa 1922 Yleisten rakennusten ylihallituksessa tehtiin luonnossuunnitelmat huomattavan paljon suuremmista muutos- ja lisärakennustöistä, joissa ulkorakennuksen tilalle olisi rakennettu uusia keittiötiloja ja palveluskunnan huoneita.¹⁵⁸ Nämä ylijohtajana lyhyen aikaa olleen arkkitehti Alfred Stenforsin allekirjoittamat toteutumattomat luonnossuunnitelmat johtuivat oletettavasti siitä, että syksyllä 1921 koko pihasiiven oli saanut käyttöönsä Suojeluskuntien yliesikunta (josta myöhemmänä).

1920- ja 30-lukujen aikana juhlahuoneistossa ja ulkoministerin virka-asunnossa tehtiin vähittäisiä korjauksia, mm vuonna 1930 paraatiporrashuoneen kattorappaukset uusittiin ja maalattiin kokonaan. Seuraavana vuonna suoritettiin juhlasalin täydellinen korjaus- ja maalaustyö, ja sinne sekä juhlahuoneiston kabinettiin asennettiin lämpöjohdot. Vuonna 1932 ulkoministerin huoneisto kunnostettiin ja varustettiin uudella kylpyhuoneella ja muilla ”mukavuuksilla”. Tämä tarkoitti ilmeisesti uusien wc- ja kylpyhuonetilojen rakentamista alakerran pihahuoneeseen C-portaan viereen [122].¹⁵⁹

Aitta-lehden artikkelissa vuodelta 1928 ulkoministeriksi edellisenä vuonna tulleen Hjalmar Procopén virka-asuntoa kuvattiin erinomaisen edustavaksi ”ulkoministeri-hotelliksi” – ”ainakin meidän vaatimattomissa oloissamme”. Ulkoministerin työhuone oli iso ja kaunis, kuten myös rouva Procopén vastaanottosalonki [202]. Ministeriparin käytössä oli mm. pieni ruokasali, rouva Procopén kabinetti ja makuuhuone. Ulkoministeri järjesti talossaan erilaisia edustustilaisuuksia ja tanssiaisia, joihin kutsuttiin entisestä poiketen koko diplomaattikunnan edustajia, siis myös neuvostoliittolaisia.¹⁶⁰

*Valtion Talo Fabianinkatu N° 25.
Suojeluskuntien Yliesikunta.
Lisärakennusehdotus.*

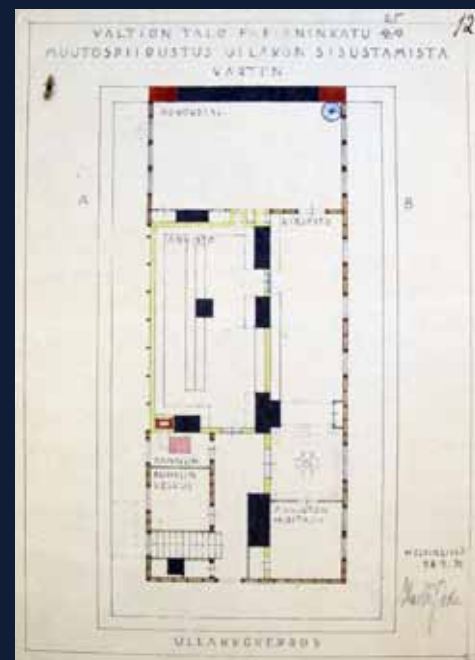
Pihasiipi 1920- ja 30-luvuilla

Suojeluskuntien yliesikunnan pääosa muutti ulkoministeriöltä tyhjäksi jääneeseen Smolnan pihasiipeen syksyllä 1921 Albertinkadulta. Uudet tilat koettiin kuitenkin alusta lähtien ahtaiksi ja epämukaviksi. Siksi pihasiipeä ja siihen liittynyttä ulkorakennuksen itäosaa korotettiin kesällä 1922 arkkitehti Stenforsin suunnitelmien mukaisesti.¹⁶¹

Pihasiiven korottamisen yhteydessä rakennettiin sen länsipäähän uusi porrashuone [E-porras], joka paransi kerrosten välisiä yhteyksiä. Yliesikunnan toimistohuoneita oli sijoitettu pihasiiven kaikkiin muihin tiloihin paitsi alakerran keittiöön, joka kuului juhlahuoneistoon. Sinne johtaneet oviaukot suljettiin. Suojeluskunnan johtohenkilöillä oli huoneet toisen kerroksen eteläpuolella, kenraalikuvernöörin aikaisissa vierashuoneissa. Kenraali Malmberg oli sijoitettu niistä itäisimpään, ulkorakennuksen kulmassa olleeseen huoneeseen [221 itäpää]. Vuonna 1930 monessa yliesikunnan huoneessa suoritettiin maalaustöitä ja niiden lattioihin asennettiin korkkimattoja. Myös tulisijat korjattiin ja julkisivuissa tehtiin rappaus- ja maalauskorjauksia.¹⁶²

Ulkoministerin autonkuljettajan huoneisto siirrettiin 1920-luvun puoleen väliin mennessä pihasiiven kellarista ulkorakennukseen, talonmiehen asunnon viereen sisustettuun uuteen asuntoon. Sen tilalle kellariin sisustettiin vuosien 1926–27 aikana suojeluskuntain yliesikunnan virkailijoiden kahvihuone ”Kultainen lahtari”.¹⁶³ Kahvihuoneen seiniin asennettiin puupaneloinnit ja sen tiiliholvit koristeltiin ylipäällikön adjutantin, taiteilija Haapakosken suunnittelemin humoristisin maalauksin. Haapakoski suunnitteli kahvilaan myös värikkäät ikkunalasimaalaukset, kynttiläkruunuja ja Kultaisen lahtarin leimalla varustetun kahviastaston. Entisen autonkuljettajan asunnon pieni keittiö oli kahvilan emäntien käytössä.

Viereisellä sivulla ylhäällä: Pihasiiven korotuspiirustus
toukokuulta 1922 (Alfred Stenfors / Yleisten rakennusten
Ylihallitus). KA

Yllä: Suojeluskunnan komentaja kenraali Malmberg työpöytänsä ääressä (nykyinen keittiötila 221). Sotamuseo

Yllä vas: toteutumaton suunnitelma pihasiiven ullakkokerroksen korottamisesta ja sisutamisesta v.1931. KA

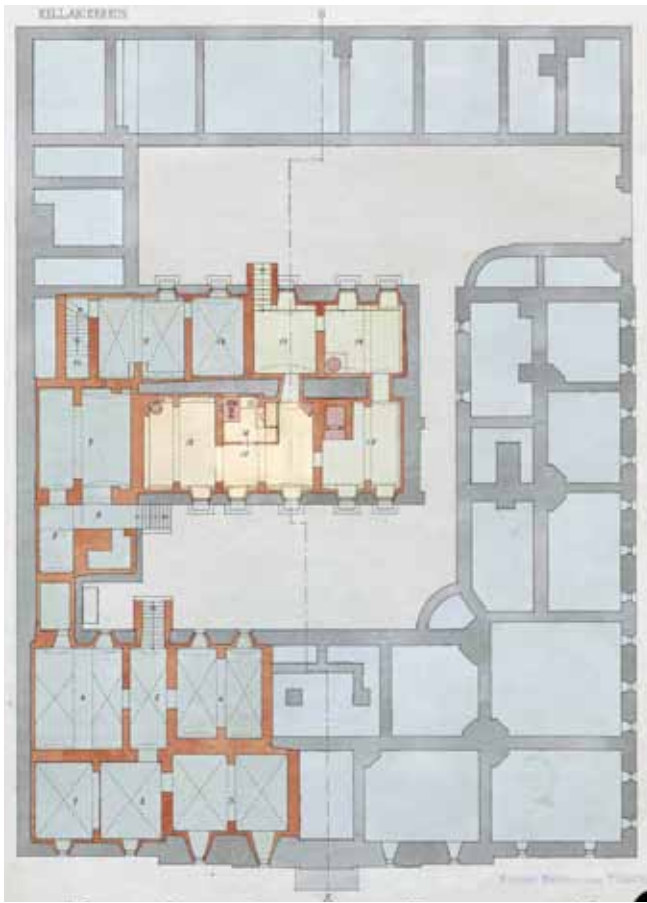
Oik: Suojeluskuntain yliesikunnan nuorempaa henkilökuntaa
pihasiiven E-porrashuoneessa I. kerroksessa. Sotamuseo

Alla oik: Pihasiiven kellarissa sijainneen yliesikunnan kahvi-
huoneen koristemaalattu ikkuna, jossa on kuvattu ”iso härkä
ja pienen pieni lahtari”. Sotamuseo

Alla:Yliesikunnan kahvihuone ”Kultainen lahtari” eli nykyinen kellaritila 006. Sotamuseo

Viereisellä sivulla alhaalla: ”Kultaisen lahtarin” sisäänkäynti
pihasiiven eteläsiivustalla, huomaa yläpuolella roikkuva kyltti.
Kuva julkaistu Hakkapeliitta -lehdessä 4 / 1931.

Vuonna 1931 suojeluskuntain yliesikunta teki taloa hallinnoineelle Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriölle esityksen pihasiiven ullakon muuttamisesta kokous-, kirjasto- ja arkistotiloiksi. Sen 180 000 markan kustannusarvio oli kuitenkin liian korkea, joten suunnitelmat arkistoititiin mahdollista tulevaisuuden käyttöä varten. Ne jäivät toteuttamatta, koska elokuussa 1935 yliesikunta muutti epäkäytännöllisestä huoneistostaan varta vasten yliesikuntaa varten, sen omilla varoilla rakennettuun esikuntataloon Laivanvarustajakadulle.¹⁶⁴

Suojeluskunnan tilalle pihasiipeen tuli kaksi valtion virastoa: Suomenlahden merivartiosto kahteen alempaan kerrokseen ja puolustusvoimain yleisesikunnan topografiosasto viiteentoista ylimmän kerroksen huoneeseen. Piharakennuksessa suoritettiin tämän takia vuosina 1935–36 laajoja muutos- ja korjaustöitä, ensin vuonna 1935 kahdessa merivartioston käyttöön tulleessa kerroksessa ja seuraavana vuonna ylimmässä kerroksessa. Pihasiipeen rakennettiin mm. kolme uutta wc-tilaa, viisi uunia uusittiin, kuten myös kaikki sähköasennukset, ja lattioihin asennettiin 84 m² uutta korkkimattoa.¹⁶⁵

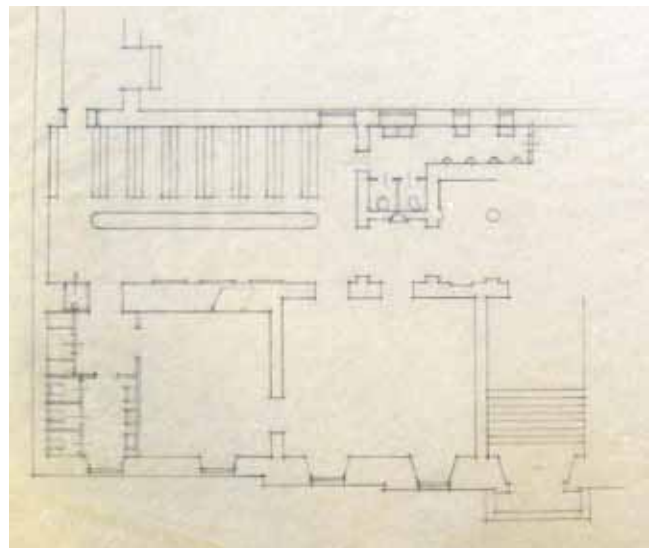
Peruskorjaus 1938

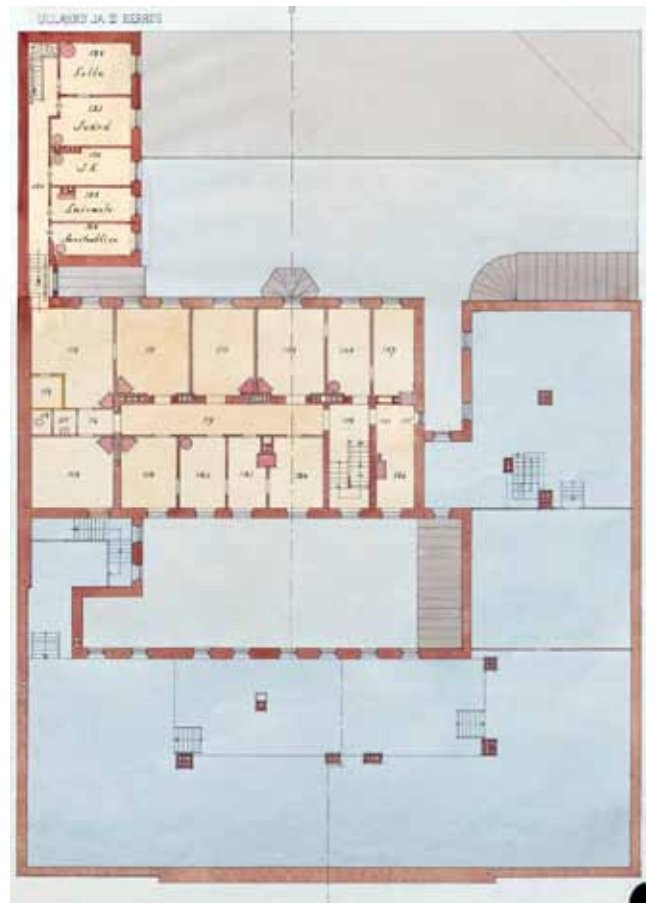
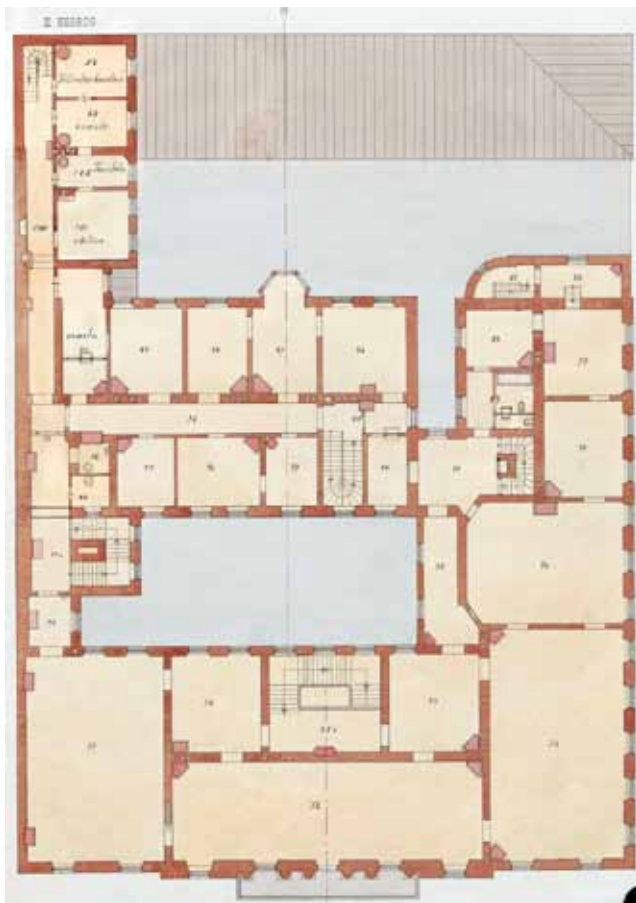
Vuonna 1938 valtioneuvoston juhlahuoneistossa ja ulkoministerin virka-asunnossa tehtiin peruskorjaus, jossa sisätilojen ilme muuttui suuresti. Taloon asennettiin Suomen Lämpö Oy:n toimesta keskuslämmitys. Uudenaikainen keskuslämmitys asennettiin samaan aikaan useaan valtion omistamaan kiinteistöön ja teknisiin ratkaisuihin käytiin tutustumassa ulkomailla.¹⁶⁶

Keskuslämmityksen myötä lähes kaikki kaakeliuunit purettiin. Samalla useimpien huoneiden pintarakenteet uusittiin. Nä-

Smolnan pohjapiirrokset vuodelta 1934. Vasemmalta: kellari ja 1-3. kerrokset. KA

Rakennushallituksen arkkitehdin Gunnar Wahlroosin signeeraama luonnospöytäselitys 1. kerroksen itäpään muutoksista 28.6.1938, jossa näkyvät uudet vaatenaulakko- ja wc-tilat. KA

Pääministeri Cajander kestittää Smolnan sisinissä salongissa saksalaisia merivoimien upseereja vuonna 1937 eli ennen seuraavan vuoden remonttia, jossa mm. oikeassa reunassa pilkkottava uuni purettiin. Pietinen / MV

kyvintä tämä oli paraatikerroksessa, jossa salien koristelua yksinkertaistettiin mm. poistamalla tanssisalin ja ulkoministerin työhuoneen tapettikentät. Suurimmat rakenteelliset muutokset tehtiin alakerrassa, jonka itäpäähen rakennettiin pihahuoneet yhdistämällä suuri naulakkotila. Kadunpuoleisesta kulmahuoneesta taas erotettiin väliseinällä uusi yleisö-wc. Peruskorjauksen vesi- ja viemäritöiden kustannukset olivat yli 350 000 mk ja sisustustöiden 134 700 mk.¹⁶⁷

Smolnan peruskorjauksen lopputarkastus suoritettiin marraskuun alussa 1938. Huomautettavaa löytyi lähinnä ulkorakennuksen tavaralla täytetyistä Tie- ja vesirakennushallituksen käytössä olleesta autovajasta, jotka olivat laittomassa kunnossa.¹⁶⁸ Smolnan remonttitoiden lopputulos ei tehnyt vaikutusta ainaakaan ulkoministeriksi joulukuussa 1938 nimitettyyn Eljas Erkkoon, joka kävi vaimonsa Violetin kanssa tarkastamassa virkaetuihinsa kuulunutta asuntoa vuodenvaihteessa. Virka-asunto ei ollut ”erikoisen hyvässä kunnossa”, eivätkä Erkot muuttaneet sinne asumaan.¹⁶⁹

Sota-aika ja B-osasto 1945–47

Talvisodan ulkoministeri Väinö Tannerkaan ei asunut Smolnassa. Valtion hallinnon muiden toimipisteiden tapaan ulkoministeriö oli siirtynyt tilapäis-tiloihin pois keskustasta – tässä tapauksessa Stadionille. Myös esim. pihasiivessä ollut topografinen osasto oli sijoitettuna talvi- ja jatkosotien aikana eri puolille Suomea.¹⁷⁰

Itsenäisyyspäivänä 1939 Tanner päätti järjestää perinteisen vastaanoton osoittaakseen vääräksi sen neuvostopropagandan väitteen, että hallitus olisi paennut Helsingistä. Kutsuja ei voitu järjestää tasavallan presidentin linnassa ja siksi harkittiin vaihtoehtona valtioneuvoston juhlahuoneistoa. Siellä käynyt virkamies totesi kuitenkin talon olevan tyhjänä ja kylmänä, eikä talonmiestäkään löytynyt mistään. Vaikka talo olisikin saatu lämpimäksi, ei korvikekutsuja voitu siellä pommitusuhan takia järjestää, koska ikkunoihin ei oltu hankittu pimennysverhoja. Niinpä juhla järjestettiin hotelli Kämpissä.¹⁷¹

Tannerin jälkeen maaliskuussa 1940 ulkoministeriksi tullut Rolf Witting toimi kuitenkin Smolnassa, kuten hänen seuraajansa Henrik Ramsay.¹⁷² Välirauhansopimuksen jälkeen ulkoministerin virkaan nimitettiin rauhanneuvotteluihin osallistunut Carl Enckell. Syksyllä 1944 ulkoministeriöön perustettiin Enckellin alaisuudessa toiminut erityinen B-osasto, jonka tehtävänä oli hoitaa välirauhansopimuksen täytäntöönpanoa koskevia asioita ja suhteita liittoutuneitten valvontakomissioon (ulkoministeriön normaalit osastot muodostivat A-osaston). B-osasto sijoitettiin vuonna 1945 ministerin virka-asunnon yhteyteen Smolnaan.¹⁷³

Smolnassa päivystettiin yötä päivää valvontakomission yhteydenottojen varalta. B-osastossa oli henkilökuntaa parhaimmillaan yli 60 ja se jakautui kahteen toimistoon: diplomaattiseen ja sotilastoimistoon. Edellisen tehtävänä oli hoitaa suhteita liittoutuneitten valvontakomissioon ja jälkimmäinen hoiti välirauhansopimukseen liittyneitä käytännön asioita, kuten esim. valvontakomission virkamatkojen järjestelyjä, huoneistoasioita sekä yhteyksiä suomalaisiin viranomaisiin. B-osaston järjestämänä valvontakomission edustaja teki tutustumiskäyntejä mm. Pääesikunnan topografiseen osastoon, joka oli palannut Smolnan pihasiipeen. Käyntien yhteydessä neuvostoliittolaisille luovutettiin mm. Lappia koskevaa kartta-aineistoa. Myös Merivartiolaitos oli talossa ainakin huhtikuussa 1944, jolloin esikuntahuoneistoa järjesteltiin uudelleen rajavartiolaitokseen liittämisen tähden.¹⁷⁴

Ulkoministeriön virkamiesten piirissä Smolnaa kutsuttiin nimityksillä *Tonttula*, *Haamulinna* ja *Haamuprikaati*, mitkä saattoivat viitata jo iäkkääseen ministeri Enckelliin ja hänen B-osastoonsa. Pariisin rauhansopimuksen ratifioimisen jälkeen syksyllä 1947 B-osasto voitiin lakkauttaa. Enckell toimi kaikesta päätellen Smolnassa koko pitkän ulkoministerikautensa aina vuoteen 1950 asti. Ulkoministerin virka-asunnossa suoritettiin mm. vuonna 1949 pieniä korjauksia.¹⁷⁵

Valtion talo 1950- ja 60-luvuilla

1950-luvun alussa Topografinen osasto muutti pois pihasiivestä ja sen tilalle tuli toukokuussa 1951 Tie- ja vesirakennushallituksen alainen, vesistöjen vedenkorkeuksia ja vesimääriä havainnoiva ja ennustava Hydrografinen toimisto. Tie- ja vesirakennushallituksella oli ollut toimitiloja naapuritalossa Esplanadinkatu 4:ssä ja hydrografisen toimiston kenttätutkimuksiin käytettyä autoa oli säilytetty Smolnan ulkorakennuksen autotallissa 1920-luvulla.¹⁷⁶

Hydrografinen toimisto sai tiloja pihasiiven kolmesta kerroksesta ja tässäkin tapauksessa ne olivat ahtaat ja epätarkoituksenmukaiset. Varsinkin laboratoriotilojen puute häirtäsi toimintaa. Uusia toimitiloja haiteltiin 1950-luvun lopulta lähtien ja osa toiminnoista muuttikin muualle 1960-luvun alussa. Vuonna 1962 kaavailtiin kaivatun laboratorion rakentamista kolmeen vapautuneeseen toimistohuoneeseen, mutta koska toimistolle oli jo tiedossa uusia tiloja, ei tähän ryhdytty. Nimeltään Hydrografisesta Hydrologiseksi muutetun toimiston tiloissa suoritettiin kuitenkin erilaisia pienehköjä korjauksia, kuten myös pihasiivessä edelleen olleen Suomenlahden merivartioston tiloissa, mm. komentajan ja adjutantin huoneiden maalaustyöt vuonna 1961. Samana vuonna uusittiin pihasiiven vesikatto, minkä yhteydessä osa savupiipuista purettiin ja kaikista piipuista purettiin ns. kruunut.¹⁷⁷

Päärakennuksen ulkoministerin virka-asuntoon kaavailtiin vuonna 1957

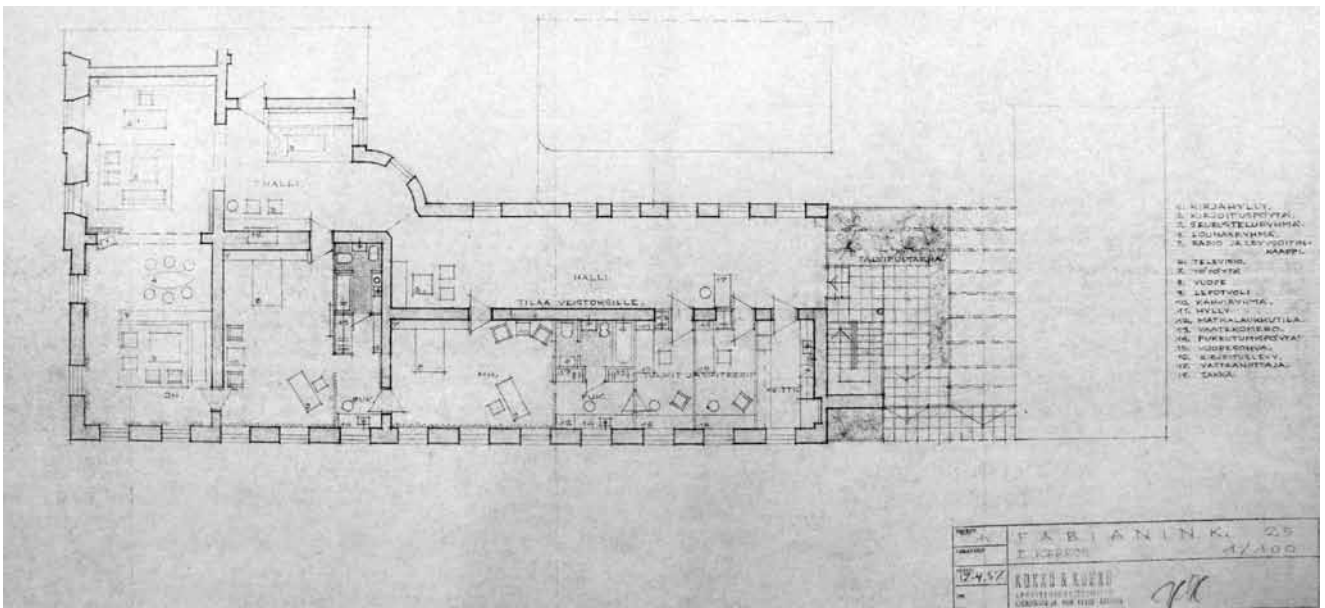
Maalaisliittolaisia pääministeri Kekkosen johdolla Smolnan keltaisessa salongissa 205 vuonna 1955. Taustaseinällä näkyy puretun uunin paikalla ollut ilmanvaihtoventtiili. Pekka Kyytinen / MV

Kokko & Kokko arkkitehtuuritoimiston laatima päärakennuksen Fabianinkadun puoleisen siiven I.kerroksen pohjapiirrosluonnos 17.4.1957 ulkoministerin virka-asunnon uudistamisesta. KA

perusteellista remonttia, jonka luonnossuunnitelmat laadittiin Kokko & Kokko Arkkitehtuuritoimistossa. Toteuttamattomaksi jääneeseen suunnitelmaan olisi kuulunut mm. täysin uusi ulkopuolinen porras päärakennuksen eteläpään B-portaan tilalle sekä uusi pihaportti.¹⁷⁸

Juhlahuoneistossa suoritettiin 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alussa erilaisia korjaustöitä. Vuosina 1958–59 paraatiporras ja muita juhlahuoneiston sisätiloja maalattiin, mm. vestibyylin pilareihin tehtiin marmorijäljennysmaalauksia. Samaan aikaan ostettiin Stockmannilta 80 metriä 120 cm:n käytävämattoja 500 000 silloisella markalla. Julkisivujen rappauksia korjattiin ja ne maalattiin vuonna 1960. Maaleina käytettiin silloin käyttöön otettuja, entisestä täysin poikkeavia aineita, kuten *Erinol*-ulkoseinämaalia, *Teho*-ikkunamaalia sekä ovien ja porttien maalaamiseen käytettyjä alkydi-emali-maaleja.¹⁷⁹

Ulkorakennuksessa oli edelleen asuntoja. Lähinnä porttia oli talonmiehen

asunto [179-181], johon kuului Fabianinkadun puolella olohuone sekä ruokailuhuone pienine keittiöineen ja wc-tiloineen. Vuonna 1958 talonmiehen vaihdoksen yhteydessä parannettiin mm. asunnon wc- ja pesuhuonetiloja, jotka oli sijoitettu ruokailuhuoneen takaseinälle yksinkertaisin lautaseinin erotettuna. Myös viereisessä autonkuljettajan asunnossa [177-178] tehtiin samana vuonna pintarakenteiden korjaustöitä. Asuntojen lisäksi ulkorakennuksen tallisiivessä oli kolme autotallia: läntisin oli ulkoministerin käytössä [176], keskimäinen Merivartiostolla [175] ja itäisin hydrologisella osastolla [174], jonka käytössä oli edelleen myös ulkorakennuksen ullakko. Fabianinkadun naapuritalo purettiin 1960-61 ja rakennettiin uudistalo. Purkutöiden takia tehtiin ulkorakennuksessa ennakkotarkastus ja sen perustuksia tuettiin.¹⁸⁰

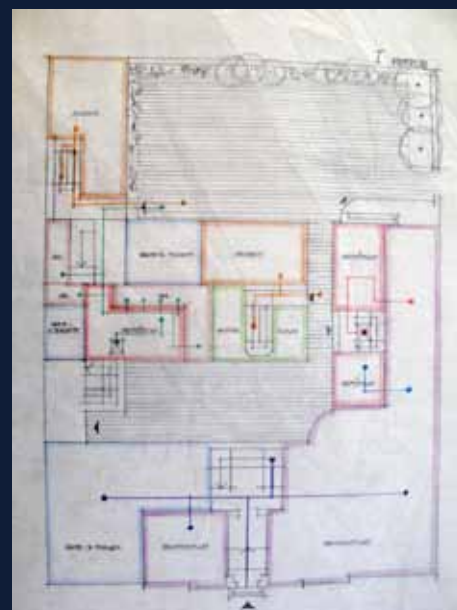
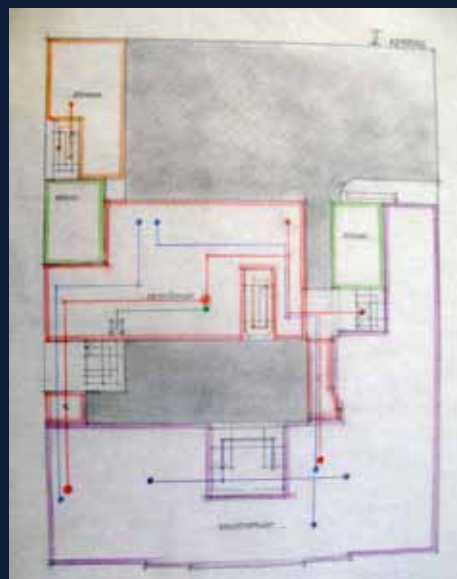
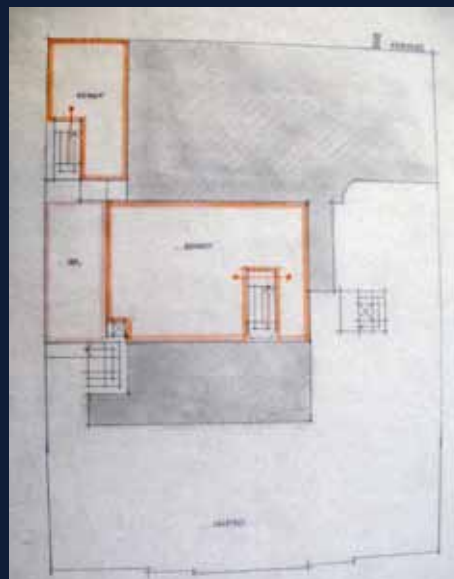
Muualla talossa suoritettiin vuosina 1962-63 rakenne- ja pintakäsittelytutkimuksia. Erityistä huomiota kiinnitettiin puisiin välipohjaparruihin, jotka eivät 1960-luvun rakennusinsinööri-tietouden mukaan olleet enää ajanmukaisia ja joiden laskennalliset taipumat ylittyivät selvästi. Diplomi-insinööri U. Varjo ehdottikin puisten välipohjien uusimista betonisiksi ja sitä ennen varmuuden vuoksi tanssimisen kieltämistä juhlatiloissa, koska ”rytmillinen kuormitus” olisi voinut mahdollisesti aiheuttaa vakavaa ylikuormitusta. Rakennetutkimukset liittyivät osaltaan suunnitteilla olleeseen suureen peruskorjaukseen, jota tarvittiin myös LVIS-tekniikan vanhentuneisuuden takia.¹⁸¹

Rakennushallituksen arkkitehti Sirkka Tarumaan johdolla oli kesällä 1962 laadittu luonnokset ulkoministerin virka-asunnon uudistuksesta. Muutokset olisivat olleet vähäisempiä kuin aikaisemmassa Kokko & Kokko:n kaavailuissa, mm. B-porrashuone olisi säilytetty ja sitä käytetty sisäänkäyntinä ministeriasuntoon.¹⁸² Helmikuussa 1963 tehdyissä suunnitelmissa ei enää ollut mukana ulkoministerin asuntoa, vaan nämäkin tilat oli varattu juhlahuoneiston käyttöön, pienemmäksi juhlahuoneistoksi ja sen aputiloiksi sekä emännän, apuemännän ja siivoojan asunnoiksi. Aputiloja olisi ollut pihasiivessä keittiön ohella koko alakerrassa sekä toisen kerroksen pohjoispuoliskossa ja länsipäässä. Pihasiiven muut osat sekä ulkorakennus eivät olleet vielä mukana suunnitelmissa. Valtioneuvoston kanslia vahvisti nämä luonnospäiirustukset tulevan peruskorjauksen pohjaksi 28. helmikuuta.¹⁸³

Peruskorjaus oli alun perin määrä toteuttaa vaiheittain niin, että olisi aloitettu päärakennuksesta ja vasta kolmannessa vaiheessa siirrytty pihasiipeen. Vuosien 1963-64 aikana tehtiin rakennetutkimuksiin perustuneita päärakennuksen perustustenvahvistustöitä. Vanhat irtokivistä ladotut perusmuurit injektointiin sementtilaastilla ja niiden alle tehtiin uudet betoniperustukset. Kun perustusten korjaustyöt oli saatu tehdyksi todettiin keväällä 1964 järkevimmäksi vaihtoehdoksi tehdä koko peruskorjaus yhtäjaksoisesti.¹⁸⁴

Arkkitehti Tarumaan helmikuussa 1964 päiväämissä uusissa suunnitelmissa juhlahuoneiston tilat oli ulotettu koko taloon, siis myös pihasiiven kaikkiin kerroksiin ja ulkorakennuksen itäsiipeen, jonne henkilökunnan asunnot oli pääosin siirretty. Entistä huomattavasti laajemmat keittiö- ja huoltotilat täyttivät suurimman osan pihasiiven ensimmäisestä kerroksesta ja koko toisen kerroksen. Kolmanteen kerrokseen oli määrä sijoittaa vierashuoneita. Engelin-aikaisen ulkorakennuksen tallisiipi oli tarkoitus purkaa kokonaan.

Muinaistieteellisessä toimikunnassa piirustukset hyväksyttiin eräin huomautuksin, joista merkittävin oli se, ettei tallisiipeä saanut purkaa. Kaikki tallirakennuksen tilat muutettiin tämän takia autotalleiksi. Peruskorjaustyöt oli määrä aloittaa loppukesästä ja siihen mennessä oli Hydrologisen toimiston ja Merivartioston muutettava pois pihasiivestä.¹⁸⁵

Sirkka Tarumaan laatimat juhlahuoneiston tilankäyttökaavio-luonnokset 22. helmikuuta 1964. Punaisella ja vihreällä on merkitty keittiö- ja huoltotilat, oranssilla asunnot. KA

"...uusimistyön nyt valmistuttua olisi asiallista tarkistaa myös nimikysymys, sillä se ei vastaa tarkoitustaan, koska ei ole enää kysymys vain yhdestä huoneistosta, kuten ennen, vaan suu-rehkosta talosta monine edustustiloineen ja 'huoneistoineen'."

Lääninarkkitehti Aarno Ravealan aloite "Valtioneuvoston juhlahuoneiston nimikysymys" 9.3.1966. Senaattikiinteistöjen arkisto.

Smolna peruskorjauksen aikana v.1965.
Raimo Ahonen / Lehtikuva

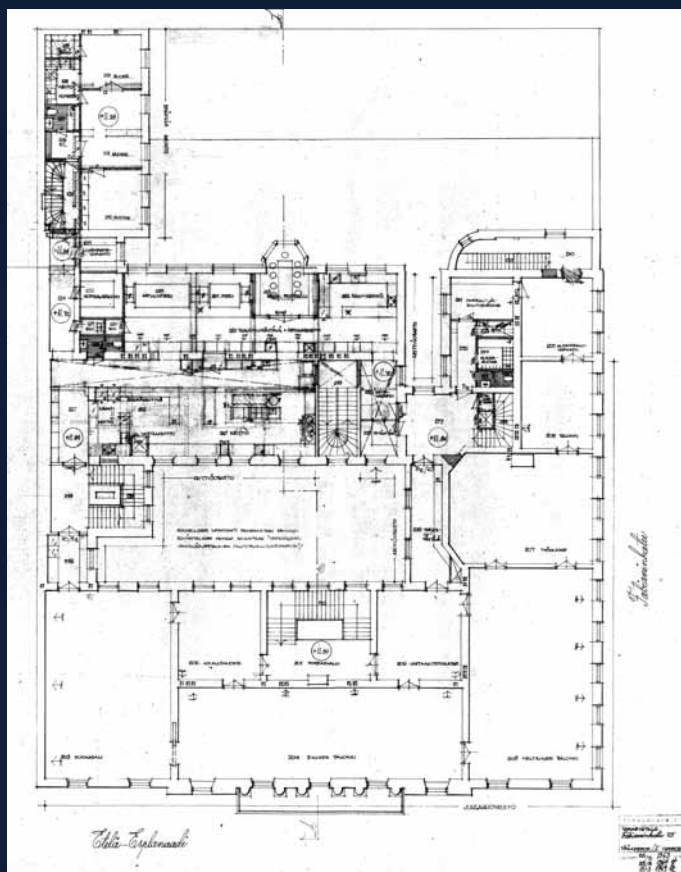
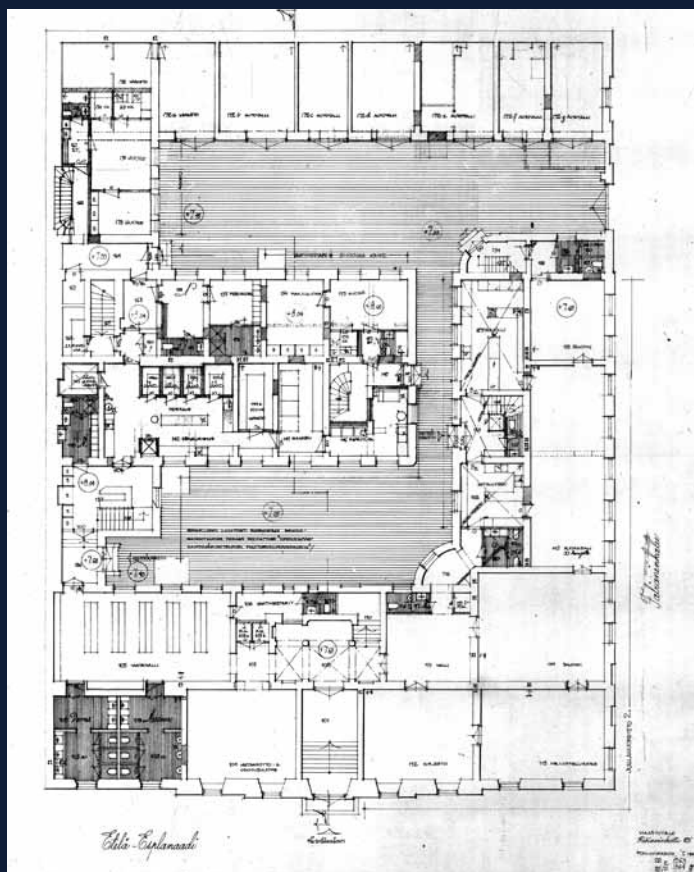
Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjaustyöt alkoivat heinäkuun puolessa välissä 1964. Urakoitsijaksi valittiin Rakennusliike Väinö Korolainen. Korjaus oli todella perusteellinen; rakennusrunkoa ja ullakkoja lukuun ottamatta lähes kaikki rakennusosat uusittiin. Kaikki puiset välipohjat uusittiin betonisiksi, taloon rakennettiin kaksi uutta porrashuonetta ja kaksi uutta hissiä. Kaikki ikkunat uusittiin, samoin koko vesikatto. Taloon rakennettiin täysin uudet LVIS-järjestelmät, joihin sisältyi myös koneellisen ilmanvaihdon asentaminen.

Myös julkisivut kunnostettiin ja niiden pintakäsittely "ajankukaistettiin". Alun perin kaikki julkisivut oli tarkoitus maalata *latex*-maalein, mutta muinaistieteellisen toimikunnan suosituksesta näin ei tehty kadun puolella, koska latex-pinnan ulkonäkö ei vastannut vanhaa kalkkirappausta ja maalien teknisistä ominaisuuksista oli jo saatu huonoja kokemuksia. Sen sijaan muinaistieteellinen toimikunta puolsi uudenlaisen *Kenitex*-pinnoitteen käyttöä, jonka ulkonäkö vastasi "sympaattisella tavalla" kalkkirapattua julkisivupintaa.

Talon uusi tilajäsentely palveli kokonaisuudessaan juhlahuoneistotoimintaa. Talon kokoon nähden valtaiset keittiö- ja huoltotilat suunniteltiin sitä silmällä pitäen, että talossa voitaisiin saman aikaisesti ja täysin omatoimisesti järjestää jopa kolme eri tilaisuutta. Kaikki aputilat suunniteltiin käyttäen 1960-luvun estetiikkaa ja materiaaleja, kuten muovisia *Finnflex*-lattialaattoja. Paraatikerroksen juhlahuoneitilojen ja niihin avautuvien aputilojen välillä tuli tämän takia vallitsemaan suuri kontrasti.

Toisen kerroksen juhlahuoneitiloissa pyrittiin pääosin säilyttämään vanhoja pintamateriaaleja ja tyyliä. Lähtökohdaksi otettiin C.A. Edelfeltin 1860-luvulla suunnittelema asu. Koska tuon aikaisesta asusta ei kuitenkaan ollut säilynyt mitään tarkkaa kuvausta, saati piirustuksia, oli tärkeimpänä johtajatuksena "eheid" sisustuskokonaisuuksien aikaansaaminen, missä

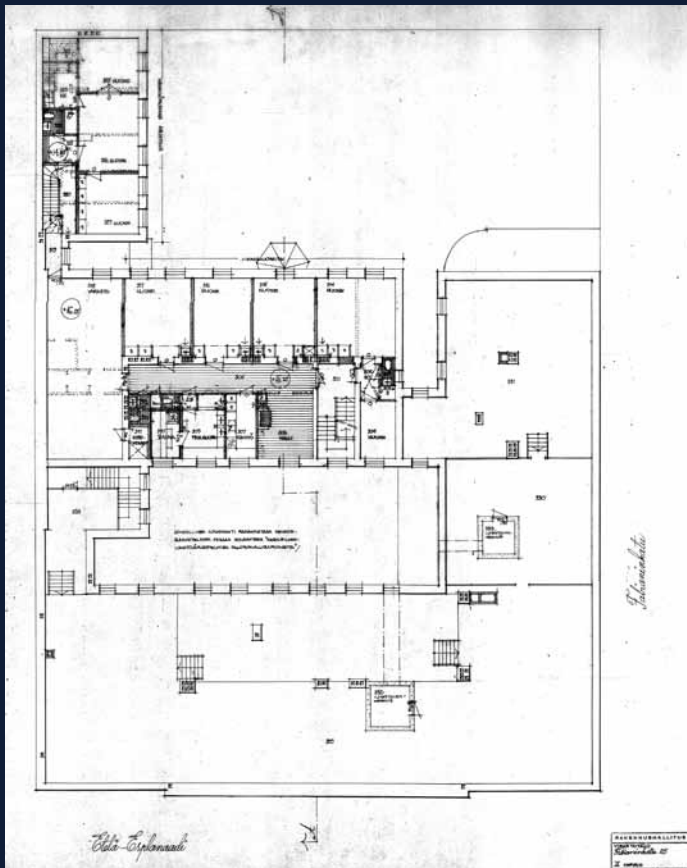
käytettiin apuna Muinaistieteellisen toimikunnan asiantuntemusta. Vain suuren ruokasalin ja sinisen salin kalustojen katsottiin olevan ”tyylillisesti päteviä” ja näihin tiloihin keskitettiin entistämistyöt. Sitä vastoin esimerkiksi keltaisesta salista, vastaanottohuoneesta ja työhuoneesta vanhojen koristelutoitusten uusimisen katsottiin olevan liian raskasta uudelleenrakentamista. Sen sijaan jälkimmäisistä huoneista poistettiin mm. seinien alaosien vanhat puupaneloinnit ja -listoitukset.

Arkkitehti Tarumaa esitti peruskorjauksen pohjana olleen huolellisen tutkimustyön, mutta tehtyihin valintoihin oli vaikuttamassa myös valtion [heikko] taloudellinen tila ja se, että Suomesta ei juuri voinut saada oikeantyyliä kalusteita. Talon historiasta säilytettiin se, mikä oli ”ilman kohtuuttomia kustannuksia kuntoon pantavissa”.¹⁸⁶

Päärakennuksen alakerran tiloihin sovellettiin täysin erilaista lähtökohtaa ja siellä tehtiin yläkertaa suurempia tilamuutoksia, mm. Fabianinkadun siiven kahdesta huoneesta yhdistettiin suuri ruokasali (nyk. neuvottelutila 115). Tilojen ilme tuli kalustuksen ja materiaalien osalta henkimään 1960-lukua. Vanhasta sisustuksesta säilytettiin ainoastaan joidenkin peiliovien ovilevyt, mutta koska oviaukkojen listoitusten ym. katsottiin olevan ”tyypiltään sekavia”, niiden sijaan rakennettiin vanhantyylisiltä näyttäviä ovilistoituksia. Näissä tiloissa ei myöskään aiemmin ollut paraatitilojen tapaan kookkaita kattolistoja, vaan ne tehtiin ilmanvaihtolaitteiden asentamista varten.

Peruskorjaus valmistui vuoden 1965 loppuun mennessä. Kokonaiskustannuksiksi arvioitiin noin 2 500 000 markkaa. Seuraavan vuoden aikana juhlahuoneistoa kalustettiin ja tehtiin erilaisia pieniä sisustuksen viimeistelytyöitä. Ateneumista lainattiin taideteoksia n. kolmen miljoonan markan arvosta. Uuden Suomen artikkelissa tammikuussa 1966 ihasteltiin peruskorjauksen lopputulosta ja miten tavattoman uskollisesti oli pysytty alkuperäisessä, mutta toisaalta ihmeteltiin sitä, että pari vuotta aiemmin, korjauksen alkaessa ”vain ulkoseinät olivat pystyssä”.

Smolnan 1., 2. ja 3. kerroksen pohjapiirroksot v.1964 (Sirkka Tarumaa / Rakennushallitus). KA

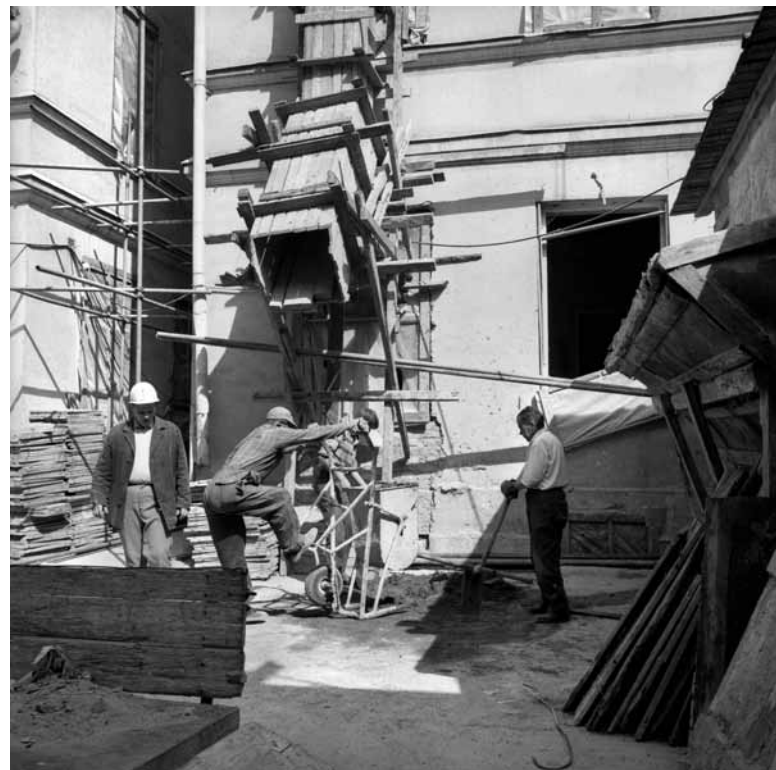
JOKER
juhlaan ja arkeen

Välisovien ja sisäovien väliin, seinien ja kattojen väliin, JOKERilla maalattuna seiniä ja kattoja on oltu useita vuosia kirkkaina ja kauniina. JOKER on laatuvarma ja se on kaikkein edullisin väri – sekä juhlaan että arkeen.

TIKKURILAN VÄRITEHTAAT
— moni suurin maailmassa —

"Joker" -lateksimaalimainos vuodelta 1967: "JOKER on lateksimaali joka sopii kaikkien oleskelutilojen seinä- ja kattomaaliksi – sekä juhlaan että arkeen." Kuva on tanssisalista eli keltaisesta salongista 205. Arkkitehti-lehti 3–4 / 1967

Peruskorjaustyöt käynnissä sisällä ja ulkona kesällä 1965. Sisäkuvasta käy hyvin ilmi korjaustöiden perusteellisuus: uudet betoniväliportaat, seinäpinnoitteet, ikkunat yms. Ulkokuvassa näkyy kottikärryjen takana pihasiiven eteläsiivuun 1920-luvulla avattu ja peruskorjauksen aikana umpeen muurattu sisäänkäynti. Raimo Ahonen / Lehtikuva

Juhlahuoneisto käytössä

Peruskorjatussa Smolnassa järjestettiin 1960- ja 70-luvuilla valtioneuvoston edustustilaisuuksia sekä mm. hallituksen iltakouluja, hallitusneuvotteluja ja budjettiriihiä. Talossa asui vakituisesti juhlahuoneiston hoitaja, jonka toimenkuva oli lähes ympärivuorokautinen. Hallituksen iltakoulut ja yllättävät neuvottelut sekä käyttäjien erilaiset yksityiset palvelupyynnöt rasittivat hoitajaa myös työajan ulkopuolella. Talossa oli pysyväisasunnot myös emännälle ja siivoojalle. Pihasiiven ylimmän kerroksen huoneistoja käytettiin ministeri-hotellina.

Smolnassa järjestettiin myös kansainvälisiä kokouksia, mm. strategisten ydinaseiden rajoittamiseen tähdänneitä SALT-neuvotteluja 1970-luvun vaihteessa. Vuonna 1975 pääporrashuone ja joitakin edustustiloja maalattiin Ety-kokousta varten.¹⁸⁷ Vuoteen 1980 mennessä alakerran pienen juhlahuoneiston neuvottelutilat alkoivat olla epäedustavassa kunnossa. Vuonna 1981 näitä tiloja korjattiin ja muutettiin kalustuksen ja pintamateriaalien osalta. Arkkitehtitoimisto Helander-Leiviskän suunnitteleminen muutostöiden ajatuksena oli palauttaa pienen juhlahuoneiston tilojen ulkoasua lähemmäs niiden alkuperäistä jäsentelyä ja, 1960-luvun peruskorjauksen tapaan mutta erilaisin keinoin saada aikaan eheä kokonaisvaikutelma. Samaan aikaan taloon asennettiin mm. murtosuojausjärjestelmiä, joiden puutteesta suojelupoliisi oli huomauttanut useita kertoja.¹⁸⁸

Smolnan neuvottelutilaa 113 remontoidaan heinäkuussa 1981. Pentti Koskinen / Lehtikuva

Pienen juhlahuoneiston tiloja uudistettiin 1980-luvun alussa mm. poistamalla 1960-luvun peruskorjauksessa asennetut kangastapetit ja maalaamalla seinät uusklassismin aikakaudelle tyypillisin värisävyin. Myös valaisimia ja kalusteita uusittiin.

Vuonna 1987 pihasiiven ylimmän kerroksen ministeriasunnot kunnostettiin perusteellisesti. Sinne asennettiin mm. vanhan avotakan korvannut, Stockmannin tavaratalon uudistustöissä ylijäänyt kaakeliuuni, nk. ”Argoksen takka”, jota tosin piti mataloittaa, että se mahtuisi uuteen sijoituspaikkaansa. Ministeri-hotellin ilmanvaihto uusittiin ja sitä varten ullakolle rakennettiin uusi konehuone. Ulkorakennuksen lähinnä porttia sijainnut autotalli muutettiin varavoimakonehuoneeksi.¹⁸⁹

Latex- ja Kenitex -pinnoitettuihin julkisivuihin oli 1980-luvulla jouduttu tekemään rappauskorjauksia lähes joka vuosi. Paksun maalipinnan alla olleen laastin kunto todettiin tutkimuksissa erittäin heikoksi ja siksi koko rappaus ja osa kipsikoristeista jouduttiin uusimaan vuonna 1987. Työ tehtiin tällä kertaa kalkkirappauksena. Katujulkisivujen rappauksia korjattiin vuonna 1998 ja sisäpihalla julkisivu uusittiin vuonna 2002.¹⁹⁰

Valtioneuvoston suurimmat tapahtumat on järjestetty 1990-luvulta lähtien peruskorjatussa Säätytalossa. Smolnan käytön vähenemisen myötä, ja koska mm. nykyisen laajuisia keittiötiloja ei enää tarvita, on talon pihasiivelle etsitty uutta käyttötapaa. Smolnan paraatitilat tulevat kuitenkin tulevaisuudessakin säilymään valtioneuvoston juhlahuoneistokäytössä.

Vaihteita -osan lähdeviitteet

- ¹ Engel, C.L., *Kirjeet–Brev–Brieft 1813–1840*, s.161.
- ² Stjernvallin tontista ja muun Etelä-Esplanadin rakentamisesta, kts: Lilius, *Esplanadi 1800-luvulla*, s.12–17; Sinisalo, ”Helsinki noin 1819”, julkaisematon käsikirjoitus.
- ³ Kenraalimajuri Heribert Conrad Reuterskiöld (1765–1821), Suomen sotaväen ylitarkastaja 1813– (v.1820 lähtien Suomen sotaväen divisioonankomentaja), Suomen senaatin sotilastoimituskunnan päällikkö 1820–.
- ⁴ Sinisalo, ”Helsinki...”
- ⁵ Luntinen, *The Imperial Russian Army and Navy in Finland 1808–1918*, s.56–57; Seikkari, ”Suomen sotalaivos Venäjän sotilashallinnon osana 1800-luvulla”. Senaatintalon pohjapiirrokissa v.1818 (RakH Ica178) oli ylitarkastajalle varattu koko kerros eli neljä pienempää ja yksi isompi huone sekä parveke itään eteläsiiven kaakkoiskulman kolmannesta kerroksesta. Alakerrassa oli sotilastoimituskunnan toimistotilat ja yläkerrassa sotakomissariaatti.
- ⁶ Sinisalo, ”Helsinki...”
- ⁷ Luntinen, s.55–57.
- ⁸ Luntinen, s.50, 60–61.
- ⁹ Sinisalo, ”Helsinki...”: Reuterskiöldin valtiosihteerin Rehbindenille laatimassa muistiossa todennäköisesti syksyeltä 1818 sanotaan: ”[...] Jos Suomi on niin onnekas, että tulevaisuudessa saa oman armeijan...”
- ¹⁰ Sinisalo, ”Helsinki...”
- ¹¹ Pöykkö, *Valtioneuvoston juhlahuoneisto*, s.5–6; Sinisalo, ”Helsinki...”
- ¹² Sinisalo, ”Helsinki...”
- ¹³ Tarvaine- ja kustannusarviot, RakH Dc10.
- ¹⁴ Luntinen, s.56–57; kts. myös Suomen valtiokalenterit vuosilta 1816–1823.
- ¹⁵ Kustannusarvio asunnosta Suomen sotaväen ylitarkastajalle Helsingissä 5./12.3.1820, RakH Dc10. Engelin muistio 9(?).1.1826, URK Fa1 (tästä on olemassa myös konseptiversio: RakH Hq1).
- ¹⁶ Sinisalo, ”Helsinki...”
- ¹⁷ Ehrenström ”Keisarille ja suuriruhtinaalle!” 14.1.1826, URK Fa1.
- ¹⁸ Julkisivupiirustukset ovat Kansallisarkiston koelmissa: toteutunut pääjulkisivu (planssi III) Paikalliskartat Ia157, pääjulkisivun vaihtoehto (pl.IV) RakH II Ica151b, julkisivu Fabianinkadulle (pl.V) sekä pihajulkisivu ja leikkaus (VI), RakH II Ica44. Pohjapiirustukset (pl.I ja II) eivät ole säilyneet.
- ¹⁹ Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.7.
- ²⁰ Ibid.
- ²¹ Engelin muistio 9(?).1.1826, URK Fa1: ”[...] rakentaminen maksoi 164 967 ruplaa 45 kop. ja niinpä kustannukset yliampuivat kustannusarvion 20 624 ruplalla 45 kopekalla.”
- ²² Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.7–8.
- ²³ Engelin muistio 9(?).1.1826, URK Fa1.
- ²⁴ Toimintakertomus 1820, URK Db1; Tilitykset 1820, URK Ga9.
- ²⁵ Toimintakertomus 1821, URK Db1; Tilitykset 1821, URK Ga10.
- ²⁶ Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.8
- ²⁷ Sanalle *förmak* (förmäki) on tässä tutkimuksessa käytetty merkitystä seurusteluhuone.
- ²⁸ Toimintakertomus 1822, URK Db1.
- ²⁹ Ehrenström Zakrevskille 28.10./9.11.1824, URK Da5. Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.8
- ³⁰ Kenraalimajuri Gustav Adolf Ehrnrooth (1779–1848), Suomen sotaväen divisioonankomentaja ja Suomen ylisotaoikeuden pj. 1821–1826.
- ³¹ Piirustukset RakH Ica44.

- ³² Lilius, s.13; Ehrenström ”Keisarille ja suuriruhtinaalle!” 14.1.1826, URK Fa1.
- ³³ Toimintakertomus 1823, URK Db1.
- ³⁴ Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.52.
- ³⁵ Arseni Andrejevitš Zakrevski (1786–1865), kenraalikuvernöörinä 1824–1831.
- ³⁶ Toimintakertomus 1824, URK Db1; Ehrenström Zakrevskille 26.3./7.4.1824 ja 28.10./9.11.1824, URK Da5.
- ³⁷ Ehrenström kenraalikuvernöörille 5.4.1825 ja Ehrenström Ehrnroothille 20.4.1825, URK Da5.
- ³⁸ Zakrevski Urk:lle 21.4./3.5.1825 liitteineen, URK Ea14. Lillja, *Arsenij Andrejevitj Zakrevskij*, s.137. Alexander Amatus Thesleff (1778–1847) 23. divisioonan komentaja 1819 lähtien.
- ³⁹ Ehrenström Zakrevskille 24.4./6.5.1825, URK Da5.
- ⁴⁰ Zakrevski Urk:lle 30.4./12.5.1825 liitteineen, URK Ea14.
- ⁴¹ Ehrenström Engelille 13.5.1825, URK Da5; Engelin muistio 17.5.1825, RakH Hq1.
- ⁴² Zakrevski Urk:lle 10./22.5.1825 URK Ea14.
- ⁴³ Materiaali- ja kustannuslaskelma 7.6.1825, RakH Hc2; Ehrenström Zakrevskille 28.5./9.6.1825, URK Da5; Zakrevski ministerivaltiosihteerille 16./28.6.1825, VSV akti 45 GG 1826.
- ⁴⁴ Ehrenström Zakrevskille 2./14.1.1826, URK Fa1.
- ⁴⁵ Zakrevski ministerivaltiosihteerille 9./21.2.1826, VSV akti 36 GG 1826.
- ⁴⁶ Zakrevski ministerivaltiosihteerille 16./28.6.1825, Pääesikunnan päällikkö ministerivaltiosihteerille 19.2.1826 ja Zakrevski Suomen asiain komission virkaatekeväälle (päällikölle) 22.2./6.3.1826, VSV akti 45 GG 1826.
- ⁴⁷ Alexander Stewen-Steinheil (1783–1842) Suomen sotaväen divisioonankomentaja 1826–1831.
- ⁴⁸ Materiaali- ja kustannusarvio 7.3.1827, RakH Dc5.
- ⁴⁹ Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.15.
- ⁵⁰ *Finlands Allmänna Tidning* 17.11.1827; Bonsdorff, ”Muutto Turusta Helsinkiin”.
- ⁵¹ Materiaali- ja kustannusarvio 20.11.1827, RakH Dc5.
- ⁵² Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.18.
- ⁵³ ”Ritning över f.d. General Inspecteurs Huset i Helsingfors sådant det för närvarande, till Kejsarliga Alexand. Universitetets begagnande, befinnes vara inredt”, RakH Ica44.
- ⁵⁴ *Finlands Allmänna Tidning* 7.10.1828.
- ⁵⁵ Bonsdorff 1928, s.22–24.
- ⁵⁶ Bonsdorff 1928, s.24.
- ⁵⁷ *Finlands Allmänna tidning* 19.8.1830. Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.53.
- ⁵⁸ *Finlands Allmänna tidning* 24. ja 26.8.1830.
- ⁵⁹ Bonsdorff, s.24–25.
- ⁶⁰ Senaatti keisarille 16.9.1834, VSV Akti 8/1834–35.
- ⁶¹ Luntinen s.64–65, 68.
- ⁶² Luntinen s.60–61.
- ⁶³ Senaatilta keisarille 16.10.1834 ja Kenraalikuvernööri valtiosihteerille 10./22.12.1834, VSV akti 8/1835.
- ⁶⁴ *Finlands Allmänna tidning* 16.12.1831; Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.19.
- ⁶⁵ Helsingin porvarit maistraatille 4.8.1831 ja Helsingin porvarit ”Keisarille ja Suomen suuriruhtinaalle!” (päiväämätön, mutta päiväys 2.2.1832 käy selville senaatin kirjelmästä), VSV akti 8/1835.
- ⁶⁶ Ministerivaltiosihteerin esitys 8./20.1.1835 ja keisarin päätös 12./24.1.1835, VSV akti 8/1835.
- ⁶⁷ *Finlands Allmänna tidning* 12. ja 14.6.1834.
- ⁶⁸ Ramsay II, s.65–68.

- ⁶⁹ Lauri Putkonen, ”Bockin talon muutos kenraalikuvernöörin asunnoksi”, Carl Ludvig Engel 1778–1840 –näyttelyjulkaisussa.
- ⁷⁰ Putkonen, ”Bockin talon...”
- ⁷¹ Heidenstrauchin talon muutospiirustukset 30.9.1837, RakH II Ica81.
- ⁷² Helsingin maistraatilta kenraalikuvernöörinkanslialle 31.3.1838 ja 22.6.1838, KKK akti 112/1838.
- ⁷³ Päiväämätön muistio (edellä 2.5.1838 ja jäljessä 14.2.1839); Ministerivaltiosihteerin esitys 14.2.1839; Keisarin käsky venäjäksi 16/28.2.1839. 22.2./6.3.1839 Ministerivaltiosihteerin kenraalikuvernöörille, VSV akti 4 / 1839. Putkonen, ”Bockin talon...”; Pöykkö, *Valtioneuvoston...*, s.20.
- ⁷⁴ Kenraalikuvernöörinkanslian muistio 14/26.3.1839; Mensikovin päätös 18/30.4.1839; Komendantti J. Fridberg Mensikoville 6.4.1839; A. Thesleff Ivan Petrovitš Fridbergille 24.4./6.5.1839, KKK akti 112/1838.
- ⁷⁵ Kutsu suunnittelutilaisuuteen 10.1.1840, liitteenä tilantarveluettelo; Senaatilta kenraalikuvernööri Mensikoville 2.4.1840, KKK akti 252/1839. Pöykkö, s.20.
- ⁷⁶ Pöykkö, s.20. Lyyjykynämerkinnät piirustuksessa RakH Ica44/3 (päiväämätön) kuvaavat todennäköisesti näitä muutoksia.
- ⁷⁷ Kustannuslaskelma 8.4.1850, RakH Hc2.
- ⁷⁸ *Finlands Allmänna tidning* 27. ja 30.5.1840. Esim. vielä vuosina 1846 ja 1847 erilaisissa laskuissa taloa nimitettiin ylitarkastajan taloksi, KKK akti 252/1839.
- ⁷⁹ Platon Ivanovitš Rokassovski (1800–1869) vs. kenraalikuvernöörinä 1848–1854, kenraalikuvernöörinä 11.1861–1.5.1866.
- ⁸⁰ Kustannusarvio 21.8.1848, RakH Hc2.
- ⁸¹ *Finlands Allmänna tidning* 21.10.1848.
- ⁸² Kustannusarvio 8.4.1850, RakH Hc2.
- ⁸³ Haartman Rokassovskille 21.5./2.6.1851, KKK akti 107/1851; Ministerivaltiosihteerin Armfelt kenraalikuvernöörille 14./26.6.1851, jonka liitteenä Nikolain reskripti 7./19.6.1851, VSV akti 10/1851. Kustannusarvio 7.5.1851, RakH Hc2. Kolme piirustusta on säilynyt: alakerran pohjapiirros (KKK akti 107/1851) sekä poikittaisleikkaus ja pohjoisensuoleinen julkisivu (RakH Ica50).
- ⁸⁴ *Finlands Allmänna tidning* 14.8. ja 22.10.1851.
- ⁸⁵ Lohrmannin laskelma uuneista 23.2.1853, KKK akti 252/1839.
- ⁸⁶ Rokassovski Senaatin talousosastolle 6./18.6.1853 ja Haartman Rokassovskille 21.6.1853, KKK akti 107/1851.
- ⁸⁷ Uudenmaanlänän kuvernööriltä Rokassovskille 11.11.1854, KKK akti 107/1851.
- ⁸⁸ Fredrik Vilhelm von Berg (1794–1874), vs. kenraalikuvernöörinä 23.12.1854–55, kenraalikuvernöörinä 1855–1861.
- ⁸⁹ Ministerivaltiosihteerin kenraalikuvernöörille 5./17.3.1855 ja Berg senaatille 22.3./4.4.1855, KKK 177/1856.
- ⁹⁰ Haartman Bergille 1./13.5.1856 ja 22.5.1856, KKK 177/1856.
- ⁹¹ Berg senaatin talousosastolle 6/18.6.1856, KKK akti 117/1856.
- ⁹² Uudenmaanlänän kuvernööri Nordenstam kenraalikuvernöörille 14.9.1856, KKK akti 252/1839.
- ⁹³ Kustannusarvion yhteenvedo (halvempi 3100 ruplaa, kalliimpi 5050 ruplaa) 14.4.1856 ja tarkemmat erittelyt A, B ja C / 18.4.1856, RakH Hc2.
- ⁹⁴ Tarkemmat kustannuslaskelmat B ja C (vaihtoehtoiset) 18.4.1856, RakH Hc2.

⁹⁵ Lohrmannin ”Nöyrin muistio!” Bergille 21.10.1856, KKK akti 117/1856.

⁹⁶ Berg senaattiin 5./17.5.1856, liitteenä huonekalulista, KKK 177/1856.

⁹⁷ Haartman Bergille 22.5.1856 ja 28.3.1858, KKK akti 117/1856.

⁹⁸ Inventaario kenraalikuvernöörintalon huonekaluista, tavaroista ja esineistöstä 6.10.1859, KKK Bg2. Ministerivaltiosiihteeri kreivi Armfelt kenraalikuvernöörille 6./18.5.1859, jonka liitteenä Aleksanterin reskripti 2./14.5.1859, VSV akti 39/1859.

⁹⁹ Tilit 1858, KKK Gay7; Inventaario 1859, KKK Bg2.

¹⁰⁰ Tilit 1858, KKK Gay7; Senaatilta kenraalikuvernöörille 8.3.1865, KKK akti 252/1839.

¹⁰¹ Ramsay, *Från barnår till silverår. Skildringar VII*, s.228; Pöykkö, s.54.

¹⁰² Kalusteinventaario 1866, KKK Bg2.

¹⁰³ Nikolai Vladimirovitš Adlerberg (1819–1892) kenraalikuvernöörinä 1.5.1866–1881. Avioitui 1855 Amelie von Lerchenfeldin kanssa (1808–1888), lapsi Nikolai s.1858.

¹⁰⁴ Ministerivaltiosiihteeri Armfelt(?) 29.4./11.5.1866, VSV Akti 17 / 1866; ministerivaltiosiihteeri kenraalikuvernöörille 6./18.5.1866, KKK 177/1856.

¹⁰⁵ Kenraalikuvernöörin kanslia yleisten rakennusten ylläpidon osalle 11./23.5.1866, KKK 177/1856; Kenraalikuvernööri ministerivaltiosiihteerille 18./30.6.1866, jossa mukana Senaatin kirjelmä keisarille 27.6.1866 ja liitteenä kustannusarvio 14.6.1866, VSV akti 17/1866. Pohjapiirustukset 14.6.1866 RakH Ica48.

¹⁰⁶ Robert Örn ministerivaltiosiihteerille 10./22.7.1866; ministerivaltiosiihteeri Alex. Armfelt kenraalikuvernöörille (Adlerberg) 13./25.7.1866, liitteenä Aleksanterin reskripti 11./23.7.1866, VSV akti 17/1866.

¹⁰⁷ *Finlands Allmänna Tidning, Helsingfors Tidningar ja Hufvudstadsbladet* 12.09.1866. Myös tammi-helmikuun vaihteessa 1867 järjestetty juhla pidettiin keisarillisessa palatsissa.

¹⁰⁸ Ramsay VII, s.229–231; Pöykkö, s.54.

¹⁰⁹ Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1866, RakH Dd1. Pöykkö, s.48.

¹¹⁰ Kustannusarvio 22.1.1867, RakH Hc2.

¹¹¹ *Helsingfors Dagblad* no 15 / 18.1.1867 ja no 21 / 25.1.1867; *Åbo Underrättelser* no 9 / 22.1.1867.

¹¹² Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1867 ja 1868, RakH Dd1. J.H. Antellilta / senaatin kansliatoimituskunta / Uudenmaan läänin kuvernöörille 22.1.1869, RakH Hc2. Kustannusarvio 30.11.1868, RakH Hc2.

¹¹³ Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1870–74, RakH Dd1 ja Dd2; Ilmoitus tarpeellisista korjauksista 28.11.1871, RakH Hc2.

¹¹⁴ *Hufvudstadsbladet* no 231 / 6.10.1874.

¹¹⁵ Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1875, RakH Dd2; Kustannusarvot 18.1. ja 2.7.1875, RakH Hc2.

¹¹⁶ *Hufvudstadsbladet* no 171 / 28.7.1875.

¹¹⁷ Kustannusarvio 1.7.1876, RakH Hc2; Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1876, RakH Dd2. *Keski-Suomi* no 30 / 29.07.1876.

¹¹⁸ *Hufvudstadsbladet* no 145 / 26.06.1877 ja no 88A 14.04.1878; *Åbo Underrättelser* no 216 / 12.08.1877.

¹¹⁹ Kustannusarvot 7.7.1877 ja 1.9.1879, RakH Hc2; Yleisten rakennusten ylläpidon vsk:t 1877–80, RakH Dd2 ja Dd3.

¹²⁰ Fjodor Logginovitš Heiden (1821–1900) kenraalikuvernöörinä 1881–1897. Vuonna 1854 Heiden avioitui hovineiti kreivitär Elisabet Zubovin (1833–1894) kanssa. 3 poikaa ja 4 tytärtä.

¹²¹ Adlerberg ministerivaltiosiihteerille 8./20.11.1880, VSV akti 45 / 1881; Senaatin talousosaston määräraha-anomus kenraalikuvernöörintalon kalustamisesta 26.4.1882, VSV akti 73/1882; Kustannusarvot 12.1. ja 26.7.1881, 28.6.1882 ja 24.7.1883, RakH Hc2; Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1881, RakH Dd3.

¹²² *Helsingfors Dagblad* 29.01.1885; *Nya Pressen* 29.01.1885.

¹²³ Kustannusarvot 2.7.1884 ja 26.5.1885, RakH Hc2.

¹²⁴ *Helsingfors Dagblad* no 204 / 31.07.1885; *Hufvudstadsbladet* no 181 / 8.8.1885; *Finlands Allmänna Tidning* no 182 / 10.08.1885.

¹²⁵ *Finlands Allmänna Tidning* no 182 / 10.08.1885; *Tammerfors Aftonblad* no 67 / 21.08.1885.

¹²⁶ *Finland* no 225 / 29.09.1885.

¹²⁷ Tilit 1889, KKK Gay7; Kustannusarvot korjaustöistä 1886–87 ja 1890–98, RakH Hc2.

¹²⁸ Nikolai Ivanovitš Bobrikov (1839–1904) kenraalikuvernöörinä 29.8.1898–16.6.1904.

¹²⁹ N. Bomanin höyrypuusepäntehtaan kustannusarvio 18.2.1902, RakH Hc2.

¹³⁰ Kustannusarvot korjaustöistä 1899–1904, RakH Hc2.

¹³¹ Kustannusarvot korjaustöistä 1905 ja 1907, RakH Hc2.

¹³² Ivan Mihailovitš Obolenski (1853–1910) kenraalikuvernöörinä 18.8.1904–18.11.1905.

¹³³ Osmo Jusila, *Nationalismi ja vallankumous venäläis-suomalaisissa suhteissa 1899–1914*, s.66–72; Ramsay VIII, s.276–280.

¹³⁴ Nikolai Nikolajevitš Gerard (1838–1929) kenraalikuvernöörinä 6.12.1905–2.2.1908.

¹³⁵ *Nya Pressen* 17.2.1908.

¹³⁶ Vladimir Aleksandrovitš von Boeckmann (1848–1923) kenraalikuvernöörinä 2.2.1908–24.11.1909.

¹³⁷ Franz Albert Seyn (1862–1918) kenraalikuvernöörinä 24.11.1909–16.3.1917.

¹³⁸ Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1911–1913, RakH III Dd1/I ja II; Kustannusarvio 12.9.1910, RakH Hc2.

¹³⁹ Valokuvat Eric Sundström 1917, HKM.

¹⁴⁰ Kustannusarvio 14.8.1915, RakH Hc1.

¹⁴¹ Mihail Stahovitš (1861–1923) kenraalikuvernöörinä 31.3.1917–17.9.1917, Nikolai Nekrasov (1879–1940) kenraalikuvernöörinä 17.9.1917–7.11.1917.

¹⁴² *Valtioneuvoston historia 1917–1966 osa III*, s.377. Ketola, *Kansalliseen kansanvaltaan*, s.354–358, 373.

¹⁴³ Taimi, *Sivuja eletystä*, s.238. Lappalainen, *Puna-kaartin sota 1-2* osa 1, s.20 ja osa 2, s.181; Salkola, *Työväenkaartien synty ja kehitys punakaartiksi 2*, s.355–357.

¹⁴⁴ Räsänen, *”Smolnaa puolustamassa”*, teoksessa: Työläisnuorison muistoalbumi 1918; *Suomen vapaussota 1918 – Kuvia taistelurintamalta*, s.88–92.

¹⁴⁵ *Suomen vapaussota 1918 – Kuvia taistelurintamalta*, s.91–92.

¹⁴⁶ Goltz, *Toimintani Suomessa ja Baltian maissa*, s.113.

¹⁴⁷ Jägerskiöld: *Valtionhoitaja Mannerheim*, s.18. *Suomen kuvalehti* no 29 19.7.1919: ”Piireitit valtionhoitaja Mannerheimin ympäristöstä”, kirjoittanut R.O.Sten.

¹⁴⁸ Tasavallan presidentin kanslian arkisto Ge1 KA. Jägerskiöld, s.17, 19–20.

¹⁴⁹ *Veckans Krönika* no 20 / 17.5.1919, lainaus Jägerskiöld, *Valtionhoitaja Mannerheim*.

¹⁵⁰ *Suomen kuvalehti* no 29 19.7.1919. Jägerskiöld, s.18.

¹⁵¹ *Suomen kuvalehti* no 29 19.7.1919. Jägerskiöld, s.19–20.

¹⁵² Jägerskiöld, s.18.

¹⁵³ *Suomen kuvalehti* no 29 19.7.1919.

¹⁵⁴ Nevakivi, *Ulkoasiainhallinnon historia 1*, s.39 ja 64.

¹⁵⁵ Tässä ja ulkoministeriön tilojen kuvauksessa käytetty lähteenä Rudolf Holstin muistiot 3.10.1920 ”Ulkoministeriön huoneistokysymys”, Rudolf Holstin arkisto 34 KA sekä Holstin kirjettä ulkoasiainministeriölle 2.1.1923, Rudolf Holstin arkisto 36 KA.

¹⁵⁶ Holsti 2.1.1923, Rudolf Holstin arkisto 36 KA.

¹⁵⁷ Kustannusarvio 1.1924, RakH Hc1.

¹⁵⁸ Luonnospiirustukset 27.7.1922 RakH III Iaa905.

¹⁵⁹ Yleisten rakennusten ylläpidon vsk:t 1928–32, RakH III Dd3, Dd4 ja Dd5. Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä Yl.rak.yh:lle 12.6.1931 ja 9.9.1931, RakH II Eaa4.

¹⁶⁰ *Aitta* 1928/9: ”Monenlaisten muistojen talo”; Nevakivi, s.153.

¹⁶¹ Pihasiiven korotuspiirustus 1922, RakH II Ica48. Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1922, RakH III Dd1 ja 2). Hersalo, *Suojeluskuntain historia II*, s.114.

¹⁶² Yleisten rakennusten ylläpidon vsk 1930, RakH III Dd4.

¹⁶³ *Hakkapeliitta* no:4 1931

¹⁶⁴ Ehdotus kokous-, kirjasto- ja arkistotilojen rakentamiseksi ullakolle / Martti Jaalanen 28.2.1931 ja kustannusarvio 20.3.1931, RakH III Iaa905; Valtioneuvoston Yl.rak.yh:lle 25.10.1931, RakH II Eaa4. Raikkala, *Suojeluskuntain historia III*, s.277.

¹⁶⁵ RakH vsk 1936, RakH III Dd6. Sähkö- ja viemäriyöpiirustukset (päiväämättömät), SKA. Paulaharju, *Soitilat kartoittavat – Soitilaskartoituksen historia*, s.49.

¹⁶⁶ Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä Rakennushallitukselle 28.5.1938, RakH II Eaa11; RakH vsk 1938, RakH III Dd6. Pohjapiirrokset toukokuulta 1938 / Oy Suomen Lämpö Ab, SKA.

¹⁶⁷ Muutospiirustus 28.6.1938 / Gunnar Wahlroos, RakH III Iaa905. Valtioneuvoston kanslialta Rakennushallitukselle 9.2.1938 ja Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöltä Rakennushallitukselle 29.12.1938, RakH II Eaa11. Koneteknillisten töiden osittainen lopputarkastus 17.9.1938, tarkastuslausunto 17.10.1938, RakH II Eg11.

¹⁶⁸ Tarkastuspöytäkirja 5.11.1938, RakH II Eg11; RakH vsk 1938, RakH III Dd6.

¹⁶⁹ Manninen & Salokangas, *Eljas Erko – vaikenematon valtiomahti*, s.199.

¹⁷⁰ Paulaharju s.49.

¹⁷¹ Väinö Tanner: *Olin ulkoministerinä talvisodan aikana*, s.156–157.

¹⁷² mm. teos Maasalo, *Päämäärä ennen mainetta – Rolf Witting jatkosodan ulkoministerinä 1940–43*, Tampere 2008, s.83.

¹⁷³ Nevakivi, s.221 lähdeviitteineen.

¹⁷⁴ Nevakivi, s.229. Timo Meriluoto, ”Vuosien 1944–1947 karttaluovutuksista Neustoliittoon”. Sisäasiainministeriön Merivartiojoasto Rakennushallitukselle 4.4.1944, Uudenm. piirirakennuststo Ea9 SKA.

¹⁷⁵ Brotherus, *Kuudesta kataajaan: päiväkirjavälähdys 1941–46*. Nevakivi, s.249. Rakennushallitus vuosikorjaustyöt 1946–1950, RakH II Gf5.

- ¹⁷⁶ *Veden kierto – Hydrologinen palvelu Suomessa 1908–2008*, s.97, 110, 168. Uudenmaan piirirak. tston kirjeistö 1960, SKA.
- ¹⁷⁷ Vuosikertomukset 1951, 1958–59, 1962–63, Hydrologinen toimisto Dc1 KA. Hydrografisen toimiston maalaustyöt 1959; Hydrologisen toimiston sähkötekniilliset työt tammikuu 1962; Suomenlahden merivartioston huoneiden maalaustyöiden urakkasopimus 2.1961 ja työselitys 17.1.1961; Keskirakennuksen peltisen vesikaton uusimistyön urakkasopimus 2.1961 ja työselitys 30.11.1960, Uudenmaan piirirak.tsto SKA.
- ¹⁷⁸ Pohjapiirustukset 1. ja 2. krs 17.4.1957, RakH III Iaa905.
- ¹⁷⁹ Urakkasopimus pääporraskäytävän sisämaalaus- töistä 13.6.1958; Sisämaalaustöiden urakkasopimus 18.12.1959, työselitys 15.11.1959 ja loppukatsel- mus 11.2.1960; Sisämaalaustöiden työselitys 27.3.1962; Ulkopuolen maalaustöiden urakkaso- pimus 11.5.1960 ja maalaustyöselitys 14.4.1960; Etu- ja takapihan sekä julkisivun perusmuurin rappauskorjaustyöt 5.1960, Uudenmaan piirirak. tsto SKA.
- ¹⁸⁰ Määräyskirja 15.10.1958; Talonmiehen asunnon maalaustöiden avausptk. 12.12.1958; kustannus- arvio 29.9.1958; Rakennushallitukselta Maalaus- liike Velj. Luodolle 22.7.1958; Fabianinkatu 23: n purkutyön katselmus 14.11.1960, Uudenmaan piirirak.tsto SKA.
- ¹⁸¹ Rakenteiden avaaminen ja paikkaaminen DI. U. Varjon suorittamia tutkimuksia varten 10.9.1962; Fabianinkatu 25 rakenteiden ja pintakäsittelyjen tutkimukset 22.3.1963; U. Varjon lausunto raken- teiden tutkimuksesta 5.10.1962; RakH:lta Kulku- laitosten ja yleisten töiden ministeriölle 30.4.1963, Uudenmaan piirirak.tsto SKA.
- ¹⁸² Piirustukset RakH III Iaa2113.
- ¹⁸³ Pohja- ja pääkerrosten pohjapiirrokset 22.2.1963, SKA.
- ¹⁸⁴ Kirje valtioneuvoston kanslialle 11.3.1963, SKA.
- ¹⁸⁵ Muinaistieteellinen toimikunta rakennushal- litukselle 27.4.1964, Uudenmaan piirirak.tsto kirjeistö SKA; RakH:lta Hydrologiselle toimistolle 4.1964 ja Rajavartiolaitoksen esikunnalle 4.1964. Hydrologisen toimiston vsk 1964, Hydrologinen toimisto Dc1 KA.
- ¹⁸⁶ Sirkka Tarumaan muistio 1.6.1966.
- ¹⁸⁷ Uudenmaan piirirakennustoimiston kirjeet 1974–75, SKA.
- ¹⁸⁸ Valtioneuvoston kanslian kirje Rakennushallituk- selle 21.8.1980 sekä Arkkitehtitoimisto Helander- Leiviskän muistio 12.11.1980, Arkkitehtitoimisto Helander-Leiviskän –arkisto.
- ¹⁸⁹ Helsingin piirirakennustoimiston kirjeet ja ptk: t 1986, SKA.
- ¹⁹⁰ SKA

Sisätilojen säilyneisyyskaaviot

Säilyneisyyskaavioissa on eroteltu kuusi vaihetta:

- alkuperäiset vuoden 1822 rakenteet
- vuosien 1828–1865 välisenä aikana tehdyt muutokset
- vuosien 1866–1918 välisenä aikana tehdyt muutokset
- vuosien 1919–1963 välisenä aikana tehdyt muutokset
- peruskorjaus 1964–66
- myöhemmät muutokset

Lisäksi kaavioissa on esitetty säilyneet venäläisaikaiset lattiapintamateriaalit sekä 1960-luvun peruskorjauksen aikaiset ja sen jälkeiset lattiapintamateriaalit.

Katkoviivalla on esitetty puretut alkuperäisrakenteet, mikä päärakennuksen osalta tarkoittaa vuoden 1822 tilannetta ja pihasiiven osalta vuosien 1853 ja 1922 aikaisia rakenteita kerroksesta riippuen.

Säilyneisyyskaavioiden pohjana ovat Tilamittaus Palsarinne Ky:n vuonna 2002 tekemät digitaaliset mittausspiirustukset.

--- purettu alkuperäisrakenne

1822 rakenne

1919-1963 rakenne

1828-1865 rakenne

1964-1966 rakenne

1866-1918 rakenne

Myöhempi rakenne

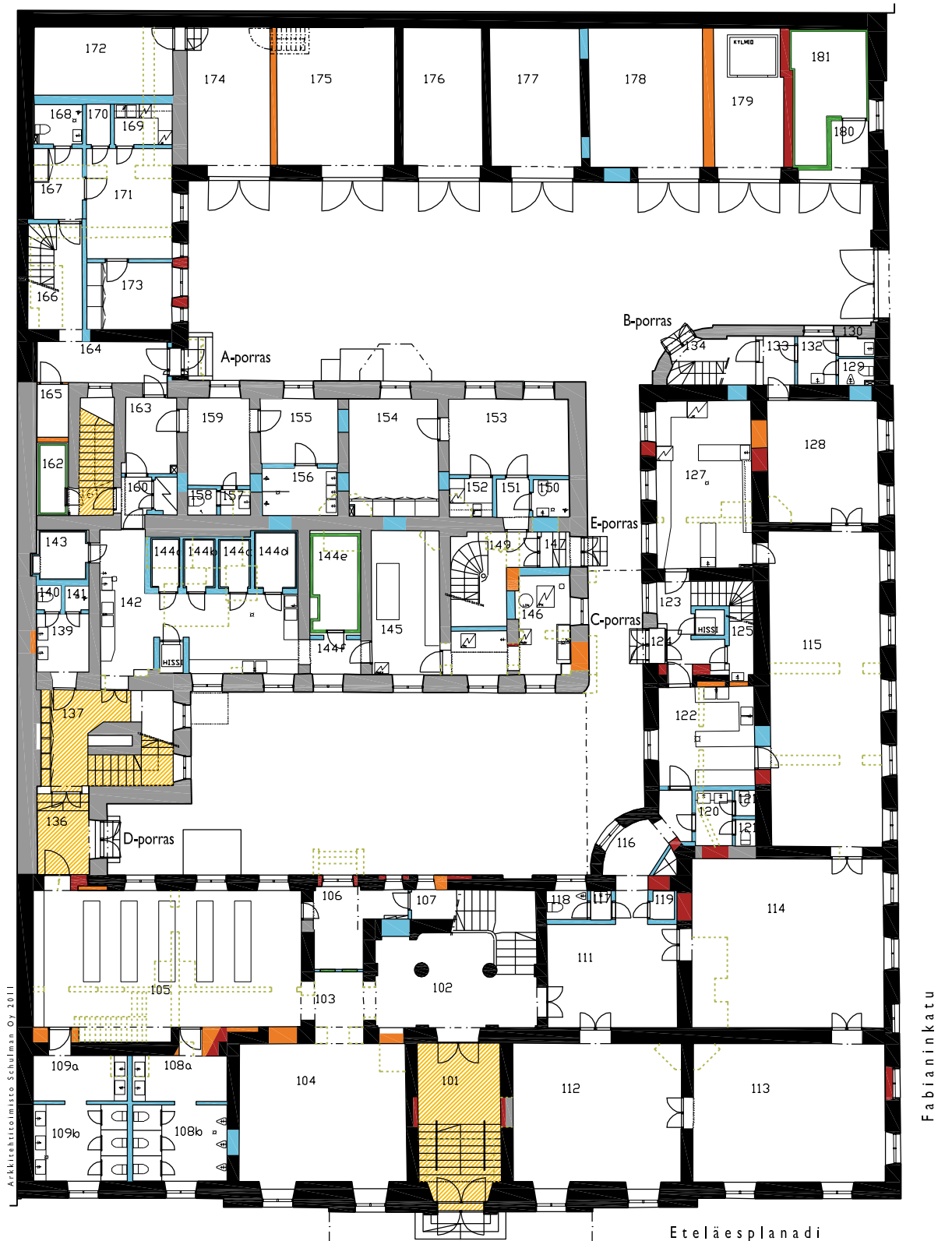
1822-1918 pintoja

1964 ja myöhemmin uusittuja pintoja

Smolnan kellarit

Säilyneisyyskaavio 1:250

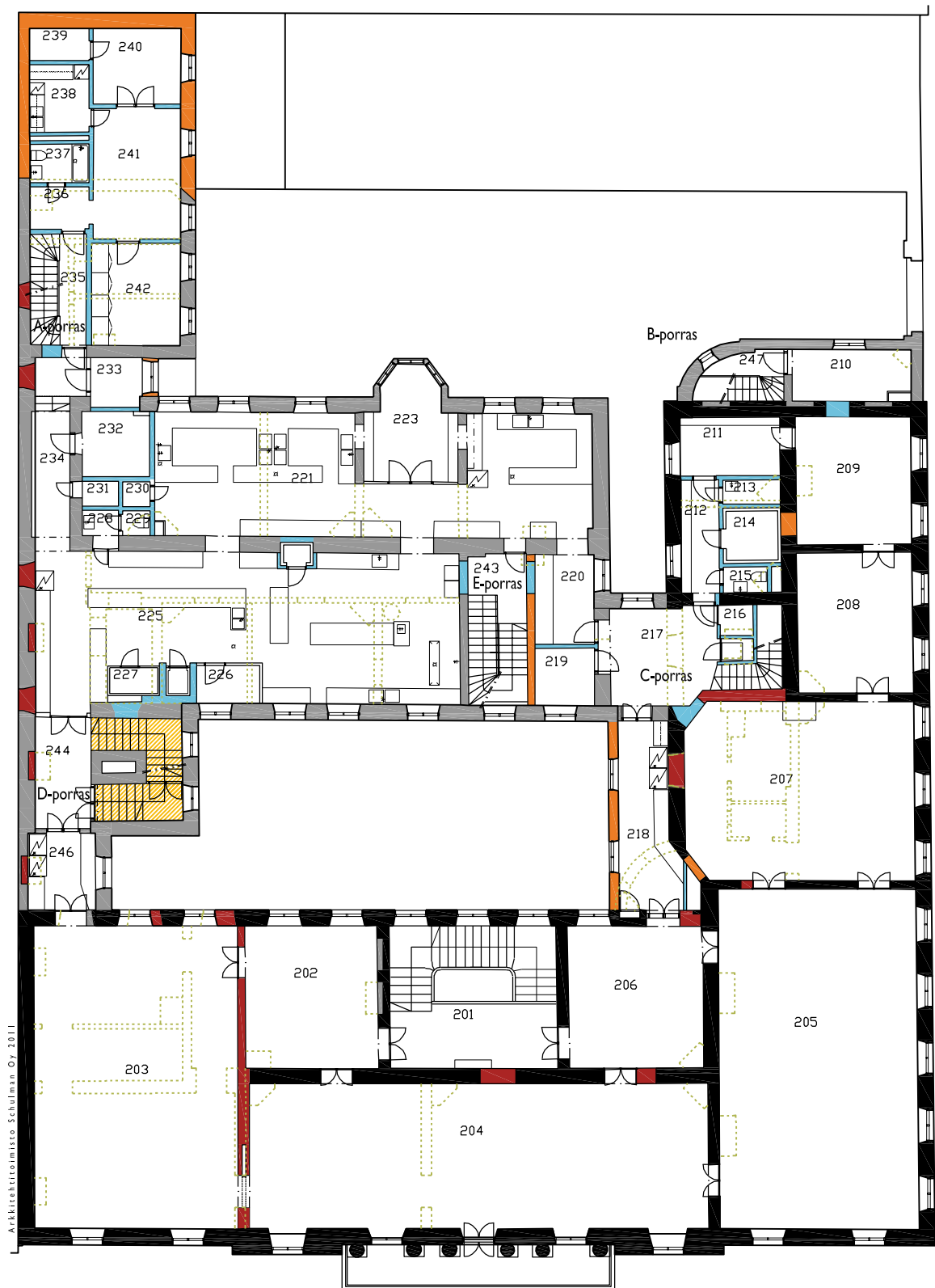
Smolnan rakennushistoriaselvitys 2011

Smolnan 1. kerros

Säilyneisyyskaavio 1:250

Smolnan rakennushistoriaselvitys 2011

Arkkitehtitoimisto Schulman Oy 2011

--- purettu alkuperäisrakenne

— 1822 rakenne

— 1919-1963 rakenne

— 1828-1865 rakenne

— 1964-1966 rakenne

— 1866-1918 rakenne

— Myöhempi rakenne

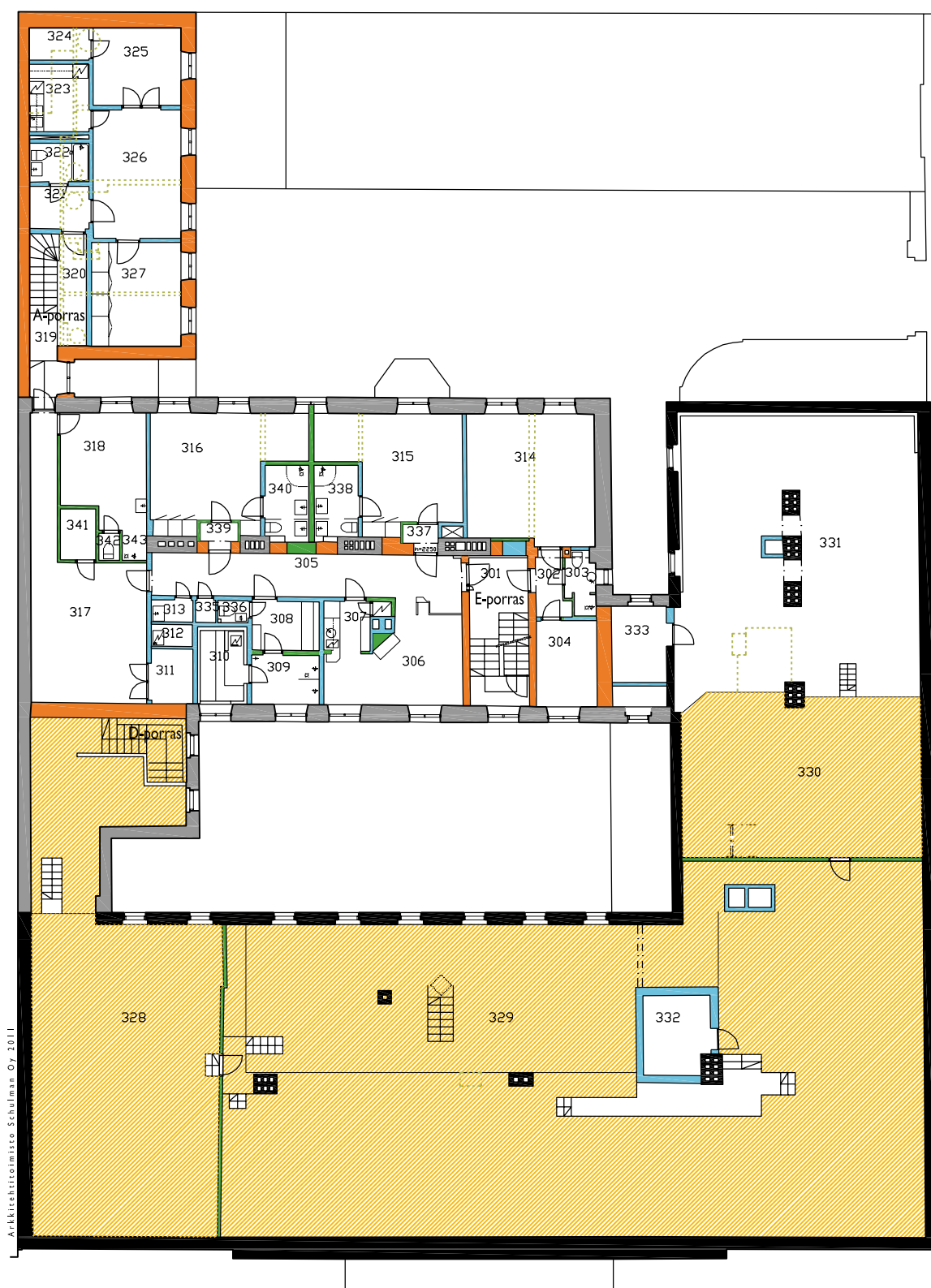
■ 1822-1918 pintoja

□ 1964 ja myöhemmin uusittuja pintoja

Smolnan 2. kerros

Säilyneisyyskaavio 1:250

Smolnan rakennushistoriaselvitys 2011

--- purettu alkuperäisrakenne

1822 rakenne

1919-1963 rakenne

1828-1865 rakenne

1964-1966 rakenne

1866-1918 rakenne

Myöhempi rakenne

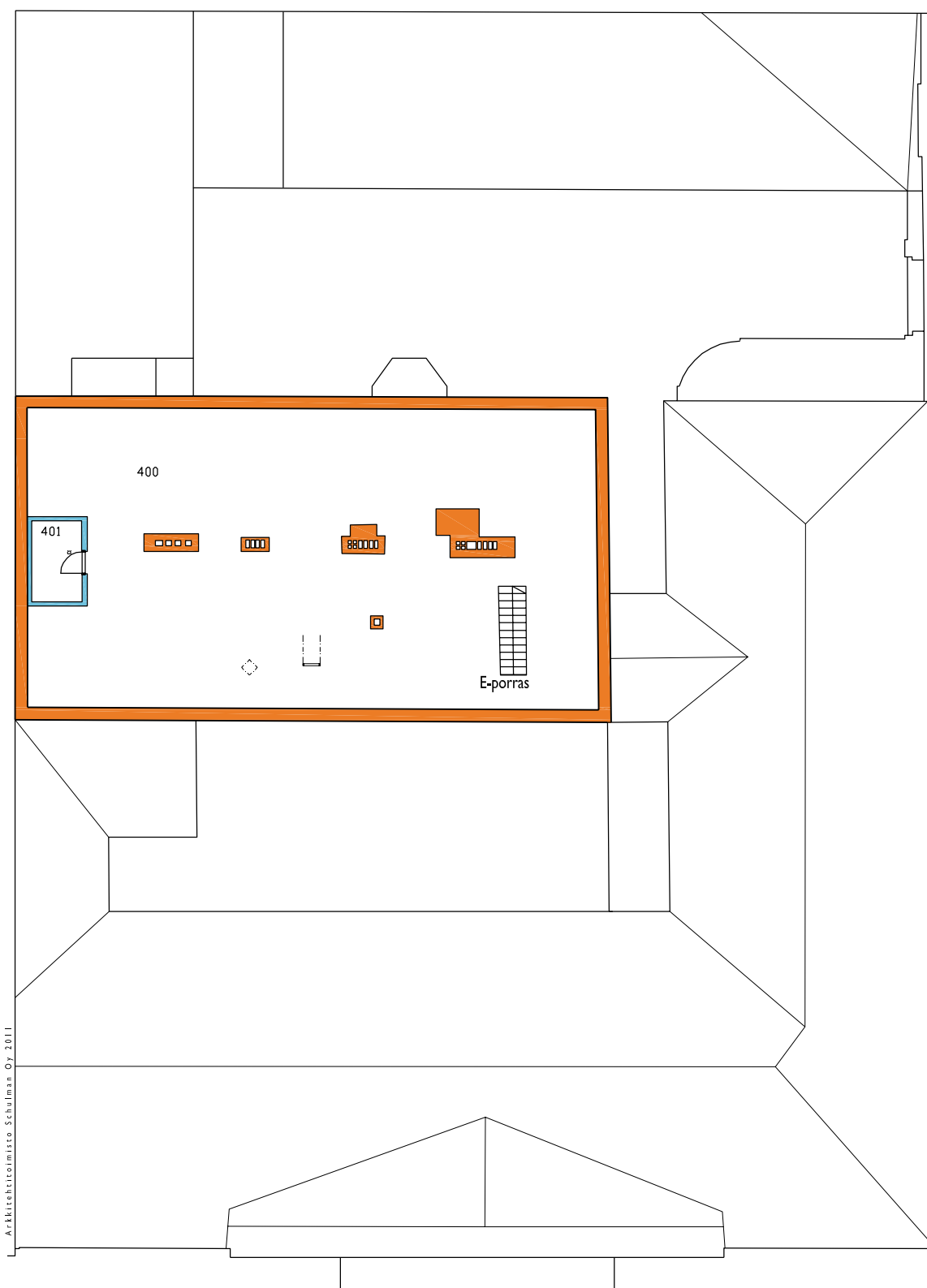
1822-1918 pintoja

1964 ja myöhemmin uusittuja pintoja

Smolnan 3. kerros

Säilyneisyyskaavio 1:250

Smolnan rakennushistoriaselvitys 2011

Arkkitehtitoimisto Schulman Oy 2011

Smolnan ullakkokerros

Säilyneisyyskaavio 1:250

Smolnan rakennushistoriaselvitys 2011

1919-1963 rakenne

1964-1966 rakenne

Myöhempi rakenne

1964 ja myöhemmin uusittuja pintoja

SMOLNAN PIIRTEITÄ

Johanna Luhtala

Esplanadia vuonna 1913. Kenraalikuvernöörin palatsin lipputangossa liehuu Venäjän lippu. Viereistä Eteläesplanadi 4:ää viimeistellään parhaillaan (postikortti). MV

Smolna sijoittuu Kilpikonnankorttelissa Eteläesplanadin ja Fabianinkadun kulmaukseen. Rakennuksen kohdalla Esplanadi lähtee laskeutumaan kohti Kauppatoria. Valmistuessaan se täydensi Eteläesplanadin muuten valmiin, pääosin puutalovaltaisen rakennusrivistön. Suomen sotaväen komentajan virkakatalona se erottui muista rakennuksista edustavan julkisivunsa ansiosta, jota oli korostettu attikaan päättyvällä keskirisaliitilla. Nykyisin Smolna edustaa ainoana Eteläesplanadin alkuperäistä rakennuskantaa.

Sotaväen komentajan talo sijoittui sopivan lähelle harjoituspataljoonan kasarmia nyk. Kaartin kasarmia, jonka rakentaminen oli aloitettu vuotta aikaisemmin. Fabianinkadun varrella sijaitsevan kasarmin ja Smolnan julkisivujäsentelyssä on nähtävissä yhtäläisyyksiä. Katu sai nimensä kenraalikuvernööri Fabian Steinheilin mukaan jo 1820.

Smolnaa vastapäätä Esplanadin puistossa sijaitsee arkkitehti H. Dahlströmin v. 1867 suunnittelema Esplanadikappeli, jota laajennettiin sivusiivillä v. 1891. Puistosta katsottuna Smolna jää osittain kappelin taakse ja kadun varteen muurin taakse sijoittuva huoltopiha on Smolnan sisäänkäynnin edustalla. Esplanadin puoleisen naapurirakennuksen Etholénin talon (Eteläesplanadi 4) paikalla on nykyisin Armas Lindgrenin suunnittelema v. 1913 valmistunut myöhäisjugendtyylinen rakennus. Fabianinkadun toisella puolella, Eteläesplanadi 8:ssa on Kiseleff & Heikelin suunnittelema kolmikerroksinen uusrenessanssirakennus vuodelta 1883. Fabianinkadun puoleinen seitsemän kerroksinen naapurirakennus on vuodelta 1962.

Katualueet kivettiin jo heti rakennuksen valmistuttua. Pääsisäänkäynnin jalkakäytävälle ulottuvia ulkoportaita jouduttiin muuttamaan ja siirtämään osittain rakennuksen sisälle 1840-luvulla. Smolnan kohdalla jalkakäytävät koostuvat nykyisin graniittilaatoista ja nupukivistä.

Piha-alue

Piha-alueelle on käynti Fabianinkadun puoleisesta portista. Alun perin tontilla oli kaksi erillistä L-mallista rakennusta - päärakennus kadun kulmassa ja ulkorakennus vastakkaisessa nurkassa. Pihalla oli myös kaivo suojarakennuksineen.

Tontin jakaa kahteen piha-alueeseen arkkitehti E.B. Lohrmannin suunnitelmien mukaan 1850-luvun alussa toteutettu pihasiipi. Se rakennettiin osittain ulkorakennuksen paikalle ja se yhdistyy päärakennukseen sekä D-porrashuoneen välityksellä että yhdyskäytävällä, jonka alitse on käynti sisemmälle pohjoispihalle. Pihasiiven pääty on parin metrin päässä päärakennuksen seinästä.

Ulkorakennuksen eteläsiipi (ent. tallisiipi), jossa oli ennen peruskorjausta autotallien lisäksi kaksi asuntoa, oli tarkoitus purkaa 1960-luvun peruskorjauksen yhteydessä ja tehdä tilalle paikoitusalue. Tontin vastainen seinä olisi madallettu aidaksi ja sen viereen olisi istutettu puita ja pensaita. Muinaistieteellinen toimikunta piti rakennusta kuitenkin historiallisesti arvokkaana. Eteläsiipi säilytettiin ja muutettiin kokonaan autotalleiksi.¹

Pohjoisen pihan kiveys on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin molemmat pihat kivettiin mukulakivillä ja keskellä olevat kulkuväylät tehtiin Taivassalon punaisista graniittilaatoista, kuten myös sisäänkäyntien portaat. Eteläisen pihan ajotien graniittilaattojen alle valettiin teräsbetoni-laatta, jotta säästyttyäisiin vuosikorjauksilta. Pohjoispihalle sijoitettiin lisäksi matonpuisteluteline.²

1960-luvun peruskorjaussuunnitelmissa oli ollut eteläpihan asfaltointi, mutta se ei Muinaistieteellisen toimikunnan mielestä ollut suotavaa. Piha-alue oli alun perin päällystetty kenttäkivin ja 1890-luvulta lähtien se oli ollut asfaltoituna.

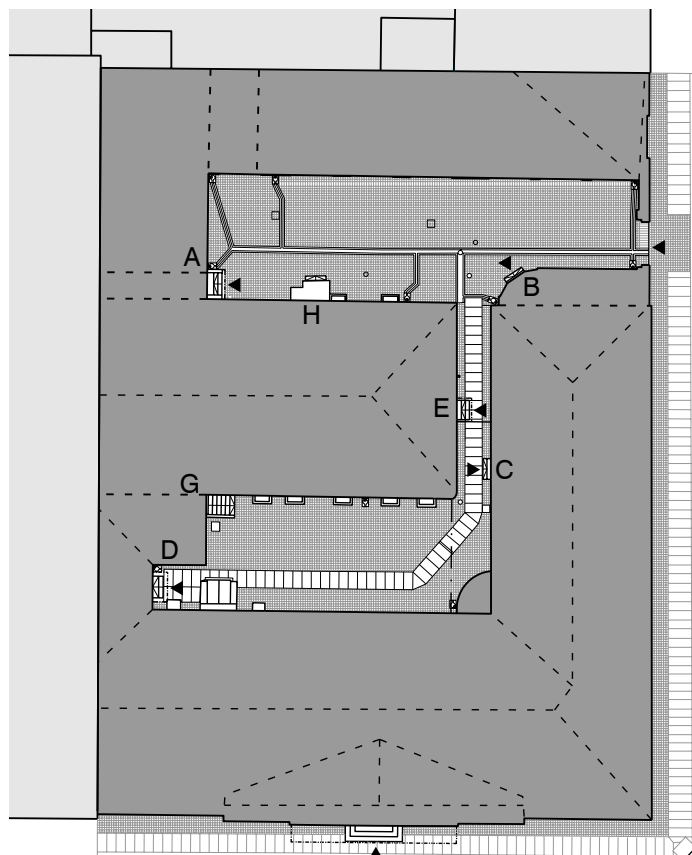
Eteläpihan kiveys uusittiin vuoden 1998 pihakunnostuksen yhteydessä, jolloin peruskorjauksessa pihan alle tehty betoni-laatta purettiin pois. Pintakerrokset sekä viemärit ja sadevesikourut uusittiin. Uusi kiveys tehtiin noppakiveyksellä kaariladontana. Ilmeisesti tässä vaiheessa poistettiin pihasiiven eteläjulkisivun umpeen muurattujen kellari-ikkunoiden edestä kaksi syvennystä. Suunnitelmat laadittiin Engel suunnittelupalvelut Oy:ssä.³

Eteläpihaa rajaavat pihasiipi sekä ulkorakennuksen itä- ja eteläsiivet. Pihan kiveys uusittiin 1990-luvulla.

Näkymä sisemmälle pohjoispihalle, jossa on säilynyt 1960-luvun graniittilaatat ja mukulakiveykset.

Fabianinkatu 25

Eteläesplanadi 6

Sisäpihalta on käynti viiteen porrashuoneeseen (A-E) ja kolmeen kellariin.

C.L. Engelin luonnehdinnan 4.6.1822 mukaan: "[...] einer eleganten Façade".

Fabianinkadun puoleinen julkisivu (C.L. Engel), johon on merkitty keisarin hyväksyntä huhtikuussa 1820. KA

Päärakennus

C.L. Engelin laatimista fasadipiirustuksista on säilynyt molemmat katuulkisivut. Pihan puolen julkisivuista vain Fabianinkadun puoleinen siipi näkyy leikkauspiirustuksessa. Rakennus toteutettiin pitkälti niiden mukaisesti lukuun ottamatta pääjulkisivun koristelua.⁴ Tyyliltään pietarilaista empireä edustava rakennus on kadunpuolelta säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan.

Kaksikerroksisen kulmarakennuksen Esplanadin puoleista julkisivua on korostettu pääfasadina. Julkisivusta ulos työntyvän keskirisaliitin päätteessä on attika. Sommittelussa on nähtävissä viitteitä nk. triumfikaariaiheeseen, joka soveltui sotaväen komentajan virkatalossa käytettäväksi. Attika on koristeltu trofee-aiheisin reliefein, kuten varsinkin triumfikaarissa oli tapana. Nykyisen leijonavaakunan paikalla oli kenraalikuvernöörien aikana Venäjän kaksoiskotka.⁵

Sisäänkäynnin kohdalla keskirisaliitin alaosa työntyy ulospäin. Sen päällä lepäävät toisen kerroksen kuusi joonialaista $\frac{3}{4}$ pilasteria, jotka kannattavat palkistoa ja sen yläpuolista akanthusfriisiä. Pilastereiden edessä on konsolien kannattama seremoniaparveke, jonka alkuperäinen rautakaide tilattiin Pietarista. Huonokuntoinen kaide uusittiin v. 1901 vanhan mallin mukaan.

Parvekeoven ja sen molemmin puolin olevien ikkunoiden yläpuolella on stukkokoristellut tympanonit. Toisen kerroksen kehystettyjen ikkuna-aukkojen päällä on konsolien kannattamat profiloituneet yläistoitukset. Fabianinkadun puolella kolmessa reunimmaisessa ikkunassa on vastaavat kehykset, mutta ilman konsoleita. Ensimmäisen kerroksen ikkunoiden yläpuolella on kiilakivet.

Sisäänkäyntiä kehystävät profiloituneet rappauslistat. Ovi- ja sen yläpuolinen ikkuna-aukko uusittiin 1840-luvulla, kun porrasjärjestelyjä muutettiin ja niiden väliin tehtiin katos. Sisäänkäynnin yläpuolinen lyhty korvattiin oven molemmin puolin sijoitetuilla valurautaisilla lyhtykonsoleilla. Vuosina 1860-1940 sisäänkäynnin edessä oli puurakenteinen tuulikaappi.

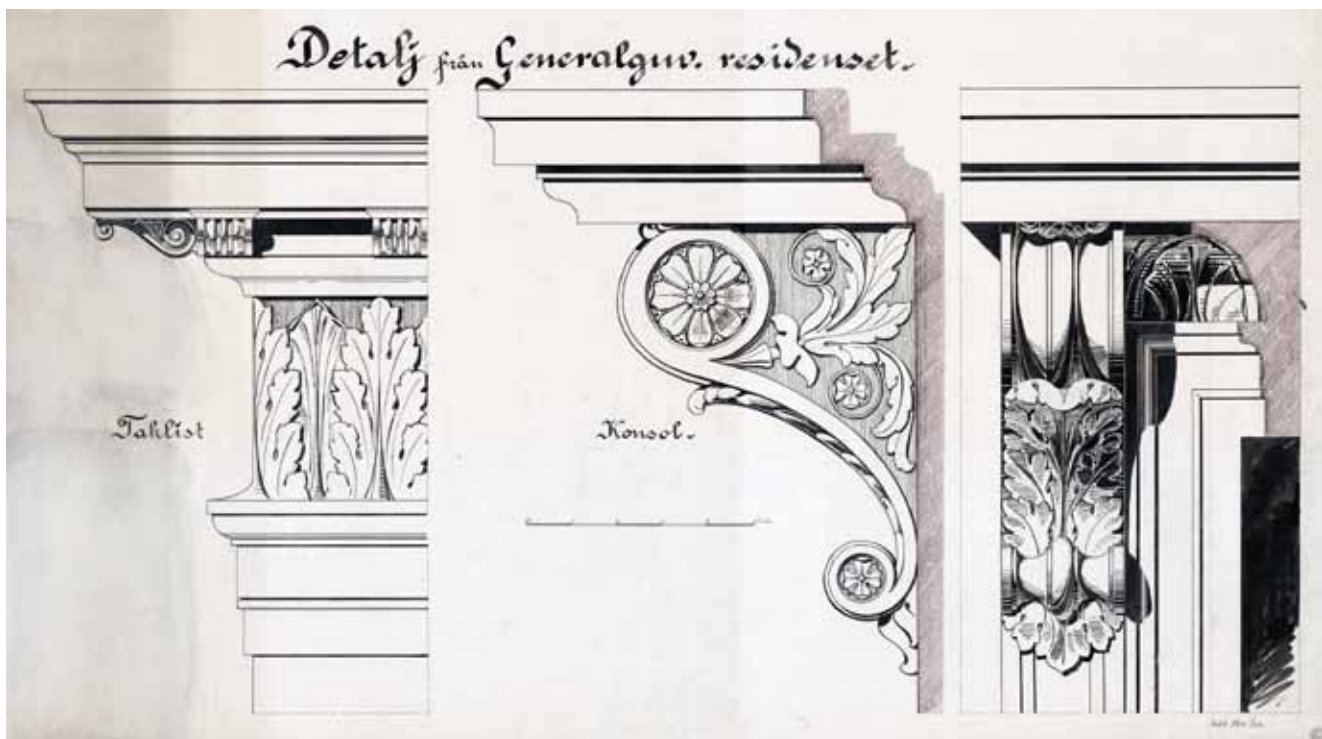

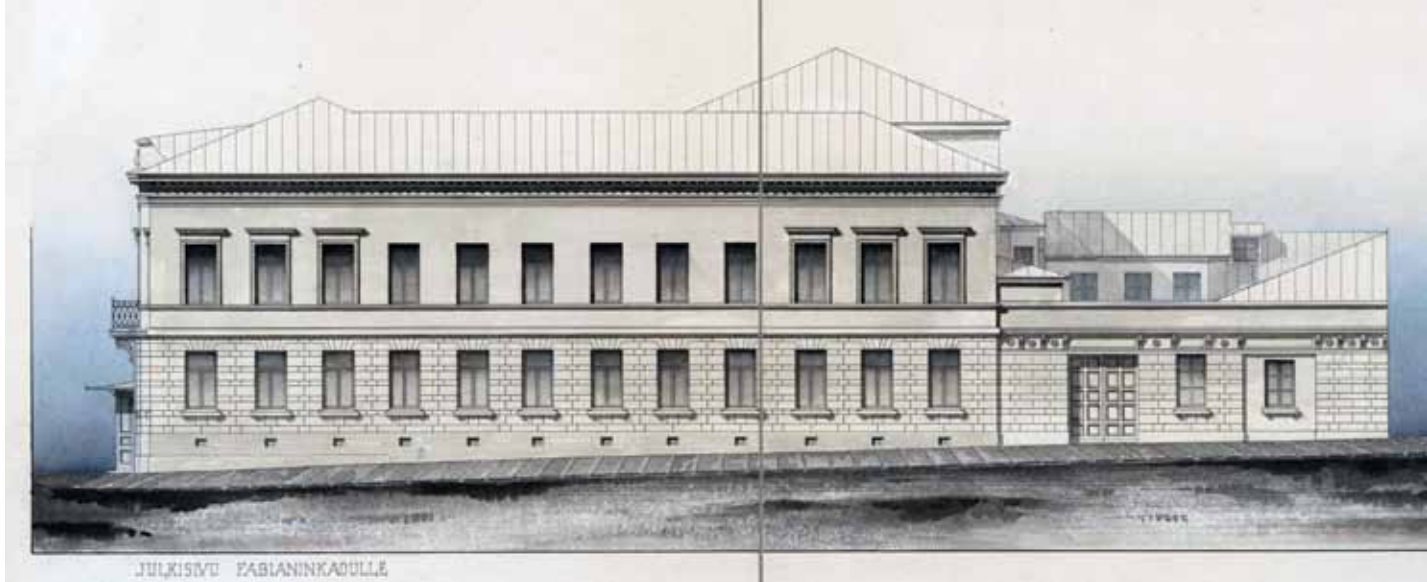
Esplanadin pääjulkisivussa vuodelta 1934 näkyvät 1860-luvulla uusitut T-malliset ikkunat sekä pääsisäänkäynnin edustalla ollut tuulikaappi. KA

Kadun puolelta rakennuksen ensimmäisen kerros on rustikoitu ja se nousee kaksiosaisen sokkelin päältä. Sokkelin alin osa on graniittia ja yläosa on graniitiksi laseerattua rappausta.⁶ Toisen kerroksen sileää rappauspintaa jäsentävät profiloituneet rappauslistat. Fabianinkadun puolella julkisivun jatkeena on rustikoitu muuri, johon myös sen takana oleva ulkorakennus liittyy. Muurin porttiaukon parina on samankokoinen syvennys ja niiden keskellä ikkunasyvennys, joka oli valeikkunaksi maalattuna vielä 1920-luvulla. Nykyinen valeikkuna on vuodelta 1987 ja se on tehty ulkorakennukseen v. 1826 avatun ikkunan paikalle.

Pihajulkisivu on huomattavasti pelkistetympi kuin katuulkisivu. Sitä jäsentävät vain vaakasuuntaiset rappauslistat. Ensimmäisen kerroksen auko-

Ilmeisesti julkisivukorjauksia varten tehty dokumentointipii-
rustus kattolistasta ja parvekettä kannattavista konsoleista
kenraalikuvernöörien ajalta. KA

tuksia on muutettu useampaan kertaan. Pääporrashuoneen kohdalla oli alun perin kolme ikkunasyvennystä, joista yhdessä oli kapea ikkuna. Niiden vieressä oli pihasisäänkäynti, joka 1860-luvulla muutettiin ikkunaksi kun ovi siirrettiin keskimmäisen syvennyksen kohdalle. Nykyiset pienet kolmiruutuiset ikkunat ovat 1920-luvulta, kun syvennyksistä kaksi muurattiin umpeen.

Länsijulkisivu liitettiin 1850-luvulla rakennettuun pihasiipeen toisen kerroksen välisosalla. Samoihin aikoihin porrashuoneen (nyk. C-portaan) sisäänkäyntiovea siirrettiin siten, että sen viereen saatiin lisättyä ikkuna. Toisen kerroksen ulkoneva yhdyskäytävä on 1920-luvulta. Päärakennuksen sisänurkan kaareva välikkö oli ennen muutosta kahden kerroksen korkuinen. Sen edessä oli katettu puurakenteinen veranta, joka oli ilmeisesti rakennettu 1870-luvulla ja purettiin pois 1894. Fabianinkadun siiven eteläpään kaarevakulmainen laajennusosa on rakennettu kahdessa vaiheessa. Engelin suunnitelmien mukaan halkoliiteriksi rakennettu pohjakerros on vuodelta 1826 ja korotus palvelusväen tiloja varten vuodelta 1856.

Nykyiset vaaleanharmaiksi maalatut ikkunat ovat 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin palautettiin alkuperäinen kahdeksanruutuinen jako. Fabianinkadun ensimmäisen kerroksen katujulkisivussa on kaksi valeikkunaa, kuten alun perinkin, mutta vain yksi on säilynyt entisellä paikallaan. Sokkelin tuuletusaukkojen edessä oli alun perin maalatut puuluukut. Aukot on nykyisin muurattu pääosin umpeen, osassa on säleiköt ja yhdessä teräsluukku.

Rakennus oli alun perin maalattu vaaleankeltaiseksi sekä sitä jäsentävät pilasterit, listat ja muut koristeet valkoisiksi. Julkisivun alkuperäiset kipsityöt mm. megaljongit, friisit, joonialaiset kapiteelit, konsolit ja rosetit teki Nikolai Korastileff. Vesikatto oli alun perin öljymaalilla ilmeisesti vihreäksi maalattua rautapeltiä ja kulmakohdissa oli julkisivuväriin maalatut syöksytorvet. Nykyinen vesikatto on maalattu tummanharmaaksi.⁷

Pihasiipi ja ulkorakennus

Kolmikerroksinen pihasiipi (B) on rakennettu osaksi ulkorakennusta ja se yhdistyy päärakennukseen sekä pohjois- että länsipuolelta. Alkuperäistä arkkitehti E.B. Lohrmannin v.1851 uusklassismin tyyliin suunnittelemaa kaksikerroksista rakennusta korotettiin 1920-luvun alussa arkkitehti Stenforsin suunnitelmien mukaisesti. Rakennuksen harjakatto on länsipäästä aumattu.

Sileäksi rapattua julkisivua on jäsenneltä kerros- ja räystäslistoin. Ne noudattavat päärakennuksen listajakoa. Pohjois- ja eteläpuolen pitkiä julkisivuja rytmittävät ikkuna-aukot. Toisessa kerroksessa on kahdeksanruutuiset ikkunat. Ensimmäisessä ja korotetussa kolmannessa kerroksessa on matalammat aukot ja niissä kuusiruutuiset ikkunat. Eteläjulkisivun keskellä toisessa kerroksessa on erkkeri-ikkuna, joka muutettiin betonirakenteiseksi peruskorjauksen yh-

Yllä Fabianinkadun julkisivupiirustus vuodelta 1934, jossa näkyy portin vieressä ollut alkuperäinen valeikkuna ja sen viereen ulkorakennusta varten 1826 avattu ikkuna, joka muutettiin valeikkunaksi 1987. KA

Alun perin kaksikerroksista pihasiipeä on korotettu 1920-luvulla. Ulkorakennuksen itäsiipeä on korotettu kahteen kertaan, ensin pihasiiven rakentamisen yhteydessä ja toisen kerran 1920-luvulla.

Fabianinkadun siiven eteläpäädyn kaksikerroksinen laajennus on rakennettu kahdessa vaiheessa vuosina 1826–56. Päärakennuksen konsolikattolista päättyy rakennuksen kulmaan.

teydessä 1960-luvulla. D-porrashuoneen viereinen sisäänkäynti on säilynyt samassa paikassa. Toinen sisäänkäynti sijoittui jo alun perin rakennuksen länsipäättyyn, mutta sen paikkaa on siirretty 1960-luvun peruskorjauksessa. Nykyiset paneeliovet yläikkunoihin ovat peräisin tältä ajalta.

Ulkorakennus (C) koostuu nykyisin yksikerroksisesta eteläsiivestä ja moineen kertaan muutetusta kolmikerroksisesta itäsiivestä. Alkuperäinen Engelin suunnittelema ulkorakennus oli yksikerroksinen L-muotoinen rakennus. Sen itäsiipi liitettiin v. 1826 päärakennukseen toiseen kerrokseen johtavalla porrashuoneella. Uuden pihasiiven (B) rakentamisen yhteydessä 1850-luvulla osa itäsiivestä purettiin pois ja jäljelle jäänyt osa korotettiin osittain kaksikerroksiseksi. Se korotettiin kokonaisuudessaan kolmikerroksiseksi yhtä aikaa pihasiiven korotuksen kanssa 1920-luvulla. Se on kuitenkin pihasiipeä matalampi, koska rakennusten kerroskorkeudet poikkeavat toisistaan, eikä pulpettikattoisessa rakennuksessa ole ullakkoa. Sisäänkäynti on pihasiiven vierestä ja sillä kohdin julkisivua on porrastettu. Ensimmäisen kerroksen kaksi oviaukkoa on muutettu ikkunoiksi. Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuisia.

Pulpettikattoinen eteläsiipi on edelleen yksikerroksinen. Rakennuksessa oli alun perin mm. talli, vaunuliiteri ja käymälä sekä niiden yläpuolella rehu-ullakko. Aukotuksia on muutettu useampaan otteeseen käyttötarkoitusten mukaan. Nykyinen aukotus on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin siipi muutettiin kokonaisuudessaan autotalleiksi ja asuntoihin liittyneet ulkokuistit purettiin pois. Rehu-ullakon vanhat aukot ja yksi vanha ikkuna on säilynyt. Julkisivuun on avattu kaksi säleikköä ja katolle tehty iv-piippu 1980-luvulla rakennettua varavoimakonehuonetta varten.

Pihasiiven ja ulkorakennuksen pelkistetyt, rapatut julkisivut on maalattu vaaleankeltaisiksi ja listat valkoisiksi. Sokkelit on maalattu harmaiksi. Vesikatot ovat tummanharmaaksi maalattua peltiä. Sisäänkäyntiovet ja autotallin ovet ovat harmaaksi maalattuja paneeliovia. Myös rehuluukut on tehty samasta paneelistä.

Julkisivukorjauksia

Julkisivuja on aikojen saatossa korjattu useaan otteeseen. Päärakennuksen julkisivun ulkoasu muuttui 1860-luvun kunnostuksessa, kun ikkunat uusittiin T-malliseksi ja ne ilmeisesti ootattiin tammen sävyyn. Julkisivu maalattiin tummemman keltaisella sävyllä. Vuonna 1875 tehtiin päärakennuksessa laajat julkisivujen rappaus- ja kipsikoristeiden korjaustyöt. Julkisivut maalattiin öljymaalilla. Myös ikkunat, ovet ja portti maalattiin. Alla on kooste viimeisimmistä kunnostustöistä.

Peruskorjaus 1964–66

Vuonna 1964 alkaneessa peruskorjauksessa kaikkien rakennusten julkisivut korjattiin. Ikkunat uusittiin ja niiden jako palautettiin alkuperäiseen kahdeksanruutuisen asuun. Vesikatot, piippujen pellitykset ja syöksytorvet uusittiin lukuun ottamatta pihasiiven ja ulkorakennuksen itäsiiven v. 1961 uusittuja kattoja. Ikkunapellit ja listojen suojapellit uusittiin. Myös parvekkeen asfaltointi uusittiin vesieristyksineen.⁸

Julkisivumaaliksi oli työselityksessä esitetty lateksi. Maaliasiaa käsiteltiin laajemmin ja Muinaistieteellisen toimikunnan edustajat suosittelevat lateksin sijaan Kenitex-käsittelyä tai vastaavia uusia ulkomaalauksen käsittelyaineita. Lopulta päädyttiin kadunpuoleisten julkisivupintojen osalta Kenitex-käsittelyyn ja muut julkisivut maalattiin lateksilla. Värisävyksi valittiin 1860-luvun keltainen sävy, joka oli klassismin vaaleankeltaista hieman tummempi. Ikkunakehykset, koristeet ja listat maalattiin valkoisiksi.⁹

Esplanadin kaksiosaisen sokkelin ylempi rapattu osa maalattiin seinän sävyyn. Alempi osa hiekkapuhallettiin siten, että graniittipinta paljastui. Pihanpuoleiset sokkelit käsiteltiin sileinä betonipintoina ja maalattiin.

Kunnostus- ja maalaustyöt 1986-87

Huonokuntoisiin julkisivuihin oli jouduttu tekemään rappauskorjauksia vuosittain ja korjauksessa haettiin kestäväää ratkaisua.¹⁰ Työ toteutettiin pitkälti Entisöinti Pulla Oy:n laatiman ehdotuksen mukaan, joka perustui heidän tekemäänsä kuntotutkimukseen. Suunnitelmat laadittiin Helsingin piirirakennustoimistossa ja värisuunnitelmasta vastasi konservattori Pentti Pietarila.¹¹ Kaikki rappaukset uusittiin lukuun ottamatta autotallirakennuksen julkisivua, koska paksun maalipinnan takana olevan laastin kunto oli erittäin heikko. Esplanadin puoleisen sokkelin rapattu yläosa laseerattiin graniittia mukaillen.¹²

Suunnitelmissa esitettiin, että ylin friisi kunnostettaisiin täydentämällä ja parvekkeikkunoiden yläpuolisten tympanonien stukkokoristelut säilytettäisiin. Muut kipsikoristeet uusittaisiin, mikäli se olisi työn suorittamiseksi tarpeellista. Esitetyt periaatteet hyväksyttiin lisäksi, että ylin friisi tulisi kunnostaa konservoiden ja tarvittavin täydennyksin. Suunnitelmien tarkistamisvaiheessa paikalla suoritetussa katselmuksessa päätettiin konservoitava osa laajentaa ylimmästä friisistä koko pilariosaan ympäristöineen.¹³

Työn aikana Museovirasto esitti rappauksen säilyttämistä tai toissijaisesti rappaukseen käytettäväksi ruotsalaista Serponit-kalkkilaastia perusteluinaan, että kyse oli Engelin ainoasta säilyneestä julkisivurappauksesta. Rakennushallituksen edustaja piti kestävimpänä ratkaisuna sementtipitoisempaa laastia ja silikaattimaalin käyttöä. Lopulta päädyttiin rappauksen uusimiseen ja kalkki-maalaukseen. Autotallirakennuksen julkisivu maalattiin silikaattimaalilla.¹⁴

Ikkunat kunnostettiin ulkopuolelta. Parvekkeen lattia pinnoitettiin akrylibetonilla ja suunnitelmien mukaan kaide kunnostettiin uusimalla ylin vaakateräs sekä keskirusukkeet.¹⁵ Lisäksi pihasiiven räystäsrakenne uusittiin. Vesikourut korvattiin jalkaränneillä ja uudet syöksitorvet tehtiin vanhan mallin mukaan. Fabianinkadun puoleinen ajoportti uusittiin osittain kunnostamalla. Portin kiinteät yläluukut jäivät ennalleen, mutta peiliovet uusittiin kestopuusta vanhan mallin mukaan. Vanhat saranat ja tukiraudat käytettiin hyväksi uudessa portissa.¹⁶

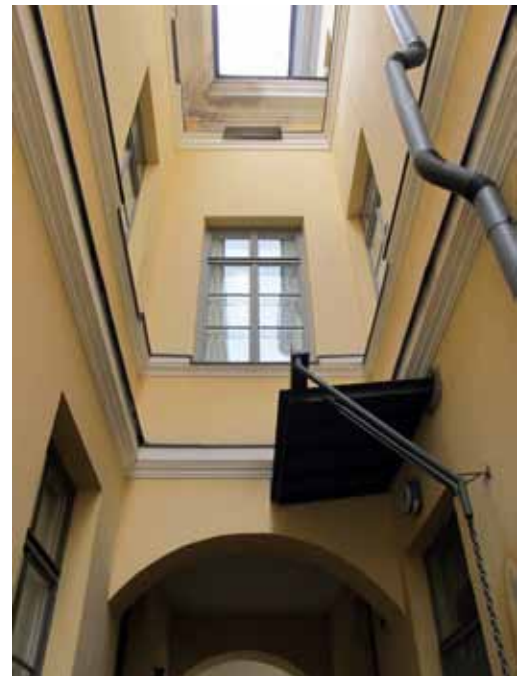
Korjaus- ja maalaustyöt 1998 ja 2002

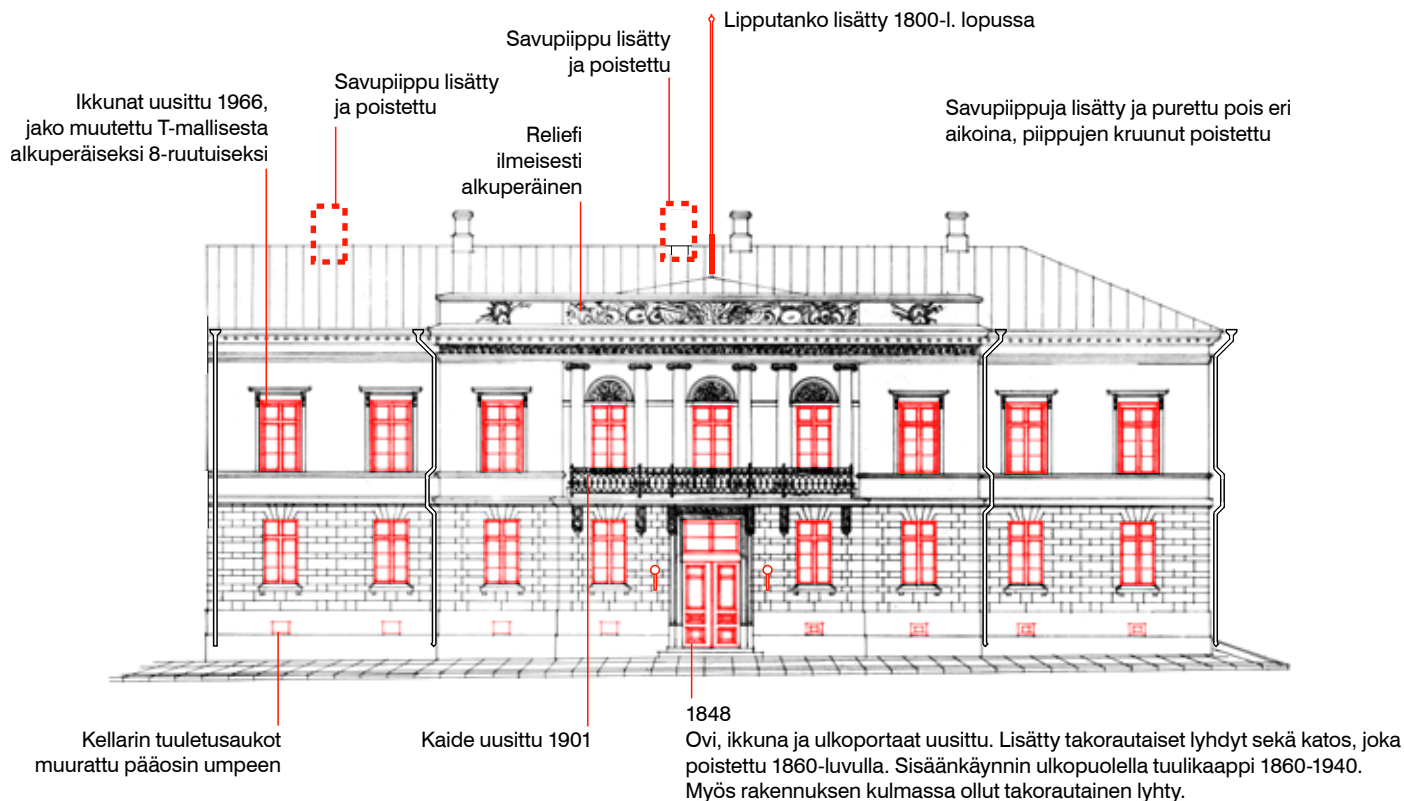
Katujulkisivut kunnostettiin v.1998 ja sisäpihojen osalta v.2002. Katujulkisivujen korjaus- ja maalaussuunnitelmat laati Suunnittelu- ja rakennuttamistoimisto EXA.¹⁷ Seinäpinnat puhdistettiin vesihiekkapainepesulla, rappaukset korjattiin ja ne maalattiin uudelleen kalkkimaalilla. Parvekkeen taustaseinän, alapinnan sekä pääsisäänkäynnin kehyksen maalina oli Kivisil ja pilasterit maalattiin Teho-öljymaalilla. Ylin friisi kunnostettiin osin täydentämällä. Muutama kipsiräystäskonsoli uusittiin, muut kipsikoristeet kunnostettiin.

Graniittisokkeli puhdistettiin ja saumauksia uusittiin. Eteläesplanadin laseerattu sokkeli korjattiin ja se laseerattiin uudestaan. Fabianinkadun sokkelin rapattua korokeosaa osittain uusittiin. Vesikatolla tehtiin vain paikallisia korjauksia ja julkisivun peltiosia korjattiin osittain. Parvekkeen akrylibetonipintainen lattia kunnostettiin ja kaide maalattiin. Ikkunoiden ulkopuolelta ja portti huoltomaalattiin öljymaalilla. Sisäpihalla päärakennuksen ja pihasiiven julkisivut maalattiin Kivisil maalilla.¹⁸

Vuonna 1998 sisäpihalle tehtiin porrashuoneiden A, D ja E sisäänkäyntien eteen kevyet teräsrakenteiset katokset Engel suunnittelupalvelut Oy:n laatimien piirustusten mukaan.¹⁹

Päärakennuksen ensimmäisen kerroksen oik.puoleisen ikkunan kohdalla oli alkuperäinen pihasisäänkäynti ja sen vieressä kaksi ikkunasyvennystä. Pienet ikkunat ovat peräisin 1920-luvun muutoksista, samoin kuin kuvassa vasemmalla näkyvä yhdykäytävä.

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

1826 Pää- ja ulkorakennuksen julkisivumuutokset: rakennukset yhdistävä porrashuone, Fabianinkadun siiven yksikerroksinen laajennus (halkolii-teri), Fabianinkadun muuriin uusi ikkuna (ulkorakennus).

1848 Sisäänkäynnin ulkoportaiden muutos, pääsisäänkäyntioven uusiminen ja rautarakenteinen katos, 2 valurautaista lyhtyä. Pää- ja ulkorakennuksen vesikattojen korjaus ja maalaus vihreällä öljymaalilla. Pihajulkisivun maalaus. Fabianinkadun puoleisen siiven pihajulkisivumuutokset (ulko-oven siirto ja ikkunan avaus).

1850-l. Fabianinkadun 1.krs:n ikkuna muutettu valeikkunaksi.

1851 Uusi kaksikerroksinen pihasiipi ja sen aiheuttamat muutokset päärakennuksen julkisivuun. sekä ulkorakennuksen itäsiiven osittainen korotus (arkkit. E.B. Lohrmann)

1856 Fabianinkadun siiven eteläpään laajennuksen korotus kaksikerroksiseksi.

1860-l. Pääsisäänkäynnin eteen ulkopuolinen puurakenteinen tuulikaappi ja katoksen poisto.

1866 Päärakennuksen ikkunoiden uusiminen T-malliseksi (tammen väriset). Pihajulkisivun ensimmäisen kerroksen ikkuna- ja ovimuutokset.

1870-l. Puurakenteinen veranta kaarevan välikön eteen, purettu pois 1894.

1875 Päärakennukseen osittain uusi vesikatto. Julkisivun rappauspintojen ja kipsikoristeiden korjaukset sekä öljymaalaus. Ikkunoiden, ulko-ovien ja portin maalaus.

1800-l. lopulla lipputangon lisäys katolle.

1910-l. Fabianinkadun 1.krs:n valeikkuna avattu vuoteen 1917 mennessä.

1920-l. Sisäpihan länsipuolen 2.krs yhdyskäytävä Engelin aikaisen kaarevan välikön tilalle.

1922 Pihasiiven ja ulkorakennuksen itäsiiven korotus sekä siihen liittyvät julkisivumuutokset. (arkkit. A. Stenfors)

1940-l. Pääsisäänkäynnin ulkopuolinen tuulikaappi purettu pois.

1960 Etu- ja takapihan julkisivun sekä perusmuurin rappauskorjaus- ja maalaustyöt.

1961 Pihasiiven ja ulkorakennuksen vesikaton uusiminen, jalkarännien muuttaminen riippukouruksi, syöksytörvien yläosan uusiminen. Osa savupiipuista purettiin. Kaikista piipuista purettiin nk. kruunu.

1964–66 Julkisivujen peruskorjaus (tummempi keltainen värisävy). Ikkunat palautettiin alkuperäiseen 8-jakoiseen ikkunatyypin. Julkisivumuutoksia (ulkorakennuksen eteläsiiven aukotukset; pihasiivessä pohjoispuolen 3.krs:n ikkunan madaltaminen ja länsisiivun ovimuutos). Päärakennuksen vesikaton uusiminen. Pihan puolen ovien uusiminen paneelioviksi.

1979/ 1980 Rappauskorjaus- ja maalaustyöt

1981 Kellareiden ikkunoiden eteen lisätty teräsristikot.

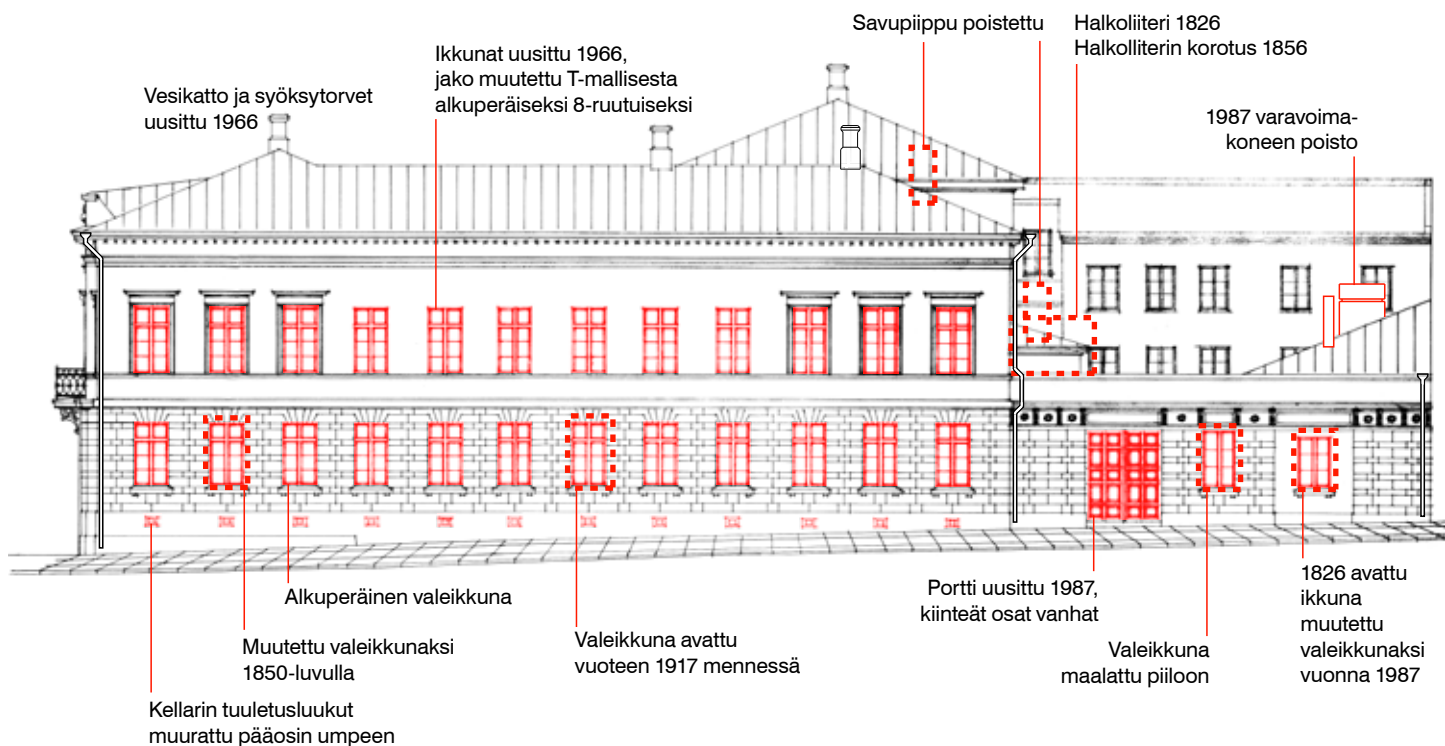
1986 Julkisivujen kunnostus- ja maalaustyöt/ Rappauskorjaukset ja kipsikoristeiden kunnostus. Ikkunoiden ulkopuolen kunnostus, parvekekaiteen kunnostus, ajoportin kunnostus/ uusiminen. Uudet kattosillat, talotikkaat yms. Pihasiiven räystäärakenteen uusiminen, uudet syöksytörvet vanhan mallin mukaan. Ministeriasunnon ikkunan uusiminen.

1987 Ulkorakennuksen eteläsiipi/ Yhden autotallin muutos varavoimako-nehuoneeksi, ikkunan muutos valeikkunaksi. Pihan puolen julkisivuun kaksi iv-säleikköä, katolle iv-laitteet.

1998 Sisäpihan ovien yläpuoliset peltikatokset, 3 kpl.

1998/ 2002 maalaustyöt

2004 lisätty pääsisäänkäynnin teräskaide

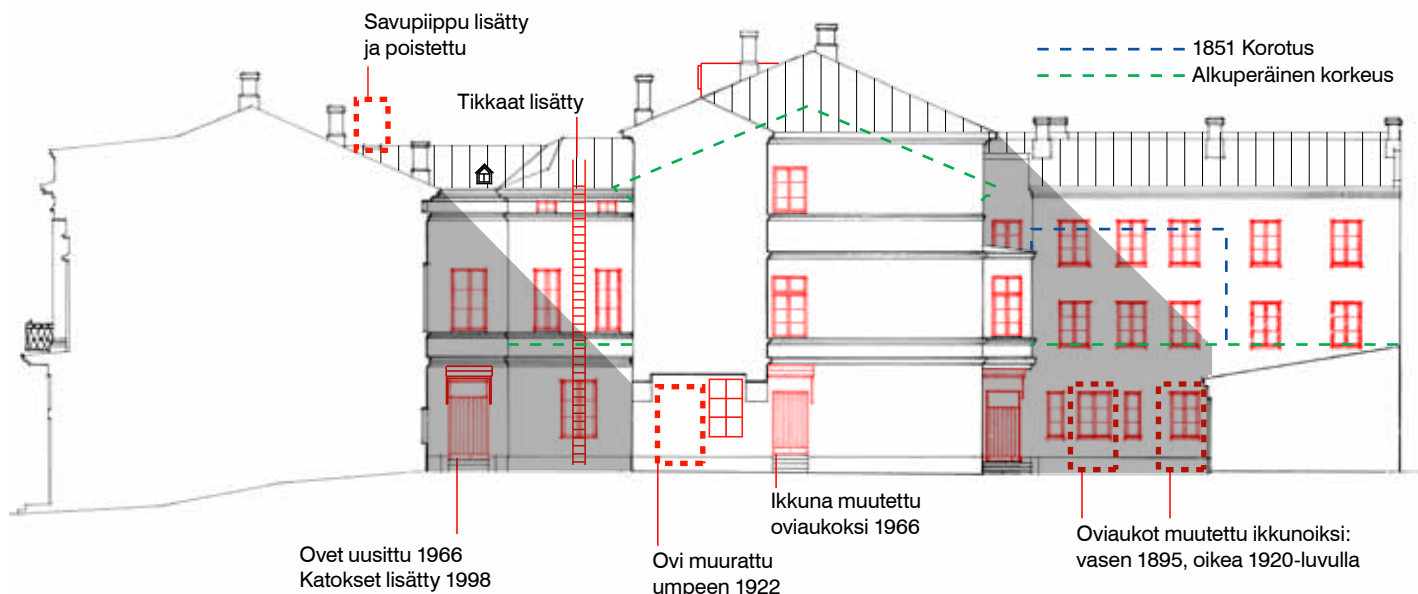
Päärakennus 1822

Pihasiipi 1851

Korotus 1922
Pihasiiven vesikatto uusittu 1961, osa savupiipuista purettu, savupiippujen kruunut purettu. Huippumurit 1980-luvulta

Ulkorakennus 1822

Itäsiiven korotus 1851 ja 1922

Ikkunat

Päärakennuksen ikkunat olivat alun perin kahdeksanruutuiset. Kaksipuitteiset ikkunat avautuivat ulospäin ja sulki-joina oli nk. espanjoletit. Vuonna 1853 valmistuneen pihasiiven ikkunat tehtiin myös pääosin kahdeksanruutuisina. Päärakennuksen ikkunat uusittiin 1860-luvun muutoksessa jaoltaan T-malliseksi ja maalattiin ilmeisesti tammen väriin. Nykyiset ikkunat ovat pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin ullakkojen neljää kattoikkunaa lukuun ottamatta kaikki uusittiin. Samalla päärakennuksen ikkunoihin palautettiin alkuperäinen kahdeksanruutuinen jako.

Ikkunat ovat sisään-sisään aukeavia kaksinkertaisia huullettuja ikkunoita ja ne on tiivistetty villapunostiivisteellä. Helat ovat vakiotyypisiä. Ikkunoiden jäsentely vaihtelee kerroksittain ja siivissä. Ne on pääosin maalattu harmaiksi. Kellarin ikkunat on maalattu rusehtaviksi ja ullakon vanhat katto-ikkunat valkoisiksi.

Vuonna 1981 päärakennuksen ja pihasiiven ensimmäisen kerroksen sekä kellarin ikkunoiden sisäpuutteet uusittiin turvalasituksen takia. Sisäpuutteeseen asennettiin eristyslaselementti ja välijako kiinnitettiin lasin pintaan. Kadunpuoleisten ikkunoiden ulkopuitteisiin vaihdettiin paksummat lasit. Kellarikerroksen ikkunoiden eteen asennettiin lisäksi teräsristikot.

Ministeriasuntojen kunnostuksissa 1980–90-luvuilla sisäpuutteisiin asennettiin polykarbonaattilevyt alumiiniprofileilla ja yksi etelänpuoleinen ikkuna jaettiin kahdeksi erilliseksi väli-seinämuutosten takia.

Ullakon kattoikkunat ovat avattavia yksipuitteisia ilman saranaita, niiden eteen lisätty teräsristikot.

Ulkorakennuksen (C-osa) 1.-3.krs ikkunat ovat 6-ruutuisia.

Päärakennuksen (A-osa) 1. ja 2.krs:n ikkunat ovat kahdeksanruutuisia ja niissä on vaakavälikarmi. Kaksipuitteiset ikkunat ovat sisään-sisään aukeavia. Sisäpuolella kolmiruutuiset pikku-ikkunat, 2 kpl.

Pihasiiven (B-osa) 2.krs:n ikkunat ovat 8-ruutuisia ja niissä on vaakavälikarmi. 1. ja 3.krs:n ikkunat ovat 6-ruutuisia.

Kellarin ja ullakon ikkunat ovat pääosin avattavia kaksipuitteisia ikkunoita. Kellarin ikkunat on maalattu rusehtaviksi ja niiden edessä on teräsristikot. Ullakon ikkunat ovat harmaat.

Pääsisäänkäynnin ovi on lasiauk-
koinen pari-peiliovi. Lasien kohdalla
taotut koristeelliset suojateräsket.
Messinkivetimen kiinnityskilvissä
karhuaiheiset koristeet. Ovet on
ootrattu vihertäväksi ja niiden ylä-
puolella on peittomaalatut ikkunat.
Tuulikaapin sisäovet vastaavat ks.
väliovet.

Ulko-ovet

Pääsisäänkäynti sijoittuu Eteläesplanadin puolelle ja se on ainut
kadun puolella oleva ulko-ovi. Ovi ja sen yläpuolen ikkuna ovat
ilmeisesti peräisin 1840-luvulta, kun sisäänkäynnin porrasjär-
jestelyt uusittiin.

Pihanpuolen pääovet olivat alun perin ilmeisesti myös
peiliovia. Lohrmannin suunnittelemaan pihasiiven ulko-oviksi
hankittiin täysranskalaiset peiliovet. Kaikki pihaovet uusittiin
1960-luvun peruskorjauksessa paneloituina ovina, joihin lii-
tettiin osittain yläikkunat. Myös autotallien uudet ovet tehtiin
paneloituina.

Portti on jaettu peilikenttiin ja
maalattu harmaaksi. Vuonna 1986
uusitun portin kiinteä osa sekä sara-
nat ovat vanhat. Portti oli alun perin
väriltään ruskea.

Paneloidut ulko-ovet johta-
vat sisäpihalle avautuviin porras-
huoneisiin A-E sekä kellaritiloihin.
Porrashuoneiden tuulikaapin oviin
liittyy yläikkunat. Pääosin pariovia
lukuun ottamatta A-porrashuone-
ta ja kellareita. Ovet on maalattu
harmaiksi.

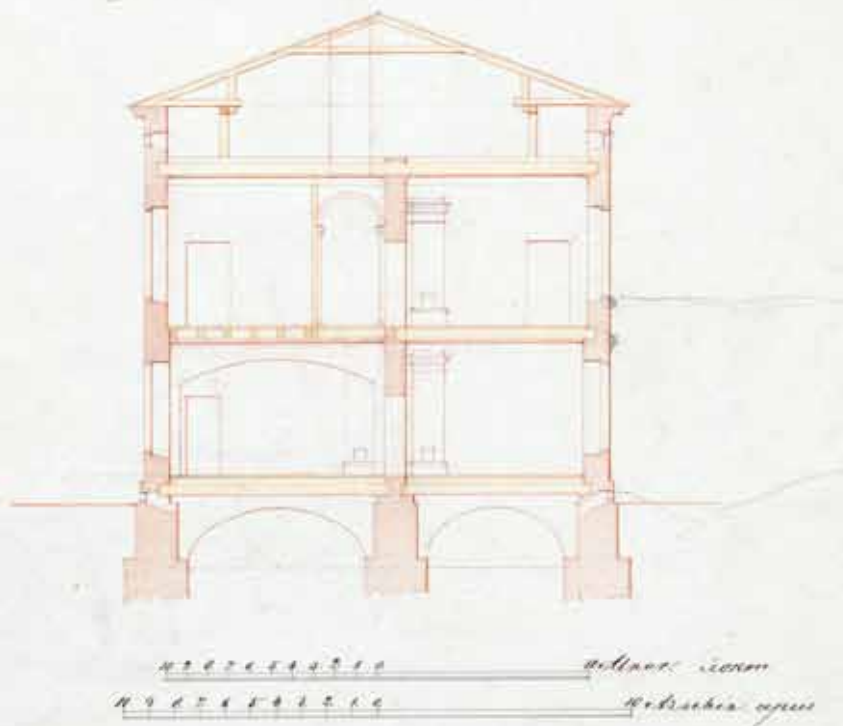
Autotallien paneloidut ovet on
maalattu harmaaksi. Myös ullakon
rehuluukuissa vastaava panelointi.

Ritning till en ny Flygelbyggnad
vid General-Guvernörs-Huset i Helsingfors.

Upprättad af arkitekten J. J. Schramm.
invald af H. M. H.

Genomskärning vid linien AB.

Helsingfors, af Intendents Kon-
tor för Allmänna Byggnader, d. 7. Maj
1851.
C. Schramm.

Vas: Arkkitehti E.B. Lohrmannin signeeraama pihasiiven leikkauspiirustus, jossa näkyy kantavat massiivitiiliseinät ja puurakenteiset välipohjat. KA

Oik: Pohjavahvistus Oy:n laatima suunnitelmapiirustus perustusten vahvistamisesta vuodelta 1963. SKA

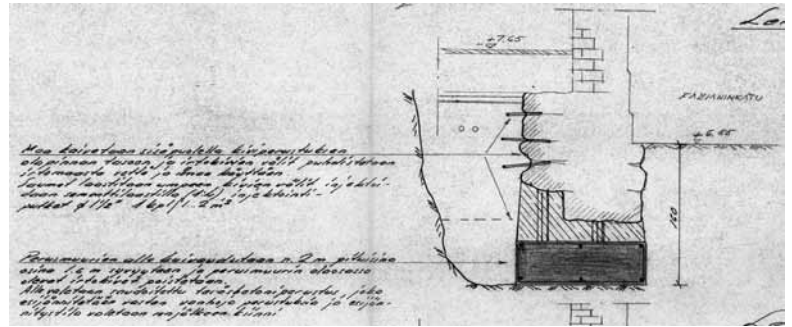

Rakenteet

Smolnan rakennukset olivat alun perin rakenteiltaan aikakaudelleen tyyppillisiä. Tiilestä muuratut kantavat seinät rakennettiin graniittiperustusten varaan. Kellarit ja porrashuoneet holvattiin. Väli- ja yläpohjat tehtiin puurakenteisina, alapohjat osittain maanvaraisina. Vesikatto kannatettiin jykkeillä puukattotuoleilla.

1860-luvulla tehdyssä toisen kerroksen ruokasalin, sinisen salongin ja työhuoneen muutostöissä havaittiin tilojen kattorakenteissa lahoja puuvajaita. Korjaustyöt tarjosivat samalla tilaisuuden näiden tilojen kattopintojen korottamiseen. Tässä yhteydessä myös vahvistettiin kattotuolirakenteita. Ensimmäisen kerroksen lahonneita välipohjapalkkeja korjattiin 1850-luvun puolivälissä ja 1800-luvun lopulla ensimmäisen kerroksen puisia alapohjapalkkeja korvattiin osittain rautapalkkeilla ja tiiliholveilla.²⁰

Merkittävimmät muutokset rakenteisiin tehtiin 1960-luvulla. Perustukset vahvistettiin ennen peruskorjausta vuosina 1963–64, koska rakennuksen kantavissa seinärakenteissa katusivuilla oli todettu runsaasti halkeamia. Syynä

halkeamien muodostumiseen oli tutkimusten mukaan irtokiviperusmuurien heikko kunto. Graniittilohkareista ns. kylmäkivimuureina irtomaan varaan tehty perustukset oli ulotettu paikoin alle metrin syvyyteen maanpinnasta. Irtokiviperusmuurit puhdistettiin ja injektointiin sementtilaastilla yhtenäisiksi. Routarajan yläpuolelle jäävien perustuksien alle valettiin uudet betoniperustukset, jotka esijännitettiin vanhoja vasten. Urakoitsijana oli Pohjavahvistus Oy.²¹

Päärakennuksen, pihasiiven ja ulkorakennuksen puurakenteiset välipohjat uusittiin pääosin betonirakenteisina v. 1964 alkaneessa peruskorjauksessa. Tehtyjen rakennetutkimusten ja insinööri U. Varjon suorittamien tarkastuslaskelmien mukaan kellarin katon kannatusparrujen jännitys ylitti 20 % terveelle puulle sallitun ja niiden taipuma oli kaksi kertaa yli sallittavan määrän. Ensimmäisen kerroksen katon parrujen taipuma ylitti sallittavan määrän yli 100 %:lla. Ongelmana oli parrujen rytmillinen kuormitus tanssisaleina käytettyjen lattioiden kohdalla. Varjon mukaan kadunpuoleisilla sivuilla kellarin ja ensimmäisen kerroksen välipohjat olisi uusittava teräsbetonisina. Tarvittavan suuruisten puuparrujen hankkiminen olisi tuottanut suuria vaikeuksia ja parkettien irtoaminen olisi puurakennetta käyttäen ollut odotettavissa.²²

Lopulta päädyttiin välipohjien uusimiseen lähes kauttaaltaan. Kellareiden tiiliholvaukset säilytettiin ja niiden yläpuoliset lattiarakenteet uusittiin. Osaa kellareiden holveista jouduttiin tukemaan (003–006, 012). Vain pää- ja ulko-

rakennuksen ullakkovälipohjat säilyivät ennallaan. Työselityksen mukaan uusissa välipohjissa käytettiin massiivi- ja alalaattaholveja sekä pukkiaholveja.²³

Lvis-järjestelmät

Nykyiset lvis-järjestelmät ovat pääosin peräisin 1960-luvun puolivälissä tehdystä peruskorjauksesta.²⁴ Tämän jälkeen on suurempia muutoksia tehty ensimmäisen kerroksen neuvottelutilojen kunnostusten yhteydessä 1981 sekä ministeriasuntojen uudistuksissa vuosina 1986–87 ja 1996–97.

Rakennusta palvelee viisi pääosin alkuperäistä ilmanvaihtokojeistoa, jotka on sijoitettu ullakon pienikokoisiin konehuoneisiin tai alaslaskettujen kattojen yläpuolelle. Lähes kaikissa juhlahuoneistojen tiloissa on koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto muutamia saloneja lukuun ottamatta. Edustustiloissa tulo- ja poistoilma on johdettu kattolistoista tai niiden taakse piilotetuista nauhamaisista raoista. Muissa tiloissa ilmanvaihtoratkaisut ovat normaalit.

Patterit ovat pääosin 1930-luvun valurautaisia jaepattereita ja osittain 1960-luvun teräslämpöpattereita. Osaan tiloista on uusittu uudet patterit (mm. ministeriasunnnot, yleisöwc-tila 108). Vesikalusteita on osittain uusittu 1960-luvun peruskorjauksen jälkeen. Patteriverkoston ja käyttöveden siirtimet, vesimittari sekä kaukolämmön mittauskeskus sijaitsevat naapurikiinteistön Eteläesplanadi 4:n lämmönjakokeskuksessa, jonka kautta lämpö ja vesi tulevat Smolnaan (Eteläesplanadi 6). Kiinteistön oma lämmönjakokeskus sijaitsee pihasiiven kellarissa.

Sähköteknillisiä korjauksia on tehty peruskorjauksen jälkeen ensimmäisen kerroksen neuvottelutilojen (1981) ja ministeriasuntojen kunnostusten (1987 ja 1996) yhteydessä, jolloin asennettiin myös turva- ja merkkivalaistus sekä varavaimakone.²⁵ 1990-luvulla uusittiin paloilmotusjärjestelmä ja tehtiin turvajärjestelmien kaapeloinnit sekä 2000-luvulla pienimuotoinen yleiskaapelointiverkko. Nykyiset sähkökalusteet ovat osittain 1960-luvulta ja niitä on uusittu kunnostusten yhteydessä.²⁶

Aikaisemmista asennuksista

Rakennusten huonetiloihin asennettiin lämmitystä varten alun perin kaakeliuunit. Päärakennuksen molemmissa kerroksissa oli alun perin noin 15 tulisijaa. Vesikatolla hormit yhtyivät viideksi piipuksi. Kahdessa suurimmassa salissa oli kaksi kaakeliuunia. Vuosien saatossa tilamuutosten yhteydessä uuneja korjattiin, uusittiin ja lisättiin. Pihasiivessä oli alun perin yhteensä 17 kaakeliuunia.

1860-luvun korjauksessa pääportaan ylätasanteelle asennettu marmoritakka, johon on yhdistetty valurautainen kamiina.

Viimeistään vuoden 1881 kunnostustöiden yhteydessä rakennukseen asennettiin vesi- ja viemärijohdot. Rob. Huberin laatimassa kustannusarviossa kenraalikuvernöörin kylpyhuonetta varten mainitaan seuraavat kylpykalusteet: kylpyamme lujasta sinkkipelistä, kuparinen kylpyuuni takkirautakamiinalla ja savuhormilla, vesisäiliö rautapelistä, kylmä- ja lämminvesihanat, suihkuhana,

siiviläsuihku, suihkuryöppusuihku ja kaikki koristeellisella ulkomuodolla sekä sinkkilattia ja täydellinen röörisysteemi. Jo vuodelta 1858 on maininta vesiklosetin korjauksesta, joka sijaitsi pihasiiven toisessa kerroksessa.²⁷

1850-luvun puolivälissä sisäntulohalliin ja vestibyyliin asennettiin kaa-suvalaistus. Sähkövalaistus asennettiin rakennukseen syksyllä 1885. Aiemmin elokuussa tapahtunutta keisarivierailua varten oli tanssialiin asennettu jo väliaikainen sähkövalaistus. Vuoteen 1889 mennessä rakennukseen oli jo asennettu puhelin ja sähköinen soittokellojärjestelmä.

Vuonna 1938 siirryttiin keskuslämmitysjärjestelmään asentamalla koko rakennukseen valurautapatterit.²⁸ Keltaisen salongin 205 ja työhuoneen 207 Fabianinkadun puoleiselle ikkunaseinälle sekä muutamaa muuhun tilaan oli asennettu patterit jo 1930-luvun alussa.²⁹ Kaikki kaakeliuunit purettiin lukuun ottamatta työhuoneen 207 kaakeliuunia, jota kuitenkin madallettiin ja 2.kerroksen nk. marmorikamiinaa. Samassa yhteydessä tehtiin vesi- ja viemärijohdojen asentamis- ja korjaustöitä. Vedenlämmitys tapahtui Eteläesplanadin 4:n keskuslämmityskattiloista. Myös sähköjärjestelmät uusittiin.

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa kaikki tekniset laitteet ja järjestelmät uusittiin lukuun ottamatta lämpöjohtoverkostoa, joka uusittiin osittain.³⁰ Koneellinen ilmanvaihto järjestettiin pohja- ja pääkerroksen juhlatiloihin sekä keittiötiloihin. Päärakennuksen ullakolle sijoitettiin kaksi ilmanvaihtokonehuonetta.

Ilmanvaihtosäleikköjen avaamista suunniteltiin mm. ruokasaliin ja siniseen salongiin kattoruusukkeiden keskelle, ilmeisesti samaan tapaan kuin oli toteutettu Keltaisen salongin kattokoristeiden säleiköt. Uusia kattosäleiköitä ei kuitenkaan toteutettu, koska ongelmaksi muodostuivat ullakon kattoristikot. Ruokasalin, sinisen salongin ja työhuoneen tulo- ja poistoilma johdettiin lopulta kattolistojen taakse piilotetuista nauhamaisista raoista. Ensimmäiseen kerrokseen suunniteltiin uudet kattolistat, joihin integroitiin iv-säleiköt. Pääosa vanhoista vuonna 1938 asennetuista pattereista säilytettiin. Puuttuviin paikkoihin asennettiin levypatterit.

Vuonna 1981 katutasen neuvottelutilojen kunnostuksen yhteydessä ilmastointikanavia kunnostettiin ja kattolistoitukset irrotettiin korjauksen ajaksi. Neuvottelutilan 113 kattolistan ilmanvaihtorakoa levennettiin. Ruokasalin 115 iv-kanava uusittiin ja kattolista muutettiin vastaavanlaiseksi kuin muissa huoneissa, jotka olivat ilman valaisinramppia. Tilojen valaistusta parannettiin ja valaisimia uusittiin.

Vuonna 1987 uusittiin pihasiiven ministeriasuntojen ilmanvaihto ja ullakolle tehtiin uusi konehuone. Ulkorakennukseen tehtiin varavaimakonehuone.³¹

"...stukkotöiden näytteet, jotka olen itse muotoillut antiikin tyyliin, sillä kirjoista ja kuparikaiveruksista lainatusta tulee kokoonkursittua jälkeä vailla henkeä ja luonnetta, koska yhtenäisyys puuttuu...Mutta tässä täytyy laskea pohjaksi niin kuin suurelle musiikille tietty teema ja siihen täytyy kaiken sointua, joten ei se niin helppoa ole. Voit kuvitella, että siihen pääsee vain tutkimalla ja paljon ajattelulla ja muotojen valinnalla, eikä kokonaisen talon pohjakaava maksa niin paljon harkintaa kuin yhden ainoan palkin aistikas koristelu."

Ote C.L.Engelin kirjeestä Herrlichille 30.10.1817 koskien stukkotöiden suunnittelua Aleksanterinkadun Kenraalikuve nröörintaloon (nk. Bockin talo).

Antiikin tyyliin 1822

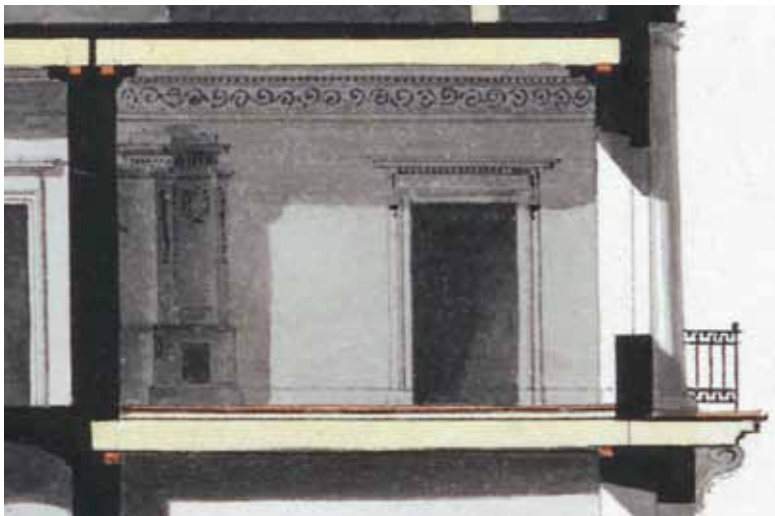
C.L. Engelin suunnittelema päärakennus noudatti perinteistä sydänmuuriin perustuvaa plaanimuotoa, jossa kadunpuolelle muodostui peräkkäisten huoneiden tilasarja "rum i fil". Eri värein maalatut huonetilat rytmittivät etenemistä tilasta toiseen. Kaiken ytimenä oli edustava holvattu porrashuone. Uusklassismille ominaiseen tapaan tilat oli jäsennetty hierarkkisesti klassisin listajärjestelmin. Sekä ensimmäisessä että toisessa kerroksessa tilojen rakenne ja niiden klassiset suhteet ovat osittain säilyneet. Uusklassismin arkkitehtonista jäsentelyä on säilynyt vain pääporrashuoneessa ja keltaisessa salongissa (ent. tanssisali).

Engel laati porrashuoneesta laveerauksen, kuten hän oli tehnyt myös samoihin aikoihin valmistuneen Senaatintalon portaikosta. Näiden kahden porrashuoneen klassiset järjestelmät vastaavat toisiaan, vaikka Senaatintalon kaksiosainen portaikko on mittakaavaltaan toista luokkaa. Smolnan porrashuoneen holvauksia kannattaa kaksi jykävää kanneloitua doorilaista kolonnia. Pylväät liittyvät vyökaarin seinällä oleviin pilastereihin ja niiden välisissä ristiholveissa on stukkokoristeet. Pylväät oli alun perin maalattu kolmeen kertaan valkoisella öljymaalilla. Nykyisin pohjaväriiltään kellertävissä pylväissä on marmorointikuvio.³² Porrashuoneen kattopintaa kiertää stukkokoristeltu kattolista. Sen yläosan muotoa yksinkertaistettiin 1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa.

Sisääntulohallin 101 ja porrashuoneen 102 lattiat sekä porrasaskelmat tehtiin Öölannin kalkkikivestä. Shakkiruutumainen lattia koostui harmaista ja punertavista laatoista. Alkuperäistä laattaa on osittain säilynyt sisääntulohallissa 101. Portaikon askelmat oli maalattu kolmeen kertaan valkoisella öljymaalilla. Porrashuoneen rautakaiteen ylä- ja alaosaan on laveerauksessa esitetty koristevelyöhykkeet joiden välissä on neliötangot. Vastaavanlainen kaide on säilynyt Senaatintalon portaassa. Kaide toteutettiin ilmeisesti vain koristeellisella yläosalla.

Länsikulmaan sijoittuva suuri tanssisali [keltainen salonki 205] oli alun perin rakennuksen suurin ja juhlain tila sekä arkkitehtoniselta jäsentelyltään kaikkein rikkain. Kaksi koristeellista kaakeliuunaa oli sijoitettu muista huoneista poiketen kahden oviaukon väliselle seinälle. Kattolistasta on varhaiset luonnokset mitä todennäköisimmin Engelin laatimissa kustannusarvioissa ja säilynyt akanthus-lehdin koristeltu konsolikattolista on toteutettu sen mukaisesti.³³ Tilan seinä- ja kattopinnat oli maalattu valkeiksi. Maalarimestari J.G. Wichmannin laskuissa vuodelta 1823 on maininta myös katto- ja seinäpintojen koristemaalauksista, mutta näistä ei ole tarkempaa tietoa. Huoneiden stukkokoristeista sekä paraatiportaan doorilaisten pylväiden kapiteeleista vastasi pääurakoitsija Nikolai Korastileff, joka oli tehnyt myös Senaatintalon sekä aikaisemman kenraalikuvernöörin talon (nk. Bockin talon) stukkokoristeet. Tanssisalissa oli myös 13 kappaletta eräänlaisia konsolitaseja ja lisäksi eri tiloihin oli sijoitettu kuusi vaasia.³⁴

Tanssisalin vieressä Esplanadin puolella oli nykyisen sinisen salongin [204] paikalla kaksi huonetta. Näistä suurempi oli sininen salonki ja pienempi keltainen seurusteluhuone. Niiden jälkeen oli vihreä makuuhuone. Myös näiden tilojen kattolistoista on luonnokset, joiden mukaan ne ilmeisesti myös toteutettiin. Suuren salin kattolista oli kaksiosainen, joten mahdollisesti sen välissä oli maalattu friisi. Muut edustavammat tilat oli maalattu keltaiseksi,

siniseksi, punaiseksi ja vihreäksi. Lautalattiat oli maalattu öljymaalilla, mutta mitään mainintoja niiden kuvioinneista ei ole.

Fabianinkadun puolen ensimmäisen kerroksen kolme perättäistä huonetta [neuvotteluhuone 115] oli maalattu liimamaalilla harmaaksi, keltaiseksi ja siniseksi. Perimmäisenä [128] oli punainen huone ja sen vieressä keltainen [127]. Näissä tiloissa oli yksinkertaiset holkkalistat. Kattopinnat ja koristelivat oli yleensä maalattu valkoisiksi liimamaalilla. Sisämaalaustöistä vastasi pääosin Petter Wassilieffin liike.³⁵

Tiloja täydensivät koristeelliset kaakeliuunit. Kahdessa suurimmassa salissa oli molemmissa kaksi kaakeliuunia. Kuusi arvokkainta oli hankittu Tukholmasta. Muiden tilojen kaakelit hankittiin Herttoniemen kaakelitehtaasta. Osa kaakeliuuneista oli maalattu öljyväreillä. Näistä kaakeliuuneista ei mikään ole säilynyt.

Paraatikerroksen päätilojen paripeilioviet toteutettiin Engelin laatiman piirustuksen mukaan. Täysranskalaisen paripeiliovien lehdet jakautuvat neljään peilikenttään ilman kultauksia tai muita koristeita. Ovia kehystivät profiloidut listat ja osassa oli ylälistoitukset. Ovet valmistettiin puuseppä J. Öhrnberg.

Sisustustyöt oli saatu pääosin valmiiksi v. 1823 kun divisioonankomentaja Ehrnroth järjesti suuret juhlat, joita kuvattiin Helsingin siihen asti loistavimmaksi yksityisen henkilön järjestämäksi juhlaiksi.

Klassismin hengessä 1825-60

Päärakennuksen sisätilojen klassinen asu säilyi 1800-luvun puoliväliin saakka tehdyissä lukuisissa korjauksissa. Engel laati suunnitelmat huonetilamuutoksia varten jo vuonna 1825, kun rakennukseen sijoitettiin myös toisen divisioonankomentajan asuintilat. Muutamaa vuotta myöhemmin hän laati muutokset yliopiston väliaikaiskäyttöä varten. Yliopistoa varten tilat kalustettiin Turun Akatemiasta tuoduilla huonekaluilla sekä Engelin piirtämillä tilapäiskalusteilla.³⁶

Intendentinkonttorin arkkitehti Jean Wik laati puolestaan suunnitelmat, kun rakennus muutettiin kenraalikuvernöörin virkataloksi v. 1840. Muutokset koskivat enimmäkseen ensimmäistä kerrosta, johon tehtiin kenraalikuvernöörin kansliatilat. Edustustilat säilyivät edelleen varsin vaatimattomina verrattuna

Vas: Sinisen salongin (nyk. osa sinistä salokia) klassista tilajäsentelyä koristeellisine kattolistoineen Engelin leikkauspiirustuksessa. KA

Yllä: Osaa ovista on korostettu voimakkaasti profiloiduilla ylälistoilla. Ensimmäisen kerroksen peilioviet jakautuvat kolmeen peiliin.

C.L. Engelin laatima piirustus toisen kerroksen täysranskalaisista peiliovista, jonka mukaan ne myös toteutettiin. KA

stukkukoristeltuihin tiloihin Bockin talossa, jonka Engel oli uudistanut kenraalikuvernööriä varten v. 1816–19.

Sisätiloja kunnostettiin ja uudistettiin kenraalikuvernöörien vaihtuessa. Huoneiden seiniä maalattiin, tapetoitiin ja osittain panelointiin. Lattioita maalattiin mm. parkettia jäljittelevin kuvioin ja kaakeliuuneja uusittiin. Vuonna 1848 toiseen kerrokseen asennettiin yksitoista uutta peiliovea pronssiheloin. Lisäksi paraatiportaan rautakaiteen päälle lisättiin mahonkinen käsijohde.

Vuonna 1856 päärakennuksessa tehtiin suurempia tilamuutoksia, kun alakerrasta vapautui lisää asuintilaa kansliatilojen siirryttyä pois. Toisen kerroksen itäpäähän tehtiin huoneita yhdistämällä edustavampi ruokasali ja kirjasto. Lattiat tehtiin parketista ja seinät tapetoitiin ranskalaisin tapetein. Kattopinnat koristeltiin rosetein ja listat arabeskikuvioin.

Myös muiden tilojen interiöörejä sisustettiin asultaan edustavimmiksi. Kenraalikuvernöörin tilojen kalustamista varten tehdyssä huonekalulistassa vuodelta 1856 on määritelty myös ostettavat tapetit ja sen mukaan ne ilmeisesti myös hankittiin. Esimerkiksi *tanssisaliin* [keltainen salonki 205] sekä *suuren saliin* [sininen salonki 204] oli esitetty valkoiset tapetit ja tanssisaliin erityismaininnalla ”glacé”. Suuren salin viereiseen tilaan [204] oli määritelty vaalean taivaansiniset tapetit ”à panneaux” ja porrashuoneeseen vaaleat tapetit. Tanssisalin nykyiset kristallikattokruunut ovat ilmeisesti tältä ajalta.³⁷

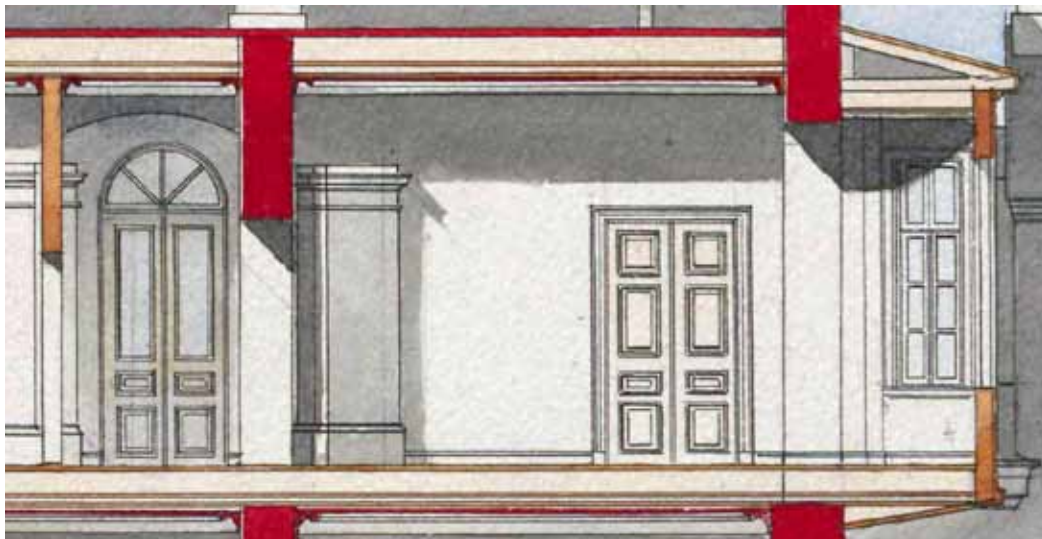
1850-luvun alussa valmistuneeseen, arkkite. E.B. Lohrmannin suunnitteleman kaksikerroksisen pihasiiven pohjakerrokseen oli sijoitettu keittiö- ja taloustiloja ja ylempään kerrokseen asuinhuoneita. Toisen kerroksen keskikäytävän varrella olevat asuinhuoneet saivat valoa kattolyhdyn kautta. Lohrmannin leikkauspiirustuksessa käytävän seinille on esitetty pilasterit, joiden välissä on kaariaukko. Huonetilojen pinnat oli jäsennetty perinteiseen tapaan. Yläkerran kaikki huoneet ja kaksi alakerran huonetta oli tapetoitu ranskalaisin tapetein. Niissä oli yksinkertaiset kattolistat ja lautalattiat olivat maalattuja. Tilojen nurkissa oli kaakeliuunit. Huoneiden paripeiliovet noudattivat samaa mallia kuin päärakennuksessa.

Pihasiiven ja päärakennuksen väliin sijoittui kolmivartinen holvattu porrashuone. Porraskaskelmat tehtiin hienohakatusista graniitista ja tasanteet sekä ullakolle johtavat portaat Tallinnan kalkkikivilaatoista. Porrashuone on säilynyt pääosin alkuperäisessä asussaan. Myös pihasiiven ensimmäisen kerroksen tilarakenne on edelleen osittain nähtävissä.³⁸

1850-luvun alussa valmistuneen arkkite. Lohrmannin suunnitteleman pihasiiven tiloista on parhaiten säilynyt sen kolmivartinen holvattu porrashuone.

Pihasiiven toisen kerroksen käytävän ja erkkerihuoneen jäsentelyä 1890-luvun leikkauspiirustuksessa. RakH/ KA.

Sinisen salongin seinäkenttien panneau-jäsentelyä.

Tanssisalin eli keltaisen salongin eri aikaisia kerrostumia v.1919 otetussa valokuvassa. Uusklassinen konsolikattolista edustaa alkuperäistä asua. Katto- ja seinäpinnoissa näkyy uusrokoko-tyylinen jäsentely 1860-luvulta, vaikka seinäkankaat on vaihdettu. Lindh / Otava

Uudistuksia uusrokokoon tyyliin 1866-68

Kenraalikuvernööri Adlerbergin toimesta rakennus sai loisteliaamman asun vuosina 1866-68. Arkkitehti C.A. Edelfeltin suunnittelemassa muutos- ja korjaustöissä päärakennuksen paraatikerroksen edustustilat saivat niiden nykyisen tilamuotonsa. Lopputuloksena oli luonteva ja johdonmukainen tilasarja.

Uudet tilat – taulugalleria [sininen salonki 204], ruokasali, ja vihreä seurusteluhuone [työhuone 207]- muodostettiin tiloja yhdistämällä ja niiden kattopintoja korottamalla. Esplanadin puoleisesta siivestä tuli muutoksen myötä lähes symmetrinen, kun tanssisalin vastapariksi pitkän gallerianomaisen tilan toiseen päähän sijoitettiin lähes samankokoinen ruokasali. Huonetiloiista toiseen avautuvat pitkät näkymät säilyivät. Edustustilojen seinä- ja kattopinnat koristeltiin uusrokokoon tyyliin ja lattioille asennettiin koristeelliset parkeetit. Vihreän seurusteluhuoneen [työhuone 207] koristeellinen tähtiparketti koostui lukuisista eri puulajeista.

Ruokasalin ja sinisen salongin ajalle tyypillinen arkkitehtoninen jäsentely on säilynyt. Työhuoneessa (ent. vihreä seurusteluhuone) vain kattopinta on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Sinisen salongin sekä työhuoneen kattopinnat kaartuvat reunoiltaan ja niitä kehystävät profiloituneet listat. Kattopinnoissa on runsas stukkokoristelu. Työhuoneen voimakkaasti profiloitu uusklassinen seinälista poikkeaa tyyliltään muusta jäsentelystä. Se on mahdollisesti uudistuksen yhteydessä toteutettu huoneessa jo olleen listamallin mukaan. Ruokasalin kattopintaa kiertävät kullatut koristeet. Kaikissa tiloissa on koristeelliset kattoroiset.

Seinäpinnoissa alapaneelin ja palkiston väliin jäävät seinäpinnat jäseneltiin kullattujen baguette-listojen kehystämiin seinäkenttiin ”à panneaux”. Seinäkentät tapetoitiin yleensä silkkikankain. Alapaneeli päättyi profiloituun puulistaan. Ruokasalin seinäpinnat saivat kaikkien rikkaimman koristelun. Seinäpintojen nauhamaisissa kentissä on säilynyt hedelmäaiheiset maalaukset. Seinän yläosaa kiertää kullatuin arabeskein koristeltu friisi ja voimakas katto-

palkisto, jonka alaosassa on hammaslista. Tanssisalin [keltainen sali 205] ilmettä uudistettiin myös jäsentämällä seinäpinnat ”à panneaux”. Myös kattopintaan lisättiin uusrokoko-henkisiä stukkokoristeita. Voimakkaasti profiloitu uusklassinen konsolikattolista säilytettiin kuitenkin ennallaan.

Päätilojen peiliovet säilytettiin. Uusiin oviaukkoihin teetettiin uudet ovet Engelin alkuperäismallin mukaisesti. Ruokasalin ovien yläpuolelle tehtiin konsolien kannattamat palkistot, joissa oli kullatut koristeileikatut kolmiopäädyt. Ruokasalin ja sinisen salongin väliin tehtiin seinän sisään liukuva ovi. Ruokasalin puolelta se oli naamioitu peilioveksi ja salongin puolella siinä oli peilipinta.

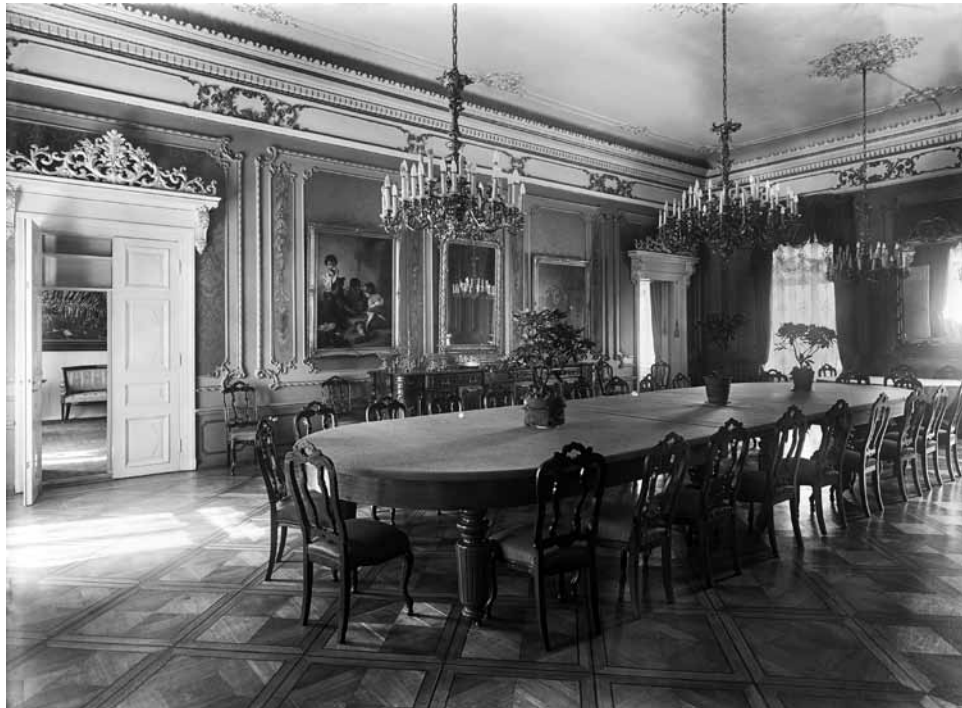
Tanssisalin kaksi itäseinällä sijainnutta kaakeliuunia uusittiin ja niiden tilalle hankittiin kaksi arvokasta majolikauunia. Muodoltaan pyöreät kolonnikaakeliuunit siirrettiin tilan nurkkiin. Vihreään seurusteluhuoneeseen [työhuone 207] tehtiin nk. marmorikamiina, jonka takkamaisen aukon edessä oli koristeellinen kuparilevy. Porrashuoneen yläsanteella säilynyt marmoritakka, jossa on vastaavanlainen kupariedusta, on myös peräisin tältä ajalta. Kaakeliuunien eteen oli osassa tiloista etenkin yksityistiloissa sekä vihreässä seurusteluhuoneessa [207] sijoitettu suurikokoiset peilit.

Tiloja täydensivät niihin hankitut kalustokokonaisuudet, valaisimet, ikkuna- ja ovierhoasetelmat sekä matot. Taulugallerian [sinisen salongin 204] valkoiseksi maalattu ja osittain kullattu, alun perin punaisella silkikankaalla verhoiltu uusrokoko-tyylinen sohvakalusto on peräisin Venäjältä. Myös verhot olivat punaista silkkiä. Kalusto sekä kullatut pronssiset kattokruunut ovat olleet samassa tilassa 1860-luvulta lähtien. Myös ruokasaliin hankittiin kolme kattokruunua.³⁹

Pienempien salonkien ja makuuhuoneiden jäsentely noudatti periaatteiltaan edustustiloja, mutta yksinkertaisemmin toteutettuna. Seinäpintojen alaosat olivat paneeloituja ja yläosat joko tapetoituja tai maalattuja. Ensimmäisen kerroksen biljardi- ja ruokasalin sekä eteisen seinäpintojen yläosat oli jäsenneily kehysten ympäröimiin kenttiin. Biljardisalin kentät oli tapetoitu vihreiden koristeiden sisäpuolelta. Ajan muodin mukaisessa turkkilaisessa huoneessa seinäpaneelin yläpuoliset pinnat olivat ilmeisesti taftimaista tapetta ja korosteena oli kullatut listat. Kattopinnat oli jäsenneily listoin ja stukko-ornamentein. 1960-luvun alun valokuvissa ensimmäisestä kerroksesta on nähtävissä kattopintojen stukkokoristeita, jotka ovat ilmeisesti peräisin 1860-luvulta. Samaan aikaan uusittiin tapetteja myös pihasiiven yläkerrassa. Lattiat olivat osittain parkettia, maalattua lautta tai linoleumia.

Sisustamista 1880–1917

Toisen kerroksen edustustilat säilyivät pääosin ennallaan 1800-luvun lopusta 1920-luvulle saakka. Vuonna 1881 uuden kenraalikuvernöörin toimesta tiloihin hankittiin niiden kunnostuksen yhteydessä uusia kalusteita. Vuoden 1885 keisarivierailua varten mm. taulugallerian [sininen salonki 204] kalusteiden punaiset silkikankaat sekä ovi- ja ikkunaverhot vaihdettiin siniseen brokadi-kankaaseen. Ilmeisesti myös tapettikentät saivat sinisen värinsä tässä vaiheessa.⁴⁰ Tanssisalissa oli valkoiset tapetit, kultaiset boordit sekä ikkunoiden ja ovien edessä siniset verhot.

1860-luvulla suurennnetun ruokasalin uusrokoo-tyylinen jäsentely runsaine kultauksineen on säilynyt, vaikka värijäsentelyä on muutettu ja seinäkenttien kankaita uusittu. Kullatut pronssikruunut ovat myös 1860-luvulta. Valokuvassa vuodelta 1919 näkyvät myös nykyiset tuolit ja senkit. Sundström / HKM

Ruokasalin kalustona oli ainakin vuoteen 1886 saakka valkoiseksi maalattu ja punaisella nukkakankaalla (schagg) verhoiltu tammikalusto. Nykyiset tammisenkit ja tuolit, joissa viinirypäleaiheisia koristeileikkauksia, näkyvät vuoden 1917 valokuvassa ja ne on hankittu viimeistään kenraalikuvernööri Seynin aikana.⁴¹

Bobrikovin aikana tilojen nimitykset muuttuivat. Tanssisalia, jossa oli ollut kaksi suurta keisarimuotokuvaa jo 1860-luvulta lähtien, ruvettiin kutsumaan keisarisaliksi ja suurta punaista salonkia ”kultakabinetiksi”. Pääporrashuoneen kalkkikivilattiat ja portaat muutettiin tammiparketiksi vuonna 1900 samassa yhteydessä kun sisääntulohallin kalkkikivilattia kunnostettiin. Fabianinkadun puoleisen siiven yksityistilojen huonejärjestyksiä muutettaessa pintoja uusittiin. Seinien alaosien lautapaneelit korvattiin pontatuilla lautapaneeleilla, jotka verhottiin kankailla ja öljymaalattiin. Seinät tapetoitiin elegantisti ja kattolistaa vasten laitettiin kullatut listat. Tiloissa oli öljymaalatut lautalattiat.

Kalusteita tilattiin turkulaiselta N. Bomanin höyrypuusepäntehtaalta ja osa näistä on säilynyt. Kenraalittarelle tehtyyn vastaanottohuoneeseen [104] hankittiin Louis XVI-tyylinen kalusto, joka sijaitsee nykyisin salongissa 209. Työhuoneen viereiseen salonkiin [114] hankittiin uskustavilaistyylinen kalusto, joka on nykyään pääosin salongissa 208 ja Bobrikovin työhuoneeseen [113] hankittiin uusempire-tyylinen kalusto.⁴²

Ensimmäinen sisätilan valokuva on vuodelta 1905 kenraalikuvernööri N. Gerardista istumassa työhuoneessaan [113]. Työhuone ja sen uusempirekalusto siirrettiin seuraavan kenraalikuvernööri F.A. Seynin aikana toiseen kerrokseen [207]. Seynin aikana myös kappeli [202] kunnostettiin. Tilassa säilyneet katto- ja seinäpintoihin tehdyt jugend-vaikutteiset stukkokoristelut toteutti koristemaalari Salomo Wuorio vuosina 1911–13.

Vuodelta 1917 on olemassa valokuvaaja Eric Sundströmin ottama sarja interiörökuvia. Kuvasarjassa on paraatitilojen lisäksi kuvattu kenraalikuvernöörin yksityistiloja, joissa näkyy aikakaudelle ominaisia interiöörejä.

Ensimmäisen kerroksen kattopintojen ilmeisesti 1860-luvulta peräisin olevat stukkokoristeet säilyivät aina 1960-luvun peruskorjaukseen saakka. Pietinen / MV

Kappelin katto- ja seinäpinnat saivat jugend-vaikutteisen koristelunsa 1910-luvulla.

Kenraalikuvernöörin yksityistilojen sisustusta Fabianinkadun siiven ensimmäisessä kerroksessa v. 1917. HKM

Pääportaan kalkkikivilattia ja porrasaskelmat muutettiin parketiksi v. 1900 ja porraskaiteen koristeet roseteiksi v.1938. Kuva vuodelta 1963. Pietinen / MV

Pelkistettyyn asuun 1920-1960

Vuoden 1919 alussa tiloissa tehtiin valtauksen jäljiltä vain välttämättömät kunnostustyöt valti-onhoitaja C.G. Mannerheimia varten. Todennäköisesti edustustilojen seinäkankaita jouduttiin osittain vaihtamaan ja pintoja maalaamaan.⁴³ Kappelitila muutettiin salongiksi *Lilla kabinet*, mutta sen katto- ja seinäpinnan stukkokoristeet säilytettiin. Tanssisalia kutsuttiin audienssisalin lisäksi keltaiseksi saliksi kenraalikuvernöörien aikana saamansa keltaisen värityksen takia.

Juhlatilat säilyivät pääosin ennallaan 1920-luvun alun kunnostuksessa, kun päärakennuksen paraatitiloihin tehtiin valtion juhlahuoneisto ja Fabianinkadun puoleisiin tiloihin ulkoministerin virka-asunto. Tapetteja uusittiin, pintoja maalattiin ja parketteja kunnostettiin. Työhuoneen marmorikamiina korvattiin perinteisellä kaakeliuunilla. Juhlahuoneistoa varten tehtiin ensimmäiseen kerrokseen nykyinen vaatehallitila yhdistämällä kaksi huonetta ja sen yhteyteen sijoitettiin yleisö wc-tilat.

Muutostyöt suunnitellut taiteilija Heikki Tandefelt hankki tiloihin kalusteita Lappeenrannan entisestä keisarillisesta asunnosta ja Turun aseman entisestä keisarillisesta odotussalista.⁴⁴ Keltaiseen salonkiin sijoitettiin Presidentinlinnasta tuotu sohvakalusto. Aitta-lehden artikkelissa vuodelta 1928 esiteltiin juhlatilojen ohella myös ulkoministerin työhuone ja puolison vastaanottohuone, jotka ulkoasultaan olivat pääosin samassa asussa kuin Mannerheimin aikana, vaikka kalustusta oli osin uusittu.

Interiöörien kannalta merkittävät kaakeliuunit purettiin pois, kun v. 1938 siirryttiin keskuslämmitykseen ja huonetiloihin asennettiin patterit. Vain porrashuoneen yläasanteen nk. marmorikamiina säilytettiin sellaisenaan. Toisen kerroksen työhuoneen kaakeliuunia madallettiin säilyttämällä vain alaosa ja siitäkin poistettiin konsolien ja tason välinen osa. Kaakeliuunin edessä ollut peili ja sen identtinen pari sijoitettiin puolestaan sinisen salongin ovisiin.

Tässä yhteydessä tilojen pintoja uusittiin ja samalla niitä muutettiin huomattavasti pelkistetympään asuun, ilmeisesti osittain myös materiaali-pulan takia. Keltaiseen salonkiin oli tehty perusteellinen korjaus jo v. 1931 pattereiden asentamisen yhteydessä. Keltaisen salongin, työhuoneen ja vestibyylin seinäpintojen panneau-jäsentelyt poistettiin ja seinäpinnat maalattiin pääosin yksivärisiksi. Ruokasalin ja sinisen salongin seinäkenttien kankaat yksinkertaistettiin ja sinisen salongin kehyslistojen kultaukset muutettiin hopeoinneiksi. Kalusteiden verhoiluja ja verhokankaita uusittiin. Kunnostustöiden yhteydessä myös pääportaan rautakaidetta muokattiin vaihtamalla siihen rosettikoristeet.⁴⁵

Pihasiipeä muutettiin ja korotettiin 1920-luvun alussa Suojeluskuntien yliesikuntaa varten ja se säilyi toimistorakennuksena aina v. 1964 alkaneeeseen peruskorjaukseen saakka. Valokuvista on todettavissa, että lattiapinnat olivat joko lautaa tai kuviollista korkkimattoa. Seinäpinnat oli tapetoitu ja kattopinnat maalattu. 1930-luvun puolivälissä piharakennuksessa tehtiin laajat korjaustyöt kun tiloihin sijoitettiin kaksi valtion virastoa.

Pihasiiven kellariin oli 1920-luvun puolivälissä sisustettu yliesikunnan kahvihuone ”Kultainen lahtari”. Holvattujen tilojen seinillä oli tummat puupaneelit ja lattia oli vanhaa kalkkikiveä. Seinä- ja kattopinnat oli koristeltu taiteilija Haapakosken tekemin maalauksin ja ikkunoiden edessä oli lasimaalaukset.

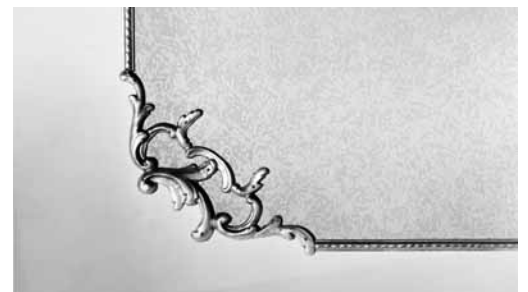

Ruokasalin värijäsentelyä ennen 1960-l. peruskorjausta. Seinäkenttien kankaat on vaihdettu yksivärisiksi ja niitä ympäröivät pinnat, koristeet ja kultaukset on maalattu lähes samaan sävyyn. Pietinen / MV

Naisten salongissa (208) oli ilmeisesti 1930-luvun lopulta lähtien rusehtavat tapetit ja harmaan ruskea linoleum. Kalusto on peräisin Bobrikovin ajalta. Pietinen / MV

Yksityiskohta sinisen salongin pelkistetystä seinäkentästä. Valokuvassa vuodelta 1963 sisempi koristelusta on poistettu, kultaukset muutettu hopeoinneiksi ja silkkikangas tapetiksi. Pietinen / MV

Entisöintiä ja modernisointia 1964–66

1960-luvun puolivälin peruskorjaus oli kokonaisvaltainen muutos, jossa kaikki rakennukset kunnostettiin perusteellisesti. Päärakennus jaettiin ensimmäisen kerroksen *Pienen juhlahuoneistoon* ja toisen kerroksen *Suuren juhlahuoneistoon*. Päärakennusta palvelevan pihasiiven kahteen alimpaan kerrokseen sijoitettiin keittiö- ja huoltotiloja sekä ylimpään kerrokseen nk. ministerihotelli. Ulkorakennuksen itäsiipeen sekä pihasiiven ensimmäiseen kerrokseen tehtiin asuntoja henkilökunnalle.

Välipohjien uusimisen yhteydessä katto- ja lattiarakenteita uusittiin. Pihasiiven osalta käyttötarkoituksen muutos saneli vieläkin laajemmat purkutytöt. Suurin osa toisen ja kolmannen kerroksen väliseinistä sekä kaikki ovet purettiin. Toiseen kerrokseen saatiin avarat keittiötilat.

Suuren juhlahuoneiston paraatitilojen entisöinnin lähtökohtana oli Edelfeltin aikainen asu 1860-luvulta. Vain sinisessä salongissa ja ruokasalissa sekä seinä- että kattopintojen jäsentelyt olivat säilyneet ja ne entistettiin, kuten myös työhuoneen ja keltaisen salongin säilyneet kattopinnat. Työhuoneen seinäkentät oli poistettu aikaisemmassa vaiheessa, joten säilynyt alapaneelikin poistettiin ja seinät maalattiin yksivärisiksi. Tilan takka jouduttiin korjaustöissä purkamaan. Muinaistieteellisen toimikunnan kehotuksesta se muurattiin kuitenkin takaisin paikoilleen, koska kyseinen uuni kuului elimellisenä osana huoneen kiinteään sisustukseen ja se oli tyyppinä suhteellisen harvinaisen.⁴⁶

Neljän pienemmän salongin seinäpinnat maalattiin yksivärisiksi kattolistoihin saakka. Salongin 202 katto- ja seinäpintojen myöhäisjugend-tyyliset koristeet saivat uuden värijäsentelyn. Vastaanottohuoneessa 206 säilyivät vanhat holkkalistat ja salonkeihin 208–209 tehtiin uudenmalliset kattolistat, joihin yhdistettiin iv-säleiköt.

Kaikkiin päätiloihin tehtiin uudet parketit. Työhuoneen tähtiparketti ja ruokasalin parketti uusittiin vanhan mallin mukaan. Paraatiportaahan alaker-taan palautettiin uuden mallinen kalkkikivilattia ja toisen kerroksen lattia ja portaat tehtiin parketista.⁴⁷

Työmaan aikana Muinaistieteellisen toimikunnan edustaja osallistui koristeiden ja listojen entistämistöiden ohjaukseen. Myös suuren juhlahuoneiston väri- ja kalustosuunnitelma tarkentui yhteistyössä Kansallismuseon tohtori Riitta Pylkkäsen kanssa.⁴⁸ Päärakennuksen toisen kerroksen interiöörejä täydennettiin Ateneumista lainatuilla taideteoksilla.

Kontrastina Suuren juhlahuoneiston entisöidyille tiloille Pieni juhlahuoneisto uusittiin modernistiseen asuun. Alkuperäinen tilarakenne pitkin näkymineen huoneesta toiseen oli pääosin säilynyt. Huonetiloihin tehtiin uudet modernit kattolistat, joihin oli integroitu iv-säleiköt ja osittain valorampit. Seinäpinnat käsiteltiin kauttaaltaan tekstiilitaiteilija Marjatta Metsovaaran suunnittelemin seinätapetein ja verhokankain. Yhtenäistä pintavaikutelmaa täydensivät lattioiden tekstiilimatot. Vanhat peiliovet säilytettiin, mutta niiden sekalaiset listat yhtenäistettiin ja profiloidut ylälistoitukset tehtiin paraatitilojen ovimallin mukaan. Ensimmäisen kerroksen modernisti sisustettuihin tiloihin sijoitettiin pääosin suomalaista nykytaidetta.

Myös muille uudistetuille sisätiloille oli ominaista laajat yhtenäiset pinnat niin lattioissa kuin seinä- ja kattopinnoissa. Toisarvoisissa tiloissa käytettiin vinyylilaattoja, keraamisia laattoja ja rei'itettyjä lautex-alakattoja. Keittiötiloissa vaaleiden seinä- ja lattiapintojen vastapainona oli tummansiniseksi maalattu kattopinta ja vastaavasti valkoisen ja harmaan sävyillä maalatuilla käytävillä siniset lattiat.⁴⁹

"Entisöinnin ohjelmointi on tehty kiinteässä yhteistyössä muinaistieteellisen toimikunnan kanssa. Ohjelma tehtiin tarkkaan harkiten ja punniten eri mahdollisuuksia saada sisustuskokonaisuudet eheiksi ja rytmillisesti toisiinsa liittyviksi. Rakenteellisia entisöintejä määriteltäessä oli samalla pidettävä silmällä, ettei irtaimisto: kalustot, valaisimet, verhot ym. liian räikeästi irroitu kehyksistään. Onhan tunnettua, että vain ruokasalin ja sinisen salongin kalustot ovat tyyllisesti päteviä, ja näin ollen juuri näiden tilojen entisöintiin pantiin pääpaino. Sen sijaan esim. keltaisen salongin ja työhuoneen kohdalla jätettiin seinät vain maalauksen varaan, koska aikaisempien "panneuden" uusiminen koristelitoituksineen katsottiin liian ras-kaaksi uudelleenrakentamiseksi, etenkin kun näiden tilojen kalustot ovat tyyllisesti täysin epämääräisiä. Näiden tilojen kohdalla entisöinti jäi vain kattojen ja lattioiden osalle. Yleisenä periaatteena oli se, että pelastetaan historiasta se, mikä vielä oli olemassa ja ilman kohtuuttomia kustannuksia kuntoon pantavissa. Tällöin rajoituttiin lähinnä pintakäsittelyihin; vanhat maalit ja kultaukset raaputettiin esiin ja sisä- ja ulkopuolinen väriskaala valittiin näiden fragmenttien mukaan. Yläkerroksessa käytettiin latex-maalausta ja sinisen salongin panneaut päällystettiin italialaisella silkki-damastilla ja ruokasalin vastaavat osat intialaisella raakasikillä. Alakerroksen juhlatilat liitettiin rakennuskokonaisuuteen säilyttämällä vanhat ovet ja niiden listoitukset ja rakentamalla vanhanmalliset kattolistoitukset, jotka olivat välttämättömät uuden ilmanvaihtojärjestelmän vuoksi. Seinät päällystettiin kotimaisilla kankailla (Metsovaara).

Edellä olevasta selvinnee, että muutos- ja korjaustyön pohjana on ollut erittäin huolellinen tutkimustyö ja siihen perustuva kritisoiva valinta, johon on ollut vaikuttamassa toisaalta valtion taloudellinen tila ja vielä huomattavammin se tosiseikka, että Suomessa on erittäin heikosti löydettävissä tyyllisesti täysipainoista tavaraa, Asiaa on lisäksi vaikeuttanut se, että näinkin arkaluontoiset työt valtio antaa urakalla toteutettaviksi."

Arkkitehti Sirkka Tarumaa 1.6.1966

Lattiat

Välipohjien uusimisen takia kaikki lattiapinnat uusittiin lukuun ottamatta sisäöntulohallin 101 lattiaa. Pääportaan aulaan tehtiin uusi kalkkikivilattia. Hienohiotut Öölannin kalkkikivet ladottiin uudenlaisella jaolla. Toisen kerroksen lattia ja porrasaskelmat tehtiin parketista.

Kaikkiin päätiloihin tehtiin uudet parkettilattiat. Parkettilattioita oli kolmea eri tyyppiä ja ne oli tehty pääosin eurooppalaisesta tammesta. Kaikkien huonetilojen reunoille tehtiin friisi sauvaparketista, joka oli erotettu parketista mahonkilistalla.⁵⁰

Työhuoneen 207 tähtiparketti uusittiin vanhan mallin mukaan. Harvinaisen tähtiparketin yksi ruutu koostui noin 70 osasta. Tähtikuvioon käytettiin afrikkalaista ja amerikkalaista pähkinäpuuta, ebenholzia, tammea, ja loimukoiuvua. Kuvio kooltaan 666 x 666 mm liimattiin sälelevyn päälle.

Ruokasalin 203 vanhan mallin mukaan tehty parketti koostui tammesta ja mahongista. Se oli diagonaaliin ladottu ruutuparketti, jossa jokaista neljän ruudun muodostamaa kenttää (540 x 540 mm) reunusti n. 70 mm kehys, joita oli korostettu mahonkilistoin. Kuvio kooltaan 680 x 680 mm liimattiin sälelevyn päälle.

Muissa tiloissa käytettiin diagonaaliin ladottua tammiruutuparkettia, joka oli jaettu neljän ruudun (220 x 220 mm) muodostamiin kenttiin 65 mm:n levyisillä listoilla. Tätä mallia käytettiin porrashuoneessa 201, salongissa 202, sinisessä salongissa 204, keltaisessa salissa 205 ja vastaanottohuoneessa 206. Ennen peruskorjausta vain salongissa 202 oli kyseisen jaon mukainen parketti.⁵¹

Profiloidut jalkalistat olivat pääosin tammea, ruokasalissa amerikkalaista pähkinäpuuta.⁵² Pintakäsittelyinä oli lakkaus/ vahaus aiemman peittomaalauksen sijaan. Suunnitelmissa oli esitetty kaksiosainen jalkalista (ainakin tiloihin 208-209), jonka väliin olisi sijoitettu sähkörsiat, mutta näitä ei toteutettu.

Kattopinnat ja -listat

Toisen kerroksen päätiloissa keltaisen salongin, sinisen salongin, työhuoneen, ruokasalin ja porrashallin kattopintojen jäsentely säilytettiin ja kattopintojen stukkokoristeet entistettiin. Koristelistat aukihioitiin muodon terävöittämiseksi. Porrashallin 201 palmettelitoituksen yläpuolella oleva kapea listoituis oli kuitenkin niin epäselvä, ettei alkuperäistä mallia voinut todeta ja se hioittiin "holkkalista" tyyppiseksi.⁵³

Suunnitelmissa kultauskia oli esitetty ruokasalin, sinisen salongin ja keltaisen salongin koristelistoihin sekä myös sinisen salongin kattoruusukkeeseen. Kul-

taukset tehtiin vain niihin kohtiin, mitkä voitiin esiinottojen perusteella todeta. Lopulta ruokasalin valaisinruusukkeet kullattiin ja sinisen salongin kultaukset jätettiin pois.⁵⁴

Salongin 202 (ent. kappelin) jugend-henkinen stukkokoristeltu kattopinta säilytettiin, mutta sen värijäsentelyä muutettiin. Vastaanottohuoneessa säilyi vanha holkkalista. Tiloihin 208 ja 209 tehtiin uudet lippamaiset kattolistat ilmanvaihtoa varten (vrt. pieni juhlahuoneisto).⁵⁵

Seinäpinnat

Ennen peruskorjausta 1860-luvun seinäpintojen panneau-jäsentelyt olivat säilyneet vain tyyliään uusrokokoota edustavissa sinisessä salongissa ja ruokasalissa. Seinäpeilien kankaat oli kuitenkin uusittu hyvin yksinkertaisina ja listat oli maalattu pääosin seinän kanssa samaan väriin.

Ruokasalin seinien värijäsentely palautettiin. Panneau-kenttien kehysten kultaukset palautettiin ja ne verhoiltiin intialaisella käsinkudotulla raakasillillä. Nauhamaisten kenttien vanhat hedelmäasetelma-maalaukset säilytettiin. Kahden oven päällä sijaitsivat koristekuviot kullattiin. Sinisen salongin panneau-kentät verhoiltiin italialaisella silkkiadamastilla ja niitä kehystävät baguette-listat kullattiin aidolla lehtikullalla.⁵⁶

Salongissa 206 ja työhuoneessa 207 säilyneet seinäpintojen alapaneelit purettiin pois. Suunnitelmissa oli esitetty myös lounashuoneen 202, työhuoneen 207 ja salongin 208 tapetointi Salubra-tapetilla.

Uusklassismia edustavan keltaisen salongin ja porrashallin seinäpintoihin oli esitetty maalaus, kuten myös vastaanottohuoneeseen 206. Porrashallin 201 ja vastaanottohuoneen 206 maalina oli öljymaali ja keltaisessa salongissa latex. Työmaan aikana myös muiden tilojen tapetoiduiksi esitetyt seinät päätettiin maalata.

Kalusteet, valaisimet ja verhot

Suureen juhlahuoneistoon muodostettiin historiallinen interiöörisarja osittain vanhoine huonekaluineen. Päätilojen vanhat kalustot säilytettiin kunnostettuina ja uudelleen verhoiltuina. Myös vanhat valaisimet kunnostettiin. Osittain salonkien kalustojen ja valaisinten paikkoja vaihdettiin huoneesta toiseen.

Ruokasalin vanhat kenraalikuvernöörin ajalta peräisin olevat sametiverhot säilytettiin, myös yhden välioven edessä. Haalistuneita poimuja käännettiin näkymättömiin. Muihin tiloihin tehtiin uudet verhoasetelmat. Vain keltaisessa salongissa 205 ja vastaanottohuoneessa 206 myös väliovien eteen laitettiin verhot.

Lattiat

Pienen juhlahuoneiston lattiat päällystettiin pääosin kokolattiamatoilla. Vastaanottohuoneessa 104 asennettiin suunnitelmien mukaan bouclé-matto. Halliin 111, kirjastoon 112 ja neuvottelutilan 115 lattioille laitettiin lyhytnukkainen plyyhimatto.

Neuvottelutilaan 113 sekä salonkeihin 114 ja 128 asennettiin diagonaaliin ladotut tammiruutuparketit, reunoilla oli poikittaisin sauvoin tehty friisi mahonkilistalla. Vaatehalliin tehtiin vastaavanlainen kalkkikivilattia kuin pääportaan aulaan, joko noudatti betonipalkkikatkon jakoa.

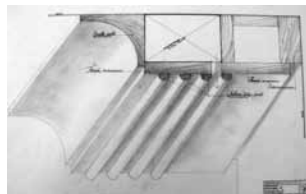
Sivutilojen käytävillä ja huonetiloissa lattiat päällystettiin sinisillä vinyylilaatoilla (Finnflex) ja jalkalistoina käytettiin mustaa muovilistaa. Asuinhuoneiden lattiamateriaalina oli linoleum ja jalkalistat maalattua puuta.

Keittiötilojen lattiat laatoitettiin 6-kulmaisilla keraamisilla laatoilla, värisävyinä keltainen. Yleisö wc-tilojen lattioissa käytettiin nk. italialaista mosaiikkia (harmaa, musta, valkoinen). Muissa wc-tiloissa lattiat laatoitettiin punaisilla mosaiikkilaatoilla.

Kattopinnot ja -listat

Välipohjien uusimisen yhteydessä kaikki kattopinnot uusittiin. Vanhoissa kattopinnoissa oli jäljellä vielä kattolistat ja 1800-luvun lopun stukkokoristeet.

Edustustiloihin rakennettiin lähes kauttaaltaan uudenmalliset seinäpintoja kiertävät kattolistat, joihin integroitiin ilmanvaihto ja valaistus. Tarumaa kuvailee niitä selostuksessaan vanhanmallisina kattolistoituksina. Vain vastaanottohuoneeseen ja halliin ei listoja tehty.

KA

Kattolistoja oli kolmea tyyppiä. Kattopintaa vasten ne muodostivat holkkalistan, johon liittyi eri tavoin muotoillut levyrakennelmat. Ruokasalin kattolistastaan oli integroitu valaisinramppi. Tilojen 113 ja 114 alapinnassa oli nk. "makkaraprofiilit". Tiloissa 112, 128, 208-209 käytetty lista oli malliltaan yksinkertaisin. Vaatehallin kattopintaan tehtiin aikakaudelle tyypillinen betonirakenteinen palkkikatto. Palkkivälien pronssinvärisen ritilän välistä valo laskeutui huoneeseen.

Keittiö- ja huoltotiloissa uudet alakattopinnot olivat pääosin sinistä rei'itettyä lautex-levyä, johon loisteputkivalaisimet oli upotettu. Pienemmissä wc- ja siivoustiloissa käytettiin kipsoniittilevyjä.

Vastaanottohuone tai nk. lehdistöhuone
vuonna 1975. P. O. Welin / MV

Seinäpinnat

Ensimmäisessä kerroksessa seinäpintojen alapaneelit purettiin pois. Juhltilojen seinäpinnat verhoiltiin lattiasta uuteen kattolistaan saakka Metsovaaran kankailla.⁵⁷ Tilaa yhtenäistettiin vielä ikkunaseiniä peittävillä verhoilla. Muodoltaan pitkänomaisen ruokasalin pituutta korostettiin virtaviivaisella seinään kiinnitetyllä puutasolla, jonka päälle aseteltiin taide-esineitä.

Yleisö wc-tiloissa seinäpinnat laatoitettiin keraamisilla laatoilla (25 x 79 mm). Keittiö- ja märkätilojen seinät päällystettiin valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm). Myös wc- ja pesutilojen altaiden taustalaatoitukset tehtiin samoilla laatoilla.

Kalusteet, valaisimet ja verhot

Pienen juhlahuoneiston tilat kalustettiin pääosin uusien kalusteiden. Vaatehalliin suunniteltiin ajalle tyypilliset kalusteet. Naulakoiden lisäksi seinäsyvennykseen sijoitettiin noin 4 metriä pitkän nahkasohvan, peilin ja valaisimen muodostama kokonaisuus. Irtokalusteet olivat Werner Westin, Olof Ottelinin ja Alvar Aallon suunnittelema. Valaisimet olivat pääosin moderneja, mutta allekirjoitushuoneeseen hankittiin yksityiseltä perikunnalta vanha kristallikruunu.

Ensimmäisen kerroksen ikkunaseinät peitettiin kokonaan verhoihin. Näin saatiin koko seinäkankailla verhoiltu tila yhtenäistettyä ajan tyylin mukaisesti.

Keittiö- ja huoltotilojen kalusteet toteutettiin myös arkkitehdin laatimien erikoispiirustuksien mukaan, materiaaleina laminaatti, rst ja teak.

Kirjasto vuonna 1975. P. O. Welin / MV

Kunnostuksia 1980–1992

Pienen juhlahuoneiston klassisempi asu 1981

Pienen juhlahuoneiston kunnostuksessa neuvottelutilojen 1960-luvun kokonaisvaltaista tekstiilien verhoamaa ilmettä muutettiin lähemmäksi rakennuksen aikakaudelle tyypillistä pintojen jäsentelyä. Osittain sekavan sisutuksen uudistuksen tavoitteena oli eheän kokonaisvaikutelman aikaansaaminen. Myös olemassa olevien taideteosten ripustusta muutettiin ja niiden lisäksi hankittiin uusia tiloihin sopivia tauluja.⁵⁸

Kokolatiamatot korvattiin tammiparketeilla lukuun ottamatta vastaanottohuonetta 104, jonka tekstiilimatto uusittiin. Vanhat kuluneet seinäkankaat poistettiin ja tilojen seinät maalattiin ovikorkeuteen saakka nk. töppäys menetelmällä (ströpläys).⁵⁹ Uusklassismin aikakaudelle tyypilliset keveät värisävyt vaihtelivat huoneittain. Suunnitelmissa ehdotettiin myös neuvotteluhuoneen 113 umpeen muuratun ikkunan avaamista, mutta korjaustyön luonteen takia siihen ei ryhdytty.

Ruokasalin 115 kattolistasta poistettiin valaisinramppi ja sitä täydennettiin viereisten tilojen kattolistojen mukaiseksi. Tilojen valaistus uusittiin pääosin Juha Leiviskän suunnittelemissa katto-, seinä- ja lattiavalaisimilla, joissa käytettiin osittain messinkiosia. 1960-luvulla hankitut Olof Ottelinin ja Werner Westin kalusteet koottiin yhtenäisiksi ryhmiksi ja uusiksi kalusteiksi valittiin Arteen Aalto-kalusteita. Koko ikkunaseinän peittävät verhot korvattiin ikkunoiden kohdalla olevilla verhoilla sekä valoa läpäisevillä valoverhoilla.

Samalla myös porrashuoneen ja vaatehallin seinä- ja kattopintoja maalattiin, viilupintaisia puhelinkoppeja kunnostettiin ja vaatenaulakoihin lisättiin laukutasot. Suunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Helander & Leiviskä.⁶⁰

Juhlasalien kunnostus 1992

Kesän 1992 juhlasalien kunnostustyöt laajenivat alkuperäisestä suunnitelmasta käsittämään toisen kerroksen kaikkien kadunpuoleisten juhlasalien seinä-, katto- ja parkettipintojen kunnostuksen sekä ovien maalauksen. Osa pinnoista oli tarkoitus vain puhdistaa, mutta lopulta päädyttiin niiden maalaukseen. Ainoastaan työhuoneen kattopinta puhdistettiin. Ruokasalin kattopintaa jouduttiin myös korjaamaan vesivaurion takia.

Sinisen salongin seinäpeileihin palautettiin sisempi kehyslista, joka vanhaan helmikoristelistaan verrattuna tehtiin lyöntimetallista sileäpintaisena. Seinäpeilien halkeamat korjattiin ja seinäkankaat uusittiin. Sekä sinisen että keltaisen salongin uudelleen maalattavista pinnoista hiottiin telanjälki pois. Suunnittelijana oli arkkitehti Hannu Laaksonen Rakennushallituksesta ja Museoviraston asiantuntijana konservattori Pentti Pietarila.⁶¹

Suunnitelma ruokasalin 115 uudesta asusta.
Arkkitehtitoimisto Helander & Leiviskä.

"Antikvaarisia yksityiskohtia ei alakerrassa juuri enää ollut, mutta uudella väriyksellä ja valaistuksella on pyritty korostamaan etupäässä talon alkuperäisen rungon mukaisia huonetiloja ja niiden sarjoja."

Arkkitehti Vilhelm Helander, ote Valtioneuvoston juhlahuoneiston kunnostustöiden selostuksesta.

Väliovet

Pääosa nykyisistä väliovista, lukuun ottamatta päärakennuksen säilyneitä vanhoja paripeiliovia, on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Pihasiivessä on osittain uusia ovia 1980–90-luvuilta. Ulkorakennuksen ullakolla on muutama vanha peiliovi sekä varastossa yksi lasiruutuinen peiliovi. Porrashuoneessa D on säilynyt ullakon vanha rautaovi.

Päärakennuksen toisen kerroksen paripeiliovet on tehty Engelin laatiman alkuperäispiirustuksen mukaan ja niihin liittyy voimakkaasti profiloidut listat. Osaa ovista on korostettu profiloituin yläpalkistoin. Kaikki säilyneet peiliovet ovat pariovia.

Ensimmäisen kerroksen juhlahuoneistossa peiliovien vanhat, osittain eriaikaiset listoitukset oli alun perin tarkoitus säilyttää 1960-luvun peruskorjauksessa. Työmaan aikana todettiin, että karmit, listoitukset ja smyygien peilit olivat tyypiltään sekavat. Myös ovien aukeamissuunnat olivat liikenteellisesti väärin päin. Porrashuoneeseen johtavan oven karmit ja listat säilytettiin, kuudessa muussa ovesa ne uusittiin.⁶² Ovilistat tehtiin vastaavanlaisiksi kuin toisessa kerroksessa ja ovien yläpuolelle niiden molemmin puolin tehtiin profiloituneet ylälistoitukset. Lisäksi kaikki puuverhoillut smyygit jaettiin peilikenttiin. Vastaavat oli vain sisääntulohallin ja pääporrashuoneen sekä keltaisen salongin ja vastaanottohuoneen välisten ovien smyygeissä.

Peruskorjauksessa uudet väliovet toteutettiin pääosin yksinkertaisina laakaovina. Ne olivat joko viilupintaisia, maalattuja, laminaattipintaisia tai teräsovia. Porrashuoneisiin ja niihin liittyviin aulatiloihin tehtiin lasipuuovet, pesula- ja kellaritiloihin paneeliovet.

Ministeriasuntojen ja E-porrashuoneen ovia on uusittu vuosien 1987 ja 1996 kunnostuksissa. D-porrashuoneessa keittiötiloihin 142 ja 225 johtavat heiluriovet on uusittu teräslasioviksi 1987 ja tilojen 136/137 välinen lasipuuovi teräspalo-oveksi. Pääporrashuoneeseen johtavan oven taakse lisättiin teräslasirakenteinen turvaliukuovi v.1992.

Edustustilojen 1.krs paripeiliovet ovat osittain alkuperäisiä ja osittain vanhan mallin mukaan tehtyjä. Ovilehti jakautuu kolmeen peilikenttään. Ovien profiloituneet vuorilistat päättyvät sokkeliosiin. Smyygipinnat on verhoiltu puulla ja ne on jäsennetty peilipinnoin. Ovien yläpuolella profiloituneet palkistot molemmilla puolilla. Ovet on maalattu kauttaaltaan valkoisiksi ja niissä on messinkiset painikkeet. Osassa ovimyymyistä messinkiset Exit-kilvet vuodelta 1987.

Pääporrashuoneeseen johtava lasiaukollinen paripeiliovi ja turvaliukuovi Vanhan lasiruutuisen paripeilioven peilit kuten alkuperäisissä peilioissa, messinkipainikkeet. Eteistilan puolella voimakkaasti profiloitu palkisto, joka irrotettavissa turvaoven koneiston huoltoa varten. Smyygipinnat on verhoiltu puulla ja ne on jäsennetty peilipinnoin. Teräslasirakenteinen turvaliukuovi vuodelta 1992 (Ark.tsto Helander-Leiviskä, Ins.tsto Penttimikko Oy)

Pääsisäänkäynnin tuulikaa-pin sisäovet ovat vastaavanlaiset lasiruutuiset paripeiliovet kuin ulkopuolella. Ovien yläpuolella peittoaletut yläikkunat. Ovet on ootattu vihertäväksi ja niissä on vanhat messinki/puupainikkeet.

Edustustilojen 2.krs paripeiliovet ovat joko alkuperäisiä tai vanhan mallin mukaan tehtyjä. Oville on jakautuu neljään peilikenttään. Ovien profiloituneet vuorilistat päättyvät sokkeliosiin. Smyygipinnat on verhoiltu puulla, peilit vain 205/206 välisessä ovismyygissä. Porrashuoneen 201 sekä työhuoneen 207 oven yläpuolella profiloituneet palkistot. Ruokasalin 203 oviin (2 kpl) liittyy konsolien kannattama palkisto yläpuolisine koristeikkauksineen. Ruokasalista siniseen salooniin johtava liukuovi on naamioitu ruokasalin puolelta paripeilioveksi. Sinisen salongin puolella oven pinnassa on peili. Tilojen 206 ja 218 välillä on lasiruutuinen peiliovi, johon liittyy yläikkuna. Oveissa on struktuurilasi. Ovet on maalattu valkoisiksi ja niissä on nykyisin kaikissa postitorvipainikkeet.

Tammiviilupintaist ovet ovat huullettuja laakaovia, karmit ja listat valkoisiksi maalattuja. Oveissa messinkiset painikkeet, saranat ja myöhemmin lisätyt opasteet. Näitä ovat yleisö wc-tilojen ovet sekä puhelinhuoneen ovi.

Ministeriasuntojen ja E-porrashuoneen viilupintaist ovet ovat peräisin vuosien 1987/ 96 kunnostuksista.

Peittomaalattut sekä laminaattipintaist laakaovet ovat yleensä huullettuja. Laakaovet ovat pääosin vaaleanharmaiksi peittomaalattuja. Wc-, siivous- ja varastotilojen harmaissa laminaattipintaist oissa tammikehykset. Osa ovista osastoivia. Päärakennuksen 1.krs:n tiloissa helat messinkiä, muuten kromattuja. Heloja osittain vaihdettu.

Puulasiovet ovat harmaiksi maalattut ja niissä on lakatut lasilistat. Osassa ovissa rautalankalasi. Ovet sijoittuvat pääosin porrashuoneisiin. Henkilökunnan taukotilan 223 lasiseinään on liittynyt vastaavanlainen pariovi, mutta se on poistettu. D-porrashuoneen ja keittiön 225 välinen heiluriovi on vaihdettu 1980-luvulla teräslasioveksi. Keittiöön v.1975 tehdyn työhuoneen ovi on tehty saman mallin mukaan (liittyy lasiseinään). Muutamia ovia on varastoituna ulkorakennuksessa.

Pesula- ja kellaritilojen paneeliovet ovat molemmin puolin paneeloituja ja huullettuja. Pesutilojen ovet on maalattu harmaiksi ja kellaritilojen sinisiksi.

Teräsrakenteist palo-ovet ovat sileäpintaist harmaiksi tai valkoisiksi maalattuja. Päärakennuksen ja pihasiiven väliseen oveen liittyy yläikkuna (rautalankalasi). D-porrashuoneessa on säilynyt ullakon vanha rautaovi.

Piirteet -osan lähdeviitteet

¹ Pääpiirustuksia koskevassa lausunnossaan 27.4.1964 Muinaistieteellinen toimikunta totesi: ”Pihalla sijaitsevaa vanhaa C.L. Engelin suunnittelemaa tallirakennusta ei Muinaistieteellisen toimikunnan käsityksen mukaan saa purkaa. Samaten ei pihan päällystäminen asfaltilla ole suotavaa, vaan asfaltin sijasta tulisi käyttää kivipäällystystä.” MV Rho. ”Muinaistieteellinen toimikunta piti rakennusta kuitenkin historiallisesti arvokkaana, onhan kysymyksessä miltei ainoa keskikaupungilla säilynyt hevostalli.” HS 22.9.1965

² Työmaa ptk 28 12.5.1965, työmaa ptk 29 19.5.1965, MV Rho

³ Pääpiirustukset 16.3.1998. Pintarakenteet 1.2.1998, arkk. R. Wasastjerna/ Engel suunnittelupalvelut Oy, SKA.

⁴ Sinisalo, ”Helsinki noin 1819”, julkaisematon käsikirjoitus.

⁵ Jarkko Sinisalo on analysoinut julkisivua teoksessa C.L.Engel 1778-1840. Sinisalo 1990, s.196-200.

⁶ Rapattu osa on maalattu matkimaan suonigneisiä. Lehtinen, s.61.

⁷ Tilitykset 1821, URK Ga10. Tilit 1822, Nikolai Korastileff 14-15.11.1822 Urka Ga11.

⁸ Muinaistieteellinen toimikunnan lausunto pääpiirustuksista: ”...Ikkunoita uusittaessa ne olisi palautettava alkuperäiseen, kahdeksanruutuihin asuunsa...” Muin.tiet.tmk kirje rakennushallitukselle 27.4.1964, MV Rho. Tm ptk 34, MV Rho.

⁹ N. Cleven kirje 23.8.1965 kirje Rakennushallitukselle. Työmaa ptk 31-33, MV Rho.

¹⁰ Julkisivujen korjaushanketta koskeva katselmus pidettiin 24.9.1985, Museoviraston edustajina A. Sinisalo ja M. Kairamo. Uudenmaan piirirakennustoimiston (Uprt) kirje 2.12.1985 Museovirastolle. Neuvoittelumuistio 24.9.1985, MV Rho.

¹¹ Maalaustyöselitys 1.12.1986, Rappaustyö sekä Koristetyöselitys 7.11.1986, Helsingin piirirakennustoimisto. Smolnan julkisivuvärit 17.8.1987 / Pentti Pietarila, SKA.

¹² Entisöinti Pullan selvitys 15.10.1985, MV Rho

¹³ Museoviraston Rho kirje Uprtille 19.12.1985.

¹⁴ Uprt kirje Museovirastolle 2.12.1985, MV Rho

¹⁵ Hprt ptk 1/86 27.11.1986, MV Rho.

¹⁶ Hprt ptk 4/86 15.10.1986, MV Rho.

¹⁷ arkkitehti Päivi Bergröth/ Suunnitelmapiiirustus 28.8.1965.

¹⁸ Julkisivujen korjaus ja maalaus työselitys 3.4.1998, SKA.

¹⁹ Katujulkisivujen urakoitsijana oli Sävyrakennus Oy. Pihajulkisivujen urakoitsijana oli Rakennus ja Maalaus Arlev Oy.

²⁰ Pääpiirustukset 16.3.1998. arkk. R. Wasastjerna/ Engel suunnittelupalvelut Oy, SKA.

²¹ Edelfeltin kustannusarvio 14.6.1866, VSV akti 177 1866. 21.10.1866 Lohrmannin memoriaali Bergille. KKK akti 117/1856.

²² ”Tarpeelliset kaivuutyöt voitaneen suurelta osalta suorittaa rakennuksen sisäpuolelta, koska alakerran lattia kellarittomalta osalta joudutaan kauttaaltaan uusimaan.” Pohjavahvistus Oy:n kirje 8.4.1963 Rakennushallitukselle. Pohjavahvistus Oy:n rakennepiiirustus 2.4.1963, SKA.

²³ ”Edellä mainituista syistä olisi 2.kerroksen huonetilojen käyttäminen tanssisaleina toistaiseksi lopetettava, kunnes välipohjat on asianmukaisesti saatettu tarvittavaan kuntoon”. Suunnitelmassa oli myös betonirakenteen vaihtoehtona muototeräksien käyttö pääkannattajina. Dipl.ins. U. Varjon lausunto rakenteiden tutkimuksesta 5.10.1962, SKA.

²³ Rakennesuunnittelijana dipl.ins. V. Koli/ Rakennushallitus. Rakennepiiirustukset 7.5.1964-28.11.1964, Rakvv.

²⁴ 1964-65 peruskorjauksen lvi-suunnittelijana insinööri R. Björk ja sähkösuunnittelijana ins. T. Juvonen Rakennushallituksesta.

²⁵ Vuoden 1981 kunnostuksissa sähkösuunnittelijana Sähköteknillinen insinööritoimisto Oy ja lvi-suunnittelijana E. Lappalainen Rakennushallituksesta. Ministeriasuntojen kunnostuksissa 1986 ja 1996 sähkösuunnittelijana Insinööritoimisto Nurmi ja lvi-suunnittelijana Hepacon Oy.

²⁶ Lvis-järjestelmien esiselvitys 31.5.2007/ Projectus Team. Kuntoarvio- ja energiakatselmusraportti 15.2.2006/ Insinööritoimisto Olof Granlund Oy.

²⁷ Kustannusarvio, RakH Hc 2. 1859 inventointi, KKK Bg 2. Tilit 1858, KKK Gay7.

²⁸ Keskuslämmityslaitoksen sekä vesi- ja viemärijohtojen asentamistyöt suoritti Oy Suomen Lämpö Ab.

²⁹ Yleisten rakennusten ylihallituksen vsk 1931, RakH III Dd4. Lämpöpiirustukset 20.6.1938/ Oy Suomen Lämpö Ab, SKA.

³⁰ Urakoitsijoina toimivat Aerator Oy ja Oy Vesijohtoliike-Huber Ab.

³¹ Lvi- ja sähkökonsultit Hepacon Oy. Pääpiirustukset 25.6.1986, arkk. P.Vasara/ Rakennushallitus, SKA.

³² Pääportaan maalaustöiden yhteydessä 1958 pylväisiin tehtiin marnorijäljennysmaalaus, joka niissä oli ilmeisesti ollut myös tätä ennen. Uudenmaan piirirak.tsto kirjeistö 1958 a-g, F1, SKA.

³³ Engelin Tallinnaan v.1809 suunnitteleman kanslianeuvoksen talon laajennuksen suuri sali muistutti Smolnan tanssisalia. Kaakeliuuni oli sijoitettu kahden oviaukon väliin ja kattolistaa kannattivat konsolit. Maiste s.20-23. Samantyylinen konsolikattolista esiintyy myös Engelin Kenraalikuvernöörin residenssiksi muuttaman Bockin talon makuuhuoneessa yksinkertaisemmin toteutettuna.

³⁴ Nikolai Korastileff 14.11.1822 / Tilit 1822 URK Ga11. Tilit 1823 URK Ga12.

³⁵ Värytyksestä on mainintoja kustannusarvioissa ja tileissä. Materiaali- ja kustannusarvio 7.3.1827 / C.L. Engel RakH Dc5. Tilit 25.9.1822 / Maalari Peter Willman URK GA11. Tilit 18.11.1823/ Wichmann, URK Ga12.

³⁶ Hyvönen, s.2.

³⁷ Hankitut kalusteet näkyvät vuoden 1859 kalusteinventarissa. RakH KKK Bg2, KKK akti 177/1856

³⁸ Lohrmannin laatima kust.arvio 7.5.1851, RakH Hc2.

³⁹ KKK Bg1873

⁴⁰ RakH Kkk Bg inventaarit 1866, 1873, 1882, 1886.

⁴¹ Hyvönen kalusteinventointi raportin 2000/9 mukaan toisen senkin ovesa merkintä F.K.1881.

⁴² RakH Hc 2.

⁴³ Pienemmissä salongeissa ja työhuoneessa parkettilattiat oli ilmeisesti niiden huonokuntoisuuden takia päällystetty korkki- tai tekstiilimatoin. 2.1.1923 Holsti.

⁴⁴ Aitarosetit toimitti Rauta- ja metallivalimo Suomi. Mm. seinäverhotapetteja toimitti S. Wuorion maalaus- ja mattoliike, huonekalukankaita ja verhoja Taidekudonta, Stockmann ja Bore Westerlund, kristallilampetteja Taito Oy. Rakennushallitukselta Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle 9.12.1938 (ja Rakennushallitukselle ja 28.5.1938), RakH II Eaa 11.

⁴⁶ Muin.tiet.tmk Nils Cleven kirje 28.12.1964 Tarumaalle, MV Rho.

⁴⁷ Muinaistieteellinen toimikunta oli todennut pääpiirustuksista antamassaan lausunnossaan, että juhlaerokkeen kaikki lattiapinnat tulisi päällystää parketilla.

⁴⁸ Työmaa ptk 19 ja 24, MV Rho.

⁴⁹ Peruskorjauksen aikaiset työpiirustukset ovat pääosin Kansallisarkistossa.

⁵⁰ Parketit toteutti parkettiliike F. Lindqvist.

⁵¹ Keltaisessa salissa ja Sinisessä salongissa oli ennen peruskorjausta diagonaalin ladottu ruutuparketti ilman erillisiä tilaa kiertäviä friisejä (näin jo 1914). Myös pääportaan askelmissa oli ollut ruutuparketti.

⁵² Ruokasalin jalkalistat oli suunniteltu mahonkisenä, mutta työmaan aikana se muutettiin amerikkalaisesta pähkinästä tehtäväksi. Työmaa ptk 34, MV Rho.

⁵³ Työmaa ptk 20, MV Rho.

⁵⁴ Kultausten osalta Muinaistiet. toimikunnan arkk. Havas, maisteri Tapio ja konservattori Kiljunen määrittivät ruokasalin kultaustyöt suoritettavaksi niiltä osin missä kaavittujen pintojen yhteydessä oli entisiä kultauksia todettavissa. Työmaa ptk 23, MV Rho.

⁵⁵ Työmaan aikana uudet lippamaiset kattolistat olivat ongelmallisia vanhojen vinojen pintojen takia. Tilojen 208 ja 209 vanhat tikkurapatut kattopinnat jouduttiin uusimaan listojen takia.

⁵⁶ Suunnitelmissa esitettyjen silkkitapettien ja -damastien mallit eivät vastanneet tarkoitustaan. Työmaa ptk 23. Työmaan aikana muinaistiet. tmk otti kantaa mm. sinisen salongin seinäpeiliin (panneau) kehyslistojen ja kulkakoristeiden kultaukseen kiiltokullalla, Muin.tiet.tmk Riitta Pylkkäsen kirje Korolaiselle 19.7.1963, MV Rho.

⁵⁷ Vastaanottohuoneen 104 seinän päällysteeksi hyväksytään Metsovaaran ”Piikko”.Työmaa ptk 38, MV Rho. Muissa tiloissa Metsovaaran ”Scala” Materiaalit + värit-piirustuksen 19.11.1965 mukaan. RakH III.

⁵⁸ Valtioneuvoston juhlahuoneiston katutason neuvoittelutilojen kunnostus. Muistio 12.11.1980; Esitys taideteosten hankkimiseksi 22.2.1981. Esitys värimalleista 26.6.1981. Arkkitehtitoimisto Helander-Leiviskän arkisto

⁵⁹ Maalausurakoitsijana A. Niemisen maalausliike Oy.

⁶⁰ Rakennustyöselitys, työpiirustukset. Suunnittelukokous- ja työmaapöytäkirjat. Arkkitehtitoimisto Helander-Leiviskän arkisto.

⁶¹ Toteutus Esko Nurminen Maalaamo 15.7.1992. Sveitsiläiset seinäkankaat toimitti Vallila Oy. Keltaisen ja sinisen salongin kalusteiden kunnostus. Työmaakokouspöytäkirjat ja muistiot 1992. MV Rho.

⁶² Työmaa ptk 21, MV Rho. Työpiirustukset Iaa 2112 RakH III.

SMOLNAN SISÄTILAT

Johanna Luhtala
Markus Manninen

Sisätilojen inventointiosuudessa on kartoitettu huonetilojen ensimmäistä asua, myöhempiä vaiheita ja nykytilaa. Päärakennus, pihasiipi ja ulkorakennus on käsitelty omina kokonaisuuksinaan ja kerroksittain. Jokaisen kerroksen alussa olevassa lyhyessä johdannossa on käyty läpi merkittävimmät muutokset. Inventoinnin pohjana on paikan päällä kirjattu nykytila sekä arkistolähteiden pohjalta arvioitu säilyneisyys.

Rakennuksen eri osille selkeyden vuoksi annetut kirjaintunnukset A, B ja C eivät perustu aikaisemmin käytössä olleeseen jaotteluun. Huononumerot ovat nykyisin käytössä olevat.

A-osa: Päärakennus – Corps de Logis

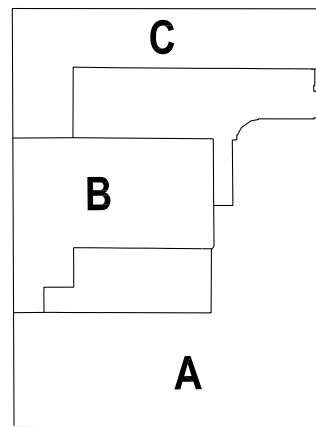
- Vuosina 1820–24 rakennettu C.L. Engelin suunnittelema kadun puoleinen rakennus, jonka Fabianinkadun siiven eteläpään laajennus vuodelta 1826.

B-osa: Pihasiipi

- Vuosina 1851–53 rakennettu E.B. Lohrmannin suunnittelema päärakennuksen pihan puoleinen laajennus, jota on korotettu kerroksella 1922–23 A. Stenforsin suunnitelmien mukaan.

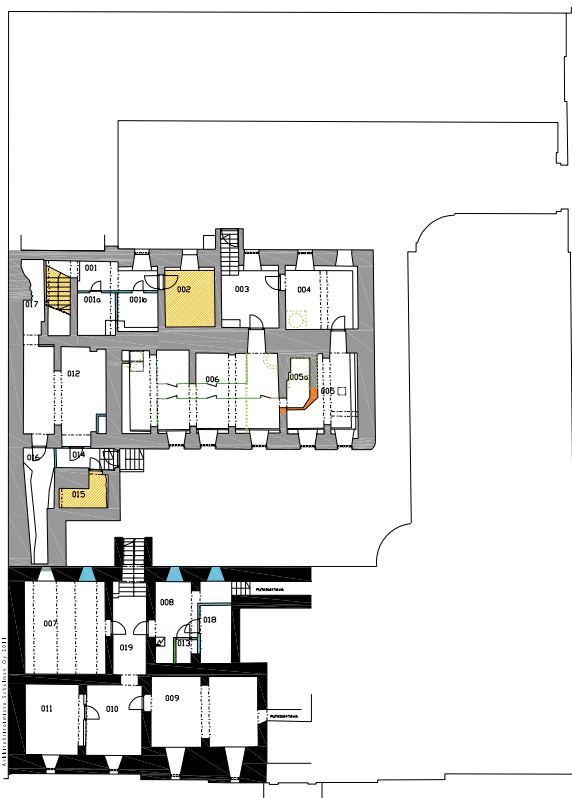
C-osa: Ulkorakennus

- Vuosina 1820–24 rakennettu C.L. Engelin suunnittelema pihan puoleinen rakennus, jonka itäsiipeä on korotettu kahdessa vaiheessa 1850-luvulla ja 1920-luvun alussa.

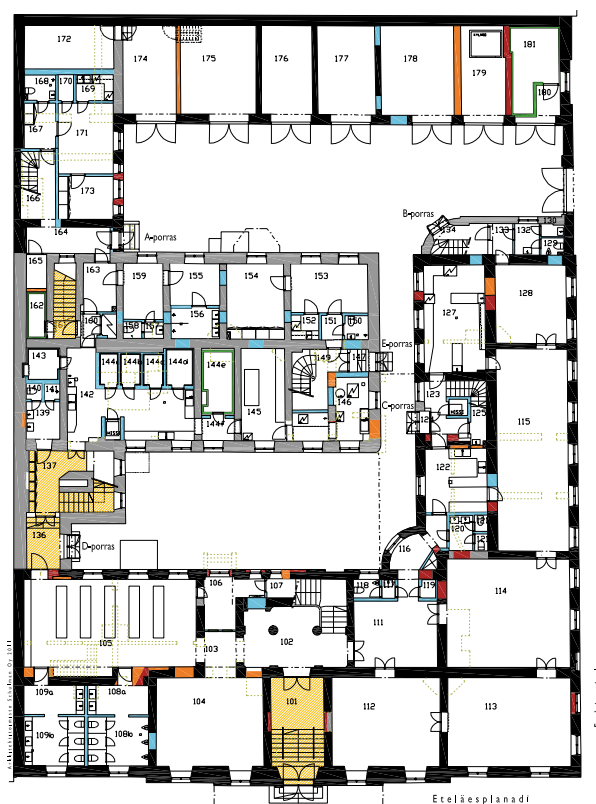

Tilakokonaisuuksien historiatiedot perustuvat Smolnan vaiheita ja piirteitä -osissa mainittuihin lähteisiin. Näitä ovat mm. säilyneet valokuvat, pohjapiirroksot ja muu piirrosmateriaali, Helsingin Uudelleenrakennuskomitean, Intendentinkonttorin, Yleisten rakennusten ylihallituksen, Rakennushallituksen ja Senaattikiinteistöjen vuosikertomukset, kustannuslaskelmat ja kirjeistö sekä Kenraalikuvernöörinkanslian kirjeistö ja kalusteinventaarit.

Kellarikerros

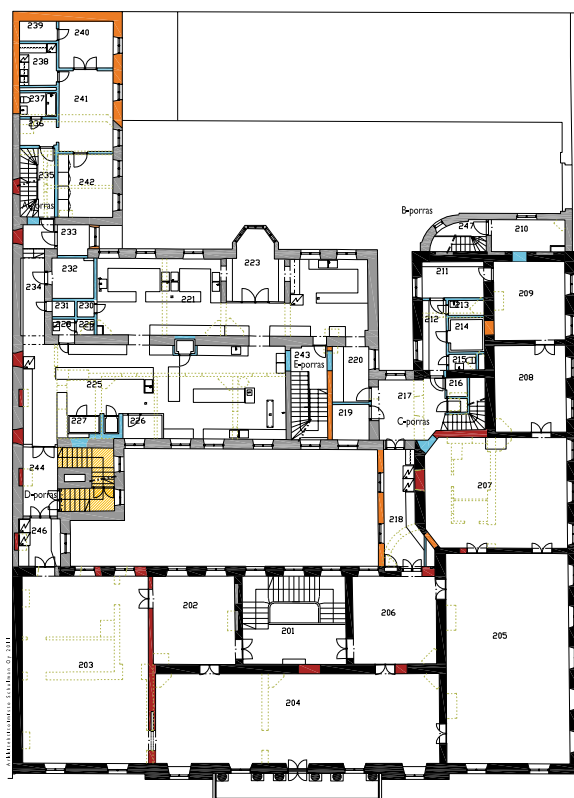
I. kerros

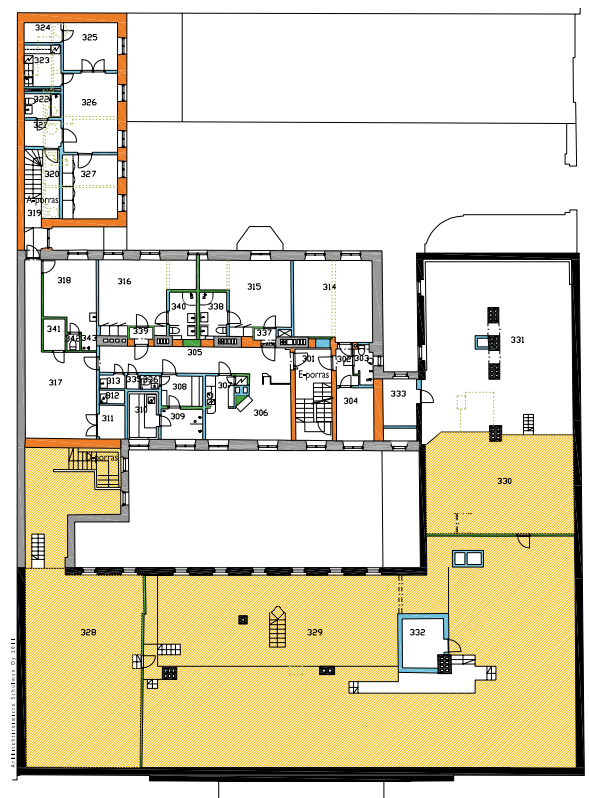

Sisäpihanäkymä pohjoiseen. Vasemmalta: A-, B- ja C-osat.

2. kerros

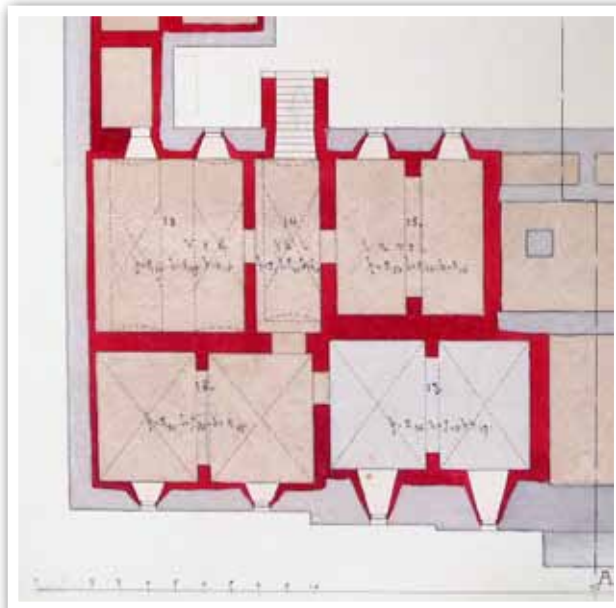

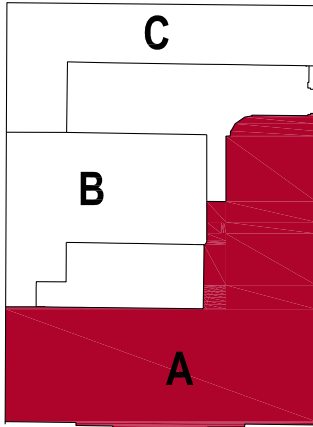
3. kerros

n.1894, KA

Lattiat

- Harmaaksi maalattu betoni. Sähköpääkeskuksessa 018 sininen vinyylilaatta. Portaiden kolme ylintä askelmaa graniittia.

Seinät

- Slammattu valkeiksi, tilassa 008 puhtaaksimuuratut.

Katto

- Slammattu valkeiksi, tilassa 008 puhtaaksimuuratut.

Ovet

- Sinisiksi maalatut paneeliovet. Kaksi ovista poissa paikoiltaan. Varastotilan 008 ovi uusittu teräsrakenteisella kehysovella, jossa neliörei'itetty pelti. Sisäänkäynnissä harmaat teräsluukut.

Kellaritilat sijoittuvat Esplanadin puoleiseen itäpäätyyn, jossa maasto laskee kohti Kauppatoria. Päärakennuksen perusta on muilta osin kaivamatonta lukuun ottamatta ulkoseinillä kiertäviä putkikanaalikaivantoja. Alun perin halkovarastona käytetyn kellarin tilarakenne on säilynyt. Nykyinen asu on pääosin 1960-luvun peruskorjauksesta.

Holvattu kellari jakautui alun perin neljään tilaan sekä pihan puoleiseen eteiskäytävään. Holvattujen tilojen keskellä on vyökaaret. Tilojen 010 ja 011 välille on myöhemmin, ilmeisesti 1920–30-luvulla rakennettu väliseinä. Kellariin on käynti vain ulkokautta. Ulkopuolen sisäänkäyntirakennelma näkyy jo 1890-luvun piirustuksessa.

Kaikissa tiloissa on ollut alun perin kaksi ulkoseinäsyvennystä tuuletusaukkoineen. Pihasiiven rakentamisen yhteydessä toinen tilan 007 aukoista avautui uuden porrashuoneen alatilaa. Tiloista 008 ja 009 johtavat matalat betonirakenteiset putkikanavat rakennuksen länsipäätyyn. Ne on ilmeisesti avattu 1930-luvun lopulla keskuslämmitysjärjestelmän rakentamisen yhteydessä.

Lattiapinnat olivat alun perin joko kalkkikiveä tai tiiltä ja kellariin johtavat portaat graniittia. Tiilestä muuratut seinät ja holvit olivat joko tiilipinnalla tai kalkkittuja/slammattuja. Tilan 008 seinä- ja kattopinnat ovat edelleen puhtaaksimuuratuja.

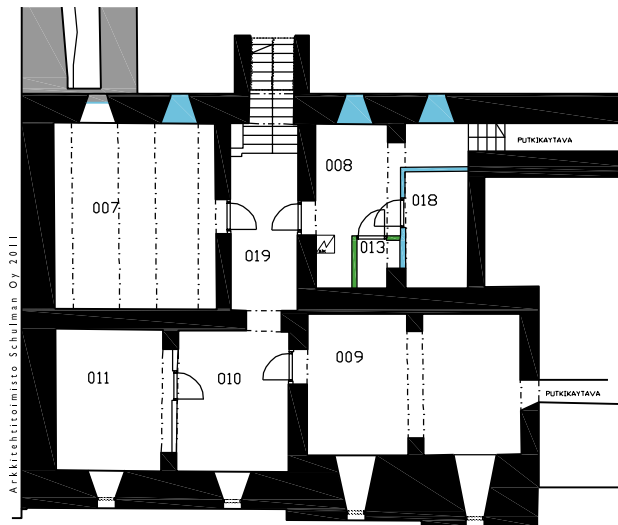
Peruskorjaus 1964–66

Vuosina 1963–64 ennen varsinaisen peruskorjauksen alkamista perustukset vahvistettiin kellaritilojen kohdalla injektioimalla. Lattiat ja portaat purettiin ja uudet valettiin betonista. Portaaseen kolme ylintä graniittiaskelmaa säilyivät.

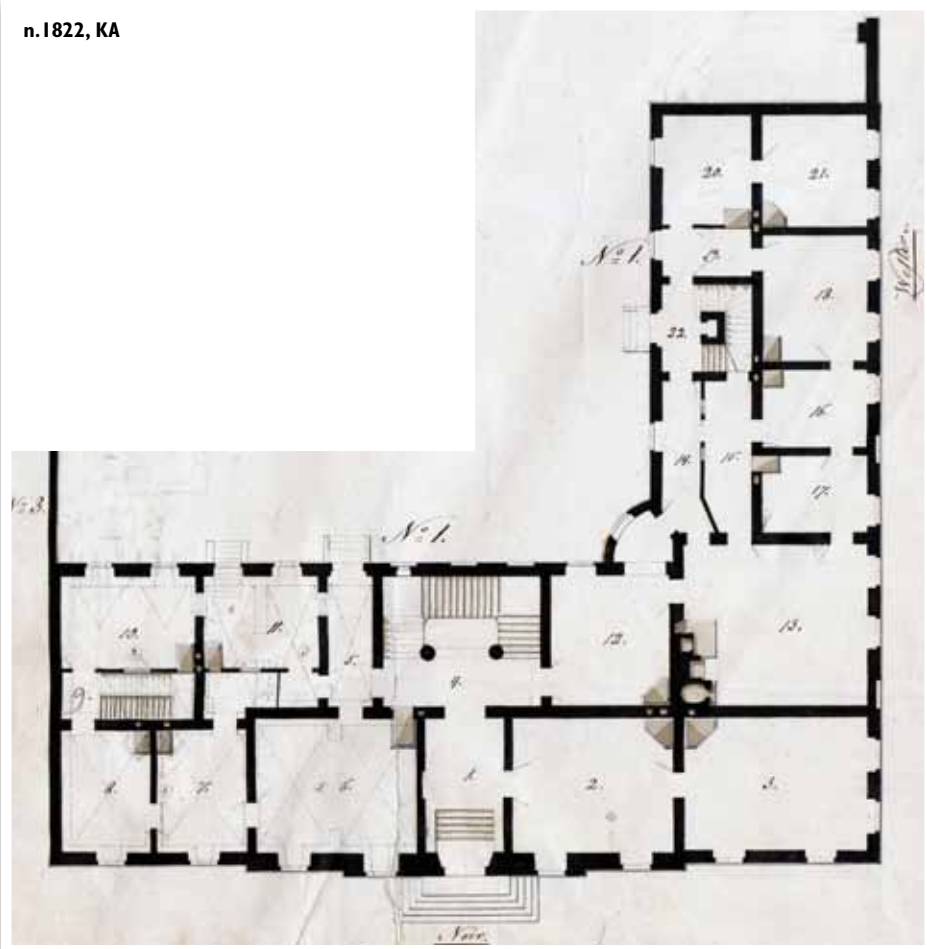
Peruskorjauksen yhteydessä kellariin sijoitettiin varastotilojen lisäksi teknisiä tiloja. Tilasta 008 erotettiin väliseinän sähkökeskus ja puhelinpäätehuone. Ilmeisesti samassa tilassa oli ollut teknisiä tiloja jo aiemmin. Lattiapinnat maalattiin pääosin harmaiksi. Katto- ja seinäpinnat slammattiin valkeiksi. Kellarin portaaseen lisättiin teräsputkikaide. Väliovet tehtiin puurakenteisina paneeliovina ja ne maalattiin sinisiksi. Sisäänkäynnin ulkoluukut uusittiin teräsrakenteisina.

Myöhemmät muutokset ja nykytila

Puhelinpäätehuone on yhdistetty osaksi sähköpääkeskusta ja päätehuoneen oven eteen on rakennettu telehuone 013. Tilan 008 johtava väliovi on korvattu teräsrakenteisella kehysovella. Tilojen 009 ja 010 ulkoseinäsyvennyksien tuuletusaukkojen edessä on reikäpellit ja teräskalterit ja tilan 011 aukko on levytetty. Muissa tiloissa syvennykset on muurattu seinäpinnan tasoon. Varastotilat ovat nykyisin lähes tyhjiillään. Tiloissa 009 ja 011 on vanhoja karrjyja sekä rakennusmateriaaleja ja tilassa 007 pingispöytä.

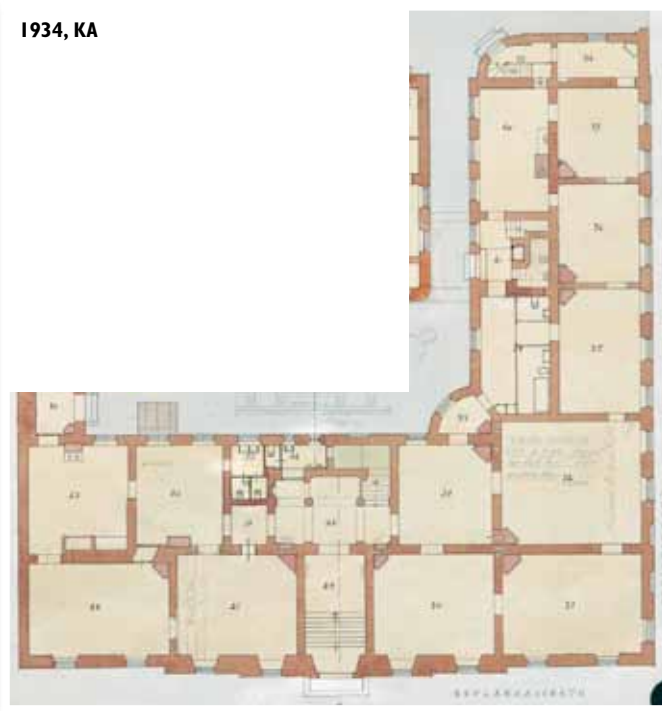
n. 1822, KA

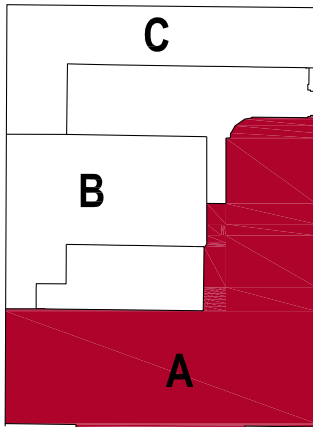

n. 1894, KA

1934, KA

Kadunvarsirakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli alun perin Suomen sotaväen ylitarkastajanhallinnon kansliatiloja sekä henkilökunnan- ja palvelusväen asuintiloja. 1840- ja 50-luvuilla pääosa tiloista oli kenraalikuvernöörin kanslian toimistotiloina. Arkkitehti C.A. Edelfeltin (Yleisten rakennusten ylihallitus) suunnittelemien muutostöiden jälkeen 1860-luvulla sinne sijoitettiin kenraalikuvernöörin yksityistiloja. Fabianinkadun puoleinen siipi oli 1920-luvulta 1960-luvulle pääministerin virka-asuntona.

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa (arkkit. Sirkka Tarumaa/ Rakennushallitus) ensimmäisen kerroksen länsipuolen kadunvarsitiloihin tehtiin nk. *Pieni juhlahuoneisto*. Edustustiloja palvelevat astianpesu- ja tarjoilutilat sijoitettiin pihan puolelle. Pääporrashuoneen itäpuolelle sijoituivat molempia kerroksia varten vaate- ja wc-tilat sekä vastaanottohuone. Lattia- ja kattorakenteet sekä ikkunat uusittiin. Pienen juhlahuoneiston tilat muutettiin ajattomaan moderniin asuun uusimalla kaikki pintamateriaalit.

Vuoden 1981 kunnostuksessa Pienen juhlahuoneiston ilmettä uudistettiin palauttamalla tiloille ominaisempi pintojen jäsentely. Seiniä ja lattioiden pintamateriaaleja sekä valaistusta ja kalusteita uusittiin (Arkkitehtitoimisto Vilhelm Helander & Juha Leiviskä).

Sisääntulohalli ja vestibyyli

1899 – ulompi ja sisempi vestibyyli

Sisääntulohalli ja holvattu vestibyyli paraatiportaineen muodostavat rakennuksen ytimen. Ne ovat tilallisesti säilyneet pitkälti alkuperäisessä asussaan, mutta pinta-materiaaleja on uusittu.

Engel teki holvatusta vestibyylistä kaksi laveerausta. Se vastasi kooltaan tavallista porvaristalon pääporrasta eli oli melko pieni, mutta muistutti senaatintalon portaikkoa doorilaisine pylväineen ja ristiholveineen.

Alun perin sisääntulohallin länsiseinässä oli oviaukko yli-tarkastajan toimistotiloihin 112–113. Itäseinässä oli symmetrisesti syvennys mutta ei ilmeisesti koskaan ovea. Sisääntulohallin ja vestibyylin lattiat ja portaat oli alun perin tehty Öölannin kalkkikivilaatoista (550 kpl). Porrashuoneen rautakaiteen ala- ja yläreunoissa oli kierteinen koristeaihe.

Porrashuonetta kiertävässä kattolistassa sekä holvipinnoissa oli stukko-koristeet. Katto ja seinät oli maalattu liimamaalein. Pylväät ja kiviportaat oli maalattu öljymaalilla valkoisiksi. Vestibyylin alatasolla oli suuri kaakeliuuni, jolla lämmitettiin myös viereinen toimistohuone 104. Ylätasanteella oli toinen kaakeliuuni, joka kuitenkin purettiin jo v.1828 yliopistomuutosten yhteydessä ja sen tilalle tehtiin oviaukko yläkerran saliin 204.

C.L. Engelin laveeraus ylitarkastajantalon vestibyylistä. Huomaa ruutukuvioitu laattalattia sekä portaan koristekaide. SRM (alkuperäinen laveeraus A.V. Štšusevin arkkitehtuurimuseossa Moskovassa)

Yllä: Sisäntulohalli 1920-luvun lopulla. Otava
 Vas: Sisäntulohalli ensimmäisen maailmansodan aikana. Sinne oli varastoituna Punaisen Ristin keräämiä tarvikkeita. Ovella seisoo kenraalikuvernööri Seynin puoliso Sofia. HKM

Muutoksia

Sisäntulohallista läntisiin toimistotiloihin johtanut ovi muurattiin umpeen v.1840. Vuosien 1848–50 korjauksissa pääsisäänkäynnin ulkoporrasta pienennettiin ja vastaavasti sisäntulohallin porrashuoneja lisättiin viidestä kahdeksaan ja sivuille lisättiin ilmeisesti valurautaiset kaidepylväät. Porrashuoneen kaiteeseen asennettiin mahonkinen käsijohde ja alatasanteen kaakeliuuni purettiin. Sen tilalle muurattiin pienempi kaakeliuuni, joka ei ollut enää yhteinen huoneen 104 kanssa.

Edefeltin korjauksessa v.1866 ylätasanteelle asennettiin nykyinen marmoritakka, johon on yhdistetty valurautainen kamiina ja v.1828 avattu oviaukko muurattiin umpeen. Alakertaan muurattiin toinen kaakeliuuni symmetrisesti vanhan kanssa.

Vuonna 1885 vestibyylin katto liimamaalattiin ja koristeltiin kuten ennenkin. Sen sijaan seinien tapetit poistettiin ja ne öljymaalattiin. Rappusten alainen katto sekä doorilaiset pylväät olivat myös öljymaalatut.

Vestibyylin (102 ja 201) alkuperäiset kalkkikivilaatat poistettiin vuonna 1900 sekä ala- että yläkerrasta ja portaista, lattia oli tehty erikokoisista laatoista ja oli osin irti. Tilalle asennettiin priimaluokan parketti. Vanha porraskaide säilytettiin, mutta ilmeisesti sitä muutettiin poistamalla alaosan koristeet (vrt. Engelin laveeraus). Sisäntulohallissa 101 laattalattia säilytettiin ja sitä täydennettiin vestibyylistä poistetuilla laatoilla. Vuodelta 1901 mainitaan, että vestibyylin likaantuneet seinät maalattiin öljyllä vaaleiksi ja eleganteiksi puolitummaa paneelia lukuun ottamatta.

Vuonna 1938 alakerran kaakeliuunit purettiin ja niiden tilalle asennettiin syvennyksiin sijoitetut patterit. Vestibyylistä portaan alla olevaan wc-tilaan

johtava oviaukko muurattiin umpeen. Pääportaan kaiteen koristeet vaihdettiin roseteiksi ja pylväisiin lisättiin messinkiset jalkalistat. Rokokoottyylisen pöydän, jossa punertava marmorilevy, lahjoittivat Aino ja Juho Kuosmanen v. 1957.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Sisääntulohallin 101 kalkkikivestä tehdyt lattiat ja porrasaskelmat säilytettiin. Kaiteen pylväät kunnostettiin ja niiden väliin laitettiin nahkapäällysteinen köysi. Porrashallin 102 vanha parketti purettiin ja uusi lattiapinta tehtiin Öölannin kalkkikivilaatoista, jotka ladottiin yksinkertaiseen kuvioon. Toisen kerroksen lattia ja tasanteet uusittiin ruutuparketista kuten aiemmin, mutta porrasaskelmat tehtiin poikittaisin sauvoin.

Seinä- ja kattopintojen sekä holvausten rappausviat korjattiin ja ne maalattiin lateksilla. Pylväiden marmorikuviointi tehtiin entiseen tapaan. Kattopintaa kiertävän listan muoto oli niin epäselvä, että se päätettiin hioa osittain holkkalista tyypiseksi. Vaaleasävyinen kaide maalattiin tummanharmaaksi.

Vuoden 1981 kunnostuksessa porras-
huoneen värijäsentelyä tarkennettiin ja sisääntulohallin 101 kattoon vaihdettiin vanha kunnostettu kattokruunu. Vuonna 1992 sisääntulohallin ja vestibyylin väliseen oviauk-
koon lisättiin turvaliukuovi. Sisääntulohallin kaidepylväiden välinen messinkikäsijohde on 1980-luvulta ja sitä on korotettu 2004.

Vestibyyli Mannerheimin valtionhoitajakauden aikana v.1919. Kuvassa näkyvä, v.1900 asennettu parketti uusittiin 1960-luvun peruskorjauksessa. Kaiteen nykyinen rosettikoristelu on peräisin 1930-luvun lopulta. Sundström / HKM

Lattiat

- Sisäätulohallissa 101 vanhat kalkkivilaatat, shak-kiruutumaisesti ladottu vuorotellen harmaata ja punertavaa. Alatasanteen kalkkivilaatat erikokoisia. Tasanteella mattosyvennys. Porrasaskelmat kalkkikiveä. Valkoiseksi maalatut puujalkalistat.
- Porrashuoneessa 102 Öölän kalkkivilattia, laatat hienohiottuja. Ylähallin 201 lattia ja tasanteet diagonaaliin ladottua tammiruutuparkettia, porrasaskelmissa sauvaparketti. Profiloitunut tammijalkalistat.

Seinät

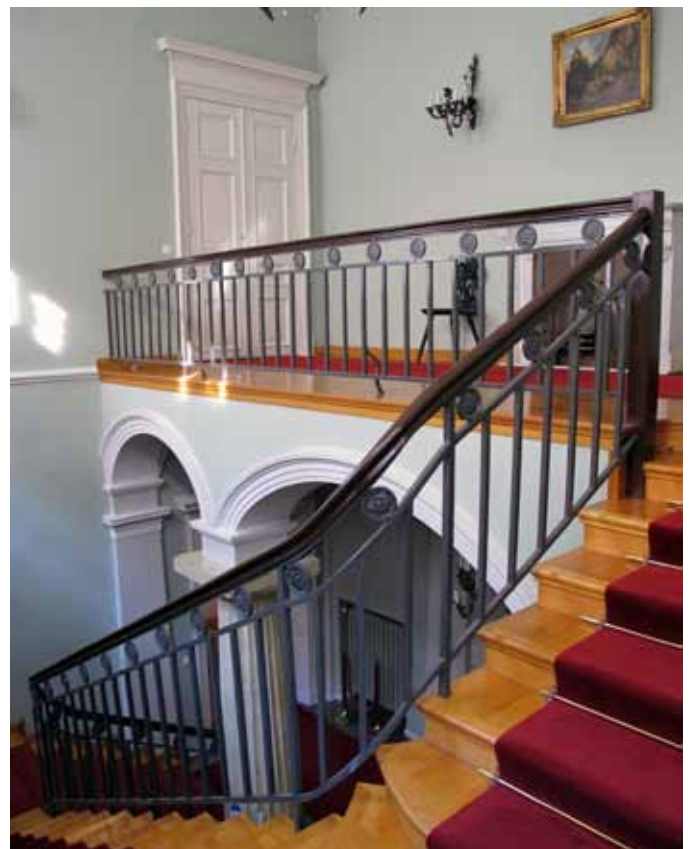
- Sisäätulohallissa 101 harmaaksi ja porrashuoneessa 102, 201 harmaanvihertäväksi maalatut seinät. Sisäätulohallin patterisyvennyksen suojakaideputki 1960-luvulta. Porrashuoneen vanha rautakaide tummanharmaaksi maalattu.

Katto

- Sisäätulohallin ja porrashuoneen rapatut kattopinnat ja holvit sekä stukkokoristeet maalattu valkeiksi.

Ovet

- Tilojen välissä vanha lasiaukkoinen paripeiliovi, jonka takana teräslasirakenteinen turvalasitettu liukuovi. Vanhat peiliovet maalattu valkoisiksi.

Välikkö ja valvomo

1822 – pihasisäänkäyntihalli (103, 106) ja portaan alustila (107)

1866 – palvelijahuone (106) ja pihasisäänkäynti (107)

1938 – yleisö-wc -tilat 2 kpl (106 ja 107)

1966 – vahtimestarin huone (106–107) ja puhelinkopit (103)

2002 – valvomo

Välikkö ja valvomo saivat nykyisen asunsa 2000-luvun alussa kun vahtimestarin tilaa laajennettiin purkamalla 1960-luvulta peräisin olevat kaksi puhelinkoppia, jotka avautuivat välikköön 103.

Välikkö 103 ja valvomo 106 muodostivat alun perin pihasisäänkäyntihallin. Tila 107 oli päävestibyyliin 102 liittyvä ikkunallinen portaanalustila, jonne pääsi vain vestibyylistä. Halliin oli vuoteen 1851 mennessä rakennettu kaakeliuuni.

Vuoden 1866 korjauksessa pihasisäänkäynti muurattiin umpeen ja sen tilalle tehtiin palvelijahuone 106, jonka pohjoispuolelle muodostui välikkö 103. Pihasisäänkäynti siirrettiin entiseen portaan alustilaan 107. Palvelijahuoneessa oli liimamaalattu katto, tapetoidut seinät ja öljymaalattu lankkulattia. Lattian eristystä parannettiin v.1898 ja siihen asennettiin linoleum-matto. Vuonna 1899 eteiseen lisättiin sisäovi.

Kun Smolna muutettiin 1920-luvulla juhlahuoneistoksi, entinen palvelijahuone ja pihasisäänkäynti muutettiin kahdeksi yleisö-wc -tilaksi. Vuoden 1938 korjauksessa ne yhdistettiin miesten wc-tilaksi ja vestibyylin puoleinen oviaukko muurattiin umpeen.

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa porrashallin välikköön 103 rakennettiin kaksi viilupintaista puhelinkoppia. Väliköstä tilaan 104 johtavaa oviukkoa suurennettiin koko seinän levyiseksi ja sitä myös korotettiin. Miesten wc-tilan paikalle sijoitettiin vahtimestarin tila ja sen perälle portaan alle wc-tila.

Välikön 103 lattia tehtiin Öölannin kalkkikivistä. Vahtimestarien tilan 106 lattialle asennettiin linoleum-matto. Seinä- ja kattopinnat maalattiin. Ilmeisesti wc-tila toteutettiin ilman etuhuonetta.

Myöhemmät kunnostukset ja nykytila

Vuoden 1981 kunnostuksessa korjatut puhelinkopit purettiin vuonna 2002 valvomon laajennuksen takia. Vahtimestarin wc-tila 107 toimii nykyisin pukeutumistilana kun wc-istuin on poistettu. Pintamateriaalit on uusittu wc-tilaa lukuun ottamatta.

Pihajulkisivu paraatiportaan ja valvomon 106-107 kohdalla. Alakerran oikeanpuolimaisen ikkunan kohdalla oli alkuperäinen pihasisäänkäynti. Keskellä oli alunperin kaksi samanlaista valeikkunasyvennystä kuin vasemmalla näkyvä.

Lattiat

- Välikössä 103 Öölannin kalkkikivilattia, laatat hienohiottuja. Valvomossa 106 harmaa linoleum ja valkoinen puujalkalista. Pukeutumistilassa 107 punainen mosaiikkilaatta, myös jalkalistana.

Seinät

- Välikössä 103 maalattu vaaleanharmahtaviksi. Valvomossa 106 valkoiseksi maalatut. Pukeutumistilassa 107 maalattu harmaiksi ja altaan takana valkoinen taustalaatoitus.

Katto

- Välikössä 103 maalattu valkeaksi. Valvomossa 106 maalattu valkoiseksi, osittain alaslaskettu kipsilevykatto. Pukeutumistilan 107 katto harmaaksi maalattu.

Ovet

- Valvomoon 106 ja pukeutumistilaan 107 johtavat ovet valkoiseksi maalattuja laakaovia.

Lehdistöhuone

1824 – toimistohuone

1856 – seurusteluhuone

1866 – biljardihuone

n.1893 – seurusteluhuone

1900 – kenraalikuvernöörin vaimon vastaanottohuone

1919 – toimistohuone

1966 – lehdistöhuone, vastaanotto- ja odotushuone

Sisäänkäynnin viereen sijoittuvan odotushuoneen tilamuoto on säilynyt. Nykyisen asun pohjana on 1960-luvun peruskorjaus, jota uudistettiin vuoden 1981 kunnostuksessa.

Huone oli alun perin sotaväen ylitarkastajan kanslian käytössä. Sisäänkäynti oli pihasisäänkäyntihallin (103) kautta ja huoneessa oli myös ovi itäiseen huoneeseen 108. Lounaisnurkassa oli suurikokoinen kaakeliuuni, joka oli yhteinen vestibyylin 102 kanssa.

Vuonna 1850 vanha kaakeliuuni purettiin ja samalle paikalle muurattiin uusi, jolla lämmitettiin pelkästään tätä huonetta. Kenraalikuvernöörin kanslioiden poistumaton 1856 jälkeen huone muutettiin seurusteluhuoneeksi (förmak). Vuoden 1866 korjauksessa huoneeseen siirrettiin aiemmin yläkerrassa ollut biljardipöytä ja sitä alettiin kutsua biljardihuoneeksi. Oviaukko välikkoon 103 muurattiin umpeen ja toisaalta uusi ovi avattiin turkkilaiseen huoneeseen 105. Biljardihuoneen seinissä oli koristelistoitettuja tapettikenttiä, joiden alla oli seinäpaneelit. Lattiassa oli tammiparketti.

Biljardipöytä oli siirretty pihasiiven toiseen kerrokseen vuoteen 1893 mennessä, jolloin parkettilattia uusittiin. Vuonna 1900 huoneesta tehtiin Bobrikovin puolison vastaanottohuone. Tässä yhteydessä parketti uusittiin jälleen Richard Heimbergerin liikkeen toimesta ja seinä- ja kattopinnat maalattiin ja koristeltiin uudelleen.

Vuonna 1919 huone otettiin jälleen toimistokäyttöön ja vuoteen 1934 mennessä alkuperäinen oviaukko välikkoon 103 oli avattu uudestaan. Kahteen muuhun oviaukkoon oli asennettu liukuovet. Kaakeliuuni purettiin v.1938.

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa tilasta tehtiin vastaanotto- ja odotushuone ja sitä kutsuttiin myös lehdistöhuoneen nimellä. Kaksi oviaukkoa muurattiin umpeen. Porrashuoneen välikkoon avautuva oviaukko suurennettiin koko välikön levyiseksi ja ilmeisesti sitä myös korotettiin.

Lattiat päällystettiin bouclé-matolla ja seinät verhoiltiin ylös saakka pella-vakankaalla. Ikkunaseinä peitettiin verhoilla, jotka ulottuivat katosta lattiaan. Kalusteet ja valaisimet hankittiin Artekistä.

Kunnostus 1981 ja nykytila

Nykyinen asu on peräisin vuodelta 1981, jolloin Pienen juhlahuoneiston asua uusittiin. Tekstiilimatto uusittiin siniseksi Wilton-villamatoksi. Seinäpintojen kankaat poistettiin ja seinät maalattiin ovikorkeuteen saakka vaaleanharmaaksi ja yläosat valkeiksi. Uudet verhoasetelmat tehtiin vain ikkunoiden kohdalle. Pitkä kulmasohva sekä Artekin pöydät ja lattiavalaisimet säilytettiin, mutta tuolit ja kattovalaisimet uusittiin.

Yllä: Lehdistöhuone vuonna 1975. Welin / MV

Lattiat

- Wilton-villamatto väriltään sininen.

Seinät

- Seinät on maalattu ovikorkeuteen saakka vaaleanharmaiksi ja yläosat valkeiksi.

Katto

- Rapattu ja valkeaksi maalattu.

Vaatetila

1822 – kaksi asuinhuonetta

1866 – turkkilainen huone (länsiosa) ja buffet-huone (itäosa)

1938 – huoneet yhdistettiin vaatehalliksi

Vuodesta 1938 vaatehallina toiminut tila sai nykyisen asunsa 1960-luvun peruskorjauksessa. Tilavaikutelma on kuitenkin muuttunut kun huonetta hallitsevasta palkkikatosta on v. 2002 poistettu sitä varten suunnitellut valaisinritilät.

Nykyinen vaatetila muodostui alun perin kahdesta asuinhuoneesta, jotka molemmat oli jaettu pienempiin tiloihin kevein puuristikkorakenteisin väliseinän. Lännen puoleinen huone oli palvelijattaren tai kamarineidin huone, josta erotettu komero liittyi kadun puoleiseen makuuhuoneeseen 108. Idänpuoleinen huone oli ilmeisesti lastenhuone. Sen pohjoisosasta oli väliseinällä erotettu yläkertaan johtava puinen porras. Porras ja väliseinä purettiin jo v.1826 tehdyissä muutostöissä. Samalla huoneesta avattiin yhteys uuteen porrashuoneeseen, joka rakennettiin sen eteläpuolelle ulkorakennuksen pätyyn. Lätisen huoneen väliseinät poistettiin v.1828 yliopistomuutostöissä.

1840-luvulla läntiseen huoneeseen oli sijoitettu kenraalikuvernöörin kanslian kirjapaino. Vuonna 1848 molempien huoneiden pohjoisseinien ovet tiloihin 104, 108 ja 109 muurattiin umpeen. Kun kansliat muuttivat pois 1856, molemmista huoneista tuli jälleen makuuhuoneita.

Aiemmin umpeen muuratut ovet avattiin jälleen vuoden 1866 korjaustöiden yhteydessä. Tällöin läntiseen huoneeseen sisutettiin muodikas turkkilainen huone. Sen pohjoisseinustalle asennettiin marmoritakka, johon oli yhdistetty valurautainen kamina. Seinien alaosissa oli puupaneloinnit ja niiden yläpuolella tapettikentät, joita ympäröivät kullatut listat. Lattiassa oli

Vaatehuone peruskorjauksen jälkeisessä asussa 1975. Palkkikaton väleissä näkyy messinkiritilät. VVelin / MV.

Turkkilainen huone vuonna 1918 Smolnan valtauksen jälkeen. Lattiassa oli tällöin vielä parketti, mutta seinissä ei ollut enää 1860-luvulla asennettuja puupanelointeja tai tapettikenttiä. HKM

tammiparketti. Itäisestä huoneesta tuli kadunpuoleiseen arkiruokasaliin 109 liittynyt buffet-huone, jonka pohjoisseinustalla oli kiinteä kaksiosainen astiakaappi. Huoneen eteläseinustalla oli hellalla varustettu tulisija. Puulattia oli öljymaalattu ja seinät tapetoitu.

Turkkilaisen huoneen marmoricamiina korvattiin vuonna 1882 virheellisen rakenteensa vuoksi uudella valurautakamiinalla, jossa oli kiillotettu metallikuori. Seuraavana vuonna muurattiin uudelleen myös buffet-eli tarjoiluhuoneen hella. Molempien huoneiden pintarakenteita kunnostettiin useaan otteeseen. Vuonna 1901 buffetiin asennettiin linoleum-matto.

Jo 1920-luvulla oli läntisestä huoneesta avattu oviaukko naisten wc-tilaan 106. Vuonna 1938 huoneiden välinen seinä purettiin ja ne yhdistettiin suureksi naulakkotilaksi, joka liittyi juhlahuoneistoon. Suunnitelmien (arkkit. Gunnar Wahlroos) mukaan naulakot sijoitettiin ikkunaseinää vasten ja niiden edessä oli vaatehaka. Myös kaakeliuunit purettiin pois.

Peruskorjaus 1964–66 ja myöhemmät muutokset

Peruskorjauksessa vaatehalli säilyi entisellä paikallaan, mutta se uusittiin moderniin asuun. Lattiat tehtiin Öölannin kalkkikivestä ja palkkikatto valettiin betonista. Maalattujen palkkien väliin sijoitettiin messingin väriin maalatut valaisinritilät. Vaatenaulakot uusittiin erikoispiirustuksen mukaan tammesta. Seinäsyvennykseen sijoitettiin pitkä nahkapäällysteinen penkki, peili ja sen yläpuolelle etulevyn taakse valaisimet. Ikkunaseinää peitettiin yhtenäisellä verhoripustuksella.

Vuoden 1981 kunnostuksessa vaatehakan pinnat maalattiin ja naulakoiden päätyseinäkkeisiin, peilien alle lisättiin tammesta tehty laukutasot.

Vuonna 2002 vaatehallin kattopinnan metalliritilät poistettiin ja niiden tilalle lähemmäksi kattopintaa asennettiin akustolevyt, joiden keskellä on riippuvalaisimet. Myös syvennyksessä ollut penkki poistettiin ja sen yläpuolinen peili ja valaisimet uusittiin (arkkit. P. Bergroth).

Lattiat

- Öölannin kalkkikivilattia, laatat hienohiottuja. Kalkkikivilattian laattajako noudattaa katon palkkijakoa. Valkoisiksi maalatut puujalkalistat.

Seinät

- Harmaanvihertäväksi maalatut, syvennyksessä peili.

Katto

- Valkoiseksi maalattu betonipalkkikatto, jonka väleissä akustolevyt.

Ovet

- Pihasiiven D-porrashuoneeseen johtava ovi valkoiseksi maalattu teräsovi, jossa yläikkuna.

Wc-tilat

1822 – kaksi asuinhuonetta

1866 – huoneet yhdistettiin ruokasaliksi

1938 – itäosasta erotettiin naisten wc-tila 109

1966 – kaksi yleisö wc-tilaa

Wc-tilojen nykyinen asu on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Jakoseinäkkeiden ja pesuallastasojen pintoja on uusittu myöhemmin.

Wc-tilojen paikalla oli alun perin kaksi pientä asuinhuonetta. Huoneet säilyivät samanlaisina aina vuoden 1866 korjaukseen asti, jolloin ne yhdistettiin väliseinä purkamalla kenraalikuvernöörin arkiruokasaliksi. Uusi kaakeliuuni muurattiin huoneen lounaisnurkkaan. Ruokasalissa oli parkettilattia ja seinissä koristelistoitettut tapettikentät.

Ruokasalin pintarakenteita korjattiin ja paranneltiin useaan otteeseen 1800-luvun loppupuolella. Vuonna 1900 ohueksi kulunut parketti uusittiin kokonaisuudessaan hienomman malliseksi.

Vuonna 1938 huone jaettiin väliseinällä jälleen kahdeksi pienemmäksi huoneeksi ja niistä itäisempään sijoitettiin naisten wc-tila 109 (arkkit. Gunnar Wahlroos). Wc-tilaan pääsi sekä huoneesta 108 että vaatehallista 105.

Peruskorjaus 1964–66 ja myöhemmät muutokset

Peruskorjauksessa naisten wc-tila 109 säilyi entisellä paikallaan ja huone 108 muutettiin puolestaan miesten wc-tilaksi, jolloin sieltä tilaan 104 johtanut ovi muurattiin umpeen. Väliseinät uusittiin. Naisten- ja miesten wc-tilat ovat lähes identtiset seinien kaakeleiden väritystä lukuun ottamatta.

Peruskorjauksessa lattiat tehtiin nk. italialaisesta mosaiikista ja seinäpinnat laatoitettiin mosaiikkilaatoilla. Allastasot tehtiin laminaatista tammireu-nalistoin. Eriöiden väliseinät ovineen olivat teräsrakenteisia ja laminaatilla päällystettyjä. Kattopintaan asennettiin kuutiomaiset valaisimet. Ovet tehtiin tammiviilupintaisina

Vuoden 1981 kunnostuksessa vain tilojen kattopinnat maalattiin. Vuonna 1993 uusittiin eriöiden jakoseinäkkeiden ja allastasojen laminaattipinnat, altaat, osa valaisimista sekä ilmeisesti pisuaarien jakoseinäkkeet. (arkkit. Päivi Bergroth/ Hels. rakennuspiiri). Myös miesten huoneen jaepatteri on uusittu

Lattiat

- Italialainen mosaiikki, pohjaväriä harmaa, jossa mustat ja valkoiset kivet.

Seinät

- Laatoitettu mosaiikkilaatoilla (25 x 75 mm), värisävynä naisten huoneessa punaisen rusehtava, miesten huoneessa tummansininen. Ikkunapenkit laatoitettu, ikkunasmyygit maalattu. Peilien listat tammea.

Katto

- Rapattu ja valkeaksi maalattu.

Ovet

- Tammiviilupintaiset laakaovet. Messinkiset irtokirjainpösteet dames/ messieurs vuodelta 1987.

Halli oheistiloineen

1822 – sisäteinen (tampuuri) ja käytävä

1966 – halli, wc-tila ja puhelinkoppi sekä käytävä

Läpikulkutilana alusta saakka toimineeseen halliin sijoitettiin 1960-luvun peruskorjauksessa wc-tilat ja puhelinkoppi. Nykyinen asu on peräisin 1981 kunnostuksesta, jossa uudistettiin tilan modernia asua.

Halli 111 on aina ollut saman tyyppisessä käytössä, tammupuurina eli lämpimänä sisäteisenä ja odotushuoneena. Kaarevaseinäinen välikko 116 oli alun perin selkeämin osa eteistä, koska tilojen välillä ei käytännössä ollut väliseinää. Kaakeliuuni oli alkuaan huoneen luoteisnurkassa. Alun perin eteisestä oli pääsy vain suureen keittiöön 114 ja välikön kautta toiseen sisäteiseen ja ruokavarastoon (120–122). Yhteys Esplanadin puoleiseen huoneeseen 112 avattiin vuonna 1840. Vuoden 1859 kalusteinventoinnissa huoneessa mainitaan olleen mm. kullanuskeat ikkunaverhot, saarnipuinen sohva ja kuusi tuolia sekä vaatenaulakko.

Vuoden 1866 korjauksessa sisäteisen uuni siirrettiin huoneen lounaisnurkkaan ja välikko varustettiin omalla uunilla. Samalla lounaiskulmassa sijainneet välikön ja keittiön 114 oviaukot siirrettiin nykyisille paikoilleen. Purerun uunin paikalle avattiin tulisija-aukot, joilla lämmitettiin kenraalikuvernöörin työhuoneen 113 ja salin 114 uunit. Viimeistään tässä vaiheessa huoneeseen asennettiin parkettilattia ja seinät tapetoitiin. Vuoden 1899 jälkeen eteisen kautta lämmitettiin enää salin uunia.

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa hallitilasta erotettuun vyöhykkeeseen, sijoitettiin yleisöwc-tila (117–118) ja puhelinkoppi 119. Niiden väliin jäävästä etutilasta oli yhteys kaarevaseinäiseen välikköön.

Hallitila uudistettiin ilmeeltään Pienen juhlahuoneiston yhtenäiseen moderniin asuun. Seinät verhottiin Metsovaaran kangastapeteilla ja lattia päällystettiin lyhytnukkaisella plyyshimatolla. Puhelinkopin etuseinämä tehtiin viilupintaisena kattopintaan saakka. Wc-tilan lattia- ja seinäpinnat laatoitettiin mosaiikkilaatoilla kuten yleisö wc-tilassa 108 ja se on säilynyt 1960-luvun asussaan.

Kunnostus 1981 ja nykytila

Hallin nykyinen asu on peräisin vuoden 1981 kunnostuksesta, jossa tilaan palautettiin perinteisempi jäsentely. Seinäpintojen kankaat poistettiin ja ne maalattiin ovikorkeuteen saakka vaaleanharmaiksi sekä niiden yläosat ja kattopinnat valkeiksi. Tekstiilimatto korvattiin vastaavalla tammiparketilla kuin neuvottelutilassa 113. Kalusteet säilytettiin, mutta valaisimet uusittiin.

Puhelinkopin seinät rakennettiin uudestaan hyödyntämällä ulko- ja sisäpuolen entiset tammiviilutetut puukuitulevyt ja ääneneristävyttä parannettiin. Käytävän 116 ja puhelinkopin 119 tekstiilimatot korvattiin villamatoilla.

Lattiat

- Hallissa 111 tammiparketti ja profiloitu tammijalkalista. Käytävällä 116 ja puhelinkopissa 119 sininen Wiltton-villamatto. Käytävän puujalkalista valkoiseksi maalattu, puhelinkopissa tammilista. Wc-tilassa 117–118 nk. italialainen mosaiikki.

Seinät

- Hallissa 111 seinät on maalattu ovikorkeuteen saakka vaaleanharmaiksi ja yläosat valkeiksi, rajausviiva harmaa. Käytävällä 116 maalattu vaaleanharmaiksi. Wc-tilassa 117–118 tummansininen mosaiikkilaatta (25 x 75 mm). Ikkunapenkki ja -syvennys laatoitettu, ikkunasmyygien pielet maalattu. Puhelinkopin 119 etuseinämä kattoon saakka tammiviilua, myös sisäpuolella viilupinnat (pöytätason yläpuolella rei'itetty levy).

Katto

- Hallissa 111 ja wc-tilassa 118 rapattu ja valkoiseksi maalattu. Etuhuoneessa 117 valkeaksi maalattu levy, käytävällä 116 akusto-levy, puhelinkopissa 119 kangaspintainen mineraalvilla.

Ovet

- Hallin vanhat peiliovet maalattu valkoisiksi. Wc-tilan 117–118 ovet harmaiksi maalattuja laakaovia. Puhelinkopissa 119 tammiviilupintainen laakaovi, jossa kapea lasiaukko.

Kirjasto ja neuvotteluhuone

1822 – toimistohuoneita

1856 – adjutantihuone / vastaanottohuone (112) ja kenraalikuvernöörin kabinetti / työhuone (113)

1910-luku – seurusteluhuoneita

1919 – toimistohuoneita

1966 – kirjasto ja neuvotteluhuone

Kahden kadunpuoleisen huoneen alkuperäinen tilamuoto on säilynyt. Kirjaston ja neuvotteluhuoneen nykyinen asu on peräisin 1981 kunnostuksesta, jossa 1960-luvun pintamateriaalit uusittiin.

Kaksi Esplanadin puoleista sotaväen ylitar kastajan toimistohuonetta oli alun perin erotettu muista talon tiloista ja niihin pääsi vain sisäänkäyntihallin 101 kautta. Taloon vuonna 1840 muuttaneiden kenraalikuvernöörin kanslioiden aiheuttamien tilajärjestelyjen seurauksena tämä oviaukko muurattiin umpeen ja huoneista avattiin uudet oviaukot eteläpuoleisiin huoneisiin 111 ja 114. Kanslian päällikön työhuone oli kulmahuoneessa 113. Sieltä huoneeseen 114 johtanut oviaukko laudoitettiin umpeen vuoden 1850 korjaustöissä. Toinen Fabianinkadun puoleisista ikkuna-aukoista muurattiin umpeen vuoteen 1859 mennessä, jolloin huoneesta tehtiin kenraalikuvernöörin työhuone. Idänpuoleisesta huoneesta tuli adjutantin / päivästäjän huone.

Molempien huoneiden tulisijat uusittiin vuoden 1866 korjaustöissä. Työhuoneeseen asennettu marmorikamiina voitiin lämmitellä myös eteisen 111 kautta. Huoneissa oli parkettilattiat, seinien alaosissa oli öljymaalatut puupaneloinnit ja yläosat oli tapetoitu. Vastaanottohuoneessa oli 1880-luvulla kaksi muotokuvaa – keisari Aleksanteri II ja hänen puolisonsa.

Vuonna 1896 työhuoneen 113 lattia uusittiin kokonaan ja puiset alapohjapalkistot korvattiin rautapalkein ja tiiliholvein. Vanha puupanelointi korvattiin ponttilaudoista tehdyllä, joka verhottiin kankaalla ja öljymaalattiin. Bobrikovin aikaisen perusteellisen korjauksen yhteydessä v.1899 huoneen 113 tulisija purettiin ja sen tilalle tehtiin pelkästään itse huoneesta lämmitettävä suuri ”senkkikaakeliuuni”. Valeikkunan tiilimuurausta paksunnettiin ja tiivistystä parannettiin. Kenraalikuvernöörin työpöytä oli sijoitettu valeikkunan eteen. Koko kattorappaus uusittiin listoineen samalla kun kattovasojen tiiviys tutkittiin.

Työhuone siirrettiin Seynin aikana yläkerran salonkiin 207. Vuonna 1917 otetussa valokuvassa etuhuone 112 on muutettu kenraalikuvernöörin vaimon seurustelu- tai pukeutumishuoneeksi ja myös entisessä työhuoneessa 113 näkyy salonkimainen kalustus. Seinän alaosaa kiersi ikkunapenkin korkuinen maalattu paneeli, jonka ylälistaa oli profiloitu. Seinäpinnoissa oli kukkakuvioituiden tapetit ja kattopintaa kiersi holkkalista. Parketti oli päällystetty kokolattiamatolla ja koristeellisen kaakeliuunin edessä oli suuri peili.

Nykyinen kirjasto 112 vuonna 1917 otetussa valokuvassa. Se oli tuolloin kenraalikuvernööri Seynin puolison vastaanottohuone. Sundström / HKM

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa kirjasto ja neuvottelutila uudistettiin ilmeeltään Pienen juhlahuoneiston yhtenäiseen moderniin asuun. Seinät verhottiin Metsovaaran kangastapeilla. Ikkunaseinät peitettiin katosta lattiaan ulottuvilla verhoilla. Kirjaston lattia päällystettiin lyhytnukkaisella plyyshimatolla. Neuvottelutilaan tehtiin diagonaaliin ladottu ruutuparketti, jota kehysti poikittaisin sauvojin tehty friisi. Katon rajaan tehtiin listoitukset, jossa holkkalistaan yhdistettiin vaakasuuntaiset levyrakennelmat. Niiden takana oli ilmanvaihtokanavat säleikköineen. Tilojen välisen oven aukeamissuuntaa vaihdettiin.

Kunnostus 1981 ja nykytila

Nykyinen asu on peräisin vuoden 1981 kunnostuksesta. Kangastapetit ja ikkunaseinän peittävät verhot poistettiin ja tilaan palautettiin perinteisempi seinäpintojen jäsentely. Kirjaston seinät maalattiin ovikorkeuteen saakka kellertäviksi ja neuvottelutilassa vaaleansinisiksi. Seinän yläosat ja kattopinnat maalattiin valkeiksi. Kirjaston tekstiilimatto korvattiin vastaavalla tammiparketilla kuin neuvottelutilassa. Kirjaston pyöreä mahonkipöytä, nojatuolit ja kaapisto säilytettiin ennallaan, mutta neuvotteluhuoneen uudet kalusteet hankittiin Artekistä. Molempien tilojen valaisimet uusittiin.

Neuvotteluhuone 113 peruskorjauksen jälkeisessä asussaan v.1975. Welin / MV

Lattiat

- Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvojin tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalistat.

Seinät

- Maalattu (töppäys) ovikorkeuteen saakka tilassa 112 kellertäviksi ja tilassa 113 vaaleansinisiksi, harmaa rajausviiva. Yläosat maalattu valkeiksi.

Katto

- Kattopinta ja listat maalattu valkeiksi.

Ovet

- Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.

Salonki

1822 – keittiö

1828 – anatomiasali

1856 – alasalonki / pikku sali

1966 – allekirjoitushuone

1981 – salonki

Keittiötilasta salongiksi aikojen saatossa muutetun huone-tilan neliömäinen tilamuoto on säilynyt, mutta oviaukkoja on siirretty. Nykyinen asu on peräisin 1981 kunnostuksesta, jossa 1960-luvun pintamateriaalit uusittiin.

Huone oli alun perin keittiötila, jonka itäseinustalla oli nk. ”englantilainen keittiö” helioineen ja pienine uuneineen. Eteiseen 111 johtava oviaukko oli nykyistä etelämpänä. Eteläseinällä oli kolme oviaukkoa, jotka johtivat pihanpuoleiseen tampusuuriin, ruokavarastoon ja kadunpuoleiseen taloudenhoitajan huoneeseen. Kolmesta ikkunasta pohjoisin on alusta pitäen ollut vaaleikkuna. Keittiötä käytettiin yliopistoaikana 1828–32 ilmeisesti anatomiasalina.

Keittiö muutettiin kenraalikuvernöörinkanslian toimistohuoneeksi 1840 ja sinne muurattiin normaali kaakeliuuni. Pohjoisseinälle avattiin oviaukko huoneeseen 113. Kanslian muutettua pois v.1856, huoneesta tuli ”pieni sali” ja se säilyi tässä käytössä vuoteen 1917 saakka. Vuosien 1866–68 remontissa kaakeliuuni korvattiin marmorikamiinalla.

1850-luvulta lähtien salissa oli punaisella kankaalla päällystetty sohvakalusto. Viimeistään 1880-luvulta lähtien se oli uusrokokoootylinen kalusto, jonka pääosa on nykyisin salongissa 208. Vuonna 1879 ovi työhuoneeseen 113 muutettiin paripeiloveksi. Salongin alapohja uusittiin vuonna 1896. Puisten palkkien tilalle tehtiin rautakiskokannatetiset tiiliholvit ja sen päälle parketti.

Pikku sali v.1917. Tilaan 115 johtava ovi oli vielä yksilehtinen. Osa sohvakalustosta on nykyisin salongissa 208. Sundström / HKM

"Allekirjoitushuone" vuonna 1975. Welin / MV

Vuoden 1917 valokuvassa seinän alaosa kiersi ikkunapenkin korkuinen maalattu paneeli, jossa profiloitu ylälista. Yläosan tapetti rajautui kattolistaa vasten vuonna 1903 asennetuin kullatuin listoin. Kattolistana oli holkkalista. Kattopinnan stukkakoristeet olivat todennäköisesti peräisin 1860-luvulta. Lautalattia oli päällystetty kukkakuvioisella kokolattiamatolla. Tilaan 115 johti vielä yksilehtinen peiliövi, joka oli salongin puolelta tapetoitu kuten muu seinäpinta.

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa allekirjoitushuone muutettiin Pienen juhlahuoneiston moderniin yhtenäiseen asuun. Lattialle tehtiin diagonaaliin ladottu ruutuparketti. Seinät verhottiin Metsovaaran kangastapeteilla. Katon rajaan tehtiin listoitukset, jossa perinteiseen holkkalistaan yhdistettiin vaakasuuntaiset levyrakennelmat. Niiden takana oli ilmanvaihtokanavat säleikköineen. Ikkunaseinä peitettiin verhoilla, jotka ulottuivat katosta lattiaan. Tilaan hankituista kalusteista kirjoituspöytä ja mahonkituolit (mallia Johannes) olivat Olof Otelinin suunnittelemat. Kristallikruunu ostettiin yksityiseltä perikunnalta.

Kunnostus 1981 ja nykytila

Nykyinen asu on peräisin vuoden 1981 kunnostuksesta, jossa kangastapetit ja ikkunaseinän peittävät verhot poistettiin ja tilaan palautettiin perinteisempi seinäpintojen jäsentely. Seinäpinnat maalattiin ovikorkeuteen saakka harmaanhertävään sävyyn, yläosat ja kattopinnat maalattiin valkeiksi. Diagonaaliin ladottu ruutuparketti on peräisin 1966 peruskorjauksesta. Uudet verhoripustukset tehtiin vain ikkunoiden kohdalle ja ikkunoihin asennettiin pimennysverhot. Kalusteet ja kristallikruunu säilyivät ennallaan. Valaistusta parannettiin lisäämällä uusia valaisimia.

Lattiat

- Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvojen tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalista.

Seinät

- Maalattu (töppäys) ovikorkeuteen saakka harmaanhertävään sävyyn, harmaa rajausviiva. Seinän yläosat valkeat.

Katto

- Kattopinta ja -listat maalattu valkeiksi.

Ovet

- Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.

Neuvottelutilat

1822 – neljä asuinhuonetta

1866 – kolme kenraalikuvernöörin asuinhuonetta

1966 – kaksi huonetta: ruokasali ja salonki

1981 – neuvotteluhuoneet

Neuvottelutilojen nykyisen asun pohjana on 1960-luvun peruskorjaus, jota uudistettiin vuoden 1981 kunnostuksessa. Ruokasali 115 toimii nykyisin isona 30 hengen kokoushuoneena. Salonkia 128 käytetään pienenä neuvotteluhuoneena.

Alun perin neljä pientä asuinhuonetta, jotka olivat ylitarkastajan henkilökunnan käytössä. Huoneiden värit oli pohjoisesta etelään: sininen, harmaa, keltainen ja punainen.

1860-luvun korjauksessa kaksi pohjoista huonetta yhdistettiin kenraalikuvernöörin vaimon makuukammariksi (115 eteläosa). Keskimmäinen (115 pohj.osa) oli kenraalikuvernöörin makuukamari ja eteläisin hänen pukeutumishuoneensa (*garderob*) 128, josta avattiin yhteys kamaripalvelijan asuinhuoneeseen (129-133). Pukeutumishuoneen itäseinän ovea siirrettiin etelämmäs.

Vuoteen 1886 mennessä pohjoisin huone (115 pohj.osa) oli muutettu teehuoneeksi ja kenraalikuvernöörin vaimon makuuhuone siirretty pihan puolelle huoneeseen 122. Tänä vuonna teehuoneen ja kenraalikuvernöörin makuuhuoneen alapohjat korjattiin perusteellisesti rottaangelman takia. Huoneiden 128 ja 129 välinen yksilehtinen peiliovi suljettiin v.1895, mutta avattiin taas 1900-luvun vaihteessa, kun huoneet muutettiin Bobrikovin lastenhuoneiksi. Samassa yhteydessä keskimmäisestä huoneesta (115 eteläosa) tuli kenraalikuvernöörin vaimon pukeutumishuone.

Vuoden 1917 valokuvassa kaikkien kolmen huoneen laualattiat on päällystetty kuvioidulla linoleum-matoilla. Mattopintaa jatkui yhtenäisenä ovien kohdalla ilman kynnyksiä. Seinäpinnoissa oli yksiväriset tapetit. Seinän alaosa kiersi ikkunapenkin korkuinen maalattu paneeli, jossa profiloitu ylälista. Kattopinnassa oli holkkalista. Koristeellisten kaakeliuunien edessä oli suuret peilit. Makuuhuoneen ja pienemmän salongin välissä oli kahdet paripeiliovet (vrt. nykyiset). Myös ovismyygissä oli peilit. Sivutiloihin johtavat ovet oli integroitu osaksi seinäpintaa, myös paneelilista jatkui niiden editse. 1920-luvulta lähtien huoneet olivat osa ulkoministerin virka-asuntoa.

Neuvotteluhuone 115 eli silloinen ruokasali vuonna 1975.
Welin / MV

Vas. ja oik. kaksi huonetta, jotka yhdistettiin 1960-luvun peruskorjauksessa neuvotteluhuoneeksi 115. Vuonna 1917 otetuissa kuvissa pohjoinen huone (vas.) oli pieni salonki (1880-luvulla teehuone) ja keskimäinen huone makuukammari (oik.). Sundström / HKM

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvoin tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Maalattu (töppäys) ovikorkeuteen saakka, tilassa 115 kellertävät ja tilassa 128 harmaanrosat, harmaa rajausviiva. Yläosat valkeat.*

Katto

- *Kattopinta ja -listat maalattu valkeiksi.*

Ovet

- *Vanhat valkoisiksi maalatut paripeiliövet.*

Peruskorjaus 1964–66

Peruskorjauksessa kaksi pohjoista huonetta yhdistettiin ruokasaliksi 115, josta oli suora yhteys sekä viereiseen tarjoilutilaan 127 että astianpesutilaan 122. Astianpesutilaan johtavan oven paikkaa siirrettiin pohjoisemmas. Huone 128 muutettiin salongiksi. Entiseen lastenhuoneeseen (129-133) johtava ovi-aukko muurattiin umpeen ja saman seinään toiseen reunaan avattiin uusi ovi-aukko, josta pääsi eteistilaa kautta wc-tiloihin ja B-porrashuoneeseen.

Ruokasali ja salonki uudistettiin ilmeeltään Pienen juhlahuoneiston yhtenäiseen asuun. Seinät verhoittiin Metsovaaran kangastapeteilla. Ikkunaseinät yhtenäistettiin koko seinän leveyksillä verhoilla, jotka ulottuivat katosta lattiaan. Katon rajaan tehtiin listoitukset, jossa perinteiseen holkkalistaan yhdistettiin vaakasuuntaiset levyrakennelmat. Niiden takana oli ilmanvaihtokanavat säleikköineen. Ruokasalin 115 kattolistassa

oli lisäksi valaisinramppi. Ruokasalin lattia päällystettiin lyhytnukkaisella plyyshimatolla. Salongiin tehtiin diagonaaliin ladottu ruutuparketti. Ovien aukeamissuuntaa muutettiin. Tilaan hankittiin Olof Ottelinin suunnittelema pitkä pöytä ja nahkapäällysteiset tuolit.

Kunnostus 1981 ja nykytila

Nykyinen asu on peräisin vuoden 1981 kunnostuksesta. Kangastapetit ja ikkunaseinän peittävät verhot poistettiin ja tilaan palautettiin perinteisempi seinäpintojen jäsentely. Neuvottelutilan eli entisen ruokasalin seinät maalattiin ovikorkeuteen saakka vaalealla beigellä ja salongissa roosalla. Yläosat ja kattopinnat maalattiin valkeiksi. Neuvottelutilan tekstiilimatto korvattiin vastaavalla tammiparketilla kuin salongissa 128. Ruokasalin kattolista uusittiin ja siitä poistettiin valaisinramppi. Myös valaisimet uusittiin ja ruokasaliin asennettiin sekä riippu- että seinävalaisimet. Neuvottelutilan seinän pitkä kiinteä taso purettiin pois, mutta entiset kalusteet säilytettiin. Salongin istuskeluryhmän tilalle hankittiin Artekista vastaavat neuvottelutilan kalusteet kuin tilassa 113.

Verhot ja matto on uusittu kunnostuksen jälkeen. Neuvottelutilan kattopintaan on myöhemmin lisätty valkokangas ja videotykki.

Wc- ja tarjoilutilat

1822 – kamari ja eteinen (127) sekä eteinen ja ruokavarasto (120-122)

1866 – riisuutumishuone, kylpyhuone ja eteinen (127) sekä pukeutumishuone (120-122)

n.1930 – keittiö 127 sekä eteinen, kylpyhuone ja wc (120-121)

1966 – tarjoilutila 127, astianpesutila 122 ja wc 120-121

1960-luvun peruskorjauksessa Pienen juhlahuoneiston keittiö- ja huoltotilat sijoitettiin pihan puolelle, jossa jo 1930-luvulla oli ollut ministerin virka-asunnon keittiö. Tilojen nykyinen asu on peräisin 1960-luvulta. Tarjoilutilan kalusteet on kuitenkin purettu pois ja se on muutettu varastoksi.

Fabianinkadunsiiven pihahuoneet, eteläinen 127 ja pohjoiset 120-122, oli alun perin jaettu kevyin väliseinän neljäksi huoneeksi. Eteläisin oli keltaiseksi maalattu kamari, jonka pohjoispuolella oli eteiskäytävä (tampuuri). C-portaan pohjoispuolinen huonetilä oli jaettu pitkittäin sisäeteiseksi ja ruokavarastoksi, joista kummastakin oli ovi keittiöön 114. Vuonna 1840 pohjoinen huone muutettiin kenraalikuvernöörinkanslian arkistoksi – väliseinät purettiin ja ovi C-portaaseen muurattiin umpeen.

Vuosien 1866–68 korjauksessa pohjoisesta huoneesta tehtiin kenraalikuvernöörin vaimon pukeutumishuone (*skåprummet*) kirja- ja vaatekaappeineen. C-portaan ovi avattiin ja yhteys saliin 114 muurattiin umpeen. Eteläisin huone jaettiin väliseinällä kylpyhuoneeksi ja riisuutumistilaksi (*toilette*). Molempiin huoneisiin avattiin ikkuna-aukot. Eteiskäytävään rakennettiin mahonkinen klosettikaappi.

Vuonna 1881 kylpyhuoneeseen asennettiin vesi- ja viemärijohtoja ja vesikalusteet vaihdettiin. Varustukseen kuului sinkkipeltinen kylpyamme, kuparinen kamiinalla varustettu vedenlämmitin ja rautainen vesisäiliö sekä sinkkipellitetty lattia. 1890-luvun alkuun mennessä kenraalikuvernöörin makuuhuone oli siirretty entiseen pukeutumishuoneeseen 120-122. Sieltä oli oviyhteys C-portaan alla sijainneeseen wc-tilaan 125. Bobrikovin aikaan 1900-luvun vaihteessa huone oli muutettu jälleen pukeutumishuoneeksi. Eteiskäytävän klosettikaappia suurennettiin v.1899 ja sinne asennettiin pisoaari ja lavuaari.

Vuosina 1919–20 huoneet olivat ulkoasiainministeriön toimistotiloina, kylpyhuoneessa oli poliittisen osaston virkamiehen työhuone ja riisuutumis-huoneessa lennätinhuone. Nämä kaksi huonetta sekä eteiskäytävä oli vuoteen 1934 mennessä yhdistetty ulkoministerin virka-asunnon keittiöksi 127, josta oli avattu ovi myös B-portaaseen. Pohjoisen huoneen (120-122) länsiseinustalle oli rakennettu kevyin väliseinän erotetut wc- ja kylpyhuonetilat.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa Pientä juhlahuoneistoa palvelevat keittiötilat sijoitettiin porrashuoneen molemmin puolin. Astianpesutilan 122 ja ruokasalin välistä oviaukkoa jouduttiin siirtämään sijansa verran. Tarjoilutilasta 127 porrashuoneeseen 134 ja salonkiin 128 johtaneet oviaukot muurattiin umpeen. Kaarevan välikön 116 läheisyyteen sijoitettiin naisten wc-tila (120-121).

Kaikki alasasketut kattopinnat tehtiin Lautex-levyistä, joiden pintaan oli integroitu loisteputkivalaisimet. Keittiötilojen lattiat päällystettiin 6-kulmaisilla keraamisilla laatoilla ja seinät laatoitettiin kattopintaan saakka keraamisilla laatoilla. Vaalean keltaisen lattian ja valkoisten seinien vastapainona oli siniseksi maalattu kattopinta. Laakaovet maalattiin harmaiksi. Kalusteet teetettiin arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan. Harmaat laminaattikaappien reunat kehystettiin teak-listoin. Myös rst-pöytien ritilätasot tehtiin teakistä tai rst:stä.

Wc-tilojen 120-121 seinäpinnoissa käytettiin mosaiikkilaattoja ja lattialla nk. italialaista mosaiikkia. Etuhuoneen laminaattipintaisten allastason reunat tehtiin tammesta ja myös peilit kehystettiin tammilistoin. Wc-tiloissa käytettiin harmaita tammilistoin reunustettuja laminaattiovia.

Lattiat

- Astianpesun 122 ja tarjoilutilan 127 lattialla 6-kulmaiset keltaiset keraamiset laatat.
- Wc-tilassa 120-121 nk.italialainen mosaiikki.

Seinät

- Astianpesun 122 ja tarjoilutilan 127 seinät laatoitettu kattopintaan saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu. Wc-tilassa 120-121 seinät laatoitettu punertavan rusehtavilla mosaiikkilaatoilla (25 x 75 mm).

Katto

- Kaikissa tiloissa alakatto koostuu rei'itetyistä Lautex-levyistä (300 x 900 mm) ja niihin integroiduista loisteputkivalaisimista. Alakatot on piirustusten mukaan asennettu n. 400 mm kattopinnasta alaspäin.

Ovet

- Keittiön laakaovet on maalattu harmaiksi. Wc-tiloissa harmaat tammilistoin kehystetyt laminaattiovet

C-porrashuone

1822 – ”pieni kiviporras”

Porrashuone on säilynyt 1960-luvun peruskorjauksessa saamassaan asussa, jolloin alkuperäinen holvattu porrashuone uusittiin betonirakenteisena ja sen keskelle sijoitettiin hissi.

Nykyisen C-portaan paikalla oli alun perin kolmivartinen holvattu porrashuone, jonka portaat olivat kalkkikiveä. Ulko-ovi oli sijoitettu portaaseen nähdén keskeisesti.

Vuonna 1848 porrashuone muutettiin lämpimäksi tilaksi muuraamalla alakertaan portaan keskelle kaakeliuuni savuhormeineen. Samalla ulko-ovi siirrettiin nykyiselle paikalleen ja sen viereen avattiin ikkuna (nämä ovat jo v.1851 pohjapiirroksessa mutta on merkitty uusiksi myös v.1866 suunnitelmassa). Pihasiiven rakentamisen yhteydessä v.1851 porrashuoneen ylätasannetta laajennettiin pihan ylittäväksi halliksi 217.

Vuosien 1866–68 korjauksessa porrashuonetta kavennettiin toisessa kerroksessa, kun salongin 207 vastaista seinää siirrettiin. Ylähallin 217 itäseinustalle oli 1890-luvulle mennessä asennettu posliinilavuaari, joka uusittiin v.1896. Lavuaari poistettiin vuoteen 1934 mennessä.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa vanha porras korvattiin uudella betonirakenteisella ja sen keskelle sijoitettiin hissi, jonka konehuone sijoitettiin toiseen kerrokseen hissinviereen. Portaalle alle jäävään tilaan tehtiin siivoustila 125. Ensimmäisestä kerroksesta on tuulikaapin kautta käynti sisäpihalle. Toisen kerroksen ylähallista 217 on käynti päärakennuksen lisäksi myös pihasiiveen.

Porrashuone noudatti materiaaleiltaan pelkistettyä linjaa. Ensimmäisen ja toisen kerroksen käytävän lattiat sekä porraskelmat päällystettiin sinisellä muovilaatalla. Jalka- ja askelkumalimat selä portaalle teräskaidet päällystettiin mustalla muovilla. Ensimmäiseen kerrokseen tehtiin alakatto sinisistä Lautex-levyistä. Porrashuoneen ja toisen kerroksen rapatu katto pinnat maalattiin. Ulko-ovi uusittiin harmaaksi maalattuna paneeliovena. Tuulikaapin sisempi lasipuuovi on poistettu.

Vuonna 1990 ylähalliin 217 hankittiin uudet säilytyskalusteet.

Lattiat

- Porrashuoneessa 123, 217 sininen vinyylilaatta, jalka- ja askelkumalimat mustaa muovia.
- Tuulikaapissa 121 harmaaksi maalattu betoni. Siivoustilassa 125 punainen mosaiikkilaatta.

Seinät

- Porrashuoneessa rapatu ja vaaleanharmaiksi maalatu.
- Siivoustilassa 125 seinät vaaleanvihreät. Altaan takana taustalaatoitus, valkoinen keraaminen laatta.

Katto

- Käytävällä 123 sininen rei'itetty Lautex-levy.
- Porrashuoneessa ja käytävällä 217 rapattu ja valkeaksi maalattu.
- Siivoustilassa 125 maalattu vaaleanvihreäksi.

Ovet

- Ulko-ovi harmaaksi maalattu paripaneeliov. Tuulikaapin sisemmät ovet poistettu. Siivoustilassa harmaaksi maalattu laakaovi.

B-porrashuone oheistiloineen

1826 – halkovarasto

1856 – korotus / kaksi palvelijan huonetta ja porras

1900 – lastenhuone (tilat 129–133) ja palvelijahuone 210

B-portaan tilanjako on pääpiirteissään sama kuin vuonna 1856, mutta 1960-luvun peruskorjauksessa alakertaan rakennettiin wc-tiloja.

Fabianinkadun puoleisen siiven eteläpään rakennettiin vuonna 1826 yksikerroksinen ikkunaton halkovarasto, kun taloa jaettiin kahden divisioonankomentajan kesken. Varasto korotettiin kaksikerroksiseksi, muutettiin palvelijoiden asuintiloiksi ja varustettiin puuportaalalla v.1856. Molemmissa kerroksissa oli pieni ja kapea asuinhuone, joissa oli ikkuna ja kaakeliuuni.

Vuosien 1866–68 korjaustöissä alakerran huoneesta (129–133) avattiin ovi kenraalikuvernööriin pukeutumishuoneeseen 128. Ainakin alakerran huone oli hyvin kylmä ja siksi seinien eristystä pyrittiin parantamaan, kun se muutettiin Bobrikovin lastenhuoneeksi 1900-luvun vaihteessa. Vuonna 1901 ulkoseinät päällystettiin kreosootilla kyllästetyin ”Oulunviltein”, paneloitiin kauttaaltaan ja pinkopahvitettiin. Tulisijojen vetoa pyrittiin parantamaan asentamalla hyvin korkea savuhattu.

Vuoden 1922 jälkeen tilat yhdistettiin ulkoministerin virka-asuntoon. Porrashuoneesta 134 avattiin ovi keittiöön 127 ja yläkerran huoneesta 210 ovi huoneeseen 209. Molemmat ovet muurattiin umpeen 1960-luvun peruskorjauksessa.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Porrashuone säilyi entisessä paikassaan, mutta portaat uusittiin. Ensimmäisen kerroksen huone jaettiin wc-tiloihin (129-130, 132) ja välikkioon 133, josta avattiin oviaukko salonkiin 128 ja vanha muurattiin umpeen. Suunnitelmissa porras oli ensin esitetty betonirakenteisena ja suoravartisena, jolloin toisen kerroksen huonetilaa olisi purettu pois. Porras toteutettiin kuitenkin yksivartisena kierteisenä teräsportaana ja huonetilaa säilytettiin. Porrasaskelmat tehtiin Durk-teräslevystä, kaide neliöputkista ja niiden päällä oleva lattaterästä päällystettiin muovisella käsijohdelistalla.

Lattiat

- Eteisessä 133, porrashuoneessa 134 sekä työhuoneessa 210 sininen vinyylilaatta, jalkalistat mustaa muovia.
- Wc-tilassa ja etuhuoneessa 129, 130, 132 punainen mosaiikkilaatta, myös jalkalistana.

Seinät

- Rapattu ja maalattu: eteisessä, porrashuoneessa ja työhuoneessa valkeiksi, etuhuoneessa vaaleansinisiksi ja wc-tilassa vaaleanvihreiksi. Altaiden takana taustalaatoitus, valkoinen keraaminen laatta.

Katto

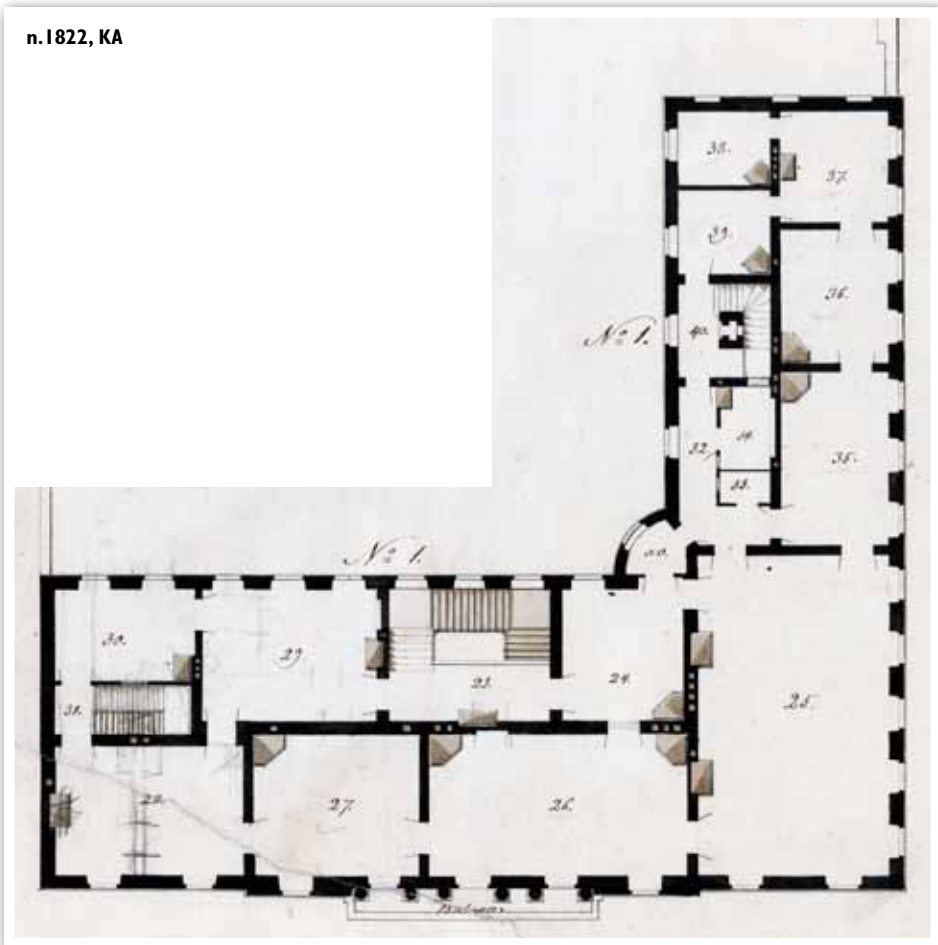
- Rapatut ja valkeiksi maalatut, paitsi wc-tilassa vaaleanvihreäksi.

Ovet

- Väliovet maalattuja puulaakaovia. Ulko-ovi harmaaksi maalattu paneeliovi.

n. 1822, KA

n. 1894, KA

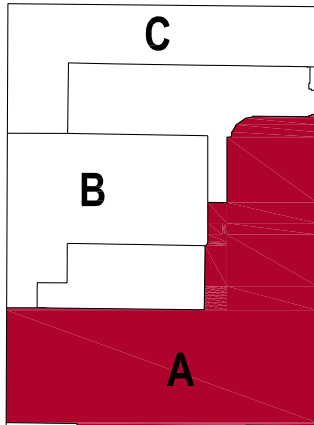

1934, KA

Päärakennuksen 2.kerros *Belle-étage*

A-OSA

Päärakennuksen toinen kerros oli alun perin kauttaaltaan Suomen sotaväen divisioonankomentajan asuin- ja edustustiloina. Tilat säilyivät asuinkäytössä, lukuun ottamatta yliopistovaihetta 1828–33. Arkkitehti C.A. Edelfeltin (Yleisten rakennusten ylihallitus) laajamittaisissa muutostöissä toinen kerros varattiin pääasiassa kenraalikuvernöörin edustustiloiksi. 1920-luvulla kerroksen paraatitilat otettiin suuremmista muutoksista valtion juhlahuoneistokäyttöön.

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa (arkkit. Sirkka Tarumaa/ Rakennushallitus) toisen kerroksen edustustiloihin tehtiin nk. *Suuri juhlahuoneisto*. Varsinaisia tilamuutoksia edustustiloihin ei tehty, mutta työhuoneesta 207 porrashuoneeseen johtava oviaukko muurattiin umpeen. Myös salongin 209 ja tilan 210 välinen yhteys laitettiin umpeen. Kaikki lattiarakenteet, ikkunat sekä pääosa pintamateriaaleista uusittiin. Fabianinkadun puoleisen siiven eteläpäätyyn pihan puolelle sijoitettiin huoltoriloja ja C-porrashuone uusittiin.

Salonki

1822 – asuinhuone tai ruokasali

1856 – ruokasalin länsipää

1866 – rukouskappeli / kirkko

1919 – salonki

Vuodesta 1919 lähtien salonkina käytössä ollut huone sai nykyisen tilamuotonsa 1866–68, kun siitä tehtiin rukouskappeli. Koristeellinen kattopinta ja seinää kiertävät friisit tehtiin kappelin uudistuksessa 1911–13. Salonki on säilynyt pääosin 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Tällä paikalla alun perin ollut huone oli suurempi kuin nykyinen ja käsitti kolme ikkunaa nykyisten kahden sijasta. Huonetta käytettiin aluksi ilmeisesti ruokasalina, mutta se jaettiin jo 1826 puisin väliseiniin kolmeen osaan: kahteen pihan puoleiseen huoneeseen ja niitä reunustavaan käytävään. Vuonna 1856 nämä huoneet yhdistettiin idänpuoleiseen päätyhuoneeseen, jolloin saatiin aikaiseksi suuri ruokasali.

Jo kymmenen vuoden kuluttua v.1866–68 korjaustöissä tiloja järjesteltiin taas uudestaan ja huone sai nykyisen muotonsa. Huone sisustettiin viimeistään 1870-luvun alussa rukouskappeliksi. Ikonostaasi oli 1890-luvun pohjapiirroksista päätellen sijoitettu ikkunaseinälle. Kappelissa oli parkettilattia, jota v.1894 jouduttiin suojaamaan ikonostaasin edessä 65 cm:n leveydeltä linoleum-matolla, koska siitä riippuvista lampuista putosi lattialle öljyä. Kappelin koillisnurkassa sijainnut kaakeliuuni jouduttiin uusimaan v.1905 ja sen savupiippu muuraamaan uudelleen.

Vuosien 1911–1913 välisenä aikana kappeli uudistettiin kauttaaltaan siihen asuun, jossa se oli v.1917 otetuissa valokuuvissa. Pietarista hankittiin uusi ikonostaasi, joka sijoitettiin huoneen poikki idänvastaisen seinän eteen. Merkittävin muutos tilan kannalta oli Salomo Wuorion toteuttamat kattopinnan ja seinäfriisin myöhäisjugendtyyliset kipsiornamentit. Kattopinnan keskiympyrää kiertää koristeellinen kehys, johon oli sijoitettu pisaramaiset valaisinkuvut. Reuna-alueilla on punosmainen reliefipinta koristeineen. Kattopintaa kiertää holkkalista ja seinällä on köynnösmäinen friisi. Muita koristepintoja tummemmaksi maalattu keskiympyrä oli koristeltu pienin maalatuin tähdin. Seinäpinnat oli tapetoitu friisiin saakka ja niiden välissä oli

Vuonna 1928 salonki 202 oli ulkoministeri Procopén puolison vastaanottohuoneena. Otava

Kenraalikuvernöörintalon kirkkotila vuonna 1917. Sundström / HKM

tumma rajauslista. Lattialla oli diagonaaliin ladottu ruutuparketti.

Vuonna 1919 kappeli muutettiin salongiksi ja Mannerheimin aikana sitä kutsuttiin nimellä ”Lilla kabinett”. Tila kunnostettiin valtauksen jäljiltä ilman sen suurempia muutoksia. Seinäpinnoissa oli edelleen tapetti ja tumma rajausviiva. Myös kattopinta ja friisi säilyivät ennallaan tähtitaivasta lukuun ottamatta. Parketti peitettiin kuviodulla linoleumilla.

Salonki kunnostettiin ulkoministerin puolison vastaanottohuoneeksi vuonna 1921. Parketti otettiin esiin linoleumin alta, seinäpinnat tapetoitiin kuviollisella tapetilla ja kalusteet uusittiin. Vuonna 1938 kaakeliuunien purkamisen yhteydessä tehdyissä muutostöissä sali sai pelkistetyimmän asun harmaaksi maalatuin seinäpinnoin ja aikakauden tyylin mukaisin kalustein.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Parkettilattia uusittiin vanhan mallin mukaan, mutta sitä kiertävä friisi tehtiin aikaisempaa leveämpänä. Suunnitelmissa oli esitetty seinäpintojen tapetointi Salubra-kankaalla, mutta ne maalattiin kellertäviksi. Kipsikoristeisen katon ja seinäpinnan friisin värijäsentelyä muutettiin. Katon keskiympyrää reunustavat ornamentit ja friisin köynnös korostuivat kun ne maalattiin taustaa tummemmalla sävyllä. Tilaan sijoitettiin Bomanin tehtaan uskustavilainen kalusto ja vastaanottohuoneessa 206 ollut kattokruunu.

Kattopinta uusittiin vanhan mallin mukaan v. 2009, kun se romahti alas yläpuolisen vesivaingin takia.

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvoin tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Maalattu friisiin saakka vaaleankeltaisiksi. Valkoisella pohjalla oleva kohokuvioinen friisi maalattu rusehtavan harmaaksi.*

Katto

- *Kattopinnassa rusehtavan harmaat koristeet valkoisella pohjalla.*

Ovet

- *Vanhat valkoisiksi maalatut paripeiliovet.*

Yllä vas. detajli v.1917 otetusta valokuvasta, jossa näkyvät kattokoristeluun liittyvät lamput sekä keskiympyrän tähtikoristelu. Sundström / HKM

Ruokasali

1822 – kaksi asuinhuonetta ja porras

1826 – kolme asuinhuonetta

1856 – huone sekä ruokasalin ja kirjastohuoneen itäpää

1866 – ruokasali

Smolnan uusrokoko-tyyliseen edustustilasarjaan kuuluvan ruokasalin tilamuoto ja pintojen jäsentely vuodelta 1866 on säilynyt. Nykyinen asu on pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin seinä- ja kattopinnat entistettiin ja lattia uusittiin.

Toisen kerroksen itäpäädyssä oli alun perin kaksi asuinhuonetta ja puinen porrashuone. Huoneet oli tarkoitettu ylitarkastajan vaimon käyttöön ja kadunpuoleinen oli ilmeisesti hänen vihreä makuuhuoneensa.

Pihan puoleinen huone yhdistettiin v.1826 ulkorakennuksen keittiötiloihin uudella eteläpuolelle rakennetulla porrashuoneella. Samalla poistettiin vanha porras alakertaan ja sitä pihan puoleisesta huoneesta erottanut puinen väliseinä. Ilmeisesti tässä yhteydessä kadunpuoleinen huone jaettiin väliseinällä kahdeksi pikkuhuoneeksi. Kaikkiin huoneisiin muurattiin uudet kaakeliuunit.

Pihasiiven rakennustöiden yhteydessä pihanpuoleisesta huoneesta muurattiin umpeen toinen ikkuna. Vuonna 1856 tämä huone yhdistettiin lännen puoleiseen huoneeseen suuren ruokasalin aikaan saamiseksi. Kadunpuolelle tehtiin samankokoinen kirjastohuone yhdistämällä läntisempi huoneista entiseen salonkiin (204 itäpää). Itäisempi kadunpuoleisista huoneista oli ilmeisesti ruokasaliin liittyvä varastohuone.

Nykyisen tilamuotonsa ruokasali sai kymmenen vuotta myöhemmin v.1866–68, kun sen tieltä purettiin pitkittäissuuntainen kantava seinä sekä kadunpuoleinen väliseinä. Samalla kattoa korotettiin. Läpi talon ulottuvana se oli kooltaan nyt lähes yhtä suuri kuin rakennuksen tanssisali.

Seinä- ja kattopinnat koristeltiin ajan uusrokoko-tyylin mukaisesti. Alapaneelin ja friisin väliin jäivät seinäpinnat jäseneltiin kullattujen listojen kehystämiin panneau-seinäkenttiin. Nauhamaisiin kenttiin tehtiin hedelmä-aiheiset maalaukset.

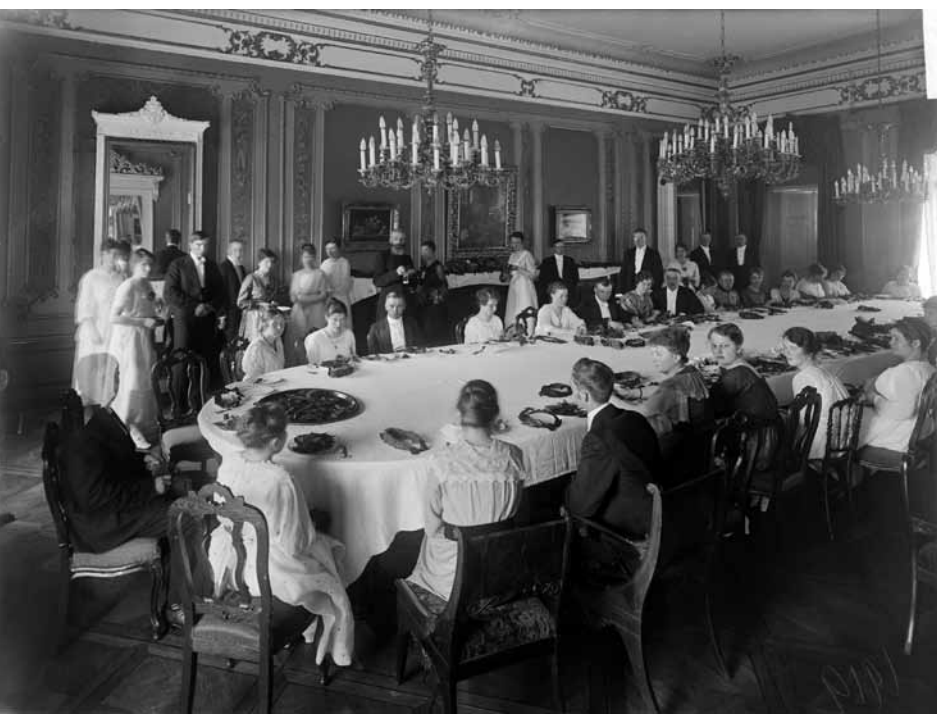
Ruokasalin pintarakenteita kunnostettiin 1800-luvun lopulla, mm. keisarivierailun yhteydessä 1885 sekä katto- että seinät maalattiin uudelleen koristeluineen. Ruokasalin parkettilattia uusittiin kauttaaltaan v.1893. Samalla ruokasalin ja gallerian 204 välisen liukuoven kiskot ja pylpyrät uusittiin.

Varhaisimmassa valokuvassa 1917 on näkyvissä tummasävyiset seinäkentät ja niiden yläpuolisesta vaaleasta friisistä sekä kattopinnasta erottuvat kullatut koristeet. Vuonna 1919 tilassa tehtiin vain tarpeelliset kunnostustyöt, mutta ilmeisesti seinäkankaat vaihdettiin. Kaksi kaakeliuunia purettiin siirryttäessä keskuslämmitykseen v.1938. Tässä vaiheessa myös ruokasalin ulkoasua pelkistettiin. Seinäkenttien kankaat uusittiin ja kaikki seinäpinnat, listat sekä kullatut koristeet maalattiin lähes samalla sävyllä.

Ruokasalissa varastoitiin ensimmäisen maailmansodan aikana Punaisen Ristin keräämiä, rintamalle lähetettäviä tarvikkeita. Takana keskellä kenraalikuvernööri Seyn. HKM

Ruokasali Mannerheimin valtiohoitajakaudella vuonna 1919.
Takaseinällä näkyvät uunit purettiin 1930-luvulla. HKM

Ruokasalin pihanpuoleisen kulman maalauskoristelua viimeistellään 1960-luvun peruskorjauksen aikana. Raimo Ahonen / Lehtikuva

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa tilan ulkoasua palautettiin värijäsentelyllä lähemmäksi alkuperäistä ilmettä. Lehtikultaukset palautettiin niihin listoihin, joissa esiin ottojen perusteella oli kultauksia ollut. Seinäkentät päällystettiin intialaisella raakasikillillä ja hedelmä-aiheiset nauhamalaukset entistettiin. Suunnitelmissa oli kuuden kattoruusukkeen keskiosien avaaminen ja varustaminen ilmanvaihtoristikoilla. Niiden sijaan kattolistan taakse avattiin nauhamaiset raot tulo- ja poistoilmaa varten. Uusi parkettilattia tehtiin vanhan mallin mukaan. Bobrikovin ajalta peräisin olevat samettiverhot säilytettiin. Vuoden 1992 kunnostustöissä ruokasalin kattopintaa korjattiin, seinäpinnat maalattiin ja parkettilattiaa kunnostettiin.

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, kehystetty suurempiin kenttiin kapeilla listoilla. Profiloitunut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Seinän taustaväri sekä kattolista vihreä. Kullattujen listojen rajaamien kenttien, joissa kangastapetoidut seinäkentät ja nauhamaiset hedelmäaiheiset maalaukset, taustavärinä malva. Myös friisi maalattu malvan väriin. Koristeissa kultaukset.*

Katto

- *Valkeaksi maalatussa kattopinnassa kullatut koristeet ja kattorasetit.*

Ovet

- *Siniseen salonkiin johtava liukuovi naamioitu paripeiliöveksi.*
- *Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi, yläpuolella konsolien kannattama palkisto kullattuine koristeineen.*

Sininen salonki

1822 – salonki ja seurusteluhuone

1866 – taulugalleria, sininen galleria

Smolnan edustustilarjaan kuuluvan gallerian nk. sinisen salongin tilamuoto ja uusrokokoo-tyylinen jäsentely on vuodelta 1866. Nykyinen asu on pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta, jolloin seinä- ja kattopinnat entistettiin ja lattia uusittiin. Tila on kunnostettu pintojen osalta viimeksi 1992.

Nykyisen sinisen salongin paikalla oli alun perin kaksi salitilaa, *sininen salonki* tanssisalin vieressä ja *keltainen seurusteluhuone* (förmak) sen itäpuolella. Salongista oli pääsy Esplanadin puoleiselle parvekkeelle. Molemmissa huoneissa oli runsasmuotoiset kattolistat. Seurusteluhuonetta laajennettiin vuonna 1856 itään päin suureksi kirjastohuoneeksi, josta tuli v.1859 mennessä biljardihuone pelipöytineen. Purettu väliseinä rakennettiin uudelleen vuosien 1866–68 korjaustöissä, jolloin muodostettiin kaksi alkuperäistä huonetta käsittävä pitkä galleriasali.

Taulugallerian seinä- ja kattopinnat koristeltiin ajan uusrokokoo-tyyliin. Alapaneelin ja kattolistan väliin jäivät seinäpinnat jäseneltiin kullattujen listojen kehystämiin seinäkenttiin. Kattoa nostettiin tanssisalin korkeudelle ja se sai nykyisen koristelunsa. Tilassa oli kaksi koristeellista kaakeliuunia. Ruokasaliin johtavaan oviaukkoon asennettiin seinän sisään vedettävä liukuovi. Gallerian puolelta se oli naamioitu peiliksi, ruokasalin puolelta parioveksi. Nykyinen sohvakalusto ja valaisimet ovat peräisin tältä ajalta.

Gallerian pintarakenteita kunnostettiin ja uusittiin vuoteen 1917 mennessä useaan otteeseen, mutta se säilytti 1860-luvun asunsa. Vuoden 1885 keisarivierailua varten kalusteiden punaiset silkkikankaat sekä ovi- ja ikkunaverhot vaihdettiin siniseen brokadikankaaseen. Ilmeisesti myös seinäkentät saivat sinisen värinsä tässä vaiheessa. Parkettilattia uusittiin vuonna 1890. Vuonna 1904 molemmat kaakeliuunit korvattiin uusilla.

Vuonna 1919 tilassa tehtiin vain tarpeelliset kunnostustyöt. Seinäpintojen jäsentely säilyi ja ilmeisesti seinäkankaat vaihdettiin vasta 1920-luvulla.

Kaakeliuunit purettiin siirryttäessä keskuslämmitykseen v.1938. Tässä vaiheessa myös salongin ulkoasua pelkistettiin ja väritystä muutettiin. Seinäkenttien kankaat vaihdettiin ja sisemmät listat poistettiin. Hopeanvärisiä kenttiä kehystävät hopeapronssiset listat ja taustapinnat oli maalattu valkeiksi.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Välipohjien uusimisen yhteydessä parkettilattia uusittiin. Sen kuviointia muutettiin ja reunoille tehtiin friisi. Seinäkentät päällystettiin italialaisella silkkidamastilla ja niitä kehystävät listat lehtikulattiin. Muut pinnat maalattiin lateksilla.

Kattopinta maalattiin vaaleansinertäväksi ja koristeet valkeiksi. Työselostuksessa oli esitetty myös valaisinruusukkeiden kultaus ja niiden

Yllä: Sininen salonki eli "taulugalleria" vuonna 1919 Mannerheimin valtionhoitajakauden aikana. Sundström / HKM

Oik: Vuonna 1963 otetussa kuvassa sininen salonki on asussa, jonka se sai 1930-luvun lopun remontissa. Pietinen / MV

keskiosien avaaminen ilmanvaihtosäleiköiksi. Säleikköjä ja kultauksia ei toteutettu. Seinille kattolistan taakse avattiin nauhamaiset raot tulo- ja pois-toilmaa varten. Kalusteiden verhoilut ja ikkunoiden verhoasetelmat tehtiin sinisestä silkkidamastista.

Vuoden 1992 kunnostustöissä salongin seinä- ja kattopinnat maalattiin ja parkettilattiaa kunnostettiin. Seinäkenttien kankaat uusittiin sveitsiläisestä silkistä ja sisempi kehyslista palautettiin. Se tehtiin vanhaan helmikoristelistaan verrattuna lyöntimetallista sileäpintaisena.

Vas: Sininen salonki vuonna 1918 Smolnan valtauksen jälkeen. Lönnqvist / HKM

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvoin tehty friisi. Profiloidut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Seinäkentissä siniset silkkitaetit, tausta maalattu vaaleansiniseksi.*

Katto

- *Maalattu vaaleansiniseksi, koristeet valkoisiksi.*

Ovet

- *Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.*
- *Ruokasaliin johtavassa liukuovessa peili.*

1919 – audienssisali

Tanssisalin yleisväritys oli 1860-luvun uudistuksen jälkeen valkoinen. Alapaneelin ja friisin väliin jäävät seinäpinnat jäsenneltiin kullattujen listojen kehystämiin valkoisiin tapettikenttiin. Alkuperäisen kattolistan lisäksi vaalea kattopinta jäsenneltiin uusrokoko-tyylisin stukko-ornamentein. Lattia oli tammiparkettia. Seinillä oli viimeistään 1870-luvulta lähtien suuria keisarien

Vuoden 1919 seppeeleensitoijaiset keltaisessa salongissa.
Seinissä näkyvät koristelustoituksin kehystetyt tapettikentät.
Sundström / HKM

muotokuvia ja salia kutsuttiin siksi myöhemmin myös ”keisarisaliksi”. Tämä asu on nähtävissä ensimmäisen maailmansodan aikana otetussa valokuvassa.

Salonkiin asennettiin patterit jo v. 1931 ja samassa yhteydessä sen ulkoasua pelkistettiin. Seinäpintojen paneau-jäsentelyt poistettiin ja ne maalattiin lateksilla keltaisiksi. Kaakeliuunit purettiin pois v. 1938, kun muihinkin tiloihin asennettiin patterit. Nykyinen kalusto tuotiin Smolnaan presidentinlinnasta, jossa se oli ollut 1920-luvulla.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Välipohjien uusimisen yhteydessä parkettilattia uusittiin. Sen kuviointia muutettiin ja reunoille tehtiin friisi. Seinät maalattiin keltaisiksi kattolistaan saakka. Koristelistoitukset ja valaisinruusukkeet kunnostettiin. Katossa olevien kahdeksan koristeruusukkeen keskiosissa olevat säleiköt ovat ilmeisesti 1890-luvulta. Vuoden 1992 kunnostustöissä seinä- ja kattopinnat maalattiin ja parkettilattiaa kunnostettiin.

Tanssisalissa oli ensimmäisen maailmansodan aikaan Punaisen Ristin varasto. Seinällä riippuu kaksi suurta keisari muotokuvaa. MV

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisen sauvoin tehty friisi. Profiloidut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Maalattu kattolistaan saakka keltaisiksi.*

Katto

- *Kattopinta listoineen ja koristeineen maalattu valkeaksi.*

Ovet

- *Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.*

Vastaanottohuone ja käytävä

1822 – sisäeteinen (tampuuri) ja välikkö

1900 – ”Vihreä kabinetti”

1919 – Adjutantin huone

Vastaanottohuoneen alkuperäinen tilamuoto on säilynyt, mutta sen eteläpuolen kaareva välikkö korvattiin 1920-luvulla käytävällä, joka yhdisti tilan C-porrashuoneeseen. Vastaanottohuoneen ja käytävän nykyinen asu on pääosin säilynyt 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Paraatikerroksen vastaanottohuone ts. sisäeteinen on ollut nykyisenkaltaisessa käytössä lähestulkoon koko ajan 1820-luvulta lähtien. Kun työhuone oli siirretty 1910-luvulla alakerrasta entiseen seurusteluhuoneeseen 207 se oli adjutantin tai päivystäjän huoneena. Huonetila oviaukkoineen on säilynyt koko ajan samanlaisena, lukuun ottamatta yliopistoaikaa 1828–33, jolloin ovi nykyiseen siniseen salonkiin 204 oli muurattu umpeen.

Sisäeteisessä oli viimeistään 1860-luvun uudistuksen jälkeen parkettilattia ja seinissä kullatuin listoin kehystetyt tapettikentät. Seinien alaosa kiersi öljymaalattu paneelikenttä. Huoneen yleisväritys oli ainakin 1900-luvun vaihteessa vihreä ja sitä kutsuttiin ”vihreäksi kabinetiksi”. Valokuvassa vuodelta 1919 on nähtävissä seinäpintojen jäsentely ”paneloituun” alaosaan ja tapetoituun yläosaan, joka päättyy ilmeisesti kullattuun listaan. Sen yläpuoli holkkalistoineen on maalattu kattopinnan sävyyn. Ovia kehystää jugend-tyyliin kirjaillut verhot.

Sisäeteiseen liittyneessä kaarevaseinäisessä välikkötilassa 218 oli lautoilattia, joka vuonna 1885 maalattiin muistuttamaan parkettia. Välikkö muutettiin 1920-luvun alussa C-porrashuoneeseen johtavaksi käytäväksi ja tarjoilutilaksi.

Vuonna 1963 eli ennen peruskorjausta otetussa kuvassa seinien alaosissa näkyvät vielä paneelikentät. Pietinen / MV

Vuonna 1938 kaakeliuuni purettiin ja ilmeisesti samassa yhteydessä seinät maalattiin ja parkettilattia kunnostettiin tai uusittiin.

Vuonna 1919 huoneessa oli valtionhoitaja Mannerheimin adjutantin päivystyspöytä. Tilasta oli kaarevan välikön kautta yhteys työhuoneeseen 207. Sundström / HKM

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa tilan parkettilattia uusittiin vastaavanlaisella kuviolla kuin aikaisemmin. Seinät maalattiin lateksilla harmahtavan violetiksi. Suunnitelmissa oli ”paneelin” rajalistan maalaaminen, mutta lopulta koko lista poistettiin. Kattopinta maalattiin kellertäväksi ja kattolista sekä valaisinruusuke valkeiksi. Tilassa ollut sohvakalusto siirrettiin salonkiin 208 (kenraalikuvernoonin aikana salongissa 114) ja sen tilalle hankittiin biedermeier-tyylinen sohvakalusto.

Tarjoiluvälikkönä toimivan käytävän 218 länsiseinälle tehtiin laminaattipintaiset ylä- ja alakaapistot. Nurkkaan sijoitettiin iv-kuilu.

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikittaisin sauvoin tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalistat.*
- *Käytävällä 218 sininen vinyylilaatta, mustat muovijalkalistat.*

Seinät

- *Salongissa 206 maalattu kattolistaan saakka harmahtavan violetiksi.*
- *Tarjoiluvälikkönä toimivan käytävän 218 seinät maalattu vaaleanharmaiksi ja kalusteseinässä valkoinen taustalaatoitus.*

Katto

- *Vastaanottohuoneessa 206 maalattu vaalean kellertäväksi, kattolistat ja valaisinruusuke valkoiset.*
- *Käytävässä 218 maalattu valkeaksi.*

Ovet

- *Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi. Käytävään 218 johtavassa peilioessa lasiaukot ja oven yläpuolella ikkuna.*

Työhuone

1822 – pieni sali ja eteistila

1866 – vihreä seurusteluhuone (förmak)

(1885) – punainen seurusteluhuone

1900 – kultainen kabinetti

Työhuoneen tilamuoto ja kattopinnan uusrokoko-tyylinen jäsentely on vuodelta 1860-luvulta. Tilan ilme muuttui 1930-luvulla, kun seinäkenttien jäsentelyt poistettiin. Nykyinen asu on peräisin 1966 peruskorjauksesta, jolloin kattopinta entistettiin ja tähtikuvioparketti uusittiin vanhan mallin mukaan.

Nykyinen huonetila muodostui alun perin kahdesta huoneesta. Kadunpuolella oli divisioonankomentajan pieni sali/förmaaki ja pihanpuolella eteinen, josta oli erotettu kevyin väliseinän kaksi pienempää varastotilaa. 1850-luvulla pihahuone oli kenraalikuvernöörin arkiruokasalina, jossa oli 24 hengen kalusto.

Huone sai nykyisen tilamuotonsa 1860-luvulla, kun kaksi huonetta yhdistettiin salongiksi ja tilan kattoa korotettiin. C-portaan puoleinen seinä suoritettiin portaan kustannuksella. Suunnitelmissa pihan puolelle oli esitetty avattavaksi kaksi ikkuna-aukkoa, mutta seinästä tehtiin umpinainen.

Salongin seinä- ja kattopinnat koristeltiin ajan tyylin mukaisesti. Samaan aikaan tehty uusklassinen kattolista poikkeaa tyyliltään muusta koristelusta. Huoneen yleissävy oli vihreä. Alapaneelin ja friisin väliin jäivät seinäpinnat jäsennehtiin kullattujen listojen kehystämiin panneau-seinäkenttiin. Lattialle tehtiin tähtikuvioparketti, joka koostui lukuisista eri puulajeista. Huoneen eteläseinälle muurattiin samanlainen marmorikamiina kuin vestibyylin ylätasanteella oleva.

Huoneen yleisväritys muutettiin punaiseksi vuoden 1885 uudistustöissä, jotka edelsivät keisarivierailua. Myös marmorikamiina korjattiin. Viimeistään

Yllä ja alla: Vuonna 1917 otetuissa kuvissa näkyy kenraalikuvernööri Seynin työhuone koristeellisine seinäjäsentelyineen. Yläkuvassa 1860-luvun remontissa asennettu marmorikamiina. Alakuvassa Bobrikovin aikana hankittuja kalusteita. Lattia on peitetty kauttaaltaan tekstiilimatoin. Sundström / HKM

Yllä vas: Työhuone v.1963. Seinien alaosissa näkyy paneelointi ja takakulmassa C-porrashuoneeseen vievä ovi. Pietinen / MV

Vas: Työhuoneen välipohjaa uusitaan peruskorjauksen aikana v.1965. Raimo Ahonen / Lehtikuva

vuodesta 1900 lähtien huonetta kutsuttiin kultaiseksi kabinetiksi. Vuoteen 1917 mennessä kenraalikuvernööriin työhuone oli siirretty Bobrikovin aikaisine kalusteineen alakerrasta tähän huoneeseen. Vuoden 1917 valokuvassa on nähtävissä 1860-luvulta peräsin olevaa seinä- ja kattopintojen jäsentelyä.

Huone on tämän jälkeen ollut työhuoneena – ensin Mannerheimin ja sitten ulkoministerien – pääosin samoin kalustein. Vuonna 1924 tehtyyn kustannusarvioon kuului vanhan marmorikamiinan korvaaminen uudella, hieman matalammalla perinteisellä kaakeliuunilla. Tämä oli tehty vuoteen 1928 mennessä.

Työhuoneeseen asennettiin patterit 1930-luvun alussa. Samoihin aikoihin huoneen ulkoasua pelkistettiin. Seinäpintojen jäsentely poistettiin ja seinät maalattiin yksivärisiksi. Alapaneeli säilytettiin, mutta se maalattiin samaan sävyyn muun seinäpinnan kanssa. Ilmeisesti tässä vaiheessa kaakeliuunia madallettiin säilyttämällä vain alempi osa.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Välipohjan uusimisen yhteydessä koristeellinen tähtiparketti uusittiin vanhan mallin mukaan. Käytävään 217 johtava ovi muurattiin umpeen ja seinän alapaneeli poistettiin. Seinäpinnat maalattiin suunnitelmassa esitetyn tapetoimisen sijaan. Kattopinta maalattiin vaalean harmaaksi ja kunnostetut kattolistat sekä valaisinruusukkeet valkeiksi. Valkoinen kaakelitakka jouduttiin työn ajaksi purkamaan, mutta se palautettiin takaisin entiselle paikalleen. Vuoden 1992 kunnostustöissä seinäpinnat maalattiin ja parkettilattiaa kunnostettiin.

Lattiat

- Tähtikuvioparketti puulajeina afrikkalainen ja amerikkalainen pähkinäpuu, ebenholz, tammi ja loimukoivu, profiloitu tammijalkalista.

Seinät

- Seinät maalattu harmaaksi.

Katto

- Vaaleanharmaaksi maalatulla kattopinnalla valkeat listat ja koristeet.

Ovet

- Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.

Salongit

1822 – asuinhuoneita

1866 – pukeutumishuone (208) ja salonki (209)

(1885) – sininen förmaaki (208) ja salonki (209)

1900 – förmaaki ja makuuhuone (209)

1966 – salongit

Salongeiksi aikojen saatossa muutettujen yksityisten asuinhuoneiden tilamuoto on säilynyt, mutta värisävyt ovat vaihdelleet. Niiden nykyinen asu on pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta..

Alun perin kaksi divisioonankomentajan käytössä ollutta kamaria. Pohjoisempi 208 oli makuuhuone. Käyttö oli suunnilleen sama 1850-luvulla sillä erotuksella, että huone 209 oli makuuhuone ja 208 seurusteluhuone (förmaaki).

1860-luvun uudistuksen jälkeen toisen kerroksen päätyhuoneet muodostivat ”nuoren kreivin” huoneiston, jossa huone 209 oli vihreäsävyinen salonki sohvakalustoineen ja kirjoituspöytineen. Sinisävytteistä huonetta 208 kutsuttiin pukeutumishuoneeksi (toiletterummet), mutta kalustuksensa puolesta se oli pieni seurusteluhuone (förmaaki) – 1870-luvun lopussa sitä kutsuttiinkin siniseksi förmaakiksi. Huoneen laulalattia uusittiin vuonna 1894.

Bobrikovin aikana huone 209 oli hänen tyttärensä (fröken) sisempi huone. Vuonna 1900 huoneen katto korjattiin ja sen ornamentit maalattiin kirkkain värein sekä seinät tapetoitiin. Vuonna 1903 huonetta moitittiin pimeäksi ja sitä kohennettiin ilmeisesti uusin ”valoissimin” tapetein.

Vuoteen 1917 mennessä huone 208 oli muutettu työhuoneeseen 207 liittyväksi pienemmäksi työtilaksi, jossa oli mm. suuri kirjelokerikko ja muita konttorikalusteita. Huone 209 oli ilmeisesti kenraalikuvernööri Seynin makuuhuone. Vuonna 1917 otetuista valokuvista näkyy, että seinät oli molemmissa huoneissa tapetoitu katon holkkalastaan saakka ja lattiaa peit-

Salonki 208 oli huhtikuussa 1917 ilmeisesti kenraalikuvernöörin pienempänä työhuoneena / kabinettina ja kalustettu konttorikalustein. Vasemmalla seinällä kellon alla Seynin puolison Sofian muotokuva. Kattovalaisin on samanlainen kuin nykyisin. Sundström / HKM

Nykyinen salonki 209 vuonna 1917 makuuhuoneena, joka oli ilmeisesti kenraalikuvernööri Seynin käytössä. Lattiaa peittää paksu tekstiilimatto. Sundström / HKM

tivät tekstiilimatot. Ikkunoiden lisäksi myös ovia kehystivät raskaat verhot.

Ilmeisesti jo 1930-luvun lopulta lähtien tilaa 208 kutsuttiin *naisten salongiksi* tai *vihreäksi huoneeksi*. Tilassa oli rusehtavat tapetit, lattialla harmaanruskea linoleum ja kalustona Bobrikovin aikana hankittu Ludvig XVI-tyylinen kullattu kalusto, jossa oli keltaisen vihreä silkkipäällyste.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjausta varten laadituissa suunnitelmissa tila 208 säilyi edelleen salonkina, mutta tilaan 209 oli esitetty huonekaluvarasto. Ilmeisesti se kuitenkin kalustettiin jo alun perin salongiksi. Tilasta 209 takahuoneeseen 210 johtanut oviaukko muurattiin umpeen.

Molempiin tiloihin tehtiin uudenmalliset kattolistat, joihin liitettiin ilmanvaihtosäleiköt. Kattopintojen vanha tikkurappaus jouduttiin uusimaan, koska listarakennelmien asentaminen oli hankalaa mutkallaan olevien kattopintojen takia. Vanhat kipsirosetit hyödynnettiin uudessa kattopinnassa. Huoneisiin asennettiin myös uudet levy patterit.

Vihreä salonki 208 muutettiin väritykseltään rosan sävyyn ja suunnitelmissa esitetyn silkkitapetin sijaan seinät maalattiin. Tilaan sijoitettiin vastaanottohuoneessa 206 ollut sohvakalusto (Bobrikovin aikana salongissa 114). Salonki 209 muutettiin puolestaan väritykseltään vihreäksi ja sinne siirrettiin tilassa 208 ollut kullattu kalusto. Molemmat kalustot ovat Bomanin v. 1902 valmistamia ja Bobrikovin aikana hankittuja. Vuoden 1992 kunnostustöissä seinä- ja kattopinnat maalattiin ja parkettilattiat kunnostettiin.

Lattiat

- *Diagonaaliin ladottu tamminen ruutuparketti, reunoilla poikkittaisin sauvoin tehty friisi. Profiloitunut tammijalkalistat.*

Seinät

- *Tila 208 maalattu rosan sävyyn ja tila 209 vihreäksi.*

Katto

- *Rapatut kattopinnat ja kipsilevylistoitukset maalattu valkeiksi.*

Ovet

- *Vanhat paripeiliovet maalattu valkoisiksi.*
- *Tilasta 209 varastoon 211 johtava laakaovi maalattu seinäpinnan väriin.*

Varastotilat

1822 – asuinhuone (211) ja sisäeteinen (212–215)

1866 – makuuhuone ja etuhuone

Nykyisten huoneiden 211–215 väliseinät on rakennettu 1960-luvun peruskorjauksessa ja tilat ovat säilyneet sen aikaisessa asussaan wc-tilaa lukuun ottamatta.

Alun perin näissä tiloissa oli kaksi suurin piirtein samankokoista huonetta, joista C-porrashuoneen viereinen oli sisäeteinen (212–215) ja kulmahuone asuintila, vuonna 1827 se oli keltainen kirjastohuone. Molemmista huoneista pääsi kadunpuoleiseen suurempaan asuinhuoneeseen 209. 1850-luvun lopussa tiloissa oli makuuhuoneen ja pukeutumishuoneen kalusteet.

1860-luvun korjauksissa sisäeteiseen sijoitettiin mahonkiseinäinen klosettikaappi nykyisen wc:n 215 kohdalla. Vuonna 1873 sitä kutsuttiin ”nuoren kreivin etuhuoneeksi”. Klosettikaappia piti suurentaa vuonna 1899, kun sinne asennettiin uusi vesiklosetti. Kulmahuone 211 oli makuuhuoneena.

Huoneet olivat 1920-luvulta 1960-luvulle osa ulkoministerin virka-asuntoa. Sisäeteiseen rakennettiin 1920-luvun aikana erilliset kylpyhuone- ja wc-tilat, jolloin ovi huoneeseen 209 muurattiin umpeen ja ikkunanpuoleiselle seinustalle jäi huoneeseen 211 johtava käytävä.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Tila 212 jaettiin väliseinällä käytävään ja sen varrelle sijoitettiin siivoustilaan, kukkakylmiöön sekä wc-tilaan. Tilasta 211 tehtiin ompelu- ja silityshuone. Käytävän ikkunaseinälle sijoitettiin alakaapistot.

Tilat ovat säilyneet vuoden 1966 aikaisessa asussaan lukuun ottamatta wc-tilaa 215. Ompelu- ja silityshuone on nykyisin varastotilana. Käytävä, varasto ja siivoushuoneen lattiapinnat ovat sinistä muovilaatta. Rapattujen seinä- ja kattopintojen värisävyinä on valkoinen ja harmaa. Laminaattipintaissa väliovissa on lakatut tammikehykset. Erikoispiirretyt säilytyskaapistot ovat laminaattipintaista tammisin reunalistoin. Wc-tilan lattian ja seinäpinnan laatoitukset on uusittu samassa yhteydessä peräseinälle rakennetun kuilun kanssa.

Lattiat

- Varastossa 211, käytävällä 218 ja kukkakylmiössä 214 sininen muovilaatta (Finnflex) ja mustat muovijalkalistat. Wc-tilassa 215 vihreä mosaiikkilaatta.

Seinät

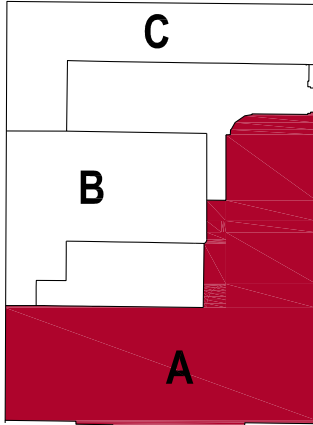
- Tiloissa 211–213, 215 harmahtaviksi maalatut. Wc-tilan 215 allasseinällä vihreä mosaiikkilaatta. Kukkakylmiön 214 seinät alumiinilevyä.

Katto

- Rapatut ja valkeaksi maalatut lukuun ottamatta kukkakylmiötä 214, jonka katto alumiinilevyä.

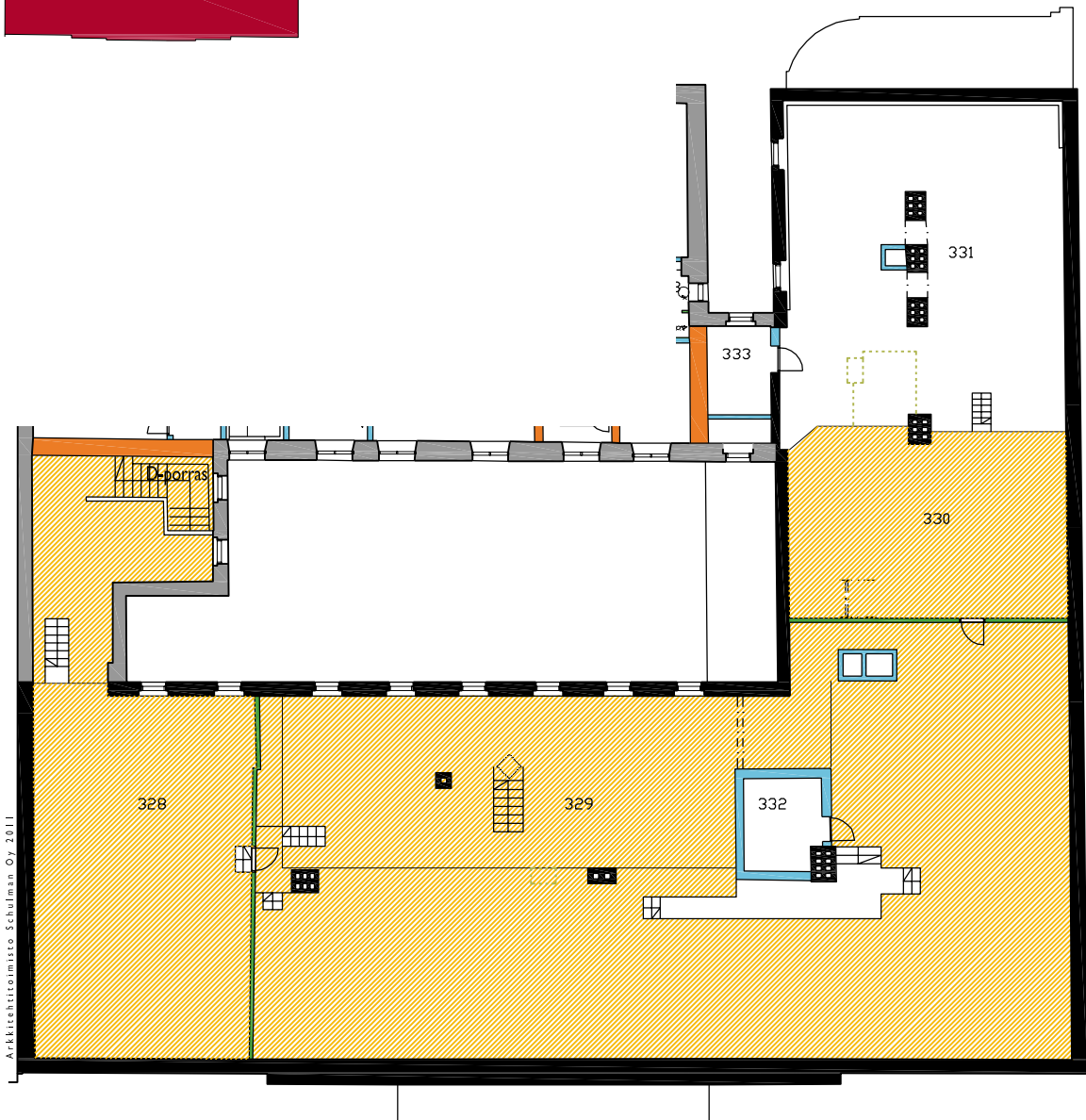
Ovet

- Laakaovet harmaata laminaattia tammikehyksin. Porrashuoneeseen johtavat harmaiksi maalatut lasiaukolliset puuovet, joissa rautalankalasit. Kukkakylmiössä rst-ovi (Huurre).

Ullakkotilaa rajaavat seinät sekä kattopinnat jyrkevine kattotuolineen ovat säilyneet ennallaan. Suurimmat muutokset näkyvät lattiapinnan muuttuneissa tasoissa kun toisen kerroksen huonetiloja korotettiin 1860-luvun uudistuksessa. Tila on nykyisin osastoitu kolmeen paloalueeseen. Pintamateriaalit ovat pääosin pysyneet samoina, mutta niitä on eri korjaustöiden yhteydessä uusittu.

Alun perin ullakolle oli käynti Fabianinkadun puoleisen siiven kalkkikivi-porrasta pitkin (nyk. C-porras). L-mallisen ullakon palopermanto oli ladottu tiilistä ja se oli samassa korossa lukuun ottamatta rakennuksen kulmaan sijoituvan tanssisalin (205) kohdalla olevaa korkeampaa lattiatasoa. Seinäpinnat ja ilmeisesti myös hormit olivat puhtaaksi muurattua tiiltä. Puurakenteiset

kattoristikot kannattivat vesikattoa. Sisäpihan puolella oli pienet ikkunat.

1850-luvun alussa rakennetusta pihasiiven portaasta (nyk. D-porras) avattiin käynti ullakolle. Vuoden 1866 uudistustöiden yhteydessä toisen kerroksen ruokasalia 203, sinistä salonkia 204 ja työhuonetta 207 laajennettiin huone-tiloja yhdistämällä. Samalla niiden kattopintoja korotettiin. Korjaustöiden yhteydessä ullakon välipohjasta oli löydetty lahonneita lattiavasojä tulevan uuden ruokasalin ja työhuoneen välisellä alueella ja myös sitä kautta tarjoutui hyvä syy niiden kattopintojen uusimiseen. Ullakon tiiliset palopermannot purettiin. Kattojen uusimisen jälkeen täytteet sekä mm. sammal laitettiin takaisin ja puhdistetut tiilet ladottiin paikoilleen. Ruokasalin ja työhuoneen kohdalla rakenteita jouduttiin vahvistamaan puupalkkeilla ja terästangoilla. Pihasiiven korotuksen yhteydessä 1922-23 muurattiin umpeen D-portaan viereinen vanha yhteys pihasiiven ullakolle.

Peruskorjaus 1964–66 ja myöhemmät muutokset

Fabianinkadun puoleisen siiven porras uusittiin, eikä sitä enää ulotettu ullakolle asti, vaan lattia valettiin umpeen. Välipohjan täytteet ja pintalaatta uusittiin. Tässä yhteydessä purettiin myös portaan vieressä ollut hormi. Muiden tilojen 328-329 lattiarakenteisiin ei tehty muutoksia.

Ullakolle rakennettiin kaksi ilmanvaihtokonehuonetta 332-333 nk. ilmastointikeskukset. Rakentamiskvaiheessa toinen konehuoneesta 333 siirrettiin suunnitelmassa olleesta paikasta päärakennuksen ja pihasiiven välisen yhdyskäytävän päälle. Konehuoneiden seinä- ja kattopinnat rapattiin ja sisäpuolelta ne maalattiin. Lattiat valettiin betonista ja pinta teräshierrettiin (tilassa 333 nykyisin maalattu). Tilassa 332 on erillinen välikatto. Konehuoneiden teräsrakenteiset palo-ovet maalattiin harmaiksi. Ullakolla kulkevat kanavat ruiskutettiin Silbestos-massalla.

Ikkunat uusittiin kaksipuitteisina ja yläsaranoituina, osa ikkunoista muutettiin säleiköiksi. Tiloissa 328 ja 330 säilyivät vanhat yksipuitteiset kattoikkunat, jotka ovat avattavia ilman saranoita. Niiden eteen on lisätty teräsristikot 1980-luvulla.

Vuonna 1987 ullakko osastoitiin kolmeen osaan rakentamalla uudet väliseinät (B15) oviineen (arkkit. Pirkko Vasara/ Rakennushallitus).

Nykytila

Päärakennuksen ullakolle on nykyisin käynti D-porrashuoneesta, jossa on säilynyt alkuperäiset kalkkikiviportaavat. Porrasaskelmat ovat profiloituneet ja välitasanteilla on kivilaatat.

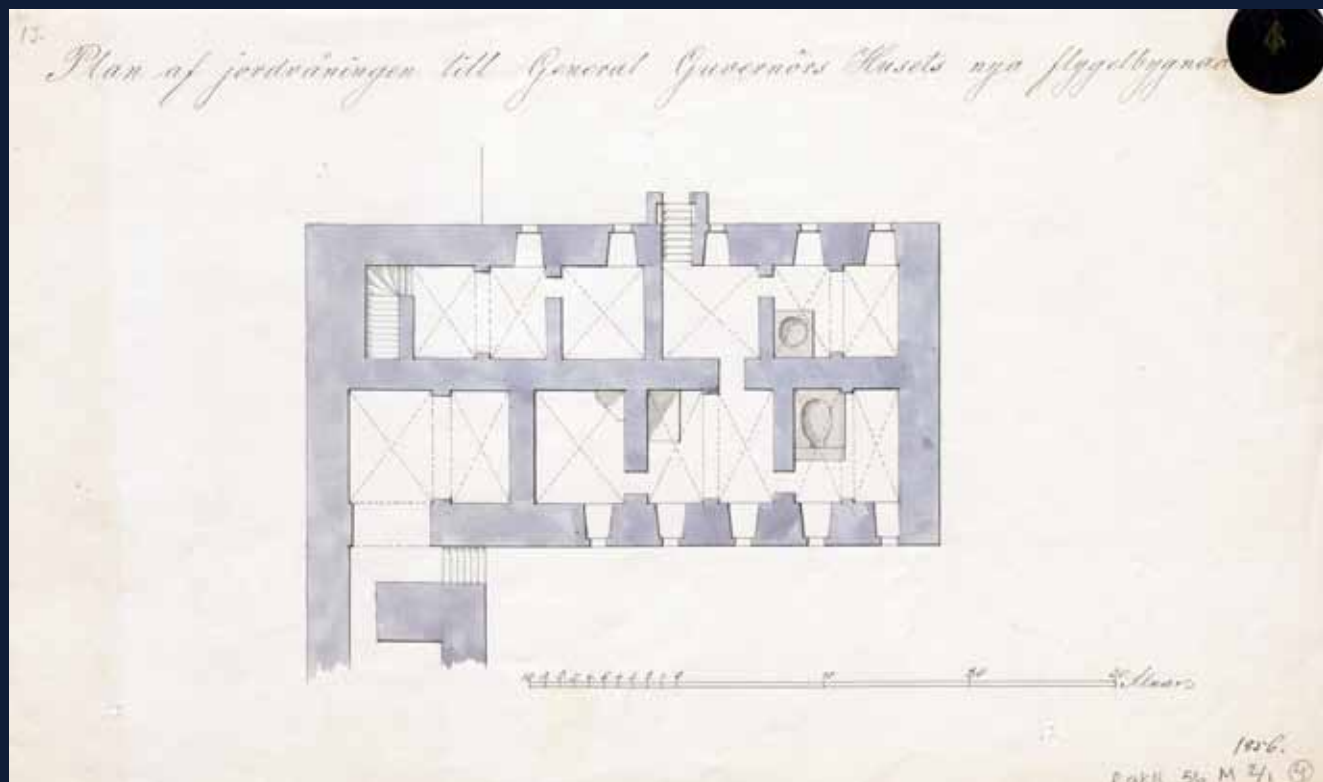

Vanha ullakon rautaovi on säilynyt alkuperäisessä paikassaan portaan välitasanteella. Se on pihasiiven ainut ovi, jota ei uusittu peruskorjauksen yhteydessä. Ullakon puolella portaan seinäpintojen alaosat ovat rapatut ja vaaleiksi maalatut, yläosat ovat puhtaaksi muurattua tiiltä. Porras rajautuu ullakosta vanhalla lautaseinällä.

Lattiataso on pääosin tiilistä ladottu palopermanto. Tilassa 328 porras-huoneen yläosan kohdalla lattia on betonia ja osittain lautta. Tilan 331 lattia on teräshierrettyä betonia. Seinät ovat puhtaaksi muurattua tiiltä ja hormit on rapattu/ slammattu. Kattoa kannattavat jyrkät puukattotuolit, joiden väleissä leveä harvalauditus.

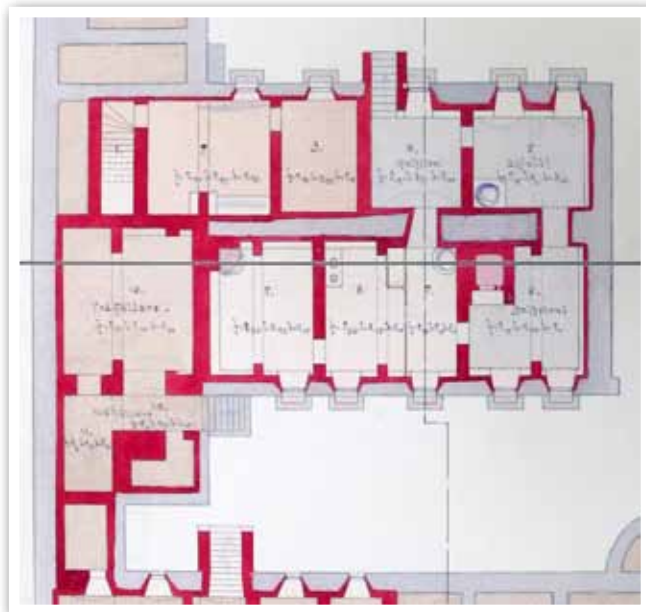
Pääosa ikkunoista on uusittu 1960-luvun peruskorjauksessa lukuun ottamatta kahta vanhaa kattoikkunaa. Kolmessa ikkunassa on säleiköt. Eri tasojen väliset portaat ja sillat ovat puurakenteisia. Lattiapinnassa tehdyt sähkövedot on levytetty vanerilla. Ullakon lattialla kiertävät iv-kanavat. Tilasta 330 johtaa tikasmaiset puuportaat kattoluukulle.

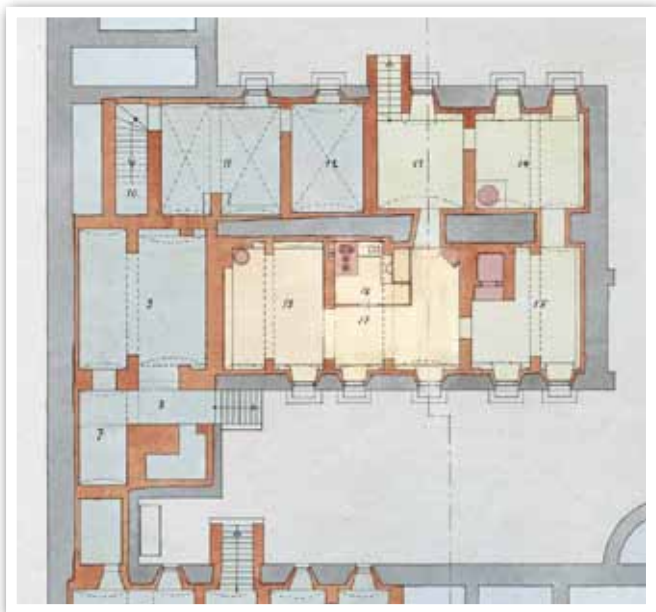

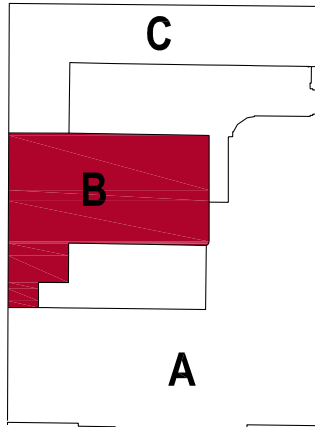
Pihasiiven kellarin pohjapiirros, johon on merkitty vuosiluku
1856. RakH / KA

n.1894, KA

1934, KA

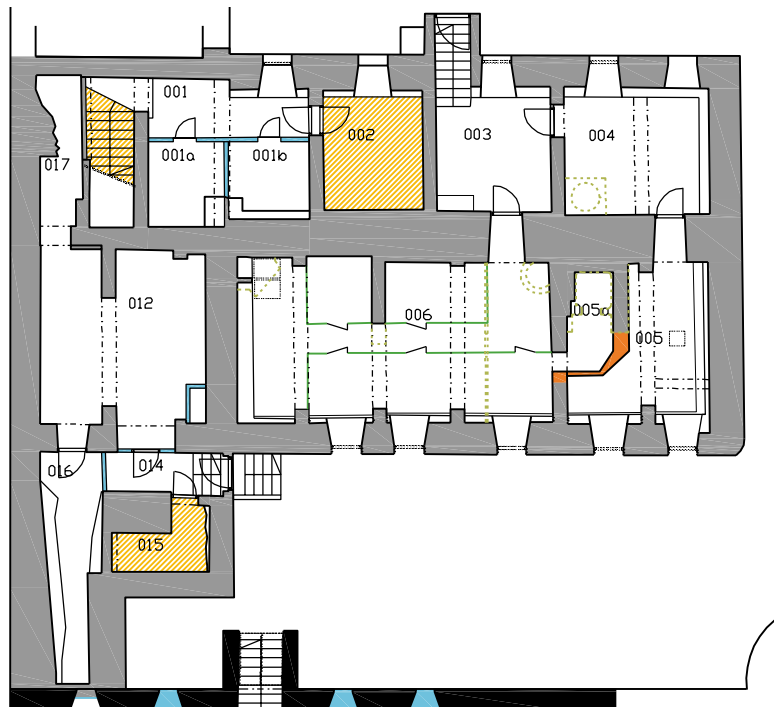
Kellaritilat ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan, osittain kalusteita myöten. Tilarakenne on pääosin 1850-luvulta. Tekniset tilat ovat edelleen käytössä. Sen sijaan talous- ja viinikellarit ovat tavallisessa varastokäytössä ja suurin osa niistä on tyhjillään.

Vuonna 1851 arkkitehti E. B. Lohrmannin (Intendentinkonttori) suunnitelmien mukaan rakennetun pihasiiven kellari jakautuu kolmeen osaan, joista jokaiseen on oma erillinen sisäänkäyntinsä. Kellarissa oli alun perin halko- ja viinivarastoja sekä leivin- ja pesutuvat.

Holvattujen kellaritilojen tilarakenne on säilynyt pääosin ennallaan, vaikka tiloja on aikojen saatossa muutettu tarpeen mukaan. Viimeistään vuoden 1866 remontissa kellarin keskiosaan sijoitettiin talonmiehen asunto. Vuosina 1926–27 näihin tiloihin sisustettiin Suojeluskuntain yliesikunnan kahvihuone ”Kultainen Lahtari”.

Vuonna 1963 ennen varsinaisen peruskorjauksen alkamista perustukset vahvistettiin. Pääosa lattiaista valettiin uudestaan betonista. Vain talouskellariin johtavassa portaassa ja viinikellarissa 002 on säilynyt vanha tiilistä ladottu lattia. Peruskorjauksen jälkeen kellareihin sijoitettiin varastoja ja teknisiä tiloja.

Suojeluskuntain yliesikunnan kahvihuoneen emännät v.1931 pienessä keittiössä nykyisen tilan 006 keskiosassa. Sotamuseo

Talous- ja viinikellarit

Itäpuolen kellaritiloihin on käynti sisäpuolen tiiliporrasta pitkin ja sinne sijoitettiin ilmeisesti jo alun perin talouskellareita ja ne säilyivät siinä käytössä koko venäläisajan ja ilmeisesti sen jälkeenkin. Ainakin 1870-luvulla se oli viinikellarina, minkä takia ikkunoihin asennettiin kalterit.

Kellari koostui kahdesta ristiholvatusta tilasta, joihin molempiin avautui syvennyksissä olevat ikkunat. Tiilestä muuratut seinät ja holvit olivat todennäköisesti kalkitut tai slammatut. Lattiapinnat olivat ilmeisesti alun perin kauttaaltaan tiilestä ladottu kuten viinikellarissa.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Kellari säilyi edelleen talouskellarina mutta tilat jaettiin uusin muuratuin seinin kolmeen erilliseen käytävälle avautuvaan tilaan. Perimmäiseen tilaan 002 sijoitettiin viinikellari.

Uudet betonilattiat maalattiin harmaiksi. Viinikellarin vanha ladottu tiililattia säilytettiin ja sen saumat korjattiin. Suunnitelmissa oli myös talouskellareiden tiililattioiden säilyttäminen. Katto- ja seinäpinnat slammatiin valkeiksi.

Kellariin johtavaan portaaseen lisättiin puinen käsijohde. A-porrashuoneeseen avautuvaan aukkoon tehtiin väliseinäikkuna. Ikkunan eteen on myöhemmin lisätty teräskaltrit. Väliovent uusia sinisinä paneeliovina. Viinikellariin laitettiin kaksinkertaiset ovet. Viinikellariin suunniteltiin lokerohyllyköt ja keskeispöytä sekä talouskellareihin laarit ja hyllyt. Viinikellari on nykyisin liian lämmin viinien säilytykseen.

Käytävän ja viinikellarin ikkunat on myöhemmin laitettu umpeen.

Säilytyskellarit

Pihasiiven länsipäädyn kellarissa on viisi holvattua tilaa. Kellaritiloihin on käynti eteläpihan puolelta pienestä harjakattoisesta kopista, josta graniittiporreet johtavat alas. Alun perin näissä tiloissa oli pesu- ja leivintuvat (003, 004 ja 005) sekä varastotilaa ja mahdollisesti alusta alkaen palvelusväen asunto (006). 1880-luvulla tämä asunto käsitti talonmiehen asuinhuoneen ja keittiön, joka oli erotettu leivintupaan vieneestä käytävästä puisella väliseinällä. Leivintupa muutettiin 1890-luvulle mennessä mankelihuoneeksi, mutta leivinuuni säilyi paikallaan ainakin 1930-luvulle asti (tilan 005b kohdalla).

Tiilestä muuratut seinät ja holvit olivat kalkitut/ slammatut. Kaikkien tilojen ulkoseinäsyvennyksissä oli jo alun perin ikkunat. Kellarin lattiat olivat pääosin kalkkikiveä. Ainakin talonmiehen asunnossa 006 ja pesutuvassa 004 sen päällä oli puulattia. Pesutuvassa lattia muutettiin vuonna 1883 asfalttiseksi ja talonmiehen asunnossakin alla olleet kivilaatat korvattiin asfaltilla.

”Kultainen Lahtari” 1926–35

Vuosina 1926–27 entisiin talonmiehen, ja välillä ulkoministerin autonkuljettajan asuntona olleisiin tiloihin sisustettiin suojeluskuntain yliesikunnan kahvihuone *Kultainen Lahtari*. Keittiönurkkaus erotettiin kahvilasta puuväliseinällä, mutta hella ja pieni komero säilyivät entisissä paikoissaan. Kahvihuoneen sisusti ylipäällikön adjutantti, taiteilija Haapakoski. Seinien alaosaan tehtiin puupaneelit, seinäpinnat ja holvit maalattiin ja koristeltiin, ikkunoiden eteen asennettiin lasimaalaukset. Haapakoski suunnitteli myös valaisimet ja kahviastiaston.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa asuntojen talouskellarit sijoitettiin pohjoispuolen suurimpaan tilaan 006 ja askarteluhuone tilaan 004. Kaksi muuta tilaa (003, 005) palvelivat varastoina.

”Kultainen lahtari” v.1931. Kuvan katselusuunta on kohti tilan 006 itäpäätyä. Takanurkassa näkyy karkeatekoinen uuni ja lattiassa kivilaatitus. Seinien alaosa on tumma panelointi ja yläosissa taiteilija Haapakosken humoristisia maalauksia. Takana oikealla näkyvä tykkimies esittää suojeluskuntain komentajaa kenraali Lauri Malmbergia eli ”Malaa”. Sotamuseo

Perustusten vahvistusten yhteydessä entisen talonmiehen asunnon uunit ja hellat purettiin pois ja tiloihin rakennettiin betonilattiat, jotka maalattiin harmaiksi. Katto- ja seinäpinnat rapattiin ja maalattiin valkeiksi. Kellariin johtavaan portaaseen lisättiin teräsputkikaide. Ulko- ja väliovet uusittiin paneeliovina. Väliovet maalattiin sinisiksi.

Askarteluhuoneeseen tehtiin puurakenteinen työtaso kaapistoineen ja yläpuolelle asennettiin teräskonsolien varaan lakatut puuhyllyt. Talouskellari 006 jaettiin puurakenteisin seinin seitsemään säilytyskomeroon, joihin rakennettiin puulaarit ja -hyllyt.

Vuonna 1981 ikkunoihin lisättiin turvalasit ja ikkunoiden eteen ulkopuolelle asennettiin teräskalterit.

Tekniset tilat

Pihasiiven itäpäätyyn sijoittuvissa tiloissa oli alun perin halkokellari. Käynti kellariin on pihan puolelta D-porrashuoneen kohdalta. Kellaritilat olivat alun perin holvattuja lukuun ottamatta varastoa 015, jossa on näkyvissä yläpuolen porrashuoneen graniittiaskelmat.

Lattiat olivat ilmeisesti kalkkikiveä tai tiiltä. Tiilestä muuratut seinäpinnat ja holvit olivat ilmeisesti ainakin osittain kalkitut/ slammattut. Varaston 015 ja putkikäytävien 016-017 seinien alaosat koostuvat graniittilohkareista ja yläosat ovat pääosin puhtaaksi muurattua tiiltä. Osa pinnoista on slammattu.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksen yhteydessä entiseen halkokellariin sijoitettiin lämmityksen alakeskus. Perustuksia vahvistettaessa kellarin lattiat purettiin lukuun ottamatta tilan 015 ylempänä olevaa lattiapintaa. Uudet lattiat tehtiin betonista ja maalattiin harmaiksi paitsi putkikäytävässä. Varastoon 015 jätettiin vanha laualattia.

Lämmityskeskuksen betonikatto on uusittu todennäköisesti 1930-luvulla, putkikäytävien välinen osa on edelleen holvattu. Käytävän 014 ja lämmityskeskuksen 012 katto- ja seinäpinnat slammattiin valkeiksi.

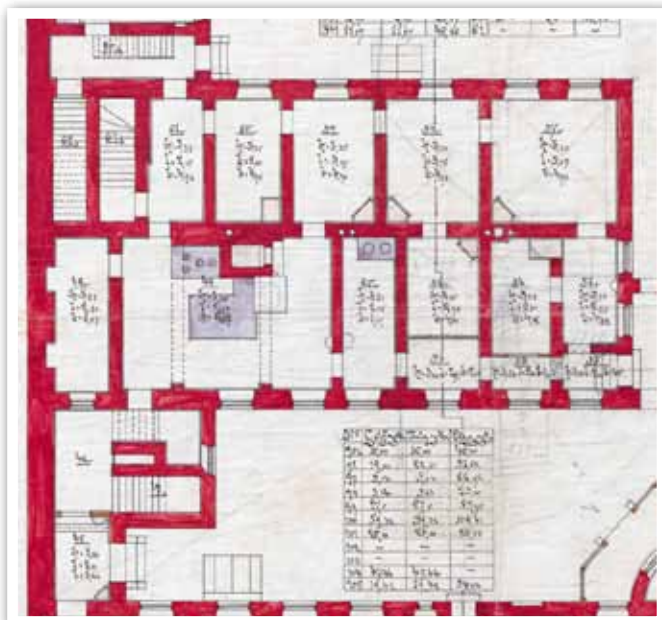
Varastoon 015 ja putkikanavaan 016 tehtiin sinisiksi maalatut puurakenteiset paneeliovet ja lämmityskeskukseen 012 teräspalo-ovi.

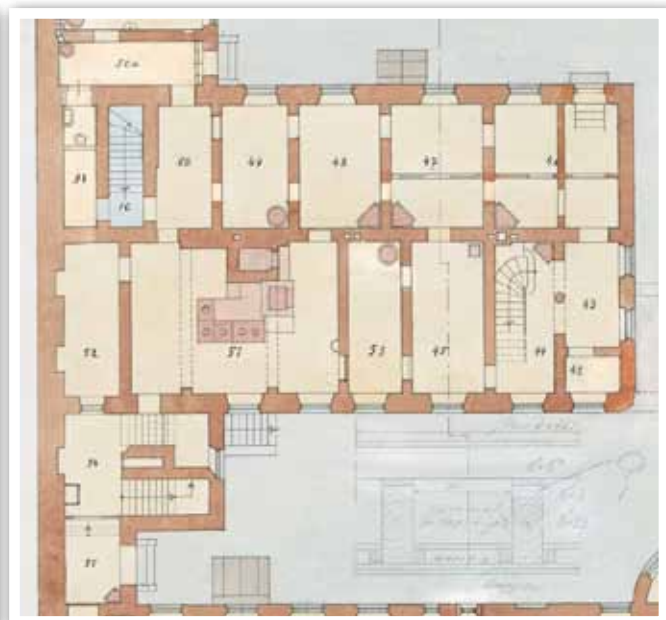

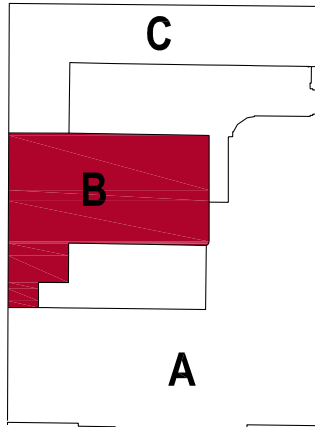
Suojeluskuntain yliesikunnan konttorihenkilökuntaa v.1926. Kuva on nykyisestä huoneesta 154, jonka poikki oli rakennettu puu-lasiseinä asiointitiskineen. Järjestely saattaa olla peräisin jo vuodelta 1919, jolloin tiloissa toimi ulkoasiainministeriön passiosasto. Sotamuseo

n.1894, KA

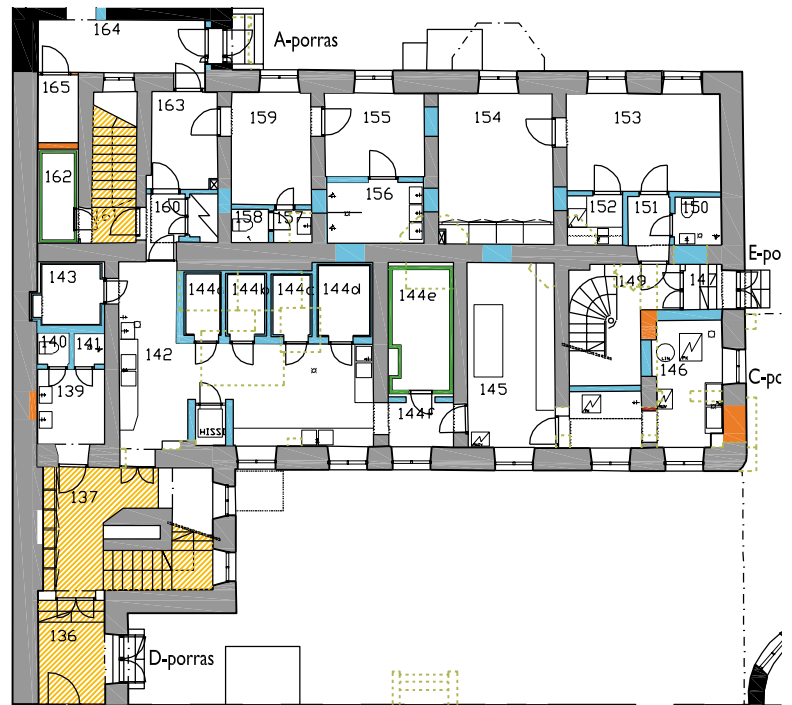
1934, KA

Arkkitehti E.B. Lohrmannin (Intendentinkonttori) vuonna 1851 suunnitteleman pihasiiven 1.kerroksessa oli alun perin keittiötiloja ja palvelusväen asuintiloja. Vuonna 1922 suunnitelluissa muutostöissä tilat otettiin pääasiassa toimistokäyttöön (arkkit. A.W. Stenfors / Yleisten rakennusten ylihallitus).

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa (arkkitehti Sirkka Tarumaa/ Rakennushallitus) ensimmäisen kerroksen pohjoispuolelle sijoitettiin keittiön esivalmistustilat sekä pesutupa ja mankeli. Eteläpuolella oli A-portaan vieressä naisten sosiaalitilat sekä omalla sisäänkäynnillä E-portaasta vahtimestarin asunto. Vanha tilajako säilyi pääosin, kun väliseinät jäivät pitkälti paikoilleen. Puuvälipohjat uusittiin betonirakenteisina. Myös kaikki ikkunat ja ovet uusittiin.

D-porrashuone

Holvattu porrashuone on 1850-luvulla rakennetun pihasiiven parhaiten säilynyt tila. Alkuperäiset graniittiporaat, kalkkikivilaatat ja ullakon rautaovi ovat säilyneet. Nykyinen ilme on pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Ovia on osittain uusittu 1980-luvulla.

Pihasiipi ja sen kylkeen sijoittuva D-porrashuone rakennettiin 1850-luvun alussa. Niiden paikalta purettiin tontin rajan suuntainen osa ulkorakennuksesta ja v.1826 lisätty keittiöporras.

Holvattu kolmivartinen porras kiertää massiivista keskimuuria. Välitasanteilla on ristiholvit ja kerrostasanteilla suorat kattopinnat. Keskimuurissa on seinäsyvennyksiä, mutta tasanteiden komerosyvennykset on ilmeisesti muurattu umpeen. Toisesta kerroksesta porras jatkuu erillisen välikön kautta ullakolle saakka. Ensimmäisen kerroksen portaan alustilan lattiataso on ylempänä ulkopuolen kellarisisäänkäynnin takia.

Eteistilan (136) laattalattia ja profiloidut porrasaskelmat ovat kalkkikiveä. Kalkkikivilaatta on ilmeisesti vuodelta 1826 ja on siksi kooltaan pienempi (400 x 400 mm) kuin porrashuoneessa. Ulko-oven vanha kynnyks on ylempänä kuin lattiapinta ja oven eteen on lisätty myöhemmin ”graniittiluiska”. Ulko-ovena on harmaaksi maalattu paneeliovi. Vanha patteri on osittain oviaukon edessä.

Porrashuoneen (137, 244) ensimmäisen kerroksen ja välitasanteiden kalkkikivilaatat sekä graniittiset porrasaskelmat ovat alkuperäisiä. Muilta osin tilojen pinnat ovat pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Toisen kerroksen lattiassa ja yhdessä porrasaskelmassa on vinyylilaatta.

Porrashuoneen nykyinen väritys on ilmeisesti peräisin 1970-luvun maauskunnostuksesta. Ensimmäisessä kerroksessa vain keskimuuri on maalattu keltaiseksi, ympäröivät seinät valkeiksi. Porrashuoneen ulkokehän seinä jatkuu valkoisena toisen kerroksen tasanteella, muut seinät ovat keltaiset. Kattopinnat ovat valkoiset. Ullakolle johtavan porrasvälikön rosan väriset seinäpinnat ovat todennäköisesti peräisin 1966 peruskorjauksesta. Keskimuuria kiertävässä teräskäsihteessä on musta muovipäällyste.

Toisen kerroksen tasanteelta on käynti erilliseen porrasvälikköön, josta ovi johtaa ullakolle. Keittiötiloihin 142 ja 255 johtavat teräslasiovet ovat vuodelta 1987 (arkkit. Pirkko Vasara/ Rakennushallitus). Ne korvasivat heiluriovet, jotka ensimmäisessä kerroksessa olivat laminaattipintaiset ja toisessa kerrok-

Lattiat

- Porrashuoneen tasanteilla kalkkikivilaatta ja portaat graniittia, ullakon puolella portaat kalkkikiveä. Jalkalistat pääosin mustaa muovia.
- 2.krs tasanteella sininen vinyylilaatta, myös ylimmässä askelmassa, jalka- ja askelkulmalistat mustaa muovia. Portaalan alustilan korokkeessa mattopäällyste.

Seinät

- Rapattu ja maalattu, tilassa 136 kellertäväksi, porrashuoneessa valkeiksi ja osittain keltaisiksi. Ullakolle johtavassa välikössä rosa.

Katto

- Rapattu ja maalattu valkeiksi lukuun ottamatta ullakolle johtavan välikön rosaa kattopintaa.

sessä puulasiovet. Myös eteistilan 136 ja porrashuoneen 137 välinen lasipuuovi on korvattu umpiteräsovellalla. Se on asennettu vanhaan karmiaukkoon ja yläpuolinen ikkuna on säilytetty. Toisen kerroksen keittiöön avautuva vanha ikkunasyvennys laitettiin ilmeisesti umpeen jo peruskorjauksen yhteydessä, vaikka se näkyy pohjapiirustuksissa. Ensimmäisen kerroksen säilytyskaapisto on 1960-luvulta.

B 139-141

Sosiaalitilat ja varasto

1853 – ruokavarasto

1930-l – kylpyhuone- ja wc

1966 – miesten sosiaalitilat

Miesten sosiaalitiloihin on käynti suoraan D-porrashuoneesta. Alun perin ruokavarastoksi suunniteltuun tilaan kuului myös nykyinen kylmiö. Sekä sosiaalitilat että kylmiö ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Nykyisten sosiaalitilojen sekä kylmiön 143 paikalla oli alun perin keittiön ruokavarasto. Varaston pohjoispää muutettiin 1930-luvulla kylpyhuone- ja wc-tiloiksi. Näihin tiloihin sijoitettiin 1960-luvun peruskorjauksessa miesten sosiaalitilat. Näin ne olivat porrashuoneen ja keittiön välittömässä läheisyydessä. Pienen pukuhuoneen perällä oli wc-tila ja suihku.

Tilojen nykyinen asu on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Lattiat ovat punaista mosaiikkilaattaa. Seinä- ja kattopinnat on rapattu ja maalattu siniharmaiksi. Harmaalla laminaatilla päällystetyt laakaovet on kehystetty tammilistoin.

Lattiat

- Sosiaalitilan 139-141 lattiat ja jalkalistat punaista mosaiikkilaattaa. Kylmiössä 143 keltainen 6-kulmainen keraaminen laatta.

Seinät

- Pukuhuoneen 139 ja wc-tilan 140 seinät maalattu siniharmaiksi, pesualtaiden takana taustalaatoitus. Suihkutilan 141 seinät laatoitettu lähes ovikorkeuteen saakka, yläosat maalattu siniharmaiksi. Valkoiset laatat 150 x 150 mm. Kylmiön 143 seinät alumiinipeltiä.

Katto

- Sosiaalitilojen katot rapattu ja maalattu siniharmaiksi. Kylmiön 143 katot alumiinipeltiä.

Ovet

- Sosiaalitilan laakaovet harmaata laminaattia, kehystetty tammilistoin. Kylmiön ovi rst:tä.

Keittiö- ja varastotilat

1853 – suuri ja pieni keittiö sekä ruokavarasto

1966 – keittiö- ja varastotilat

Keittiön esivalmistus- ja varastotilat sijoitettiin 1960-luvun peruskorjauksessa alusta saakka samassa paikassa sijainneen keittiön paikalle, pohjakerroksen suurimpaan tilaan. Hissin välityksellä oli yhteys ylemmän kerroksen varsinaisiin keittiötiloihin. Tilat ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan kalusteista myöten.

Pihasiiven koilliskulman keittiötilojen paikalla on ollut pihasiiven rakentamisesta lähtien suunnilleen vastaavankokoiset keittiö- ja ruokavarastotilat. Suuren keittiön (142) keskiosaan sijoituivat suuri muurattu uuni ja kookkaat liedet. Sen länsipuolella oli pieni keittiö (144e–f), joka oli varustettu liedellä. Keittiön itäpuolella oli suurikokoinen ruokavarasto, joka käsitti nykyiset tilat 139–141 ja 143. Kaikissa tiloissa oli rapatut seinä- ja kattopinnat, jotka oli öljymaalattu. Kustannusarvion v.1851 mukaan ainakin osa keittiön lattioista päällystettiin kalkkikivilaatoin. Ruokavarastossa oli puulattia.

Keittiön pintarakenteita, uuneja ja liesiä kunnostettiin lähes vuosittain. Vuonna 1885 asennettiin vanhan lieden rinnalle uusi liesi, jossa oli myös paistouuni. Vuonna 1896 rakenteeltaan epäkäytännöllinen suuri uuni purettiin ja korvattiin uudella. Pienempää keittiötilaa 144e–f käytettiin tiskaushuoneena viimeistään 1890-luvulla. Vuonna 1892 ruokavaraston rapattu katto korvattiin vernissatulla ponttipaneelikatolla ja pari vuotta myöhemmin saman huoneen ”harva” puulattia, jonka kautta rotat olivat päässeet sisään, korvattiin valuasfaltilla.

1920-luvun alun muutostöissä keittiö ja ruokavarasto erotettiin pihasiiven muista tiloista sulkemalla väliovet niihin. Keittiötilat palvelivat päärakennuksen juhlahuoneistoa ja oli tässä käytössä aina 1960-luvun peruskorjaukseen asti. 1930-luvulla ruokavaraston pohjoisosasta erotettiin väliseinän uusi kylpyhuone ja wc-tila (139–141).

Entinen tiskihuone muutettiin 1920-luvun alussa suojeluskuntain yliesikunnan toimistohuoneeksi. 1930-luvun pohjapiirroksessa sinne oli asennettuna pieni tiskipöytä.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Keittiön esivalmistustila varastoineen sijoitettiin pihasiiven itäpäätyyn entisiin keittiötiloihin, josta oli myös suora yhteys talouskellariin. Porrashuoneen seinää vasten sijoitetun hissin välityksellä oli yhteys toisen kerroksen keittiötiloihin. Tiloista toiseen johtava käytävä sijoittui luontevasti olemassa olevien oviaukkojen mukaan ikkunaseinälle. Neljä kylmiötä 144a–d sijoitettiin takaseinälle, työtilojen sijoituessa ikkunaseinän puolelle.

Alaslaskettu kattopinta tehtiin sinisiksi maalatuista Lautex-levyistä, joiden pintaan oli integroitu loisteputkivalaisimet. Lattiat päällystettiin 6-kulmaisilla keraamisilla laatoilla ja seinät laatoitettiin oviaukkojen korkeuteen saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla. Vaalean lattian ja seinien vastapainona oli tumma kattopinta.

Kylmiöiden rst-ovet sovitettiin seinään puukarmeihin ja -listoihin. Keittiökalusteet teetettiin arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan. Rst-pöytien laatikostot tehtiin teak-puusta.

Vuonna 1973 kuivavarasto 144e muutettiin pakastehuoneeksi. Keittiön esivalmistustila on nykyisin mankelin käytössä ja keskipöytä on poistettu.

Lattiat

- Lattiassa 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen.

Seinät

- Laatoitettu oviaukkojen korkeuteen saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm), yläpinnat maalattu valkeiksi. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu. Seinien kulmiin myöhemmin lisätty rst-suojat.

Katto

- Alakatto koostuu sinisistä rei'itetyistä Lautex-levyistä (300 x 900 mm) ja niihin integroiduista loisteputkivalaisimista. Alakatot piirustusten mukaan asennettu n. 400 mm kattopinnasta.

Ovet

- Kylmiöiden ovet rst:tä (Huurre).

Mankelihuone ja pesutupa

1853 – eteis- ja käytävätilat sekä henkilökunnan ruokasali

1920-l – toimistohuone ja eteistila

1966 – mankelihuone ja pesutupa

Pesutupa ja mankeli ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan kalusteita myöten.

Pihasiiven alkuperäinen sisäänkäynti sijoittui luoteiskulmaan, nykyisen pesutuvan 146 kohdalle. Pienestä eteisestä pääsi eteläpuoleiseen huoneeseen, joka nykyään käsittää pesutuvan eteläosan ja E-portaan tuulikaapin 147. Eteisestä avattiin yhteys keittiöön päin 1860-luvun muutostöissä, jolloin muodostui nykyisen kaltainen pieni välikköttila.

Nykyinen mankelihuone 145 oli palvelusväen ruokasali, jossa oli 12 hengen ruokapöytä. Huoneeseen rakennettiin aikaisintaan 1860-luvun remontissa puinen ikkunallinen väliseinä, joka erotti sen ikkunaseinällä kulkevasta keittiön ja eteisen välisestä käytävästä. Ruokasalista oli oviaukko eteläpuoleiseen huoneeseen 154.

1920-luvun alun muutostöissä pihasiiven sisäänkäynti siirrettiin rakennuksen eteläpuolelle, huoneen 153 kohdalle. Entisestä eteisestä tuli uuteen E-porrashuoneeseen liittyvä varastotila. Huone 145 muutettiin toimistotilaksi.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

1960-luvun peruskorjauksessa näihin tiloihin sijoitettiin mankelihuone ja pesutupa. Pesutupaa suurennettiin E-porrashuoneen kustannuksella. Tilojen materiaalivalikoima noudatti keittiötilojen linjaa. Lattiat laatoitettiin 6-kulmaisilla laatoilla. Pesutuvan seinät laatoitettiin oviaukkojen korkeuteen saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla. Mankelitalan seinät maalattiin. Työpiirustuksissa kaikkiin tiloihin oli esitetty lautek-katot, mutta vain mankelitalaan tehtiin alakatto. Mankeliin johtava ovi tehtiin laminaattipintaisena ja pesutuvan ovi harmaaksi maalattu paneeliovena. Mankelitalan kalusteet toteutettiin arkkitehdin laatimien suunnitelmien mukaan. Ulkoseinälle on lisätty hyllyt 1980-luvun lopulla.

Vas: Suojeluskuntain yliesikunnan toimistohuone nykyisen pakastehuoneen 144e-f kohdalla. Keittiöön johtava ovi (oikealla) oli laitettu umpeen ja muutettu hyllyksi. Sotamuseo

Lattiat

- Lattioissa 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen. Mankelitalan 145 jalkalistana keraaminen laatta. Pesutuvan 146 koneiden alla betonikorokkeet.

Seinät

- Mankelitalan 145 seinät rapattu ja maalattu valkeiksi.
- Pesutuvan 146 seinät laatoitettu oviaukkojen korkeuteen saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm), yläpinnat maalattu etutilassa vaaleansinisiksi ja pesutilassa vaaleanvihreiksi. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu.

Katto

- Mankelitalan 145 alakatto koostuu rei'itetyistä Lau-tex-levyistä (300 x 900 mm) ja niihin integroiduista loisteputkivalaisimista. Alakatot piirustusten mukaan asennettu n. 400 mm kattopinnasta.
- Pesutuvassa 146 rapattu ja maalattu, osittain siniharmaaksi ja vihreäksi.

Ovet

- Mankelitalan 145 laakaovi harmaata laminaattia, kehystetty tammilistoin. Pesutuvassa 146 harmaaksi maalattu pystypaneeliovi. Kylmiöiden ovet rst:tä (Huurre).

Toimistotilat

1853 – asuinhuoneita

1922–23 – sisäänkäynti ja toimistohuoneita

1966 – asuinhuoneita

1960-luvulla henkilökunnan asunnoksi muutettujen tilojen huonejärjestelyt ovat säilyneet pääosin ennallaan. Keittokomero on poistettu ja pintarakenteita on uusittu, kun tiloihin on tehty toimisto. Entinen asunto on nykyisin Valtioneuvoston edustustilojen myyntipalveluiden käytössä.

Toimistohuoneiden paikalla oli alun perin kaksi palvelusväen asuinhuonetta. 1890-luvulla huoneet olivat kamaripalvelijan käytössä. Tiloihin oli 1919–20 sijoitettuna ulkoasiainministeriön passiosasto.

1920-luvulla läntinen huone (150–153) jaettiin poikittaisella väliseinällä kahteen huonetilaan, joista eteiseksi muutetun läntisemmän huoneen ikkunan paikalle avattiin ulko-ovi, joka palveli suojeluskuntain yliesikunnan toimistotiloja. Huone 154 oli jaettu puu-lasiseinällä, jonka takana oli kahden virkailijan työpöydät. Väliseinäjako säilyi 1960-luvun peruskorjaukseen asti.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa tilat muutettiin vahtimestarin/ siivoojan kahden huoneen ja keittokomeron asunnoksi. 1920-luvulla rakennetut väliseinät purettiin ja ulko-ovi muutettiin jälleen ikkunaksi. Porrashuoneen vastaiselle seinälle sijoitettiin eteisen lisäksi kylpyhuone ja keittokomero. Keittokomeroa avarrettiin väliseinäikkunalla. Makuuhuoneeseen rakennettiin kiinteä seinäkaapisto.

Kahdesta työhuoneesta koostuvassa toimistotilassa on keittokomero muutettu varastoksi v. 2010 ja kylpyhuoneeseen on ammeen paikalle tehty suihkunurkkaus. Keittokomeron ja eteisen väliovet on poistettu. Porrashuoneeseen johtava tammiviilupintainen ovi on uusittu porrashuoneen kunnostuksen yhteydessä v. 1987. Ikkunoihin on lisätty raitisilmaventtiilit. Tiloihin asennettiin 2011 näkyvät iv-kanavat ilmanvaihdon parantamiseksi.

Tilajärjestelyt ovat peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta keittokomeron muutosta lukuun ottamatta. Pintarakenteita on uusittu muutostöiden yhteydessä.

Lattiat

- Eteisessä, varastossa ja työhuoneissa 151-154 linoleum ja valkoiset puujalkalistat. Kylpyhuoneessa 150 harmaa keraaminen laatta.

Seinät

- Eteisessä, varastossa ja työhuoneissa 151-154 rapattu ja maalattu kellertävän sävyyn. Eteisessä keittokomeroon puurakenteinen väliseinäikkuna.
- Kylpyhuoneessa 150 seinät laatoitettu ovikorkeuteen saakka, valkoinen keraaminen laatta 150 x 150 mm. Yläpinnat maalattu valkoiseksi.

Katto

- Rapattu ja maalattu valkoiseksi, osittain levyä.

Ovet

- Porrashuoneeseen ovi tammiviilua. Muut ovet maalattuja laakaovia. Keittokomeron ja eteisen väliovet on poistettu.

Sosiaalitilat

Naisten sosiaalitilat sijoitettiin A-portaan viereen ja niihin oli käynti eteistilan kautta. Tilat ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Tiloissa oli alun perin kaksi asuinhuonetta (155–159) sekä keittiön ja ulkorakennuksen eteisen välinen käytävä/sisäeteinen (160, 163), josta pääsi myös talouskellariin. Itäisemmässä asuinhuoneessa oli viimeistään 1860-luvun remontin aikaan pieni hella, joka purettiin tarpeettomana vuonna 1898. Asuinhuoneet olivat viimeistään 1880-luvulta lähtien kokonaisuutena.

Tiloihin oli 1919–20 sijoitettuna ulkoasiainministeriön passiosasto. 1920-luvun alussa molempiin huoneisiin sijoitettiin suojeluskuntain yliesikunnan toimistotiloja. Eteiskäytävä jaettiin ilmeisesti 1930-luvulla muuratulla väliseinällä kahteen osaan, joista pohjoinen 160 liittyi juhlahuoneiston keittiöön ja eteläinen 163 pihasiiven toimistotiloihin.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Muutettaessa tilat naisten sosiaalitiloiksi huoneista erotettiin väliseinoin wc- ja pesutilat. Huoneiden välisiä oviaukkoja muurattiin umpeen. Eteistilasta 163 erotettiin erillinen välikötilä 160, johon sähkökaappi avautui.

Kaikkiin tiloihin tehtiin alakatot siniseksi maalatuista Lautex-levyistä. Eteisen ja sosiaalitilojen lattiat päällystettiin sinisillä muovilaatoilla ja seinäpinnat maalattiin valkeiksi. Pesuhuoneen ja wc-tilan lattiat laatoitettiin punaisilla mosaiikkilaatoilla. Pesuhuoneen seinät laatoitettiin ja wc-tilojen seinät maalattiin vaaleansinisiksi. Peilit ja tasot kehystettiin tammilistoin. Väliovet tehtiin harmaasta laminaatista.

Pesu- ja pukuhuoneen välinen ovi on poistettu ja pesuhuoneen suihkuseinäke on myöhempi muutos.

Nykyisessä pukuhuoneessa 155 oli vuonna 1926 suojeluskuntain yliesikunnan toimistotila. Taustalla oleva ovi muurattiin umpeen 1960-luvun peruskorjauksessa. Sotamuseo

Lattiat

- Pukuhuone- ja taukotilojen 155, 159, eteisen 160 ja käytävän 163 lattiasa sininen vinyylilaatta, mustat muovijalkalistat.
- Pesuhuoneessa ja wc-tilassa 156–158 punainen mosaiikkilaatta, myös jalkalistana.

Seinät

- Pukuhuone- ja taukotilojen 155, 159, eteisen 160 ja käytävän 163 seinät rapattu ja maalattu valkeiksi.
- Pesuhuoneen 156 seinissä valkoinen keraaminen laatta (150 x 150 mm) ovikorkeuteen saakka, yläosat maalattu kellertäviksi. Wc-tilassa 157–158 seinät maalattu vaaleansinisiksi, altaan taustalaatoituksena valkoinen keraaminen laatta.

Katto

- Alakatot koostuvat Lautex-levyistä (300 x 900 mm).

Ovet

- Käytävään 163 johtava ovi harmaaksi maalattu palo-ovi. Taukotilaan 159 johtava ovi harmaaksi maalattu laakaovi. Muut laakaovet harmaata laminaattia, kehystetty tammilistoin.

E-porrashuone

Porrashuone rakennettiin pihasiiven korotuksen yhteydessä 1920-luvun alussa. Peruskorjauksessa 1960-luvulla sisäänkäynnin tilajärjestelyjä muutettiin, muilta osin portaan tilarakenne säilyi pääosin ennallaan. Nykyinen asu on peräisin 1987 kunnostuksesta.

E-porrashuone on rakennettu pihasiiven korotuksen yhteydessä v.1922–23. Kaksivartisen kiertyvä portaan askelmat olivat alun perin hiottua betonia. Säilynyt porraskaide koostuu neliötangoista, joita yhdistävät lattateräkset. Käsijohde on maalattua puuta ja se päättyy sisääntulokerroksen puutolppaan. Toisen ja korotetun kolmannen kerroksen välisessä seinäpinnassa kiertää profiloitu rappauslista.

Vuoden 1966 peruskorjauksessa portaan sisäänkäyntitilat järjesteltiin uudestaan sekä väliseiniä purkamalla että uusia muuraamalla. Keittiötiloihin liittyvä pesutupa laajeni portaan alta aina ulkoseinälle saakka, jolloin ulko-ovelta porrashuoneeseen johti vain kapea välikk. Uuden sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin tuulikaappi.

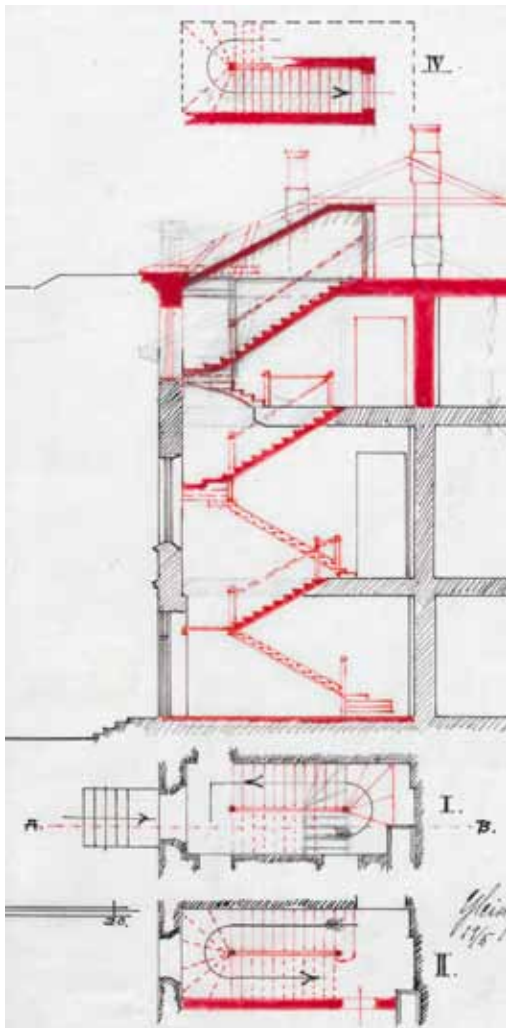

Porrashuoneen nykyinen asu on peräisin vuoden 1987 kunnostuksesta, jolloin pintarakenteet uusittiin. Tässä yhteydessä avattiin myös toisen kerroksen keittiöön johtava oviaukko parantamaan yhteyttä kolmannen kerroksen toimistoon, joka oli sijoitettu pienempään ministeriasuntoon 1970-luvun puolivälissä. Portaiden askelmat ja tasanteet päällystettiin keraamisilla porrasklaatoilla. Seinien, kattojen ja porrassökyjen vanhat rappaus- ja betonipinnat

E-portaan alla ensimmäisessä kerroksessa oli 1920- ja 30-luvuilla Suojeluskuntain yliesikunnan päivystäjän pöytä. Seinät oli paneloitu. Taustalla oleva oviaukko on nykyisin pesutuvan 146 ja mankelihuoneen 145 välinen ovi. Kuva vuodelta 1926. Sotamuseo

Osa pihasiiven korotuspiirustuksesta 19.5.1922 (Yleisten rakennusten ylihallitus / A. Stenfors), jossa on esitetty uusi porrashuone. KA

maalattiin ja seinäpintoihin lisättiin Mosaic-hiutalelakkaus. Porraskaiteen teräsosat maalattiin harmaiksi ja käsijohde tummanpunaiseksi.

Ensimmäisen kerroksen toimistotilojen sekä kolmannen kerroksen ministeriasuntojen ovet uusittiin tammiviilupintaisina. Toisen kerroksen uusi teräspalo-ovi päällystettiin porrashuoneen puolelta viilulla. Ullakolle johtava palo-ovi on peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta. Ylimmän tason ikkunan edessä on teräsrakenteinen suojakaide.

Lattiat

- Portaen askelmissa ja tasanteilla harmaa keraaminen laatta. Askelmien etupinnat ja sivut sekä jalkalistat maalattu harmaiksi.

Seinät

- Rapattu ja maalattu, kellertävässä pinnassa mosaic-hiutalelakkaus

Katto

- Rapattu ja maalattu valkeaksi.

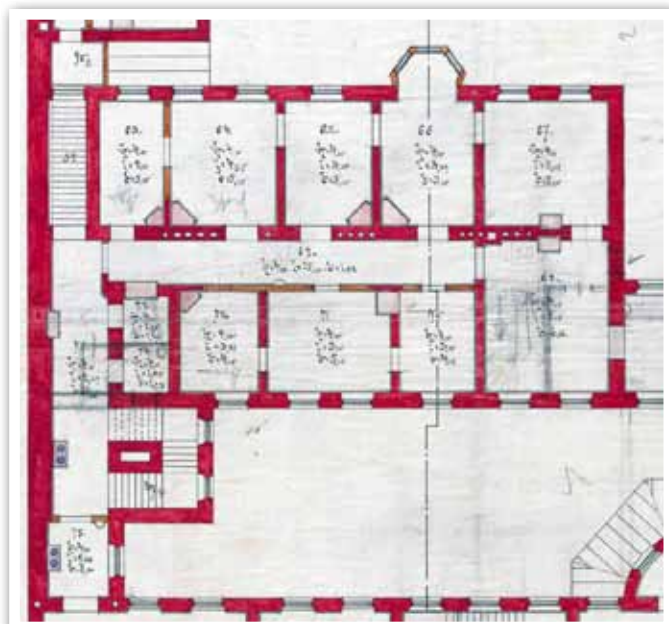
Ovet

- Toimistotilojen ja ministeriasuntojen ovet tammiviilupintaisia. 2.krs teräspalo-ovi päällystetty porrashuoneen puolelta viilulla. Ullakon teräspalo-ovi valkeaksi maalattu.

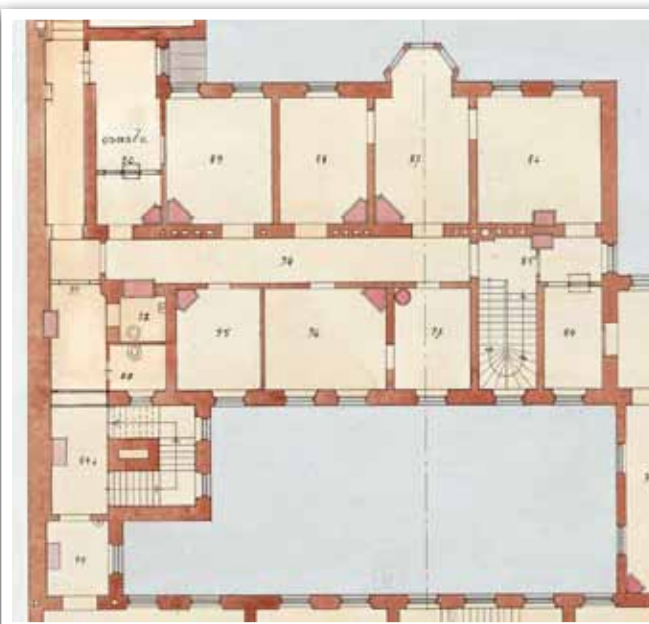

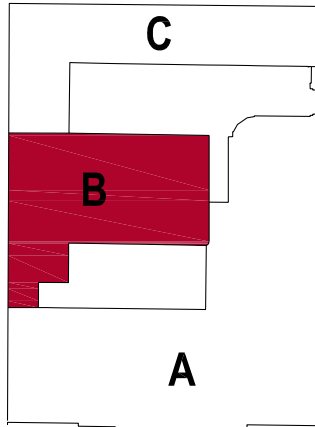
Suojeluskuntain yliesikunnan konekirjoittajattaria v.1926
pihasiiven toisen kerroksen huoneessa, joka muodostaa
nykyisin keittiötilan 221 länsipään. Sotamuseo

n.1894, KA

1934, KA

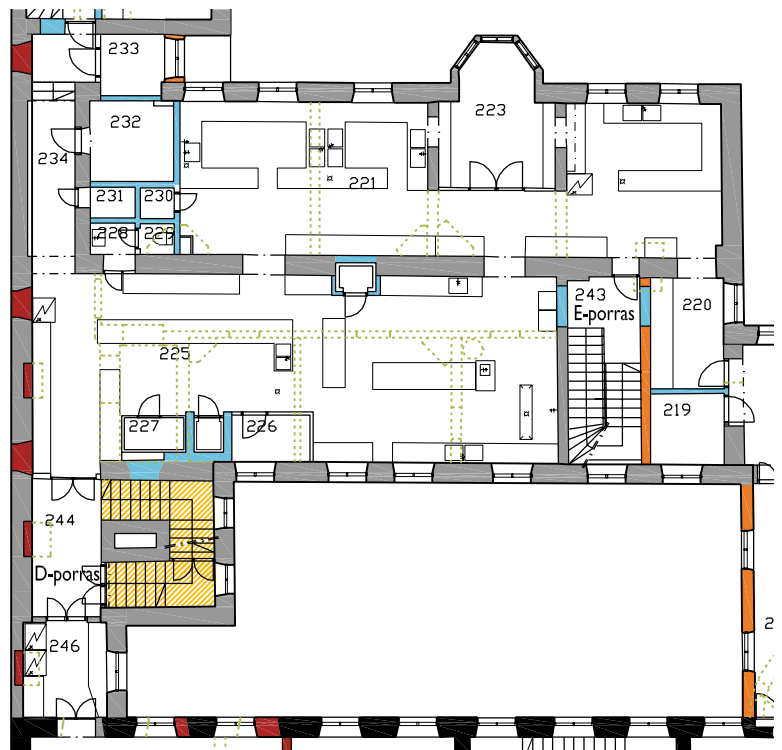

Arkkitehti E.B. Lohrmannin (Intendentinkonttori) vuonna 1851 suunnitteleman pihasiiven toisessa kerroksessa oli alun perin asuintiloja. Vuonna 1922 suunnitelluissa muutostöissä tilat otettiin pääasiassa toimistokäyttöön (arkkit. A.W. Stenfors/ Yleisten rakennusten ylihallitus).

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa (arkkit. Sirkka Tarumaa/ Rakenushallitus) tilat muutettiin kokonaan juhlahuoneiston keittiötiloiksi. Sydänmuuri jäi paikoilleen, mutta pääosa väliseinistä purettiin pois. Puuvälipohjat uusittiin betonirakenteisina. Myös kaikki ikkunat ja ovet uusittiin.

Pohjoispuolelle sijoitettiin varsinaiset keittiötilat ja eteläpuolen tarjoilu-ikäytävän/ astiavaraston varrelle astianpesu, erkkerin kohdalle henkilökunnan ruokailutila sekä kahvikeittiö. E-porrashuoneen länsipuolelle sijoitetun astiavaraston kautta oli yhteys A-siipeen ja C-porrashuoneeseen. Astiavaraston päätteeksi oli emännän työhuone, johon oli käynti C-portaan aulasta.

Käytävä ja työhuone

1853 – halli (219–220 ja 243)

1890-l – biljardihuone

1922 – toimistihuone (219–220)

1966 – työhuone (219) ja käytävä (220)

Alun perin suurehko hallitila on pienentynyt 1920- ja 1960-lukujen muutosten myötä käytäväksi ja pieneksi emännän työhuoneeksi. Tilat ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Pihasiiven toisen kerroksen luoteisnurkassa oli alun perin hallitila, josta oli yhteys pääarakennuksen C-porrashuoneeseen. Vuonna 1866 tehdyn muutospirustuksen perusteella halliin johti alakerrasta kapea puuporras. Piirustuksen mukaan porras oli tarkoitus uusia, mutta ei ole tietoa tehtiinkö näin – 1890-luvun pohjapiirroksissa porrasta ei ainakaan enää ole.

Halliin siirrettiin 1890-luvun alussa pääarakennuksen alakerrassa ollut biljardipöytä ja sitä kutsuttiin sen jälkeen biljardihuoneeksi. Huoneessa oli vanhastaan parkettilattia, joka tässä yhteydessä päällystettiin englantilaisella ”priima-laadun” linoleum-matolla.

Suojeluskunnan yliesikunnan tiloihin 1920-luvun alussa tehtyjen muutosten yhteydessä rakennettu E-porrashuone (243) jätti entisestä hallista jäljelle vain kapean toimistihuoneen (nyk. 219–220).

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Keittiötilan käytävää jatkettiin pääarakennuksen C-portaan aulaan saakka. Aulaan johtavaa oviaukkoa levennettiin kahta ovea varten, joista toinen johti käytävän päätteellä olevaan emännän työhuoneeseen 220. Se avautui käytävän puolelle lasiseinän välityksellä. Käytävän varrelle sijoitettiin säilytyskaapit.

Käytävällä 219 käytettiin samoja pintamateriaaleja ja värejä kuin keittiötiloissa. Lattiat ja seinät päällystettiin keraamisilla laatoilla ja alakattona oli siniseksi maalattu Lautex-levy, johon integroitiin loisteputkivalaisimet. Lasiaukolliset puuovet maalattiin harmaiksi. Käytävän liukuovellinen astia-kaapisto on myöhemmin uusittu.

Lattiat

- Käytävän 220 lattiassa 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen. Työhuoneessa 219 sininen vinyylilaatta.

Seinät

- Käytävän 220 seinät laatoitettu kattopintaan saakka valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm). Astiakaapiston yläpuoliset seinät maalattu valkeiksi. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu. Seinien kulmiin myöhemmin lisätty rst-suojat. Työhuoneen 219 seinät maalattu harmahtaviksi. Tilojen välissä puurakenteinen väliseinäkkuuna.

Katto

- Käytävän 220 alakatto koostuu Lautex-levyistä (300 x 900 mm) ja niihin integroiduista loisteputkivalaisimista. Työhuoneessa 219 maalattu valkeaksi.

Ovet

- Harmaaksi maalatuissa lasiaukollisissa ovissa rauta-lankalasis.

Astianpesutila ja henkilökunnan taukotila

1853 – neljä asuinhuonetta

1966 – astianpesutila, kahvikeittiö ja henkilökunnan taukotila

Pihasiiven eteläpuolen neljä huonetilaa yhdistettiin 1960-luvun peruskorjauksessa yhtenäiseksi valoisaksi astianpesutilaksi, josta vain erkkeriin sijoittuva henkilökunnan ruokailutila erotettiin seinillä. Tilat ovat säilyneet 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan kalusteita myöten.

Nykyiset astianpesu- ja henkilökunnan taukotilat koostuivat alun perin neljästä vierekkäisestä asuinhuoneesta, jotka oli ilmeisesti alusta alkaen tarkoitettu vierashuoneiksi. Asuinhuoneiden välillä oli peilipariovet. Huoneista ovat jäljellä enää taukotilan 223 seinäntyngät. Tämä erkkerillä varustettu huone oli vuoden 1859 kalusteinventoinnin perusteella oleskeluhuone ja sen molemmin puolin oli makuuhuoneita.

Itäisin huone oli 1890-luvulle mennessä erotettu muista huoneista ja sitä käytettiin silityshuoneena. Vuonna 1894 mainitaan, että silityshuoneen seinään asennettiin klaffiventtiili ja seinät tapetoitiin 40 pennin tapeteilla.

Kolmessa läntisessä vierashuoneesta ainakin keskimmaisessa (223) oli par-kettilattia ja seinät tapetoitu hienommilla tapeteilla.

1920-luvun alussa huoneet otettiin suojeluskuntain yliesikunnan toimis-tiloiksi ilman kovin suuria muutoksia. Vuonna 1926 otetuista valokuvista päätellen itäisin huone oli kenraali Lauri Malmbergin käytössä ja viereisessä huoneessa istui hänen adjutanttinsa. Läntisimpään huoneeseen oli sijoitettu vähintään kuusi konekirjoittajata. Vuonna 1935 huoneet korjattiin Suo-menlahden merivartioston käyttöön.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Pihasiiven eteläpuoli avattiin yhtenäiseksi keittiötilaksi, josta vain erkkeeriin sijoittuva henkilökunnan ruokailutila 223 erotettiin seinillä. Se jakoi tilan astianpesuun ja kahvikeittiöön. Sydänmuuria vasten käytävän varrelle sijoitettiin liukuovelliset säilytyskaapistot. Ruokailutilan erkkerin vastainen seinä tehtiin puurakenteisena lasiseinänä. Sivuseinillä oli liukuovelliset aukot, jota kautta tarjoilu hoidettiin tehokkaasti.

Astianpesussa ja kahvikeittiössä 221 käytettiin samoja pintamateriaaleja ja värejä kuin muissakin keittiötiloissa. Lattiat päällystettiin 6-kulmaisilla keltaisilla laatoilla ja seinät laatoitettiin valkoisiksi. Rapattu kattopinta maalattiin vaaleansinertäväksi. Taukotilan 223 seinäpinnat maalattiin keltaisiksi.

Keittiökalusteet teetettiin arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan. Liukuovelliset kaapistojen ja ruokailutilan alakaapistojen harmaat laminaatit reunustettiin puulistoin. Muut kalusteet olivat pääosin rst:tä, mutta niiden laatikostot tehtiin teak-puusta. Kahvikeittiön alakaapistot on uusittu 1980-luvulla. Taukotilan pariovet on poistettu.

Lattiat

- Astianpesun 221 lattiasa 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen. Taukotilassa 223 sininen vinyylilaatta.

Seinät

- Astianpesun 221 seinät laatoitettu valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm), yläpinnat maalattu. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu. Taukotilan 223 seinät maalattu keltaisiksi.

Katto

- Astianpesun 221 katto rapattu ja maalattu vaaleansiniseksi. Taukotilan 223 levykatto maalattu valkoiseksi.

Nykyisen astianpesutilan 221 idästä päin laskien kolmannen ikkunan kohdalla olleessa huoneessa istui vuonna 1926 suojeluskuntain yliesikunnan upseeri kypärä päässä. Venäläisajalla tämä oli yksi vierashuoneista. Sotamuseo

Keittiö

1853 – kolme asuinhuonetta, klosetti ja käytävät

1966 – keittiö

Uudet keittiötilat sijoitettiin toiseen kerroksen, johon saatiin valoisat avarat tilat lähes kaikki väliseinät purkamalla. Tilat ovat säilyneet pääosin 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan lukuun ottamatta 1970–80-luvuilla tehtyjä työhuone- ja kalustemuutoksia.

Nykyinen suuri keittiötila koostui alun perin pohjoisseinustalla olleista kolmesta asuinhuoneesta ja pihasiiven lävistävästä keskuskäytävästä. Itäpäädyssä oli toinen poikittainen, suoraan D-porrashuoneeseen liittynyt käytävä, jonka varrella oli kaksi pientä klosettihuonetta. Tähän käytävään päästiin alakerrasta myös nykyisen käytävän 234 paikalla ollutta suoraa porrasta pitkin.

Asuinhuoneet olivat palveluskunnan käytössä. Käytävään johtava ovi oli vain keskimmaisessa oleskeluhuoneessa, jonka molemmiin puolin oli pienemmät makuuhuoneet. 1860-luvun remontissa myös läntisimmästä huoneesta avattiin ovi käytävään. Viimeistään 1870-luvun lopulta lähtien huoneet olivat kamarineitojen käytössä. Huoneissa oli öljymaalatut laualattiat ja seinissä tapetit.

Toisen kerroksen keskuskäytävä sai alun perin valoa ullakon läpi vedetyn kattoikkunan kautta. Käytävän päissä oli lasilliset pariovet, joissa oli kaarevat yläikkunat. Seinissä oli ainakin 1890-luvulla tyypillinen käytävätilan maalaus, jossa seinien alaosat oli öljymaalattu tummemman sävyisiksi kuin yläosat. Maalatun laualattian päälle asennettiin vuonna 1902 korkkimatto.

Itäpäädyn käytävässä seinien alaosissa oli öljymaalattu puupanelointi. Käytävän itäseinässä oli alun perin kaksi ikkunaa, joista itään näkyi viereisen Etholénin talon sisäpihalle. Ikkunat muurattiin umpeen 1890-luvulle mennessä. Käytävän varrella oli vuoden 1859 kalusteinventoinnin mukaan yksi vesiklosettihuone, mutta ainakin vuoden 1866 muutospiirustuksissa oli jo kaksi vesiklosettia. Vuonna 1899 niihin asennettiin uudet vesiklosetit ja lattiat asfaltoitiin.

1920-luvun alun muutostöissä nykyisen keittiön alueella olleet huonetilat säilyivät entisellään, tosin yhteys päätykäytävän ja D-portaan välillä katkaistiin puuseinällä.

Nykyisen keittiötilan 225 kohdalla olleista huoneista läntisin vuonna 1918 Smolnan valtauksen jälkeen. Huone oli ollut aiemmin kenraalikuvernöörin palvelusväen käytössä. Takaseinällä oven vieressä näkyy palvelijankutsulaite. HKM

Vier. sivu alhaalla: Keskimäinen nykyisen keittiötilan kohdalla olleista huoneista vuonna 1926. Tässä entisessä kenraalikuvernöörin palvelijahuoneessa oli silloin suojeluskuntain yliesikunnan toimistotila. Lattiassa oli kuviollinen linoleum ja seinillä yksinkertainen raitatapetti. Sotamuseo

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Varsinaiset keittiötilat sijoitettiin pihasiiven pohjoispuolen tiloihin purkamalla kaikki vanhat väliseinät. Uuden hissin välityksellä oli yhteys alemman kerroksen esivalmistus- ja varastotiloihin.

Pintamateriaaleina käytettiin samoja kuin muissakin keittiötiloissa. Lattiat päällystettiin 6-kulmaisilla keraamisilla laatoilla ja seinät laatoitettiin valkoisilla keraamisilla laatoilla. Alaslaskettu kattopinta tehtiin siniseksi maalatuista Lautex-levyistä, joiden pintaan oli integroitu loisteputkivalaisimet. Vaalean lattian ja seinien vastapainona oli tumma kattopinta. Keittiökalusteet tehtiin arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan. Liukuovelliset kaapistojen ja ruokailutilan alakaapistojen harmaat laminaatit reunustettiin puulistoin. Muut kalusteet olivat pääosin rst:tä, mutta niiden laatikostot tehtiin teak-puusta.

Vuonna 1975 keittiön ikkunaseinälle rakennettiin keittiöpäällikön työhuone 226 arkkitehti Tarumaan suunnitelmien mukaan. Työhuone erotettiin muusta tilasta puurakenteisin lasiseinoin. 1980-luvun puolivälissä kylmäkeittiön kalustusta muutettiin sijoittamalla uusi kylmiö hissin viereen. Samalla uusittiin sen paikalla sijainnut rst-pöytä ja tehtiin uusi liukuovellinen säilytyskaapisto vanhan mallin mukaan. Myös työpöytien puiset vetolaatikot on korvattu rst-laatikoilla.

Lattiat

- Lattiassa 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen.

Seinät

- Laatoitettu valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm). Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu. Seinien kulmiin myöhemmin lisätty rst-suojat. Työhuoneessa 226 puurakenteiset lasiseinät.

Katto

- Alakatto koostuu rei'itetyistä Lautex-levyistä (300 x 900 mm) ja niihin integroiduista loisteputkivalaisimista. Alakatot piirustusten mukaan asennettu n. 400 mm kattopinnasta.

Ovet

- Tilasta 244 keittiöön johtava teräslasiovi vuodelta 1987

Wc- ja siivoustilat, varastot ja käytävä

1853 – porrashuone (234) ja kylpyhuone (228–232)

1922 – käytävä (234) ja toimistohuone (228–233)

1966 – käytävä (234) sekä wc-, siivous- ja varastotilat (228–233)

Keittiötä palvelevat wc-, siivous- ja varastotilat sijoitettiin A-portaaseen johtavan käytävän varrelle. Tilojen nykyinen asu on pääosin peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta.

Käytävä 234 oli alun perin alakerran eteiskäytävään 164 johtava suora porras. Käytävän eteläpään pari askelmaa alempana oleva osa oli ulkorakennuksen itäsiiven portaan ylätasanne, josta ei ollut yhteyttä pihasiipeen. Käytävän vieressä olevien wc-, siivouskomero- ja varastotilojen 228–232 paikalla oli kylpyhuone. Vuonna 1859 siellä oli rautainen kylpyamme, yksinkertainen pöytä ja neljä rottinkituolia. Myöhemmin huone muutettiin tavalliseksi asuinhuoneeksi.

1920-luvun alun muutostöissä porras poistettiin ja sen tilalle tehtiin käytävä ulkorakennuksen itäsiipeen. Viereistä huonetilaa jatkettiin etelään päin ulkorakennuksen päätyseinään asti. Vuonna 1934 tämä toimistohuone oli suojeluskuntain yliesikunnan taisteluvälineosaston käytössä ja oli jaettu kahteen osaan lasiseinällä, jossa oli tiski.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa ulkorakennuksen A-portaaseen johtava käytävä 234 säilytettiin, mutta sen porrasaskelmia siirrettiin pohjoisemmaksi. Entisen toimistohuoneen paikalle sijoitettiin wc- ja siivoustilat 228–230 sekä hopeavaraston holvi 232 ja liinavaatevarasto 233. Vain ulkorakennuksen alemmalle tasolle sijoittuvassa liinavaatevarastossa oli ikkuna.

Keittiön laatoitettua lattiapintaa jatkettiin yhtenäisenä käytävälle 234. Alemmalle tasolle sijoittuva käytävän osa päällystettiin muovilaatoilla. Siivoustiloissa käytettiin keittiön keltaista lattialaatta ja wc-tiloissa punaista mosaiikkilaattaa. Rapatut seinä- ja kattopinnat maalattiin. Siivous- ja wc-tiloissa käytettiin kipsonit-levyä. Väliovet olivat harmaata laminaattia lukuun ottamatta holvin teräsovea. Kalusteet teetettiin arkkitehdin erikoispiirustusten mukaan.

Lattiat

- Wc-tilan 228–229 lattiat ja jalkalistat punaista mosaiikkilaattaa. Siivoustiloissa 230–231 ja käytävällä 234 6-kulmainen keraaminen laatta, värisävy keltainen. Jalkalistana keraaminen laatta. Käytävän alemmalla tasolla sininen vinyylilaatta ja mustat muovijalkalistat. Liinavaatevarastossa 233 harmaa linoleum ja maalattu puujalkalista.

Seinät

- Seinät rapattu ja maalattu valkeiksi, wc-tiloissa vaaleanvihreiksi. Wc-tilassa altaan takana taustalaatoitus, valkoinen keraaminen laatta 150 x 150 mm. Portaassa mustalla muovilla päällystetty käsijohde.

Katto

- Katot rapattu ja maalattu valkeiksi. Wc- ja siivoustilassa 228–230 valkoiseksi maalattu kipsoniitti-levy Tilassa 231 maalattu levykatto.

Ovet

- Laakaovet harmaata laminaattia, kehystetty tammilistoin. Holvin ovi maalattua terästä.

Tarjoiluvälikkö

1853 – tarjoiluvälikkö / pieni buffet-huone

Vuosina 1851–53 rakennettu päärakennuksen ja pihasiiven D-portaan välinen yhdyskäytävä on ollut tarjoiluvälikkönä käytännössä koko ajan. Ruokasalin ja keittiön väliin sijoittuvassa välikössä on selvästi nähtävissä tilojen välinen kontrasti. Tila on säilynyt 1960-luvun peruskorjauksen aikaisessa asussaan.

Nykyisen tarjoiluvälikön kohdalle rakennettiin vuonna 1826 päärakennuksessa sijainneen venäläisen divisioonan komentajan asunnon ja silloisessa ulkorakennuksen itäsiivessä sijainneiden keittiötilojen välinen porras. Pihasiiven rakennustöiden yhteydessä tähän paikkaan tehtiin nykyisenkokoinen välikkö, jota käytettiin ilmeisesti viimeistään vuodesta 1856 lähtien nykyisen kaltaisena tarjoilutilana, kun päärakennukseen rakennettiin suuri ruokasali.

Tarjoiluvälikön tulisijan yhteyteen oli asennettu pieni liesi. 1890-luvulla tarjoilutilan seinien alaosat oli öljymaalattu ja yläosat oli tapetoitu. Ruokasaliin 203 johtavat ovet oli varustettu ovijarruilla, jotka uusittiin v.1896.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Päärakennuksen ja D-porrashuoneen välitila hyödynnettiin peruskorjauksen jälkeenkin keittiön tarjoiluvälikkönä. Pienen tilan kattopinnassa on poikkeuksellisesti säilynyt vanha holkkalista.

Tarjoiluvälikössä käytettiin samoja materiaaleja kuin keittiöissä ja käytävillä. Lattiat päällystettiin sinisillä vinyylilaatoilla ja seinät laatoitettiin. Säilytyskalusteet teetettiin arkkitehdin laatimien erikoispiirustusten mukaan harmaasta laminaatista.

Lattiat

- Sininen vinyylilaatta, mustat muovijalkalistat.

Seinät

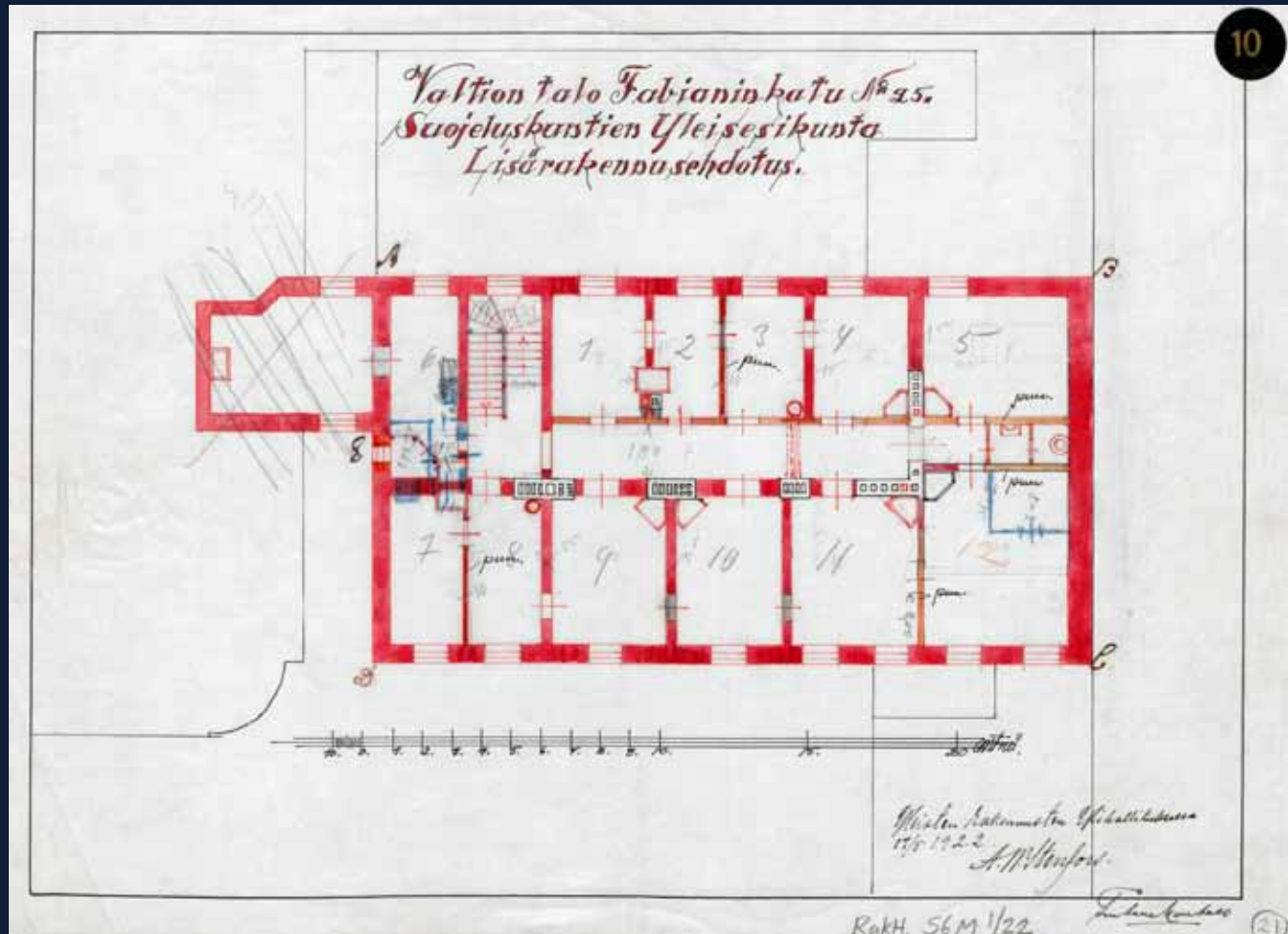
- Seinät laatoitettu ovikorkeuteen valkoisilla keraamisilla laatoilla (150 x 150 mm), yläpinnat maalattu harmaiksi. Ikkunapenkit laatoitettu, muilta osin smyygit maalattu.

Katto

- Kattopinta ja vanhat holkkalistat maalattu valkoisiksi.

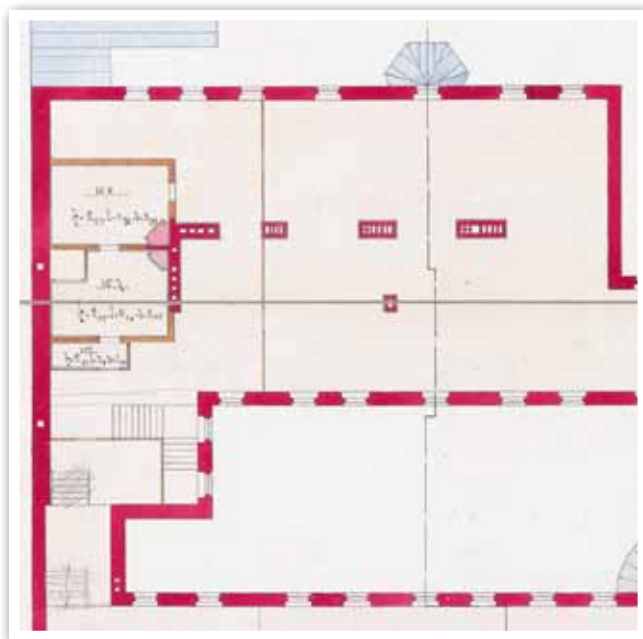
Ovet

- Vanha peiliovi maalattu valkoiseksi. Porrashuoneen puuovi maalattu harmaaksi.

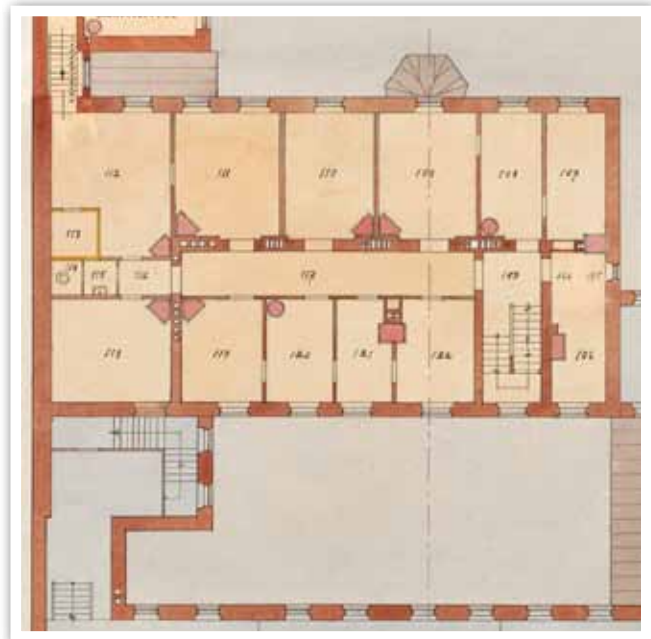

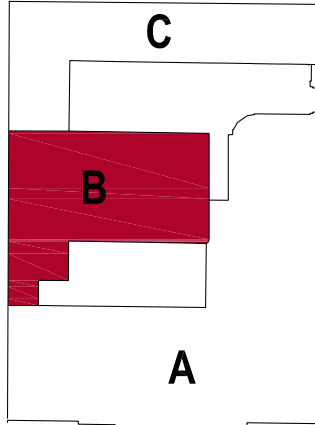
Pihasiiven korotuspiirustus 19.5.1922 (A. Stenfors / Yleisten rakennusten ylihallitus). KA

n.1894, KA

1934, KA

Pihasiiven 1850-luvulla rakennettu ullakko korotettiin Suojeluskuntain Yliesikunnan toimistotiloiksi 1920-luvun alussa (arkkit. A.W. Stenfors/ Yleisten rakennusten ylihallitus). Tilat uudistettiin ministeriasunnoiksi 1960-luvun peruskorjauksessa (arkkit. Sirkka Tarumaa/ Rakennushallitus). Asuntojen nykyasu on peräisin vuosien 1987 ja 1996 uudistustöistä.

Vuosina 1851–53 rakennetun pihasiiven ullakkokerrokseen sijoitettiin alun perin kaksi palvelusväen huonetta, yhteispinta-alaltaan n. 35 m². Itäpäädyssä sijainneissa huoneissa oli kaakeliuunit ja valoa saatiin kattolyhdyistä. Muu ullakkotila oli kylmä ja liittyi päärakennuksen ullakkoon varastotilana. Käynti ullakolle tapahtui D-portaan kautta.

Palvelijahuoneista puuttui kunnollinen ilmanvaihto ja siksi molempiin huoneisiin johdettiin peltiset ilmanvaihtokanavat vuonna 1896. Uunit ja pohjoisessa huoneessa sijainnut liesi uusittiin 1900-luvun vaihteen tienoilla.

Vuosina 1922–23 pihasiipeä korotettiin kolmannella kerroksella Yleisten rakennusten ylihallituksessa laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Uusi betonirakenteinen E-porrashuone yhdisti kolmannen kerroksen suojeluskunnan yliesikunnan käytössä olleet tilat alempiin kerroksiin. Samalla muurattiin umpeen vanha yhteys D-porrashuoneeseen ja päärakennuksen ullakolle. Savuhormien linjaan muurattu tiilinen sydänmuuri ja pitkittäinen keskuskäytävä jakoivat kerroksen alempien kerrosten tapaan etelä- ja pohjoissivuilla sijainneisiin toimistohuoneisiin. Toimistohuoneiden väliseinät olivat pääasiassa puisia. Länsipäätyyn avattiin kapea ikkuna, joka antoi valoa pieneen puhelinvaihdokoppiin (nyk. tilan 303 kohdalla). Itäpäätyyn, keskuskäytävän

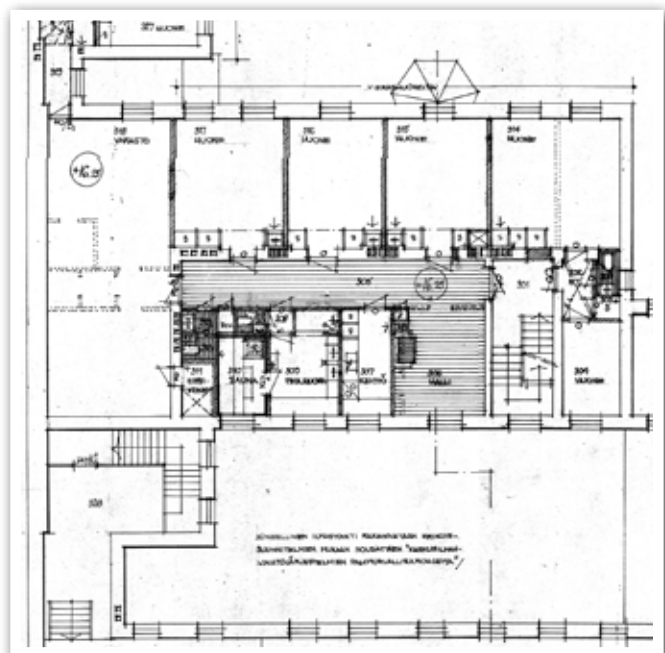

päähän rakennettiin wc-tila. Kaakkoiskulmasta oli porrasyhteys ulkorakennuksen itäsiiven samaan aikaan rakennettuun, matalammalla tasolla sijainneeseen kolmanteen kerrokseen.

Suojeluskunnan yliesikunnan muutettua pois, kolmas kerros remontoitiin vuonna 1936 uutta käyttäjää, puolustusvoimain yleisesikunnan topografiasastoa varten. Topografiasaston tilalle tuli vuonna 1951 Tie- ja vesirakennushallituksen hydrografinen toimisto.

1960-luvun puolivälin peruskorjauksessa kolmanteen kerrokseen sijoitettiin ministeriasuntoja ja itäpäätyyn varastotila. Ministeriasunnot jakautuivat länsipäädyn pienempään perheasuntoon ja kerroksen keskiosan ”hotellihuoneisiin”, joilla oli yhteiset olohuone-, keittiö-, wc- ja peseytymistilat. Puuväliopohjat uusittiin betonisina ja puisten väliseinien paikalle rakennettiin uudet tiilistä. Vuonna 1979 varastotilasta erotettiin henkilökunnan pukuhuonetilä 318. Suurempi ministeriasunto kunnostettiin 1986–1987. Suunnitelmat laati Rakennushallituksen arkkitehti Pirkko Vasara ja sisustusarkkitehti Hannele Helkama-Rågård (SIS-ARK oy), jonka suunnitelmien mukaan kunnostettiin myös pienempi perheasunto vuonna 1996.

Nykyisen saunan 310 kohdalla oli vuonna 1926 suojeluskuntain yliesikunnan toimistohuone. Ikkunasta näkyy D-porrashuoneen ulkoseinän kattolistan profiili. Ikkunaa mataloitettiin 1960-luvulla saunan rakentamisen yhteydessä. Sotamuseo

Pihasiiven kolmannen kerroksen muutokset 1960-luvun peruskorjauksessa. Osa pohjapiirustuksesta 11.7.1964 (Sirkka Tarumaa / Rakennushallitus). SKA

Ministeriasunto

1920-luvulla toimistotilaksi korotetun pihasiiven kolmannen kerroksen länsipääty muutettiin 1960-luvun peruskorjauksessa kahden huoneen ministeriasunnoksi. Tilajärjestelyt ovat säilyneet, mutta ilme on muuttunut kun pintarakenteet ja kiintokalusteet on uusittu.

1960-luvun peruskorjauksessa siiven länsipäähän tehtiin kahden huoneen asunto, jossa oli kylpyhuone. Yhteinen keittiötila sijoitettiin toisen huoneiston yhteyteen. Vanhat kevytrakenteiset väliseinät purettiin. Huoneiden lattiat päällystettiin linoleumilla ja seinä- sekä kattopinnat maalattiin. Kylpyhuoneiden lattiat laatoitettiin punaisilla mosaiikkilaatoilla ja seinät keraamisilla laatoilla. Vuonna 1975 tila kalustettiin Smolnan juhlahuoneiston väliaikaiseksi toimistotilaksi arkkitehti Tarumaan suunnitelmien mukaan. Olo/ makuuhuone jaettiin väliseinällä kahteen.

Kunnostus 1996 ja nykytila

Vuoden 1996 kunnostuksessa -70-luvulla rakennettu väliseinä purettiin pois. Kylpyhuonetta suurennettiin väliseinää siirtämällä ja työhuoneeseen johtavaa oviaukkoa kavennettiin. Kaikki pinnat, väliovet ja kiintokalusteet uusittiin. Ikkunoiden sisäpuutteisiin lisättiin polykarbonaattilevyt alumiiniprofileilla.

Olo/makuuhuoneen, työhuoneen ja eteisen lattiat tehtiin tammiparketista. Olohuoneen seinät tapetoitiin ja työhuoneen sekä eteisen seinät maalattiin. Kylpyhuoneen seinät laatoitettiin marmorilaatoilla. Ikkunan sisäpuutteeseen eteen asennettiin lasimalaus. Allastaso tehtiin marmorista ja säilytyskalusteet tammiviilusta.

Sekä olo/makuuhuoneeseen että työhuoneeseen tehtiin erikoispiirretyt, tammiviilupintaiset kiintokalusteet. Olohuoneen kaapisto pitää sisällään sekä vaatekaapin että minikeittiön. Se on yhdistetty viilupintaisella lipalla sängyn päätykalusteeseen, joka koostuu kahdesta vaatekaapista, niiden väliin jäävästä yöpöydästä ja sen yläpuolella olevasta hyllyköstä. Samaan kalustesarjaan kuuluu myös matala kaapisto sekä sohva.

Työhuoneessa on vastaavasti työ- ja yöpöydän sekä hyllyn muodostama kokonaisuus, vuodesohva ja vaatekaappi. Eteisen seinäsyvennyksessä on viilupintainen avonaulakko.

Suojeluskuntain yliesikunnan puhelinvaihte oli sijoitettu pieneen koppiin nykyisen kylpyhuoneen 303 kohdalla. Kuva vuodelta 1926. Sotamuseo

Lattiat

- Lattiat diagonaalisti ladottua tammisauvaparkettia, jalkalistat tammea.
- Kylpyhuoneessa 303 harmaa mosaiikkilaatta.

Seinät

- Eteisen 302 ja makuuhuoneen 304 seinät maalattu kellertäviksi, tilassa 304 boordi.
- Kylpyhuoneen 303 seinät valkoista marmorilaattaa, ikkunasmyygin korkeuteen. Suihkutilassa laatoitus kattopintaan saakka.
- Olohuoneen 314 seinät tapetoitu, yläreunassa boordi.

Katto

- Kattopinnat rapattu ja maalattu valkeiksi. Eteisessä 302 ja kph:ssä 303 maalattu kipsilevyalakatto.

Ovet

- Väliovet maalattuja laakaovia. Huoneiston ovi tammiviilua.

Ministeriasunto

1920-luvulla toimistotilaksi korotetun pihasiiven kolmanteen kerrokseen tehtiin 1960-luvun peruskorjauksessa ministerihotelli. Tilajärjestelyitä on osittain muutettu 1990-luvulla tehdyssä korjauksessa kun kolme makuuhuonetta yhdistettiin kahdeksi ja niihin rakennettiin omat kylpyhuoneet.

1960-luvun peruskorjauksessa entiset toimistotilat muutettiin nk. ministerihotelliksi, joka koostui kolmesta asuinhuoneesta sekä yhteisistä oleskelu-, keittiö- ja saunatiloista. Kaikki kevytrakenteiset väliseinät purettiin pois ja saunan ikkunaa madallettiin.

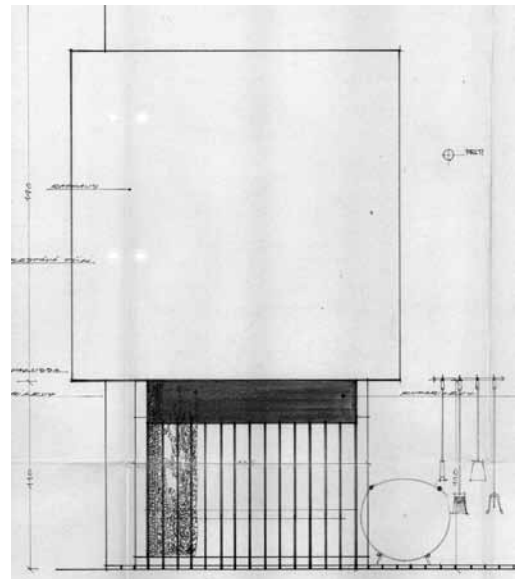
Olohuoneeseen rakennettiin avotakka, jonka ulosvedetty yläosa oli rapattu. Sisäosat ja alusta oli vuorattu sauvatiilillä. Sen takkasuojukset, hiilihangot yms. toteutettiin erikoispiirustuksen mukaan. Olohuoneen seinät olivat honkapaneelia kuparilistasaumoilla, kattopinnassa oli kipsonit-levy ja lattialla kokolattiamatto. Huonetilojen seinä- ja kattopinnat olivat rapattuja ja lattialla oli linoleum.

Kunnostus 1987 ja nykytila

Vuoden 1987 kunnostuksessa kolme asuinhuonetta muutettiin kahdeksi rakentamalla molempiin omat kylpyhuoneet. Huoneiden uusi väliseinä jakoi ikkunan kahteen osaan. Keittiö pienennettiin keittokomeroksi, jolloin saatiin lisätilaa takahuoneeseen eli uuteen olohuoneeseen. Pääpiirustuksista poiketen keittokomero rakennettiin avoimeksi. Takahuoneen avotakka purettiin ja sen paikalle sijoitettiin Argoksen talon vanha kaakeliuuni, jota madallettiin (kaakeliuunin poistetut osat kellarissa). Saunatilojen pesuhuone jaettiin erillisiksi puku- ja pesuhuoneeksi ja niiden väliseen seinään tehtiin yläikkunat. Pesuhuoneen kylpyamme oli korvattu kahdella suihkulla jo v. 1979.

Kaikki pinnat ja kiintokalusteet sekä pääosa ovista uusittiin. Ikkunoiden sisäpuutteisiin lisättiin polykarbonaattilevyt alumiiniprofiileilla. Tilat varustettiin koneellisella ilmanvaihdolla. Nykyinen asu on pääosin peräisin vuoden 1987 uudistuksesta. Asunto on tällä hetkellä yhden ministerin käytössä.

Lattiat ovat märkätiloja lukuun ottamatta tammiparkettia. Olohuoneen ja käytävien seinäpinnat ovat maalatut. Makuuhuoneiden oviseinillä on

Yllä: Olohuoneen 306 takan piirustus syyskuulta 1965. Myös hiilihangosta ja muista välineistä tehtiin erikoispiirustukset. SKA

Yllä: 1980-luvulla asennettu nk. Argoksen takka.

Alla: Huone 316 vuonna 1926 suojeluskuntain yliesikunnan käytössä. Sotamuseo

Yllä: Ministeriasunto 316 peruskorjauksen jälkeisessä asussaan vuonna 1974. Asukkaana oli II valtiovarainministeri Esko Niskanen (SDP). Caj Bremer / Lehtikuva

kiinteät viilupintaiset kaapistot. Yläkomeroiden ovipinnat tapetoitu muun seinäpinnan mukaan. Makuuhuoneisiin liittyvien välikköjen alaslasketut kattopinnat ovat viilua.

Keittiön alaslaskettu katto sekä kalusteet ovat viilupintaisia ja tasot lamiinaattia. Kylpyhuoneiden seinät ovat marmorilaattaa ja kattopinnat viilua. Wc-tilat on erotettu kylpyhuoneista teräslasirakenteisella liukuovella.

Käytävälle avautuva wc-tila etuhuoneeseen 312-13 on nykyisin pyykinpesutilana. Sen pintamateriaalit ovat osittain peräisin 1960-luvun peruskorjauksesta kuten myös saunatilaan kuuluvan wc:n.

Ovet ovat pääosin tammiviilupintaisia laakaovia lukuun ottamatta saunan paneeliovia ja muutamia vanhoja säilyneitä maalattuja laakaovia. Makuuhuoneiden väliseinän jakaman ikkunan eteen on laitettu ”lasimaalausikkunat”.

Kiintokalusteet kuten eteistilojen naulakot sekä pukuhuoneen ja kylpyhuoneiden kalusteet ovat viilupintaisia.

Lattiat

- Lattiat diagonaalisti ladottua tammisauvapakettia, jalkalistat tammea. Kaakeliuunin edessä messinkipelti. Wc-tiloissa 312-313, 336 mosaiikkilaatta. Kylpyhuoneissa 338-340 valkoinen laatta. Saunatiloissa 308-310 harmaa laatta. Siivoustilassa 335 ja sähkökaapissa muovimatto.

Seinät

- Eteisen 305 ja olohuoneen 306 seinät maalattu (yläreunassa boordi). Olo/makuuhuoneen 315, 316 seinät tapetoitu (yläreunassa boordi), niihin liittyvien välikköjen 337, 339 seinät maalattuja
- Kylpyhuoneiden 338, 340 seinät valkoista marmorilaattaa. Saunatilan pukuhuoneen 308 seinät maalattu, pesuhuoneessa 309 keraaminen laatta, saunassa 310 paneeli. Etuhuoneessa 313 osittain laatoitetut seinät. Siivoustilassa ja sähkökaapissa maalatut seinät.

Katto

- Käytävällä 305 ja olohuoneessa 306 maalatut kipsilevyalakatot. Olo/makuuhuoneiden 315-316 kattopinta rapattu ja maalattu.
- Keittokomeron 307, pukuhuoneen 308, kph 338, 340 sekä välikköjen 337, 339 alakatot viilua. Pesuhuoneessa ja saunassa 309-310 paneelikatto. Etuhuoneen 313 katossa maalattu levy. Siivoustilassa ja sähkökaapissa maalatut katot.

Ovet

- Väliovet pääosin viilupintaisia laakaovia. Wc-tilojen 312-313, 336 ja siivoustilan 335 ovet maalattuja laakaovia. Pesuhuoneessa ja saunassa 309-310 paneeliovet. Kylpyhuoneiden 338, 340 wc-tiloissa teräslasirakenteiset liukuovet, joissa puiset lasilistat. Itäpäädyn varastoon 317 johtava ovi maalattu teräspalo-ovi.

Sosiaali- ja varastotilat

1920-luvulla toimistotilaksi korotetun pihasiiven itäpäähän tehtiin suuri varastotila. 1960-luvulla purkamalla pois vanhat väliseinät. Tilat ovat nykyisin osittain 1970-luvulla saamassaan asussa kun varastotilaan tehtiin sosiaalitilat.

1960-luvun peruskorjauksessa itäpäähän palomuuria vasten sijoitettiin koko rakennusrungon syvyinen varasto. Varastoon oli käynti A-porrashuoneesta sekä ministeriasunnoista. Varaston perällä oli keittiön hissikonehuone. Varaston lattia päällystettiin linoleum-matolla. Rapatut seinä- ja kattopinnat maalattiin.

Vuonna 1979 varastotilasta erotettiin kevytrakenteisin väliseinin pesu- ja pukuhuone sekä lepohuone (Uudenmaan piirirakennustoimisto). Nykyisin lepohuoneeseen on käynti varaston puolelta. Sosiaalitilojen lattiat päällystettiin muovimatoilla ja muut pinnat maalattiin.

Lattiat

- Varastossa 317 linoleum. Sosiaalitiloissa 318, 341-341 muovimatto ja maalatut puujalkalistat. Suihku- ja wc-tiloissa matto nostettu seinälle jalkalistaksi.

Seinät

- Seinät maalattu. Suihku-tilassa muoviverhoilu. Pesualtaan takana taustalaatoitus.

Katto

- Sekä rapatut että levyrakenteiset kattopinnat maalattuja.

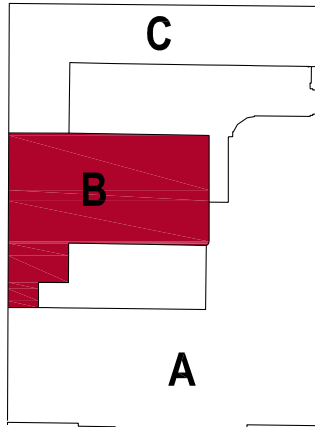
Ovet

- Palo-ovet harmaiksi maalattuja teräsovia, muut ovet valkoiseksi maalattuja laakaovia.

Yllä ja alla: Huone 318 nykyään ja vuonna 1926 suojeluskunnan yliesikunnan käytössä. Alakuva: Sotamuseo

Nykyinen ullakko rakennettiin vuoden 1922 korotuksessa (arkkit. A.W. Stenfors Yleisten rakennusten ylihallitus). Ullakkotilaa rajaavat seinät sekä kattotuolit ovat säilyneet ennallaan. Ilmanvaihtokonehuone on rakennettu v. 1987 ministeriasunnon kunnostuksen yhteydessä.

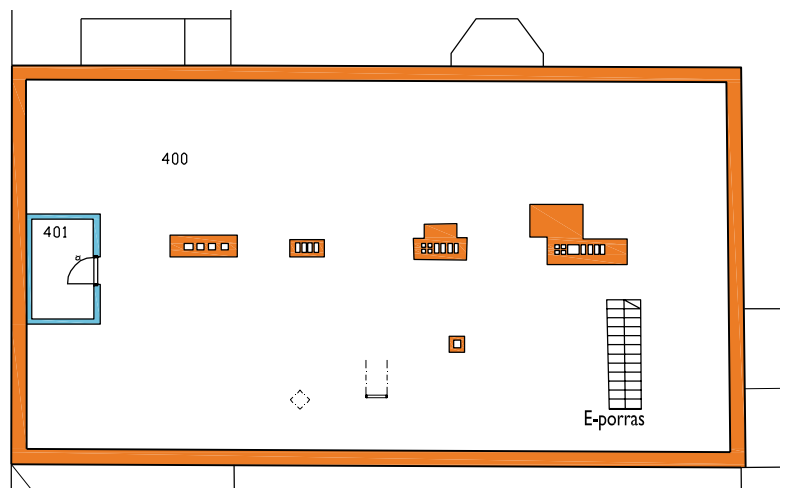
Peruskorjaus 1964–66

E-porrashuoneesta ullakolle johtava suora yksivartinen porras ja koko ullakon välipohja uusittiin betonirakenteisena. Portaan askelmat ja niiden etupinnat tehtiin vaaleasta mosaiikkibetonista. Ullakon tasolle rakennettiin teräsrakenteinen kaide. Ullakkotilassa vedetyt iv-kanavat suojattiin Silbestos-massalla. Porrashuoneen uusi teräsrakenteinen palo-ovi maalattiin harmaaksi.

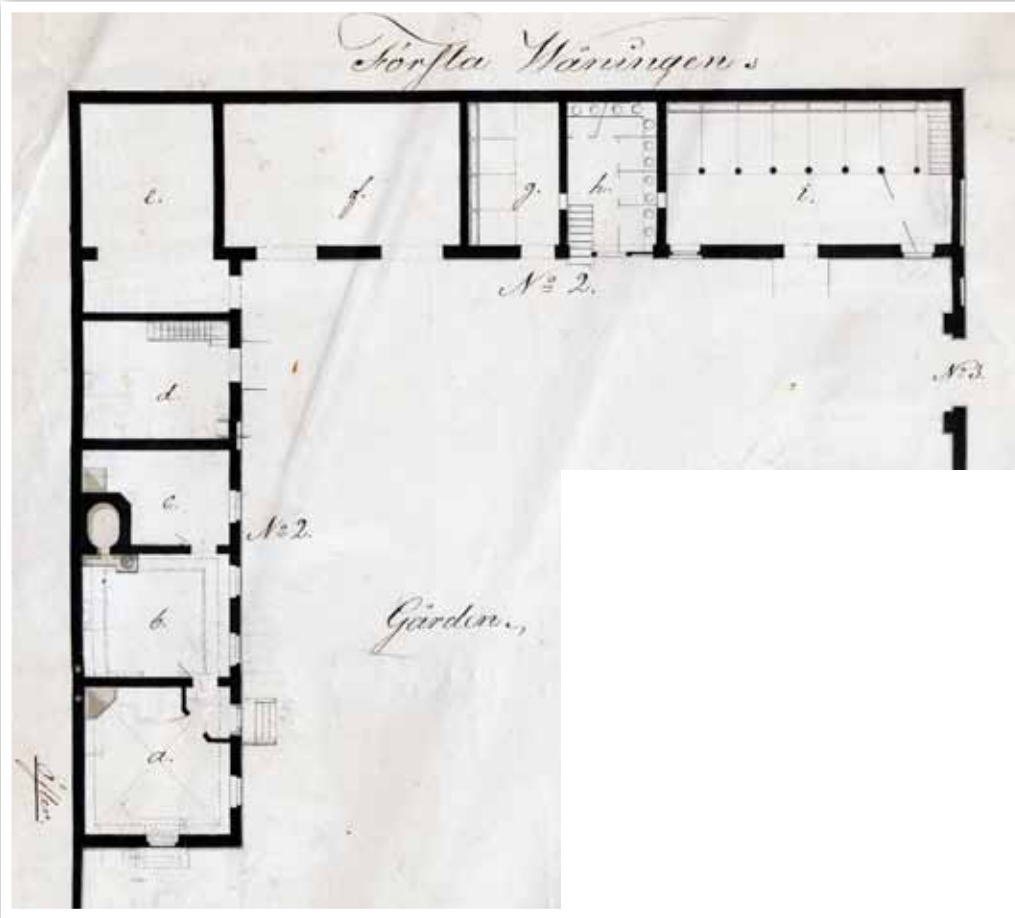
Möhemmät muutokset ja nykytila

Vuonna 1987 ministeriasunnon uudistuksen yhteydessä ullakon itäpäätyyn rakennettiin uusi ilmanvaihtokonehuone 401. Tässä vaiheessa ullakon lattiapintaa korotettiin. Ilmanvaihtokonehuoneen seinät ovat levyrakenteiset. Sisäpuolen katto- ja seinäpinnat on verhoiltu kauttaaltaan akustolevyillä ja lattiapinta on muovimattoa. Teräspalo-ovi on maalattu harmaaksi. Tässä yhteydessä vesikatolle tehtiin uusi huippumuri ja säleikkö.

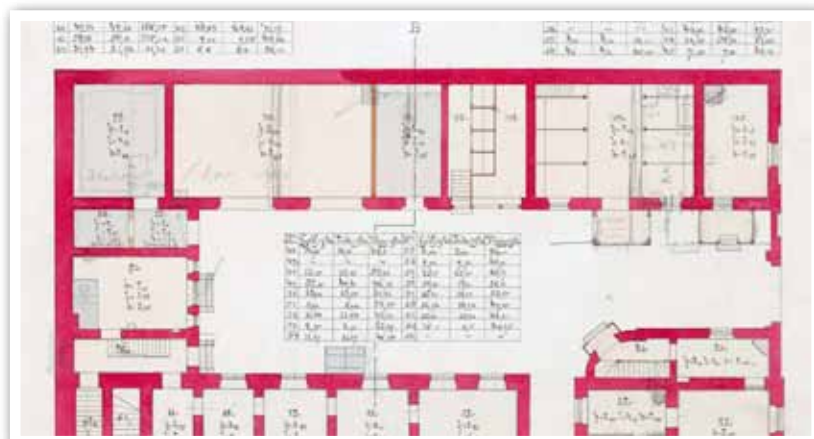
Lattia on teräshierrettyä betonia. Seinät ovat puhtaaksi muurattua tiiltä. Hormit on rapattu/ slammattu. Kattoa kannattavat puukattotuolit ja harvalaudoituksen päällä on sinkitty kattopelti. Vesikatolle johtaa yksi kattoluukku. Tilassa on säilynyt vanha yksipuitteinen avattava kattoikkuna ja sen eteen on lisätty teräsristikko 1980-luvulla. Lattiapinnan sähkövedot on levytetty vanerilla.

n.1822, KA

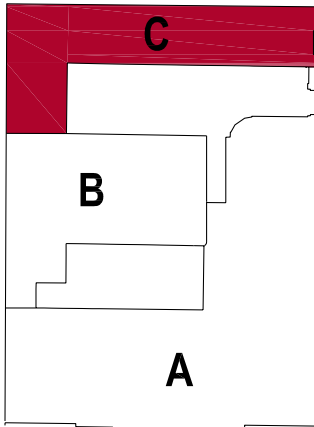

n.1894, KA

1934, KA

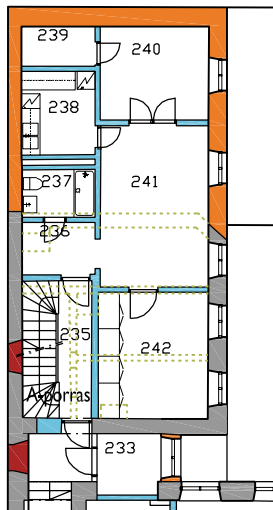

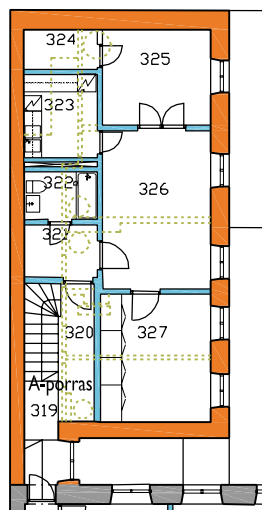
Ulkorakennuksen kolmikerroksinen itäsiipi on rakennettu kolmessa eri vaiheessa 1820-, 1850- ja 1920-luvuilla. Rakennusta korotettiin ensin pihasiiven rakentamisen yhteydessä 1851-53 (arkkit. E.B. Lohrmann/ Intendentinkonttori) ja uudelleen pihasiiven korotuksen yhteydessä 1922-23 (arkkit. A.W. Stenfors/ Yleisten rakennusten ylihallitus). Nykyiset sisätilat ovat kuitenkin lähes kauttaaltaan 1960-luvun peruskorjauksen tulosta, jolloin sinne rakennettiin pääosin uudet väliseinät ja betonivälipohjat sekä kerroksia yhdistävä A-porras (arkkit. Sirkka Tarumaa/ Rakennushallitus). Ensimmäisen kerroksen tilarakenne on hyvin pitkälle alkuperäinen C.L. Engelin suunnittelema.

Ulkorakennuksen eteläsiipi oli alun perin tarkoitus purkaa 1960-luvun peruskorjauksen yhteydessä ja tehdä sen tilalle autopaikkoja. Tontin rajalla ollut seinä olisi madallettu aidaksi, jonka rapattu sisäpinta olisi päällystetty

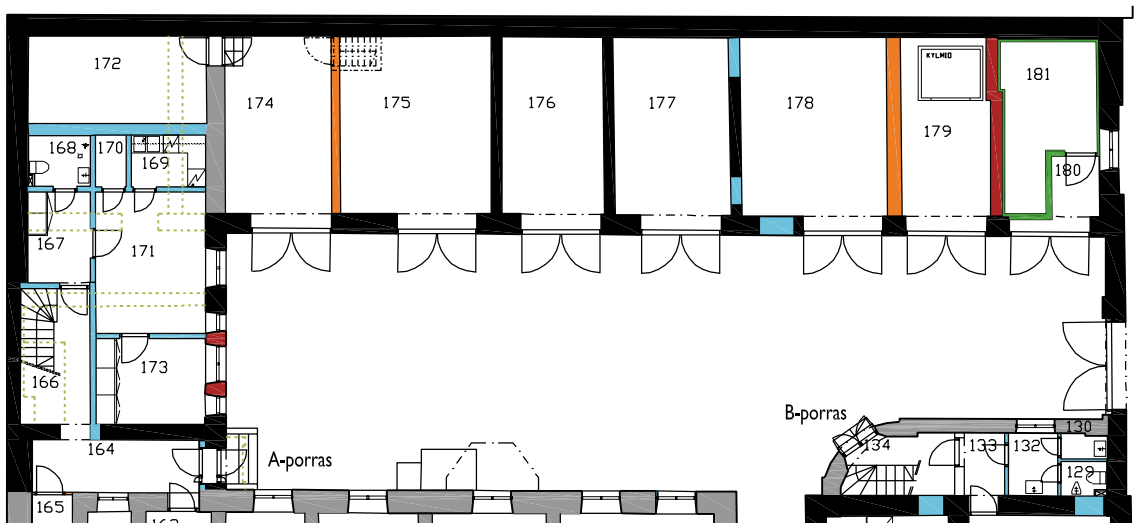
2.krs

3.krs

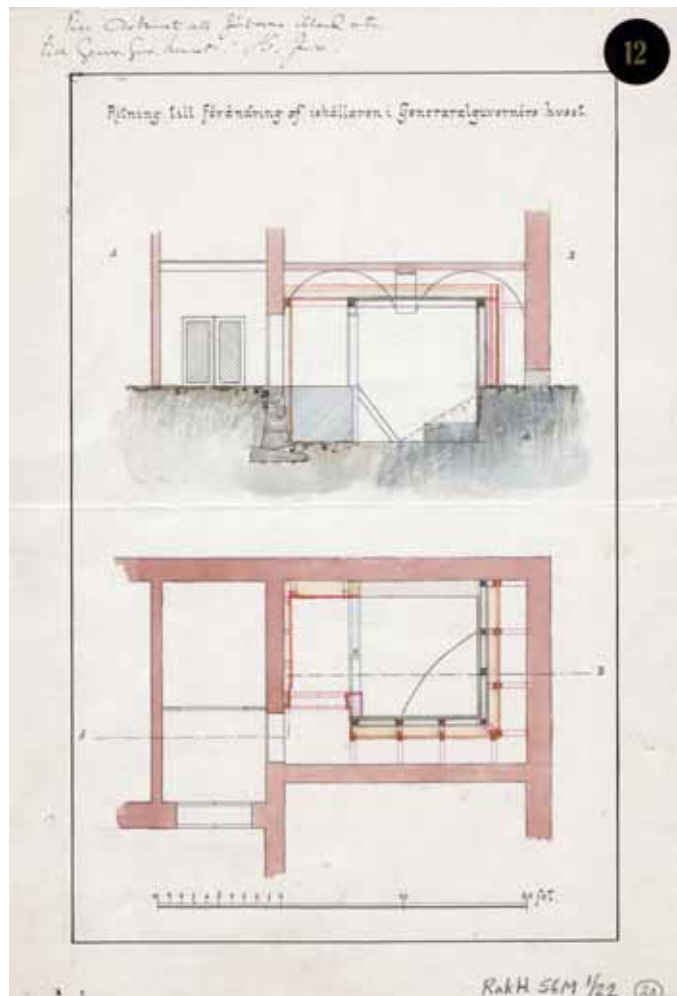
1.krs

Piirustus ulkorakennuksen kulmassa sijainneen jääkellarin uudistustöistä. Piirustus on päiväämätön mutta todennäköisesti vuodelta 1887. KA

rimoilla. Rakennus kuitenkin säilytettiin ja muutettiin kokonaisuudessaan autotalleiksi. Rehu-ullakko tallien yläpuolella jätettiin lähes koskemattomaksi ja ulkoseinän rehuluukut uusittiin.

Ulkorakennuksen itäsiiven toisen kerroksen huone vuonna 1926 suojeluskuntain yliesikunnan käytössä. Nykyisin tällä kohtaa on tila 242. Sotamuseo

A-porrashuone

1822 – pesutupa (164)

1853 – porrashuone (164)

1922 – eteiskäytävä (164) ja wc (165)

1966 – uusi porrashuone (166, 235 ja 320)

Ulkorakennuksen itäsiiven kerroksia yhdistävä porras rakennettiin 1960-luvun peruskorjauksessa ja se on säilynyt siinä asussaan.

A-portaan sisäänkäyntitila 164 on ulkorakennuksen itäsiiven ainoa tila, joka on 1960-luvun peruskorjausta edeltävässä muodossaan. Sen eteläinen kantava seinä on Engelin aikaisesta ulkorakennuksesta, jolloin huonetila oli ensin pesutupana ja sitten vuodesta 1826 lähtien varasto- tai palvelusväen asuinhuoneena.

Ulkorakennuksen toisen kerroksen ja pihasiiven rakentamisen yhteydessä 1850-luvulla tilasta muodostui nykyisen kaltainen sisäänkäyntitieteen. Sieltä pääsi puista porrasta pitkin toisen kerroksen ylätasanteelle, joka nykyisin muodostaa käytävän 234 eteläosan. Eteisestä 164 pääsi pihasiiven ensimmäiseen kerrokseen, kuten nykyisinkin, sisäeteisen 163 kautta sekä toiseen kerrokseen nykyisestä varastotilasta 165 lähtenyt porrasta pitkin, joka purettiin 1920-luvulla, jolloin itäsiipeen rakennettiin kolmas kerros. Puretun portaan tilalle sijoitettiin wc-tila 165. Ensimmäisestä kerroksesta ei tämän jälkeen ollut enää suoraa yhteyttä ylempiin kerroksiin, vaan niihin pääsi ainoastaan pihasiiven toisen ja kolmannen kerroksen kautta. Itäsiiven ylempiä kerroksia yhdistämään rakennettiin lisäksi kaakkoiskulmaan kapea U-porras.

1960-luvun peruskorjauksessa ulkorakennuksen itäsiiven tilanjako uusittiin kauttaaltaan ja sinne rakennettiin uusi yksivartinen porrashuone (166, 235 ja 320). Betoniportaan pintamateriaalit noudattivat portaissa käytettyä linjaa. Lattiat päällystettiin sinisillä vinyylilaatoilla. Jalkalistoina ja askelkulmalistoina käytettiin mustaa muovia. Rapatut seinä- ja kattopinnat maalattiin. Portaan mustaksi maalattu teräskaidetehtiin pystypinnoista ja käsijohde päällystettiin mustalla muovilla. Eteistilan 164 ovet uusittiin ja 165 wc-tila muutettiin viimeistään tässä vaiheessa varastoksi. Vanhan ulko-oven paikalle sijoituvassa väliseinäkunassa on rautalankalasi.

Asunnot 1.–3. kerros

1822 – makasiini ja halkovarasto

1826 – leivintupa ja halkovarasto

1853 – silityshuone ja jääkellari

1868 – toisen kerroksen rakentaminen / asuinhuoneita

1923 – kolmannen kerroksen rakentaminen / toimistohuoneita

1966 – asuntoja

Ulkorakennuksen itäsiiven asunnot on rakennettu 1960-luvun peruskorjauksessa. Tilajärjestelyt ovat säilyneet tältä ajalta, mutta pintarakenteet on uusittu. Alun perin talon henkilökunnalle tarkoitettut asunnot ovat nykyisin valtioneuvoston kanslian käytössä.

Ulkorakennuksen itäsiiven ensimmäisen kerroksen ulkoseinät sekä eteistilan 164 vastainen kantava seinä ovat jäljellä alkuperäisestä, Engelin suunnittelema rakennuksesta. Sen eteläkulmaan sijoittui halkoliiteri (nyk. tilat 167–172) ja sen pohjoispuolelle varastomakasiini (nyk. 173 ja osa 171:stä sekä porrashuone 166).

Vuonna 1826 suoritetuissa muutostöissä varastomakasiinin paikalle tehtiin leivintupa suurine leivinuuneineen. Leivintuvan ulko-oven eteen rakennettiin kivinen ulkoporras ja seinässä ollut valeikkuna muutettiin ikkunaksi.

Itäsiiven korotus 1851–53

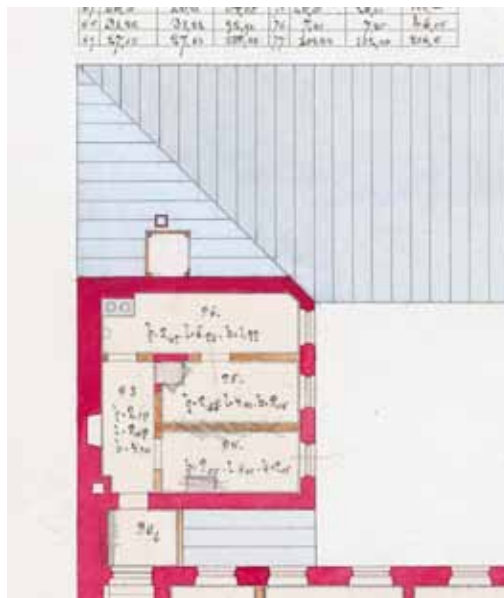
Pihasiiven rakennustöiden yhteydessä 1850-luvun alussa ulkorakennuksen itäsiipeen rakennettiin toinen kerros, johon sijoitettiin palvelusväen asuinhuoneita. Porrashuoneen ylätasanteelta (nyk. 234 eteläpää) lähti eteiskäytävä, jonka varrella oli kaksi kapeaa asuinhuonetta ja eteläpäädyssä kolmas hieman suurempi huone. Näiden huoneiden kolme ikkunaa ovat nähtävissä nykyisessä julkisivussa, mutta muuta niistä ei enää jäljellä. Huoneissa oli hyvin yksinkertainen kalustus – vain päätyhuoneessa oli kaksi sänkyä, muissa oli vain patjoja. Alakerran halkoliiteri muutettiin samassa yhteydessä jääkellariksi, johon rakennettiin sahanpurulla eristetyt puuseinät ja välikatto.

Leivintupa muutettiin 1860-luvun korjauksissa silityshuoneeksi ja sen julkisivuaukotus muutettiin nykyisen kaltaiseksi: keskellä oli pariovi ja sen molemmin puolin kapeat ikkunat. Silityshuoneessa oli rapattu katto ja sen varustukseen kuului mm. kahdeksan silitysraudan kuumennushella sekä kolme suurta pöytää.

Jääkellari uusittiin perusteellisesti ainakin kaksi kertaa, vuosina 1875 ja 1887. Vuoden 1875 silloista vaunuliiterin (nyk. 174) vastaista sekä pohjoisen puoleista tiiliseinää paksunnettiin 30 cm:stä 45 cm:iin ja rakenteeseen jätettiin eristävä ilmatila. Lahonneet puuseinät ja -lattia uusittiin. Puisen välikaton tilalle muurattiin tiiliholvi, jonka päälle laitettiin eristeeksi 30 cm tiilimurskaa ja 30 cm sahanpurua. Tiiliseinät ja holvit rapattiin paksulla sementtipitoisella laastilla. Jääkellarin eteistilan perältä erotettiin pieni varastotila. Vuonna 1881 jääkellarin lattiatasoa alennettiin ja vuonna 1887 sitä syvennettiin edelleen. Puisia eristysseiniä paksunnettiin ja ovista tehtiin kaksinkertaiset. Jääkellarin eteishuoneen maalattia päällystettiin kivellä v.1893.

Silityshuoneen tarpeettomaksi todettu ulko-ovi muutettiin nykyisen kokoiseksi ikkunaksi vuonna 1895 ja huoneeseen saatiin siten lisää valoa. Rapattu katto lyötiin vuonna 1898 alas ja sen tilalle tehtiin puinen sisäkatto pontatuista paneelilautoista, joka käsiteltiin pellavaöljyvernissalla ja lakattiin. Seuraavana vuonna sinne asennettiin vesijohto ja kaatoallas ja vuonna 1902 laualattia päällystettiin korkkimatolla. Ensimmäisen maailmansodan aikaan silityshuone ei ollut enää käytössä ja silitysrautahellan tilalle muurattiin tavallinen hellakaakeliuuni.

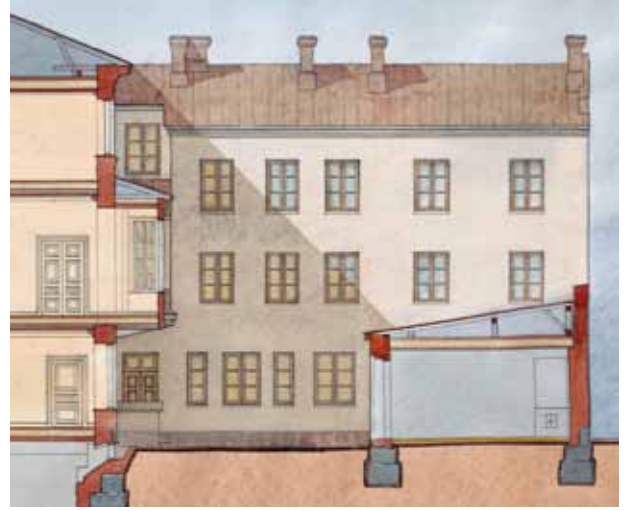
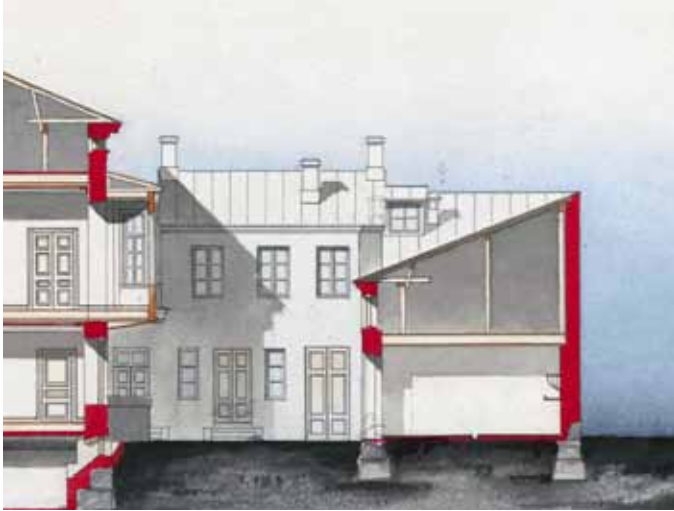
Viimeistään 1880-luvulta lähtien toisen kerroksen asuinhuoneet oli jaettu kahdeksi huoneistoksi. Päätyhuone ja sen viereinen pikkuhuone muodostivat

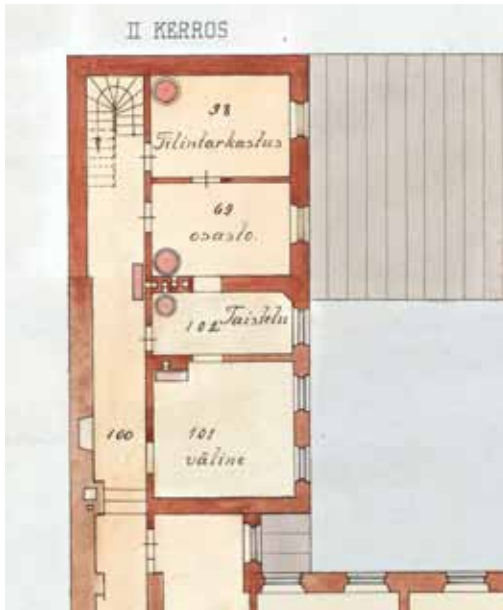
Yllä ja oik: Ulkorakennuksen itäsiiven toisen kerroksen pohjapiirustukset n. vuodelta 1894 ja vuodelta 1934. KA

Toisen kerroksen päätyhuoneessa, nykyisen huoneen 240 paikalla oli v.1926 asevarasto. Sotamuseo

Ylinä itäsiiven julkisivut 1890-luvulta ja 1934. KA

Lattiat

- Lattiat laminaattiparkettia, valkoiseksi maalatut puu-jalkalistat
- 1.krs kylpyhuoneessa valkoinen laatta, 3.krs punainen mosaiikkilaatta.

Seinät

- Rapattu ja maalattu valkeiksi. Kylpyhuoneet laatoitettu 150 x 150 mm, 3.krs osittain. Keittiöissä taustalaa-toitukset.

Katto

- Rapattu ja maalattu valkeiksi.

Ovet

- Väliovet maalattuja laakaovia.

vahtimestarin (portieerin) asunnon, jossa oli oma liesi. Pohjoisin huone oli ainakin vuonna 1892 keittäjättären käytössä. Huoneissa oli öljymaalatut lattiat ja tapetoidut seinät. Vuonna 1899 kahden pienemmän huoneen väliseinä purettiin ja vahtimestarin asunto käsitti sen jälkeen koko itäsiiven toisen kerroksen eteiskäytävineen.

Korotus ja muutokset 1922–23

Ulkorakennuksen itäsiipeä korotettiin vuosina 1922–23 samaan aikaan pihasiiven kanssa suojeluskunnan yliesikunnan muutettua tiloihin. Samalla sisätilat uudistettiin täydellisesti. Ensimmäisessä kerroksessa entisen jääkellarin länsiseinä purettiin ja pihanpuolista ulkoseinälinjaa jatkettiin tontin eteläpäätyyn saakka. Eteläosaan muodostui näin ikkunaton arkistotila, josta avattiin oviyhteydet pohjoisen puoleisiin huoneisiin, joiden tilanjako säilyi suurin piirtein entisenlaisena. Näihin tiloihin oli ainakin v.1934 sijoitettuna yliesikunnan propagandaosasto.

Toista kerrosta jatkettiin tontin eteläpäätyyn saakka ja osa vanhoista väliseinistä purettiin, jolloin saatiin aikaan neljän toimistohuonetta sekä niitä reunustava käytävä. Käytävän eteläpäähen tehtiin U-porras kokonaan uuteen kolmanteen kerrokseen, jossa oli viisi toimistohuonetta. Molemmista kerroksista oli yhteys pihasiiven vastaaviin, ylemmällä tasolla oleviin kerroksiin portaiden välityksellä. Näissä kerroksissa oli 1930-luvun alussa yliesikunnan tilintarkastus- ja taisteluvälineosastot (2.krs) sekä laivasto- ja saniteettiosastot sekä Lotta Svärdin toimitilat (3.krs).

Suojeluskunnan lähdettyä rakennuksessa suoritettiin vuosina 1935–36 korjaus- ja muutostöitä. Kaksi alinta kerrosta otti käyttöönsä Suomenlahden merivartiosto ja kolmannen kerroksen puolustusvoimain yleisesikunta. Toisen ja kolmannen kerroksen välinen porras poistettiin ja sen tilalle rakennettiin molempiin kerroksiin wc-tilat.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

1960-luvun peruskorjauksessa entiset toimistotilat muutettiin henkilökunnan asunnoiksi. Kaikki vanhat väliseinät purettiin ja uudet rakennettiin eri paikkoihin. Ensimmäiseen kerroksen tehtiin pienempi kaksio ja erillinen, autotalliin 174 avautuva varasto 172. Toiseen ja kolmanteen kerrokseen tehtiin identtiset kolmen huoneen ja keittokomeron sisältäneet asunnot. Toisen kerroksen asunto oli emäntää varten.

Makuuhuoneisiin ja eteistiloihin tehtiin kiinteät komerot. Ensimmäisen kerroksen pientä keittokomeroa avarrettiin väliseinäikkunalla. Eteisen sekä olo- ja makuuhuoneen lattiat oli päällystetty linoleumilla sekä seinä- ja kattopinnat olivat maalattuja. Kylpyhuoneen lattialla oli punainen mosaiikkilaatta ja seinillä osittain valkoiset keraamiset laatat.

Tilajärjestelyt ovat entiset, mutta pintamateriaalit ja keittiökalusteet on pääosin uusittu. Lattiat ovat linoleumia tai laminaattiparkettia. Ylimmän kerroksen kylpyhuone on säilynyt 1960-luvun asussaan.

Autotallit, jätehuone ja iv-konehuone

1822 – vaunuliiteri, navetta, käymälä ja hevostalli

1853(?) – länsipäähän asunto (180–181)

1920-l – autotallit (174-175), työhuone (176) ja kaksi asuntoa (177–181)

1966 – autotallit

1987 – länsipäähän iv-konehuone

Ulkorakennuksen eteläsiiven kaikki tilat muutettiin 1960-luvun peruskorjauksessa autotalleiksi. Tilanjako on kuitenkin tätä vanhempi. Nykyään osa tiloista on varastoina ja teknisinä tiloina. Ullakolla on säilyttänyt 1900-luvun alun tunnelma.

Ulkorakennuksen eteläsiiven kaikki tilat avautuvat pohjoiseen päin Smolnan ulommalle pihalle. Länsipääty on tärkeä osa Fabianinkadun puoleista julkisivua. Alun perin eteläsiivessä oli Engelin suunnitelmien mukaisesti neljä erillistä tilaa. Itäisin oli kahdella oviaukolla varustettu vaunuliiteri (nyk. 174–175). Sen vieressä oli pienempi neljän pilttuun navetta (176) ja samankokoinen 11 reikäinen käymälä (177). Käymälän kohdalta pääsi puuporrasta pitkin ullakolle. Länsipäässä oli seitsemän hevosen talli (178–181), jossa oli porras rehu-ullakolle. Tallissa oli yksi ovi ja kaksi ikkunaa pihalle, mutta länsipäädystä kadulle päin oli valeikkuna tai oikeammin pihan sisäänajoportin kanssa symmetrisesti ”valeportti”.

Talon taloustilat piti vuonna 1826 jakaa kahden divisioonankomentajan kesken ja talli ja vaunuliiteri jaettiin kevyin väliseinän kahteen osaan. Tallissa täytyi Fabianinkadun puoleinen ”valeportti” muuttua ikkunaksi ja toinen pihan puolen ikkunasta taas oveksi. Ilmeisesti pihasiiven rakennustöiden yhteydessä 1850-luvun alussa, mutta viimeistään 1860-luvun suureen remonttiin mennessä oli vaunuliiterin kevyt väliseinä purettu, sen viereinen alun perin navettana käytetty tila muutettu kahden hevosen talliksi ja käymälä jaettu kahteen osastoon. Suurin muutos oli tehty talliin, jonka länsipäädystä oli erotettu asuinhuone (180–181) hevosajurille. Jäljelle jääneessä osassa tallia (178–179) oli sivuseinien suuntaisesti vastakkain yhteensä kuusi pilttuuta.

Kaikki sisätilojen seinät ja katot oli rapattu. Vaunuliiterissä oli lankkulattia. Käymälään muurattiin vuonna 1869 tiilinen lattia, joka nousi myös osittain seinille. Seuraavana vuonna tallin lattia valettiin asfaltista Richard Hindström-

Suojeluskuntain yliesikunnan asevarasto ulkorakennuksessa v. 1926. Sotamuseo

Peruskorjauksen aikana kesäkuussa 1965 pihasiiven ikkuna-aukon läpi otettu kuva ulkorakennuksesta. Ulkorakennuksen ikkunat muutettiin autotallinoviksi ja oikeanpuoleisen työmiehen takana näkyvä ovi muurattiin umpeen. Raimo Ahonen / Lehtikuva

min liikkeen toimesta. Ajurin asunnon kylmät seinät paneloitiin v.1884 laudoilla, jotka vernissattiin.

Käymälää korjattiin haju- ja likahaittojen takia hyvin usein. Vuonna 1892 lahonneet lantriinilaatikot uusittiin kivihiilitervalla eristetyillä. Jätepuolen eristämätön lattia oli vuoteen 1894 mennessä ”hirveän näköinen” ja läpikostunut maa löyhkäsi ja likasi sisäpihaa. Käymälä puhdistettiin perusteellisesti ja pilaantunut maa poistettiin ja korvattiin soralla, jonka päälle Wilcken & Co valoi asfaltin, jota siveltiin myös seinien suojaksi. Kaikki puuosat käsiteltiin kreosootilla. Pari vuotta myöhemmin käymälän perälle järjestettiin erillinen virtsauspaikka havaitun likaantumisen estämiseksi. Kenraalikuvernööri perheineen ei ollut enää pitkään aikaan käyttänyt käymälää, koska talossa oli jo useita vesiklosetteja.

Talli oli toinen tila jota korjailtiin jatkuvasti – varsinkin asfalttilatattiaa ja siinä sijainnutta viemärikanavaa paikkailtiin. Vuonna 1891 tallin neljä pilttuuta varustettiin lankkulattioin. Talli uudistettiin

v.1896 korvaamalla pilttuut karsinoin, joissa hevoset pystyivät liikkumaan vapaammin. Vanhat juomakupit vaihdettiin valurautaisiin. Tallin ja viereisen ajurin asunnon ulkopuolelle oli rakennettu lautaseinäiset eteishuoneet.

Ajuri valitti asuinhuoneensa kylmyyttä ja siksi sen ikkunat uusittiin, seiiniä lisäeristettiin ja lattia varustettiin linoleumilla 1900-luvun vaihteen tienoilla. Vuonna 1915 ajurin tilalle muutti pihasiiven kellarissa aiemmin asunut talonmies. Tässä yhteydessä asuntoa laajennettiin tallin kustannuksella ja uusi itäseinä tiilistä. Asunto käsitti nyt kaksi huonetta (179–181), joista läntiseen muurattiin uusi kaakeliuuni ja itäiseen keittiöön asennettiin hella ja tiskipöytä.

1920-luvulla tehtyjen muutostöiden seurauksena ulkorakennuksen vauvutallien tilalle rakennettiin kaksi autotallia 174 ja 175 sekä työhuone 176. Ainakin toinen autotalleista oli Tie- ja vesiliikennehallituksen käytössä. Myös työhuone muutettiin 1950-luvun loppuun mennessä autotalliksi. Entisen käymälän 177 ja hevostallin 178 tilalle tehtiin yliesikunnan käytössä ollut toimistohuoneisto, johon valokuvista päätellen oli vuonna 1926 sijoitettuna asevarasto. Huoneisiin avattiin suuret ikkuna-aukot, joiden puitteet olivat moniruutuiset. Tämä huoneisto muutettiin ilmeisesti 1920-luvun loppupuolella ulkoministerin autonkuljettajan asunnoksi, joka sisälsi pienen eteisen, keittiön ja olohuoneen (myöhemmin G-porras).

Talonmiehen asunto puisine ulkoeteisineen säilyi ulkorakennuksen länsipäässä 1960-luvun peruskorjaukseen saakka (silloinen H-porras). Sen keittiön lounaisnurkasta oli vuoteen 1934 mennessä erotettu pieni lautaseinäinen wc-tila sekä suihkuhuone. Asunto oli tarkoitus korjata perusteellisesti vuonna 1958.

Peruskorjaus 1964–66 ja nykytila

Peruskorjauksessa kaikki ulkorakennuksen eteläsiiven tilat muutettiin autotalleiksi. Tallien väliset seinät ovat kuitenkin tätä aikaisemmalta ajalta ja kaikki seitsemän tallia ovat siksi erikokoisia. Autotallien lattiat uusittiin betonista ja ne maalattiin. Seinät rapattiin ja sisäkatot korjattiin. Hirsirakenteiset tikku-rapatut väliseinät rapattiin ja rapatut sisäkatot korjattiin. Autotallin ovet ja varaston 174 väliovet ovat harmaaksi maalattuja paneeliovina. Autotallirakennus varustettiin keskuslämmityksellä ja luonnollisella ilmanvaihdolla.

Vuonna 1986-87 Fabianinkadun puoleinen autotalli muutettiin varavoi-makonehuoneeksi ja työkaluvajaksi jakamalla tila kahteen osaan väliseinällä. Puurakenteinen välipohjaan korvattiin betonirakenteisella.

Ulkorakennuksen ullakko

Ullakolle johtaa teräspalo-ovi autotallista 174. Ylös johtavat portaat ovat puurakenteiset ja lattiat ovat lautta. Lautalattioiden päällä on ilmeisesti osittain ollut pelti. Kantavat seinät ovat puhtaaksimuurattua tiiltä ja savupiiput on slammattu. Ullakkoa on jaettu varastotiloiksi väliaikaisiin puurakenteisin jakoseinin, jotka verhoiltu levytyksin sekä laudoin. Osa seinistä on muurattu betoniharkoista. Vesikattoa kannattavat puurakenteiset kattotuolit. Kattopinta on harvalaudoitusta ja se on osittain peitetty kovalevyin. Välioivet ovat vanhoja peittomaalattuja peiliovia. Rehuluukut on uusittu 1960-luvulla paneeliluukuina. Ullakolla on vanhat ripaputkipatterit.

SMOLNAN YHTEENVETO

Johanna Luhtala

Smolnan Esplanadinpuoleinen julkisivu. Kuva on mahdollisesti 1920- tai 30-luvulta. Sotamuseo

Uusklassismin kehyksissä

Arkkitehti C. L. Engelin suunnittelema Sotaväen komentajan virkatalo valmistui vuonna 1822. Nykyisin Smolna-nimellä tunnettu Valtioneuvoston juhlahuoneisto kuuluu Helsingin rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpiin rakennuksiin. Valtion omistamana rakennuksena se on suojeltu asetuksen nojalla.

Smolna on historiansa aikana liittynyt kaikissa vaiheissa valtionhallinnon keskiöön. Pientä kaupunkipalatsia muistuttava rakennus on ollut tärkeiden tapahtumien ja päätösten näyttämönä, kun se on toiminut kenraalikuvernöörien, valtionhoitajan ja ulkoministerien asuin- ja edustustiloina ennen muutostaan valtion juhlahuoneistoksi.

Eteläesplanadin ja Fabianinkadun kulmaukseen sijoittuvan päärakennuksen uusklassinen fasadi on säilynyt pitkälti alkuperäisessä asussaan. Sen taakse kätkeytyy kuitenkin monivaiheinen rakennuskokonaisuus. Päärakennuksen nykyasuun ovat lukuisista muutoksista eniten vaikuttaneet 1860-luvun uusrokokoo-tyylinen uudistus ja sata vuotta myöhemmin tehty totaalinen peruskorjaus.

Rakennuskokonaisuus

Vaaleankeltainen pietarilaista empireä edustava kivitalo kohosi valmistuessaan Eteläesplanadin pääosin puusta rakennettuja taloja korkeampana. Nykyisin Smolnan hahmo on pienentynyt monikerroksisten kadunvarsirakennusten rivistössä.

Ulkopuolelta tarkasteltuna alkuperäinen pää- ja ulkorakennus sekä myöhemmät laajennukset muodostavat harmonisen kokonaisuuden. Pää- ja ulkorakennusta täydennettiin 1850-luvulla arkkitehti E.B. Lohrmannin suunnitteleamalla pihasiivellä sekä ulkorakennuksen korotuksella. Päärakennuksen korkuinen pihasiipi jakoi pihan kahteen osaan. Pihasiiven ja ulkorakennuksen myöhemmät korotukset toteutettiin yhtä säästävänä kuin Lohrmannin pihasiipi.

Tilat ja toiminnot

Sotaväen komentajaa varten suunniteltu virkatalo noudatti perinteistä sydänmuuriin perustuvaa plaanimuotoa, jossa kadunpuolelle muodostui peräkkäisten huoneiden tilasarja ”rum i fil” näkymineen. Engel suunnitteli muutokset ensin kahta komentajaa varten ja myöhemmin yliopiston luentosali- ja hallintotilojen väliaikaiskäyttöä varten. Vuonna 1840 arkkitehti Jean Wik laati suunnitelmat rakennuksen muutoksesta kenraalikuvernöörin asuintaloksi.

Merkittävä muutos päärakennuksen sisätiloissa toteutettiin 1860-luvulla arkkitehti C.A. Edelfeltin laatimien suunnitelmien mukaan. Toisen kerroksen juhlatilat saivat niiden nykyisen muotonsa kun huoneita suurennettiin ja korotettiin. Lopputuloksena oli luonteva ja johdonmukainen tilasarja. Sininen salonki muodosti gallerianomaisen tilan korostetulle julkisivuosalle.

Lisätilaa päärakennukseen oli saatu 1851 Lohrmannin suunnittelemasta pihasiivestä, johon sijoitettiin keittiöt ja palvelijoiden tilat sekä asuinhuoneita. Virastorakennukseksi muutettaessa rakennusta korotettiin 1920-luvulla. Päärakennus säilyi asuin- ja edustustiloina myös kenraalikuvernöörien jälkeen. Valtion juhlahuoneiston lisäksi rakennuksessa oli 1920-luvulta 1960-luvulle saakka ulkoministerin virka-asunto. Käyttötarkoitusten vaatimista muutoksista huolimatta rakennusten perinteinen tilajäsentely säilyi 1960-luvun peruskorjaukseen saakka.

1960-luvulla toteutetussa peruskorjauksessa rationalistinen ajattelu heijastui juhlahuoneiston toimintaan ja sitä palveleviin keittiö- ja huoltotiloihin. Päärakennus jaettiin ensimmäisen kerroksen modernistiseen *Pieneen juhlahuoneistoon* ja pääosin entistettävään toisen kerroksen *Suuren juhlahuoneistoon*. Tehokkuus ja pyrkimys omavaraisuuteen kasvatti keittiötilat moninkertaisiksi. Ne täyttivät kaksi kerrosta pihasiivestä ja osia päärakennuksesta. Pihasiipi, joka oli ollut pitkään erillisessä toimistokäytössä, palautettiin alkuperäiseen käyttöönsä päärakennuksen palvelukseen. Ylimpään kerrokseen sijoitettiin nk. ministerihotelli. Rakennus on edelleen samassa käytössä. Juhlahuoneiston toiminta on kuitenkin nykyisin muuttunut, jonka seurauksena laajat keittiö- ja huoltotilat ovat osittain käyttämättöminä.

1960-luvun puolivälin peruskorjaus- ja entistämistöiden pääsuunnittelija oli arkkitehti Sirkka Tarumaa. Valtion omistaman rakennuksen suunnittelusta oli alusta saakka lähes poikkeuksetta vastannut ensin Intendentinkonttori ja sittemmin Rakennushallitus.

Tyylit, materiaalit ja värit

Engelille ominaiseen tapaan usklassismin klassiset listajärjestelmät olivat temaattisesti tarkkaan harkittuja. Fasadin voimakkaasti profiloitua kattolistaa kannattavat lukuisat konsolit toistuvat myös edustavimmassa juhlatilassa akanthus-lehdin koristeltuna. Hierarkkisesti merkittävimmän tilan arkkitehtoninen jäsentely oli kaikkein rikkain ja muiden tilojen klassiset listajärjestelmät säestivät sitä. Sisätiloissa värikykseltään siniset, harmaat, keltaiset ja punaiset huoneet rytmittivät etenemistä tilasta toiseen. Maapigmentein värjätyt liima- ja öljymaalit antoivat pehmeän pintavaikutelman. Helsingin empirelle tyypilliseen tapaan rakennus oli ulkopuolelta maalattu vaalean keltaiseksi ja klassisia listajärjestelmiä korostettu valkoisella.

Vuoden 1866 uudistus toi voimakkaamman keltaisen värin ja uuden malliset ikkunat rakennuksen julkisivuun ja sisätiloihin uusrokokoo-tyyliset koristeet. Uudet tilat kuten sininen salonki, ruokasali ja työhuone saivat ajanmukaisen asun samalla kun tanssisalin ja porrashuoneen usklassista jäsentelyä täydennettiin uuden tyylin mukaisesti. Tämä 1800-luvun lopulle ominainen pintojen jäsentely säilyi pitkälti 1930-luvulle saakka, jolloin ulkoasua pelkistettiin.

1960-luvun entistämistöiden lähtökohtana oli Edelfeltin aikainen 1860-luvun asu. Ulkopuolella se merkitsi vain tummemman keltaista värisävyä, kun

ikkunat uusittiin alkuperäiseen jakoon. Sisätiloissa interiöörien tyylipuhtaus ja yhtenäisyys vietiin äärimmilleen. Historiallisten interiöörien sisustuskokonaisuuudet haluttiin saada eheiksi ja rytmillisesti toisiinsa liittyviksi. Pääpaino entisöinnissä oli sinisen salongin ja ruokasalin kohdalla, koska vain näiden tilojen kalustot olivat ”tyylillisesti päteviä”. Aikakauden restaurointikäytännön mukaan hävinnyttä ei lähdetty rekonstruoimaan, vaan muut tilat saivat ajan tulkinnan mukaisen yhtenäisen ilmeen. Interiöörit käsiteltiin kokonaisvaltaisesti uusilla materiaaleilla. Ulkopuolen maalaustöiden ohella myös sisätilojen maalaustyöt toteutettiin maaliteollisuuden uutuustuotteella eli lateksilla.

Kontrastina toisen kerroksen juhlatiloille Pieni juhlahuoneisto muutettiin ajattomaan modernistisen asuun, jossa olivat edustettuna suomalaiset kankaat, kalusteet ja valaisimet. Välipohjien uusimisen yhteydessä kattopintojen koristeet ja kattolistat menetettiin. Uusien listarakennelmien taakse kätettiin iv-tekniikka. Tyyllinen yhtenäisyys oli tärkeämpää kuin historialliset kerrostumat. Lopputuloksena oli kahden hyvin eriluonteisen kerroksen kokonaisuus, jossa Suuri juhlahuoneisto muodosti erillisen historianäyttämön.

Pienen juhlahuoneiston kunnostuksessa v. 1981 tekstiilein verhoillut kuluneet interiöörit saivat jälleen uuden ilmeen. Ne liitettiin osaksi kokonaisuutta palauttamalla klassiselle tilasarjalle ominainen pintojen jäsentely ja usklassismin aikakaudelle tyypillisiä värisävyjä.

Kerrostumia

Nykyinen Smolna koostuu erityyppisistä tilasarjoista, joissa raja edustustilojen ja niitä palvelevien huoltotilojen sekä uuden että vanhan välillä on hyvin konkreettinen. Päällimmäisenä on 1960-luvun kokonaisvaltainen kerrostuma, jota on osittain muokattu päärakennuksen kadunvarsitilojen ja pihasiiven ministeriasuntojen 1980- ja -90-lukujen kunnostuksissa. Kaiken perustana on kuitenkin Engelin vahva klassismi.

Edustuksellinen päärakennus on parhaiten säilynyt, vaikka pääosa välipohjista uusittiin 1960-luvulla. Sisäänkäynnin holvatusta porrashuoneesta toiseen kerrokseen johtava historiallinen interiöörisarja pitää sisällään Engelin ja Edelfeltin aikaiseen asuun entistettyjä tiloja. Pienen juhlahuoneiston 1980-luvun pintakunnostuksessa saama asu tukee alkuperäisen luonteen mukaisia huonetilarajoja. Palvelevat tilat ovat pääosin 1960-luvun modernistisessa asussaan.

Pihasiipi ja ulkorakennuksen itäsiipi on runkoa lukuun ottamatta rakennettu käytännössä katsoen uudestaan 1960-luvulla. Vain ensimmäisen kerroksen väliseinät, holvattu kellari ja porrashuoneet säilyivät. Ulkorakennuksen eteläsiipi säästyi purkamiselta ja siellä säilyi vanhoja väliseiniä sekä ullakko.

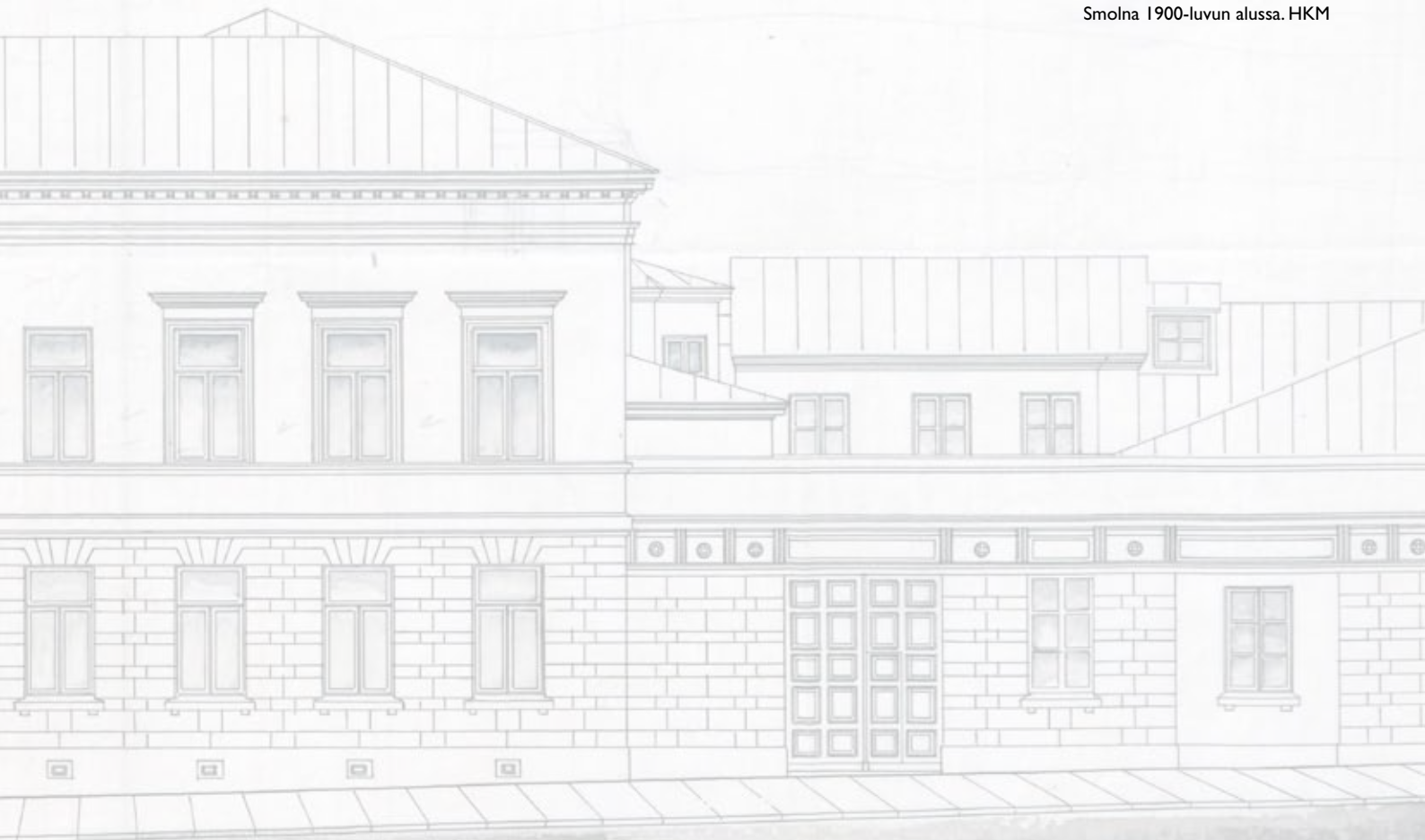
Smolnassa tehdyt peruskorjaukset ja restauroinnit ovat noudattaneet oman aikansa käytäntöjä, joihin ovat vaikuttaneet sen hetkinen käyttö, tekniset järjestelmät sekä arvot. Usklassismin kehyksissä tehdyt muutokset ovat muokanneet Smolnan rakennuskokonaisuutta ja tuoneet siihen omat piirteensä.

CIDENS HUSET I HELSINGFORS

MOT FABIANSGATAN.

Smolna 1900-luvun alussa. HKM

LÄHTEET

Arkistot

Helsingin kaupunginmuseo, HKM

Kuva-arkisto

Helsingin rakennusvalvontavirasto, RVV

Piirustusarkisto

Kansallisarkisto, KA

Helsingin uudelleenrakentamiskomitean arkisto = URK

Hydrografisen toimiston arkisto

Kenraalikuvernöörinkanslian arkisto = KKK

Rakennushallituksen arkisto = RakH

Rudolf Holstin arkisto

Tasavallan presidentin kanslian arkisto

Valtioneuvoston kanslian arkisto

Valtiorikosoikeuksien syyttäjistön arkisto

Valtiosihteerinviraston arkisto = VSV

Lehtikuvan arkisto

Mannerheim museo

Valokuva-arkisto

Museovirasto, MV

Historian kuva-arkisto

Rakennushistorian osasto, tutkimusarkisto = Rho

Otavan kuva-arkisto

Senaatti-kiinteistöjen arkisto, SKA

Sotamuseon valokuva-arkisto

Suomen rakennustaiteen museo, SRM

Valokuvakokoelma

Sanomalehdet

Finland

Finlands Allmänna Tidning

Helsingfors Dagblad

Helsingfors Tidningar

Hufvudstadsbladet

Nya Pressen

Åbo Tidning

Åbo Underrättelser

Kirjallisuus

Bonsdorff, Carl von: Muutto Turusta Helsinkiin, teoksessa Helsingin yliopiston alkuajoilta, toim. G. Suolahti. WSOY, Porvoo 1928.

Brotherus, Heikki: Kuusesta katajaan: päiväkirjavälähdyksiä 1941–46. WSOY, Porvoo 1978.

Carl Ludvig Engel 1778-1840 –näyttelyjulkaisu, toim. Henrik Lilius. Helsinki 1990.

Engel, C.L.: Kirjeet–Brev–Briefe 1813-1840, Entisaikain Helsinki 12, toim. Mikael Sundman. Jyväskylä 1989.

Eteläesplanadi 6. Kuntoarvio- ja energiakatselmusraportti 15.2.2006, Insinööritoimisto Granlund Oy.

Goltz, Rüdiger von der: Toimintani Suomessa ja Baltian maissa. WSOY, Porvoo 1920.

Hersalo N.V.: Suojeluskuntain historia II – Puolustuskelpoinen kansa, Vaasa 1966.

Hyvönen, Heikki: Valtioneuvoston juhlahuoneisto Smolna (inventointi 21.12.1999), Valtioneuvoston kanslian raportteja 2000/9. Helsinki 2000.

Jussila, Osmo: Nationalismi ja vallankumous venäläis-suomalaisissa suhteissa 1899–1914. Suomen historiallinen seura 1979.

Jägerskiöld, Stig: Valtionhoitaja Mannerheim. Otava, 1969.

Kairamo, Maija: Restaurointietappeja aikaraiteella – Puoli vuosisataa rakennussuojelua ja restaurointia Suomessa. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia 2006/25, Tampere 2006.

Ketola, Eino: Kansalliseen kansanvaltaan. Tammi, Helsinki 1987.

Kultainen lahtari, Hakkapeliitta -lehti 4/1931.

Lappalainen, Jussi T.: Punakaartin sota 1-2. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1981.

Lehtinen, Martti ja Lehtinen, Jukka I.: Helsingin kaupunkikiiviopas. Jyväskylä 2008.

Lilius, Henrik: Esplanadi 1800-luvulla. Anders Nyborg A/S, 1984.

Lillja, Alexis A.: Arsenij Andrejevij Zakrevskij, Helsingfors 1948.

Luntinen, Pertti: The Imperial Russian Army and Navy in Finland 1808–1918, Studia Historica 56. SHS, Helsinki 1997.

Maasalo, Erkki: Päämäärä ennen mainetta – Rolf Witting jatkosodan ulkoministerinä 1940–43. Tampere 2008.

Manninen, Ohto; Salokangas, Raimo: Eljas Erkko – vaikene-maton valtiomahti WSOY, 2009.

Meissner, Carl: Carl Ludwig Engel. Deutscher Baumeisterr In Finnland. Berlin 1937.

Meriluoto, Timo: Vuosien 1944–1947 karttaluovutuksista Neuvostoliittoon. 2009 (<http://koti.kapsi.fi/timomeriluoto/Karttaluovutukset%20Neuvostoliittoon%201944-1947/Oheismateriaalia/Vuosien%201944-1947%20karttaluovutuksista%20Neuvostoliittoon.pdf>).

Monenlaisten muistojen talo, Aitta -lehti 9/1928, s.8–11, 31.

Nevakivi, Jukka: Ulkoasiainhallinnon historia 1, Helsinki 1988.

Paulaharju, Jyri: Sotilaat kartoittavat – Sotilaskartoituksen historia. Topografikunta 1997.

Piljavski, V.I.: C.L. Engelin piirustukset tutkimuksen kohteena. Arkkitehti 4/1978 s..

Pöykkö, Kalevi: Das Hauptgebäude der Kaiserlichen Alexander-universität von Finnland. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 74, Helsinki 1972.

Pöykkö, Kalevi: Valtioneuvoston juhlahuoneisto. Helsinki 1980.

Raikkala, Hannes: Suojeluskuntain historia III – Kamppaileva kansa, Vaasa 1966.

Ramsay, Anders: Från barnår till silverhår I–VIII. Söderström & C:o, Helsingfors (2. upplagan) 1923–1927

Rauhala, K. W.: Keisarillinen Suomen senaatti 1809–1909. Otava, Helsinki 1915.

Salkola, Marja-Leena: Työväenkaartien synty ja kehitys punakaartiksi 1–2., Valtion painatuskeskus, Helsinki 1985.

Schauman, August: Från sex årtionden. 1–2. G.W. Edlunds, Helsingfors 1892 - 1894.

Seitkari, O.: Suomen sotalaiset Venäjän sotilashallinnon osana 1800-luvulla, Sotilasaikakauslehti 1939 s.6–22, 86–105.

Sinisalo, Jarkko: Helsinki noin 1819, julkaisematon käsikirjoitus (2011)

Stén, R.O.: Piirteitä valtionhoitaja Mannerheimin ympäristöstä, Suomen kuvalehti 1919, s.652–654.

Suomen vapaussota 1918 – Kuvauksia taistelurintamilta, toim. Erkki Kivijärvi, Helsinki 1919.

Taimi, Adolf: Sivuja eletystä, Petroskoi 1954.

Tanner, Väinö: Olin ulkoministerinä talvisodan aikana. Tammi, Helsinki 1979.

Työläisnuorison muistoalbumi 1918, Suomen sos.-dem. nuorisoliiton toimikunta, Helsinki 1920.

Valtioneuvoston historia 1917–1966 III. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1977.

Valtioneuvoston juhlahuoneisto. Lvis-järjestelmien esiselvitys 31.5.2007, Projectus Team.

Veden kiertäminen – Hydrologinen palvelu Suomessa 1908–2008, toim. Esko Kuusisto. Suomen ympäristökeskus, Hämeenlinna 2008.

Wickberg, Nils Erik: Carl Ludvig Engel. Helsingfors 1973.

Suulliset tiedonannot

Professori Vilhelm Helander, marraskuussa 2011.

Konservointiasiantuntija Pentti Pietarila, marraskuussa 2011.

Nimi:

Valtioneuvoston juhlahuoneisto / Smolna

Sijainti:

Eteläesplandi 6 – Fabianinkatu 25

Kaartinkaupunki 3, Kilpikonnan kortteli 47, tontti 11

Rakennuttaja / omistaja:

Valtio

Suunnittelija:

Arkkitehti C.L. Engel

Rakentamisaika:

1820–22

Laajennukset ja muutokset:

1851–53 / arkkitehti E.B. Lohrmann / Intendentinkonttori

1866–68 / yliarkkitehti C.A. Edelfelt / Yleisten rakennusten ylihallitus

1922–23 / arkkitehti A.W. Stenfors / Yleisten rakennusten ylihallitus

1964–66 / arkkitehti Sirkka Tarumaa / Rakennushallitus

Asemakaava:

23.8.1836

Suojelutilanne:

Smolna on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen 480/85 nojalla valtioneuvoston päätöksellä 18.9.1980.

Kiinteistön pinta-ala:

1889 m²

Bruttoala:

5070 m²

Huoneistoala:

3732 m²

Tilavuus:

14 400 m³

Asuntojen lukumäärä:

5 kpl

Rakenteet:

Massiiviset kantavat tiiliseinät

Välipohjat pääosin teräsbetonia

Vesikattorakenteet puuta

Lvis:

Vesikiertoinen keskuslämmitys, yhteinen kaukolämpöliittymä naapurikiinteistö Eteläesplanadi 4:n kanssa, jossa myös lämmönsiirtimet.

Lämmin käyttövesi tulee naapurikiinteistö Eteläesplanadi 4:n vesimittarin ja lämmönjakohuoneen kautta.

Pääosin koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto.

Kaikissa tiloissa sähkö